

הישיבה השלוש-מאות וחמישים-וארבע של הכנסת השתים-עשרה

יום רביעי, כ"ז בכסליו התשנ"ב (4 בדצמבר 1991)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:03

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

הודעה למוזכיר הכנסת.

מוזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה

היום על שולחן הכנסת:

הצעת חוק שמירת הניקיון (תיקון מס' 2), התשנ"ב—1991, שהחזירה ועדת הפנים ואיכות הסביבה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה.

ב. שאלות בעל-פה

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: שאלות בעל-פה. השר לקליטת העלייה ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 548 מאת חברת הכנסת גאולה כהן, בנושא: שיעור ההתאבדות בקרב העולים מאתיופיה. בבקשה.

548. שיעור ההתאבדות בקרב העולים מאתיופיה

גאולה כהן (התחיה):

אדוני יושב-ראש הכנסת, אדוני השר, כיצד יתמודד משרדך עם הגילויים החמורים העולים מהמחקרים שנעשו לאחרונה על כך ששיעור ההתאבדות בקרב העולים מאתיופיה גבוה פי חמישה מן הממוצע בישראל?

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כיוון שחברת הכנסת גאולה כהן פותחת את השאלה במלים "כיצד יתמודד משרדך", אני רוצה להדגיש, שבשנה הראשונה, כידוע לך, עולי אתיופיה הם באחריות בלעדית של הסוכנות. כמובן, עולים מ"מבצע משה" שעדיין נמצאים במרכזי קליטה — גם הם נמצאים בטיפול הבלעדי של הסוכנות.

המשבר העובר על עולי אתיופיה מיוחד ושונה במהותו ממשבר רגיל העובר על מהגרים. על כן, כל השוואה סטטיסטית אינה במקומה. אף ההתייחסות אל עולי אתיופיה כאל חטיבה אחת אינה מדויקת, שכן אין דין עולה מ"מבצע משה" כדון עולה מ"מבצע שלמה".

עולי "מבצע שלמה" מאופיינים בכמה בעיות, שכל אחת כבדה מקודמתה, והעיקריות שבהן הן: א. הפער הידוע בין המציאות המוכרת בארץ המוצא והנתונים בישראל; ב. המהירות הגבוהה יחסית שבה נדרשים עולים אלה להתאקלם בסביבה החדשה, וכמובן העובדה שהם מצטרפים אל בני העלייה הקודמת, מ"מבצע משה", שכבר עשו צעדים גדולים יחסית בתהליך הקליטתם. קיים, על כן, לחץ רב על הקבוצה החדשה, ולעתים קשה לה לעמוד בו; ג. תופעות קשות בקרב המשפחות המתאחדות או המתקשות להתאחד, עקב פער ניכר — בין-דורי ובין-גילי — תופעה המלווה כמצבים של

נישואים שניים של בני הזוג שאליהם ייחלו להגיע; ד. תשומת הלב המרובה והאינטנסיבית שאפיינה את קליטת "מבצע משה", מצד המוסדות הקולטים וכלל האוכלוסייה בישראל, אינה מתקיימת היום באותה מידה, עקב עומס העלייה מכרית-המועצות והקשיים האובייקטיביים של החברה המקומית.

מכל מקום, המחקר אינו משחרר את החברה הישראלית ואת הממשלה מהתמודדות עם הנושאים ומכדיקת המצב לאשורו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת גאולה כהן. בבקשה.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני השר, בקשר להערה הראשונה שלך, אני חברת כנסת, אתה שר בממשלה, ואתה חייב לענות לי כשר בממשלה.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
עניתי לך כשר.

גאולה כהן (התחיה):

הסוכנות לא עומדת על הדופן, ואני לא יכולה לפנות אליה.

לגופם של הדברים, הניתוח של הסיבות מעניין מאוד, אבל כשהחולה מת, או כשהעולה מתאבד, הניתוח הזה איננו מספק אותנו.

אדוני השר, מי כמון יודע, שמדובר כאן למעשה באוכרן גרישות, גם אנשית, גם לאומית, של הממשלה — וכנושא זה גם של הסוכנות — שממשיכים לחיות בשקט ובאדישות נוכח טרגדיה קשה בנושא חיוני ביותר לחיינו, קליטת העלייה, כאשר מספר המתאבדים מקרב עולי אתיופיה הוא, כפי שאמרתי, פי חמישה מהממוצע בישראל, וזה על-פי מחקרים שנעשו לא על-ידי פוליטיקאים אלא על-ידי אנשי מחקר אובייקטיביים.

מדובר לא רק בסטטיסטיקה של מספר המתאבדים אלא גם במספר המשפחות השכולות, שיוצאות נפגעות ופצועות כתוצאה מאוכרן יקיריהן.

ואכפת לך ממנו, גם אם הוא בידי הסוכנות — אני יודע שזה נוגע לך, שזה נושא רגיש — אני מבקש לדעת: מה עושה משרדך לנוכח המציאות המצערת הזאת, כשבכל זאת יש אחוז של מתאבדים? גם המחקר מוכיח שיש רגישויות מיוחדות אצלם. אם חייל מתאבד רק בגלל זה שהעירו לו על נשקו שאינו נקי, או בגלל מטווח שהוא לא הצטיין בו, סימן שיש רגישות גדולה. מה עושה משרדך כדי להגיע אל האנשים הללו ולתת להם — — —

מיכאל בריהר (העבודה):

חבר הכנסת פרח, תשאל אותו מה עושה משרדו למען אלה שלא מתאבדים.

יהודה פרח (הליכוד):

אבל אנחנו מדברים עכשיו על התאבדויות, הנושא הוא התאבדויות. אני לא יכול לעסוק בנושא הכללי.

יהושע מצא (הליכוד):

טוב להפריד בין הקליטה לבין האסונות האלה. אל נקשור דבר אחד עם אחר.

יהודה פרח (הליכוד):

בריוק, אנחנו מדברים על האסונות ואני מבקש לשאול: מה עושה משרדך, ומה הוא מתכוון לעשות, לנוכח הרגישויות האלה, על-מנת שייגיעו אל האנשים עם הסכרה, על-מנת שייגיעו אל הציבור הזה וייתחשו אל הבעיות הייחודיות שלהם בהתאם? האם המשרד נערך לדבר הזה? כיצד? תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אין ספק שהנתונים האלה מדאיגים מאוד, כואבים מאוד. אני לא מעלה על דעתי שקיים מישור שהנתונים הללו לא נוגעים למעמקי לבו.

קודם כול, אני רוצה לקוות, שהמחקר אינו מייצג במדויק את הנתונים. אני רוצה לקוות; נראה לי מוגזם מדי שאחוז המתאבדים בקרב האתיופים הוא פייחמישה מאחוז המתאבדים שקיים בכלל האוכלוסייה בישראל. זה נראה לי מופרז מדי, ואני אומר את הערכתי; לא בדקתי.

עקב התוצאות הללו של המחקר אני מתכוון להקים צוות מיוחד במשרד שיבדוק, קודם כול, את הנתונים הללו, ושנית, יגיש לנו איזו תוכנית אופרטיבית, כיצד ניתן, גם בתנאים הקשים הקיימים, להקל את ייסורי הקליטה שלהם, מעבר לנומרות המקובלות בסוכנות, מעבר לנומרות המקובלות במשרד הקליטה. אין ספק שאם הנתון הזה אמיתי, אפילו ב-50%, זו נורה אדומה שמחייבת אותנו לתשומת לב יוצאת מגדר הרגיל. אסור לנו להמשיך ולהפסיד כדאשתקד נוכח המספרים הללו. שמעתי את המחקר הזה רק הבוקר, ממך רק הבוקר, כשהביאו לי את השאלתא, וקשה לי לעכל שאכן הנתונים האלה אמיתיים.

זו בעצם התשובה שלי על כל שלוש השאלות, קשה להיכנס פה לפירוט. זו גם תשובתי לך, חברת הכנסת נאוה ארד, וזו גם תשובתי לך, חבר הכנסת פרח. אני מקבל את ההערות שלכם, אני שמח שאתם כואבים את הנושא, וחייבים לכאוב את הנושא. מה שמחייב אותנו, כמשרד ממשלתי, הוא להקים צוות לבדוק את הנושא באופן כללי ולחפש הצעות אופרטיביות כדי להקל ככל האפשר את ייסורי הקליטה של עולי אתיופיה. תודה רבה.

נכון, אדוני השר, שיש קשיי קליטה ומשברי עלייה הכרחיים, אבל אנחנו יודעים, שיש גם קשיי קליטה ומשברי עלייה שאינם הכרחיים, הנובעים משגיאות וממחדלים שלנו. אני אינני חושבת שמספר כזה של מתאבדים מקרב עולי אתיופיה קשור בקושי הכרוך באופן טבעי בקליטת עולה. מה גם שמדובר כאן בעדה, שבמקום שממנו באה, באתיופיה, וזאת לפי עדות מחקר משבדיה — מספר המתאבדים באתיופיה הוא מן הנמוכים בעולם.

אדוני השר, מדובר בעדה שהיא ידועת-סבל, וגם סף הסבל שלה הוא מן הגבוהים ביותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת נאוה כהן, זמן תם. אני מאפשר לך להציג את השאלה במשפט אחד, כי לא שמעתי את השאלה.

נאוה כהן (התחיה):

לכן, אני שואלת אותך, אדוני השר, ושאלתי אותך קודם: האם המספר הזה הכרחי? זאת אומרת, עם כל ההכרה שלנו שיש קשיי קליטה, האם העובדה שהם נמצאים — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, את יכולה לשאול רק שאלה נוספת אחת. את שואלת "האם" וגם "האם", וזו כבר שאלה נוספת שנייה.

נאוה כהן (התחיה):

בסדר, אני אמשך את השאלה הראשונה: האם העובדה ש-80% מעולי "מבצע שלמה" עדיין נמצאים בתנאי מלון, זאת אומרת בתנאים שהורסים להם את התא המשפחתי, את הווי החיים — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת נאוה כהן, אני מצטער.

נאוה כהן (התחיה):

אני מסיימת, אדוני. האם זה לא תורם לתופעת ההתאבדויות?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחברת הכנסת נאוה ארד, ואחריה — לחבר הכנסת יהודה פרח. חברי הכנסת, סדר-היום מלא וגדוש, ועדיין חנוכה. אני מצטער, אני אקפיד על הזמנים ואפסיק את כל אלה שיעברו על הזמן.

נאוה ארד (העבודה):

אדוני השר, אני יודעת את רגישותך לנושא. גם אם הסוכנות מטפלת בשנה הראשונה, משרדך אחראי לקליטת העלייה. מתוך ניסיוני האישי בקליטת יהודי אתיופיה — וקלטתי באופן אישי בשרה-התעופה 200 עולים — אני רוצה לשאול: האם משרדך ישקול להשתמש, לצורך טיפול בעולים באתיופיה, בכני העדה שעלו במבצע הקודם וכבר יש בהם עובדים סוציאליים, פסיכולוגים, אנשים שמכירים ויודעים, ואבג, חלקם מוכתלים היום? על-פי מיטב ניסיוני, בני העדה שעלו במבצע הקודם הם הגוף המתאים ביותר לטיפול בעדה כולה, ויש בהם אנשי מקצוע. האם ישקול משרדך מבצע מיוחד של איתור בני העדה לטיפול בעדה שלהם? אז, לדעתי, נמנע התאבדויות.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת יהודה פרח.

יהודה פרח (הליכוד):

כבוד השר, מאחר שאני יודע שהנושא שלפנינו חשוב לך

היור"ד' שילנסקי:

תודה רבה לכבוד השר לקליטת העלייה. שר הפנים ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 545, מאת חברת הכנסת שרה דורון. בנושא: קשיי תחבורה בעיר תל-אביב כגשם. חברי הכנסת שמעו את המלה "גשם", וגשם של ידיים התרומם, לכול יש שאלה נוספת.

חיים רמון (העבודה):

אלה כל האנשים שהיו בפקקים, אדוני היושב-ראש, כל קורבנות הפקקים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מה עם עיירות הפיתוח?

היור"ד' שילנסקי:

חברי הכנסת. בימים שני ושלישי צריך לשבת פה בכנסת ולא להסתובב בפקקים. בבקשה.

545. קשיי תחבורה בעיר תל-אביב כגשם

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הפנים, הנדון: קשיי תחבורה בעיר תל-אביב. ביום ראשון, 1 בדצמבר 1991, הפכה העיר תל-אביב עיר "ללא תנועה". אנשים נתקעו לשעות כבכישים. הרמזורים פעלו לסירוגין וגרמו לפקקי תנועה. מערכת ניקוז המים בכבישים לא פעלה, והכבישים נעלמו מתחת לנהרות מים. אמבולנסים, אדוני היושב-ראש, ומכבי-אש לא יכלו לעבור בדרכים בין אלפי המכוניות, וכל זאת בשל מזג האוויר הגשום, המצליח, לדאבונו, לשחק את העיר.

אבקשך להשיבני מעל כימת הכנסת:

מה בדעת השר לעשות על-מנת שתתאפשר זרימת כלי רכב חקינה גם ביום גשום, וכדי שמצב זה לא יישנה? כוונתי, לא לגשמים אלא לפקקים ולקריסת מערכות.

היור"ד' שילנסקי:

תודה רבה.

יהושע מצא (הליכוד):

נמשיך להתפלל.

היור"ד' שילנסקי:

אדוני השר, בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, חברת הכנסת שרה דורון, ראשית, ראיתי כמה אצבעות התרוממו, ואני מקווה שאיש לא מתכוון לתקוף אותי על הגשם: אנתנו צריכים להודות — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הוא הנציג של ריכונו של עולם?

שר הפנים א' דרעי:

מה אתה רוצה, שאני אתפלל שירד פחות גשם?

היור"ד' שילנסקי:

הוא לא נציגו של ריכונו של עולם, אלא עבד של ריכונו של עולם, נכון?

אלי דיין (העבודה):

בעניין הזה הרב פלדמן — — —

שר הפנים א' דרעי:

ראשית — — —

יהושע מצא (הליכוד):

השאלה היא, האם זה ייחודי לתל-אביב?

היור"ד' שילנסקי:

חברי הכנסת. נאפשר לכבוד השר לענות.

שר הפנים א' דרעי:

חברת הכנסת שרה דורון, היות ששאלתך התייחסה למצב נתון של יום ראשון, ובימים האחרונים הוא השתנה עוד יותר לרעה — — —

שרה דורון (הליכוד):

לרעה.

שר הפנים א' דרעי:

לרעה ולטובה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

ירד גשם.

שר הפנים א' דרעי:

לפני שאתיחס בצורה פרטנית לשאלה שלך, אני רוצה לציין, שהמצב הנתון שהיה בתל-אביב — וככל הארץ, אבל בעיקר בתל-אביב — בגלל נתיבי-אילון וגם בגלל עשרות אלפי כלי הרכב, הוא מצב שקורה, לפי דברי המומחים, אחת 25- שנה או ל-30 שנה. לצערנו, לא התברכנו בשנים האחרונות בשנים גשומות, לכן אנחנו מתרגשים במצב כזה.

התשובה הפרטנית שקיבלתי מעיריית תל-אביב על הפרטים ששאלת היא, שביום א', כ"ז בכסליו התשנ"ב, 1 בדצמבר 1991, בין השעות 16:00 ל-20:00, ירדו בתל-אביב 51 מ"מ גשם, כמות אדירה בפרק זמן קצר, לכל הדעות. באותה שעה יצאו עשרות אלפי כלי רכב מכיוון תל-אביב — זה היה זמן הדלקת נר חנוכה — לערים השכנות, לקראת הדלקת נר ראשון של חנוכה. המערכת של קולטי מי הגשמים בתל-אביב עמידה בחורף. רגיל גם לגשם מתמשך, אבל היא לא עמדה בפני שבר ענן בעוצמה כזאת, דבר שגרם לשולליות ענק בכמה מקומות מועדים, לפרק זמן של כשעתיים. התוצאה הישירה של צירוף מקרים נדיר זה הייתה, שכביש רמת-גן — פתח-תקווה, דרך-ז'בוטינסקי, נסתם ונסגר לתנועה, וכ-50 כלי רכב בתל-אביב, בכללם שני אוטובוסים ארוכים, נתקעו ברחובות בן-יהודה וארלוזורוב. כך נוצרו פקקי תנועה בצירים העיקריים בעיר.

לעומת זאת, בנתיבי-אילון וכן בדרך האלוף-שרה זרמה התנועה כרגיל ביום א' — — —

קריאות:

— — —

שר הפנים א' דרעי:

ביום א' — — —

חיים רמון (העבודה):

אני הייתי שם.

מיכאל בריזהר (העבודה):

זאת לא האמת.

קריאות:

— — —

היור"ד' שילנסקי:

חברי הכנסת.

אברהם בורג (העבודה):

ביום א' התנועה היתה — — —

יהושע מצא (הליכוד):

זה היה נס חנוכה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, השר שמע את קריאות הביניים, שביום א' היה הכביש מלא פקקים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

גם ביום חמישי.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, תאפשרו לשר דרעי לסיים את דבריו.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

השר איננו יכול לשמוע את כל קריאות הביניים: אני עזרתי לכם בכך שהעברתי את קריאות הביניים לשר.

יהושע מצא (הליכוד):

לא ציינת שקרה לנו נס חנוכה.

היו"ר ד' שילנסקי:

קריאת ביניים: זה היה נס חנוכה.

שר הפנים א' דרעי:

רבותי, אילו אפשרתם לי לסיים את המלה, לא את המשפט, כי אז הייתם אולי מקבלים תשובה חלקית על קריאת הביניים. לצערי הרב, הגשם — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת מלאי מרץ.

שר הפנים א' דרעי:

אני חוזר על המשפט שאמרתי, ואני מקווה שתאפשרו לי לסיים אותו. לעומת זאת, בנתיבי איילון וכן בדרך האלוף-שדה זרמה התנועה, אם כי בקצב אטי. עיריית תל-אביב, בסיוע הגופים המוסמכים ומשטרת ישראל, יעשו את כל שביכולתם על-מנת לצמצם למינימום את כעיית התנועה בעיר ובערים השכנות במקרים מסוג זה, אם וכאשר יתרחשו — בעזרת השם, כל שנה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

שרה דורון (הליכוד):

יש לי שאלה נוספת.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שרה דורון.

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש — — —

קריאות:

— — —

שרה דורון (הליכוד):

סליחה, אני לא שומעת את עצמי.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת — — —

שר הפנים א' דרעי:

עם כל הכבוד, תנו לעניין את הפרופורציות הנכונות; אל תתרגשו יותר מדי. ירדו גשמים, צריך להודות על כך, ואל תעשו מזה עניין.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, רשות השאלה הנוספת ניתנה לחברת הכנסת שרה דורון.

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ירשה לי בבקשה לפני השאלה הנוספת להביע את תקוות כולנו, ששני החיילים הנעדרים, שנשטפו בשיטפון, יימצאו בריאים ושלמים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבין שלתקווה זו מצטרפת כל הכנסת.

שרה דורון (הליכוד):

אדוני השר, שוב היתה קונצפציה בלתי נכונה כאשר תכננו את תוואי הכביש המובילים לתל-אביב ובתוך תל-אביב. אני מביעה עוגמת נפש ואי-שביעות רצון משעות עבודה רבות שירדו לטמיון, ממתח רב ומיותר, וחלילה — מאסון שיכול להיגרם כאשר בשעת חירום לא יוכלו לנוע לא אמבולנסים, לא מכביאש, וגם לא כלי רכב אחרים.

אני חשבת ששל השאלה שלי יענה שר התחבורה, ורציתי לשאול, היות ששמעתי שגם חיל הים הוכנס למערכה, אולי שר התחבורה ואתה, אדוני שר הפנים, תשקלו גם להפעיל גונדולות וסירות גומי — כי תשובה מספקת אחרת, שיכולה לפתור את הבעיה, לא קיבלתי, לראבונג. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — לחבר הכנסת רענן כהן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הפנים, על הנסים ועל הנפלאות שעשית לאבותינו ולנו בזמן הזה; לאבותינו — אולי, לנו כנראה לא מגיע, ואני לא מדבר על התופעה החריגה שהיתה בימים אלה, של גשמי ברכה רכתי שירדו עלינו. אני מדבר על הגשמים בכל חורף, בשעה שיש יום שהוא קצת גשום מן הרגיל; רמזורים, לא רק בתל-אביב, אבל אני מכיר במיוחד את גוש-דן, מפסיקים לעבוד, מהמורות תוקעות כלי רכב בכביש, יש הפסקות. והשאלה היא: האם המערכת הזאת מטופלת לא לקראת ימים מיוחדים כאלה, אלא לקראת ימי חורף רגילים? אזרחי גוש-דן יודעים היטב את הדברים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רענן כהן.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, סגירת כביש-איילון, העורק הראשי בגוש-דן, שנוסעים בו כרכע מיליון כלי רכב, כביש אשר תוכנן במשך 20 שנה ועלותו תגיע ליותר מ-700 מיליון שקלים, מעוררת שאלות ותמיהות. ואני שואל את אדוני השר: מה הם ליקויי התכנון והביצוע שהביאו להוצאת העורק הראשי הזה מכלל פעולה? האם מדובר כאן על מחדל? מה הן ההשלכות של האירוע הזה על המשך תכנון ורכבת הפרברים ובצועה? מה הם הנוקים הכלכליים שנגרמו למשק כתוצאה מאירוע זה, וכיצד בדעת השר לפעול כדי למנוע הישנות נזקים כאלה בעתיד?

ללא הברל מפלגה. אם הוא גם הביא נזק, הוא לא הבחין בין איש מפלגה זו לאיש מפלגה אחרת. למה פרץ פה ויכוח בין-סיעתי בנושא הזה?

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
יושב-ראש סיעת הליכוד — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
אני מבקש להירגע. הנה, אתה גם אומר שיש יושב-ראש סיעה מהליכוד. עוד מעט, באחד הסעיפים מוזכרת בעיית הגשם על-ידי חבר סיעה אחרת. אדוני השר, בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:
אדוני היושב-ראש, אגמור במשפט אחד. לא אתיימר להבין בדברים שאני לא עוסק בהם ולא בקיא בהם. אני חושב שרוב הנושאים שעלו כאן, חוץ ממה שאמר חבר הכנסת צבן לגבי הטיפול השוטף של עיריית תל-אביב — — —

עמנואל זיסמן (העבודה):
זו האחריות שלך.

שר הפנים א' דרעי:
חבר הכנסת זיסמן, אנא, תנו לי לגמור משפט אחד.

אדוני היושב-ראש, אם הנושא באמת כואב כל-כך, אני מציע לחברי הכנסת להעלותו כהצעות לסדר-היום. אני מקווה שמזכירות הכנסת תגיש הפעם את ההצעות לשר התחבורה, כדי שהוא ייתן תשובות לגבי התכנון לעתיד והתכנון של העבר.

היו"ר ש' וייס:
אני מציע לשר שיחזה; חיזוי.

שר הפנים א' דרעי:
לחבר הכנסת יאיר צבן, אני משוכנע — וגם אעביר זאת לעיריית תל-אביב — שעיריית תל-אביב משקיעה, בתקציב הרגיל ובתקציב הפיתוח, סכומים אדירים לתחזוקה ולשיפור התשתיות הקשורות לכבישים, רואים זאת, יש בעיה. האוכלוסייה והשירותים בתל-אביב ובגוש-דן הולכים ומתרחבים. זו בעיה שצריך להתמודד אתה וצריכים לחת עליה תשובות. אין להיכנס לפניקה בעניין, כיוון שהדברים נעשים.

לגבי הבעיות המיוחדות, לעתיד, אני אעביר את הדברים שלכם לשר התחבורה. אם חברי הכנסת רוצים לשמוע אותו — יעלו הצעותיהם. תודה רבה. אני לא מתכוון להוסיף.

עמנואל זיסמן (העבודה):
וגם למשטרה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה לשר הפנים. סגן שר הבינוי והשיכון ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 533. מאת חבר הכנסת חסיין פארס, בנושא: מצוקת דיור בשכונת-עג'מי כיפו. בבקשה.

533. מצוקת דיור בשכונת-עג'מי כיפו

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אדוני סגן השר, בשכונת-עג'מי כיפו שוררת מצוקת דיור קשה בקרב תושביה הערבים. בשכונה יש דירות פנויות רבות, שלאחר שיפוץ יכולות לפתור את הבעיה באופן חלקי. למרות זאת מעדיפה חברת "עמידר" למכור את הדירות במחירים גבוהים בשוק הפרטי.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא תשפץ חברת "עמידר" את הדירות הפנויות ותסייע למשפחות חסרות הדיור?

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:
ציפיתי גם לשאלה, מדוע לא אקים ועדה קרואה לתל-אביב על המצב של אתמול.

רבותי, אני שוב — — —

רענן כהן (העבודה):
תקבל אותה.

שר הפנים א' דרעי:
הנה, חבר הכנסת אלי בן-מנחם כבר מצביע.

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, מה קורה פה?

קריאות:
— — —

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, אני מרשה לעצמי לפנות שוב לחברי הכנסת ולומר להם, כי אני מבין את הרגישות שלהם. אינני מכיר, כמו חבר הכנסת יאיר צבן, את המצב כל השנה בגוש-דן. אולי באמת צריך לפזר קצת את האוכלוסייה ולא להתרכז בגוש-דן. ואולי העניין הזה צריך להדליק אצלנו נורות אדומות בכל מה שקשור לשאלה של המיקום של גוש-דן והאסון הנגרם מכך שהאוכלוסייה מתרכזת רווקא במקום זה. אולי לבעיות אחרות. אני מציע שלא להסיק מסקנות, ולא לעשות השוואות בין מצב נתון של היום, כפי שהפריד חבר הכנסת צבן, לבין מצבים רגילים.

עיריית תל-אביב ומשרד התחבורה — ואני, כנציג הממשלה, חייב לייצג את כל הגופים — אינני בקיא הרבה בפרטים, אבל בעיריית תל-אביב ובאזור גוש-דן, כל מי שמסתובב במשך כל השנה רואה כי נעשות עבודות תשתית גדולות מאוד כשינוי הכבישים, בדרכים עקיפות, כדי למצוא נתיבים במשאבים הקיימים. הושקעו, כפי שאמר חבר הכנסת רענן כהן, מאות מיליוני שקלים — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
רק האזרחים מפריעים; זה שמסתובבים — — —

רענן כהן (העבודה):
אני מבקש לקבל תשובה על השאלות ששאלתי.

יהושע מצא (הליכוד):
תקימו ועדת חקירה — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):
— — —

רענן כהן (העבודה):
אל תהיו ציניים.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אלה גשמי ברכה; מה קרה?

רענן כהן (העבודה):
צריך תכנון. הוא צריך לעלות מאות אלפי דולרים. התכנון הנוכחי לקוי. איפה התכנון?

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, האם גם נושא הגשם הוא בעיה פוליטית, מפלגתית? הגשם, ברוך השם, היה לברכה לכל עם ישראל.

שם באותם תנאים. קיימת אותה תופעה בדיוק, פולחן השוק החופשי. וזה בדרך כלל מופנה לאנשים אמידים מאוד, שקונים דירה שנייה או שלישית, מין דירת קיט במין פרבר עירוני שיש לו פוטנציאל של פיתוח אחר-כך לאיזה "סוהו", לאיזו שכונת פאר כמו משכונת-שאננים, או משהו כזה, בירושלים.

שאלתי היא, האם החלטתם לנהל פה מדיניות ליברלית קפיטליסטית מובהקת? או מדיניות שמגמתה לשמור על כך, שגם ערבים וגם יהודים חסרי אמצעים יוכלו להשתכן שם? אני יודע שהמחירים באמת מרקיעים שחקים.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כבוד סגן השר, אתה הזכרת בתשובתך את נושא שיקום השכונות. הזכרת זאת בקשר לשאלתא. והנה, בתקציב משרד הבינוי והשיכון מוצע להפחית 7 מיליוני שקל מתקציב שיקום השכונות. אנחנו יודעים שהמבצע הזה גרם לכך, שמתחים בחברה הישראלית עומעמו.

אני שמח שיושב כאן שר השיכון וסגן ראש הממשלה, מר דוד לוי. אני מבקש, חבר הכנסת ראובן ריבלין — — —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
שר השיכון היה כאן. הוא לא כאן. זו היסטוריה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מבקש לשאול את סגן השר, מר רביץ, האם אתה מוכן להמליץ שמשרדך יגרום לכך, שבמקום חסר של 7 מיליוני שקל בתקציב שיקום השכונות בשנה הבאה, תעבירו מסעיף אחר שלכם? דהיינו, השאלה היא, מדוע אתם מסכימים להפחתה של 7 מיליוני שקל בתקציב שיקום השכונות ולא תתרמו מסעיפים אחרים בתקציבכם, סעיפים בני מאות מיליונים, שבהם יש אפשרות לחסוך ולהעביר לתקציב שיקום השכונות?

אני חושב שאם לא תיענו לכך, הרי משרד השיכון והבינוי יגרום לנוק חמור מאוד, כאשר תקציב של 7 מיליוני שקל לשיקום השכונות מפעיל מיליונים רבים אחרים על-ידי גורמים נוספים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן השר רביץ, השאלות שנשאלו רבות הן: מקיפות את כל נושא הבינוי. אך, לצערי, עומדות לרשותך רק שתי דקות למתן התשובות.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

לכן תשחרר אותי בוודאי מהחובה להשיב על מדיניות החוץ.

היו"ר ד' שילנסקי:

נכון.

שר החוץ ד' לוי:

אתה יכול להסתכן — — —

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

יש הרבה שרוצים להתחלף אתך, אדוני השר, לכן אל תהיה נדיב.

שר החוץ ד' לוי:

השאלה היא, למה הם חותרים — — — אם כדי להכשיל את מדיניות הממשלה, הרי יש הרבה מועמדים, ואני לא מתכוון להעביר זאת להם.

2. כיצד פועל משרדך לפתור את המצוקה הקשה של חסרי הדיוור בשכונת-עגמי ביפו? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, 1. חברת "עמידר" יזמה שיפוצי דירות פנויות ומבצעת שיפוצים אלה בשיתוף עם פרויקט שיקום שכונת-עגמי, המשותף למשרד הבינוי והשיכון ולחברת "חלמיש", שהיא חברת האכלוס הממשלתית העירונית בתל-אביב. חלק מהדירות המדוברות הן בתים הנמצאים תחת צווי הריסה. ביצוע שיקום הקונסטרוקציות ושיפוץ חזיתות הבתים, לצורך ביטול הצווים, כרוך בהוצאות העולות לאין שיעור על האלטרנטיבות הקיימות.

2. אין בשכונת-עגמי ביפו די דירות ריקות ומגרשים ריקים היכולים לענות על כל הצרכים. אף-על-פי-כן יוזם משרד הבינוי והשיכון, באמצעות חברת "עמידר", איתור מלא של זכויות הבנייה בשכונת-עגמי. בתהליך זה, הכרוך בהשכחת נכסי הדיוור בעגמי, יאותרו כל פתרונות הדיוור האפשריים, מהם יוקצו פתרונות למשפחות הזכאיות, כפי שנעשה במכרזי מכירת נכסי הדיוור האחרונים ביולי. אז הוקצו 144 דירות, 28 דירות לזכאים חסרי דיוור.

רענן כהן (העבודה):

הדברים האלה נאמרו לפני 15 שנה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת חסיין פארס.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני סגן השר, בשנת 1982 המליצה ועדת הפנים לבנות כ-750 יחידות דיוור לערביי יפו. מזה נבנו רק 200 בערך. לפני שש — שבע שנים נבנה או הוקם בניין, והוא עומד עד היום ריק, שלד, ולא נגמר. מדוע אין משרד השיכון משלים אותו?

לאחר שיפוץ הבתים האטומים ביפו, הדירות האלה נמכרות במחירים אסטרנומיים — 90,000 דולר מינימום ו-700,000 דולר מקסימום. מי מתושבי יפו, שחסרים להם האמצעים, יכול לרכוש לו דירה כזאת? הרבה זוגות צעירים מיפו גרים אצל הוריהם בחור אחד או בחצי חדר.

היו מכרזים בשלוש קטגוריות: האחת — מכרז לזכאים תושבי יפו, ל-12 דירות; השנייה — מכרז לעולים, ל-14 דירות; והשלישית — מכרז בשוק החופשי, הפרטי, ל-16 יחידות דיוור. אדוני סגן השר, מדוע לא מבטלים את המכרזים בשוק החופשי הזה ומעבירים את הדירות האלה רק לזכאים, גם ערבים וגם יהודים, תושבי יפו, שאין להם איפה לגור? כשכיל מה להכריז על שוק חופשי, כשרק בעלי ההון יכולים לרכוש דירות מפוארות כאלה? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר השיכון והבינוי, אמשיך ברוח הסינזמה של חבר הכנסת חסיין פארס, הנוגעת למדיניות תופעה דומה מאוד לתופעה של עגמי, אם כי בממד חמור קצת פחות. מתקיימת בחיפה בשכונת ואדיינסנס ובמושבה הגרמנית. שם קיימת אותה בעיה בדיוק. על כן אני שואל שאלה של מדיניות כוללת, היוצאת מתוך פרשת עגמי הטרגית. יש שם תושבים ערבים. יש גם תושבים יהודים דלי אמצעים שגרים

היו"ר ד' שילנסקי:

הנה כבר פתרנו כל מיני בעיות, וברוח טובה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

ברוח חג התנועה.

אדוני היושב-ראש, אשתדל מאוד לתמצת, אבל תן בבקשה עוד רגע של חסד, כי הנושאים כבדים מאוד.

למען חברי, חברי הכנסת המייצגים את המיעוט הערבי,

הייתי רוצה לומר — — —

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מייצג גם את המיעוט הערבי.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אני מתכוון לייצג המיעוט הערבי בשאלת הנוכחית.

אולי כדי להמחיק את הגלולה אומר, שבמבשרת-ציון ליד ירושלים קרה מה שקרה בענ'מי. זה הפך להיות אחד המקומות הנדרשים ביותר כסביבות ירושלים, מבין פרברי ירושלים, ובאים לשם יהודים אמידים מאוד שרוצים לרכוש לעצמם וילה. למשרד הבינוי והשיכון כאו תושבי מבשרת-ירושלים, בני מבשרת-ירושלים, אלה שנולדו שם כאשר מבשרת-ירושלים, מבשרת-ציון, היתה פרבר ונוח, מקום עוני ופשע, והיום היא אחד המקומות הפורחים, והם מבקשים מאתנו שנעשה משהו לשינוי המדיניות על-מנת שהם יוכלו לבנות את בתיהם ליד משפחותיהם.

אדוני, אין לנו הכלים הדרושים כדי להוריד את המחירים שם, איננו יכולים לתת הוראה שהמחירים ירדו. אנחנו חייבים לפעול לפי תנאי השוק, פשוט. אין כל אפשרות למכור קרקע כזו. הייתי רוצה לראות כיצד היו חברי הכנסת זועקים, ובצדק, במקרה שהיינו עושים איפה ואיפה במחירי קרקעות.

עם זאת, כפי שהוכרתי בתשובה הראשית, ידוע לך בוודאי שבשכונת-עג'מי, מתוך 44 יחידות דיור במכרז הקודם יועדו במיוחד לאוכלוסייה המקומית כ-28 יחידות דיור. בדבר הזה לא היתה אפליה, עד כמה שנאמר לי.

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

זה לא נכון — — —

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אלה הנחונים. אני מוכן לבדוק — — —

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

— — —

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אני רוצה לקבוע, שלא היתה שום הכוונה ושום אפליה ודבר לא מצביע על כך, שרק תושביה המקומיים, היהודים, ירכשו את היחידות. נכון שהיתה הגדרה "לזכאים", וזכאים יכולים להיות גם בני העדה המוסלמית. אם הם זכאים, הם זכאים, וגם הם יכלו להשתתף באותו מכרז.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, אני רוצה להפנות את תשומת לבך לכך שהשעון צפצף. אתה ביקשת דקה של חסד. אני מבין את המצב, ואתן לך את הדקה. אבל אודה לך אם תצמצם את דברך במסגרת של אותה דקה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

בדקה הזאת אתיחם אולי לשאלתו של חבר הכנסת ויינשטיין.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אבל עדיין לא נתת פתרון — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חסיין פארס.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חסיין פארס, אתה שאלת שאלתא, שאלת שאלה נוספת וגם קראת כמה קריאות ביניים. סגן השר השיב לך. עכשיו הוא יענה גם לחבר הכנסת ויינשטיין.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אדוני היושב-ראש, ביחס לשאלתו של חבר הכנסת ויינשטיין אני רוצה לומר, שלולא הייתי סגן שר, הייתי מוכן לשאול אותה שאלה בדיוק. אבל יש להבין כמה דברים: א. פרויקט שיקום השכונות הוא, כידוע, פרויקט משותף עם קהילות ישראל בחוף-לארץ. ברגע שקהילות ישראל בחוף-לארץ הפנו את המשאבים לקליטת העלייה, זה בא, לצערי, על חשבון פרויקט שיקום השכונות. משום כך פרויקט שיקום השכונות סובל קשות.

הייתי מוכן להיות שותף אתך, ואהיה אתך שותף, לאפשרות שלנו להעביר מסעיף לסעיף בתוך משרד השיכון. ידוע לך גם ידוע, והתקשרות מפרסמת זאת לאחרונה, כיצד מאיימים על משרד הבינוי והשיכון בשל העובדה שהוא העביר מסעיף לסעיף.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

— — —

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

ואני מודיע מעל במה זו, לאחר דיונים במשרד, שאנחנו מעדיפים את פרויקט שיקום השכונות על-פני פרויקטים אחרים, על-פני סעיפים אחרים, אבל משרד האוצר צריך להסכים לכך.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. סגן שר הבינוי והשיכון ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 546, מאת חבר הכנסת רן כהן, בנושא: מחוסרי הדיור והגשם. אמרתי שתור הגשם יגיע פעם נוספת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ברשות היושב-ראש, אני מבקש לשאול — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה רגע, אני מבקש ממך.

מיכאל בריזהר (העבודה):

יש פה הליך שאיננו בסדר. כאשר סגן השר מאריך בתשובתו על שאלתא מסוימת, הוא כבר לא יכול לענות על כל שאר השאלות שנשאלו, מפני שמפסיקים אותו.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בריזהר, אלה הכללים. אין לי כל — — —

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חסיין פארס.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

הי"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חסיין פארס.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הי"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חסיין פארס, אתה מתחנן לקבל אזהרה, למה לך זאת?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לא, אני לא רוצה אזהרה. אני מזהיר את הממשלה —

הי"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חסיין פארס, הציבור והיושבים ביציע וכל מי שצופים עכשיו בערוץ 2 שמעו את כל תגובותיך.

חבר הכנסת דראושה, אני מבקש להוריד את היר, אני לא נותן רשות דיבור לאיש.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני רוצה לשאול — — —

הי"ר ד' שילנסקי:

אין לך רשות דיבור.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני מבקש לקבל רשות דיבור.

הי"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, אין לך רשות דיבור.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אסור לשאול שאלה?

הי"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, אין לך רשות דיבור.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אחר-כך תיתן לי, בבקשה, אפשרות לשאול?

הי"ר ד' שילנסקי:

בקשר למה, האם בקשר לנושא שהיה קודם? גמרנו את הנושא שהיה קודם, ואני — — —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
בקשר לפרוצדורה.

הי"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, יש גבול.

אני רוצה לענות לאלה שפנו בעניין הפרוצדורה. הזמנים המוקצבים לתשובת השר הוקצבו עליי ועדת הכנסת. לפני זמן רב ביקשתי לאפשר הוספת דקה לתשובת השר, טענתי כי מוצגות לשר שאלות רבות, ובמסגרת של שתי דקות אין הוא יכול להשיב על כולן. לצערי, פניתי לא התקבלה, ואין לי כל אפשרות לפעול בצורה אחרת. אדרכה, תפנו לוועדת הכנסת ותבקשו את שיפור המצב. אני אשמח מאוד אם תעשו זאת, כי גם אני באותה דעה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הבעיה היא שהם לא נותנים תשובות — — —

הי"ר ד' שילנסקי:

כבר הסברתי את המצב. חבר הכנסת דראושה, השאלה הוצגה עוד לפני כן, ונתתי את התשובה. היא מיועדת לכול, וגם לך. לא צריך לצעוק כל הזמן. בבקשה, חבר הכנסת רן כהן.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
כל הכבוד, אדוני היושב-ראש. יש בעיה עם השרים. הם לא נותנים תשובות.

הי"ר ד' שילנסקי:

אני מודה לך על הכבוד, מקבל זאת ברצון. אבל זה המצב. אתה חבר כנסת ותיק, אתה יודע שיש ועדת הכנסת והיא זו הקובעת את הכללים. חבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

546. מחוסרי הדיור והגשם

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ברשות היושב-ראש, אני מבקש לשאול את סגן שר הבינוי והשיכון — ואל תיעלב אם אומר לך, שלעניות דעתי אין זה תקין שהשר שרון לא בא לענות בנושא שיכון, אלא עסוק רק בטרפורד תהליך השלום.

לנוכח החורף שפרץ עתה עם גשמים מבורכים וזועפים, ועקב הימצאותן של משפחות רבות של מחוסרי דיור — —

הי"ר ד' שילנסקי:

סליחה, סליחה. חבר הכנסת בר-זהר, אני משוכנע שחבר הכנסת קורפו רוצה לשמוע את דבריו של חבר הכנסת רן כהן, ואתה לא מאפשר לו זאת. חבר הכנסת רן כהן, אודה לך אם תתחיל את השאלתה שלך מחדש כי חבר הכנסת קורפו לא שמע את ההתחלה שלה, באשמתו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני לא בטוח שהוא ישמע גם את ההמשך.

סגן השר רביץ, נוכח החורף שפרץ זה עתה, עם גשמים מבורכים וזועפים, ועקב הימצאותן של משפחות רבות של מחוסרי דיור, אלפי משפחות של מחוסרי דיור ואלפי משפחות נוספות בדיור רעוע — ברצוני לשאול:

1. כיצד יפתור משרד הבינוי והשיכון בדחיפות את בעיית מחוסרי הדיור?

2. האם יש למשרד תוכניות מיידיות לפינוי דיירים מדירות רעועות לשם הצלתם מזעף גשמי החורף?

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אדוני היושב-ראש, 1. היצע הבנייה הקיים כיום נותן תשובה על רוב הבעיות של מחוסרי הדיור. עם זאת, אנו מודעים לכך שהסיוע במשכנתאות הניתן כיום קטן יחסית למחירי הדירות, ואינו נותן פתרון הולם לעולים ולמחוסרי הדיור חסרי האמצעים. לאמור, יש דירות ויש לוח-זמנים וכסף אין.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (העבודה):

מה עם עדכון משכנתאות, למה הוא נכנס למקרה?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

את מכוונת לשאול שאלה את משרד האוצר, אני מבין.

מבחינת משרד הבינוי והשיכון, אם מותר לי להוסיף, אנחנו בנינו דירות — ויש כאלה האומרים: יותר מדי. יש דירות.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אתם דואגים להתנחלויות, לא לשכונות העוני ולא לעולים.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

2. אין למשרדנו תוכניות לפינוי, וכל מקרה הדורש פינוי מיידי מטופל לגופו של עניין.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני סגן השר, אני רוצה רק להראות לך שתי דוגמאות ממה שקרה בדיוק לפני חודש, כ"ד בנובמבר, ונתן לכם החרעות במקומות רבים בארץ בדבר מחוסרי דיור ובדבר אנשים שחיים בתנאים בלתי אנושיים. אפשר היה להתכונן לזה ולא להגיע למצבים האלה, לא באשדוד, לא בתל-אביב, לא בעכו ולא במקומות אחרים.

אכן התייחסת לקטע החשוב של השאלה. איך הממשלה שלך, לא המשרד שלך, איך הממשלה שאתה מייצג חושבת שעולה חרש ומחוסר דיור יכול היום לרכוש דירה ב-74,500 שקל, שזה מה שאתם מציעים היום? מצד אחד, אתם הולכים להקציב מיליארדים כדי לרכוש דירות; מצד שני, לעולים החדשים ולחסידי הדיור אין כסף כדי לרכוש את הדירות, שאתם תלכו היום לרכוש אותן. אלה שתי ידיים עקומות, לא שתי ידיים שמאליות או ימניות. זה חייב לבוא להכרעת ממשלה, ולא לריב בין האוצר לבין משרד השיכון. יש לישראל ממשלה אחת, ולא עשר ורועות שלופתות זו את זו כדי לחנוק. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אלי בן-מנחם, ואחריו — לחבר הכנסת יוסי גולדברג.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני ימים מספר סיירתי בדרום תל-אביב והייתי בשכונת-הארגונים. לצערי, גם עם ישראל ראה, שכונת-הארגונים הפכה, כמו כל דרום תל-אביב, לוונציה הקטנה. הכתים שם צפים בתוך המים. מים חדרו לתוך הכתים, הרהיטים נרטבו. האנשים עזבו את הכתים וחיששו להם מקומות גבוהים יותר.

העירייה, בראשות שלמה להט, לא מאפשרת לאותם תושבים לתקן את כתיהם. כאשר הקירות פרוצים והגגות דולפים. מצד אחד, על השכונה יש צו הריסה, לכן האיש הקטן לא יכול לשפץ את ביתו. מצד שני, הוא תקוע כי לא מפנים אותו. מחכים עד שהאיש גיווע באופן טבעי, ואז תשתלט לו המדינה על הקרקע.

תל-אביב הפכה לעיר עם הפסקה, הפסקה גדולה מאוד. בעיקר דרום תל-אביב — הפסקת חשמל, הפסקת רמזורים, הפסקת תחבורה, הפסקת עבודה, הפסקת קווי הטלפון. אין היום הכולל בין תל-אביב לבין אי אחר במדינת ישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בן-מנחם, מה שאלתך?

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אני מגיע לשאלה. לצערי, ראש עיריית תל-אביב ניתק לא מזמן את המים לשכונות הקרוונים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בן-מנחם, אתה מיצית את הזמן. לרבות הזמן המיועד לשאלה. אני מאפשר לך להציג את השאלה, אבל לא להמשיך בנאום.

חיים קורפו (הליכוד):

עד מתי זה יימשך?

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אדוני, אני מגיע לשאלה. תאפשר לי משפט לפני השאלה. עד בוא הגשם, ממשלת ישראל ועיריית תל-אביב צפו על פני המים. לצערי, מאז רדת הגשמים בתל-אביב, ממשלת ישראל, משרד השיכון ועיריית תל-אביב — ראשם טבע מתחת לפני המים, אוננם אטומה לכל השכבות החלשות. ועוד מעט יענה לי סגן השר בפשטות, שהם מטפלים, אבל אותן שכבות יאכלו קש לאורך ימים. אני מצפה מסגן שר השיכון שישנה קצת את הנוסח, אולי סוף-סוף גם יפתור את הבעיה של אותן אוכלוסיות מסכנות, שקולן לא נשמע, ולצערי אני היחיד שצריך להעלות את זה פה, מעל במת הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה לחבר הכנסת יוסי גולדברג. אני מציין שחבר הכנסת אלי בן-מנחם בסופו של דבר גם לא הציג את השאלה. סגן השר מבין בוודאי מהנאום מה היתה שאלתך.

יוסף גולדברג (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד סגן השר, חברי הכנסת, כמות המשקעים כפי שירדה היא תופעה, שהתרחשה לאחרונה, נדמה לי, לפני כ-40 שנה. בשנות ה-50, בתקופת המעברות, אבל תופעה שאינה חדשה היא בעיית חדירת הרטיבות לאלפי דירות בכל רחבי הארץ, ומחסור בדיור. אני מכיר את התופעה של מחסור בדיור בגליל וכצפון, ובמיוחד את בעיית הרטיבות, שהיא חריפה באזורים הצפוניים של הארץ.

הנושא הזה עולה כאן במיוחד עקב החלטת הממשלה על קיצוץ והקפאה של הבנייה הכפרית למשך שלוש שנים. כיצד בדעת משרדך לטפל בפתרון בעייתם של בני המושבים בבנייה, במקומות שבהם קיים מחסור חריף בדיור? כיצד בדעת משרדך לטפל בבעיית הרטיבות, החודרת לאלפי דירות "עמידר" בכל רחבי הארץ?

רענן כהן (העבודה):

איך במטולה?

יוסף גולדברג (הליכוד):

הבעיה חריפה מאוד בכל רחבי הארץ. הרי ללא התקציב הזה לא יוכלו לטפל בבעיות, שחייבים ממש לטפל בהן באופן יסודי.

היו"ר ד' שילנסקי:

מה שאלתך?

יוסף גולדברג (הליכוד):

שאלתי היא: האם בדעת משרדך לטפל בנוזקים האלה, בעיקר בנושא הרטיבות, לטפל טיפול דחוף בפתרון בעייתם של מחוסרי הדיור, ומה הוא לוח הזמנים לכך?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן השר, כבקשה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אדוני היושב-ראש, אולי יורשה לי הכערה כללית לומר: אם לא אספיק לענות, כפי שקרה בשאלתא הקודמת, אני מוכן בהחלט לעמוד לשירות השואלים כאשר הם יפנו בצורה מסודרת למשרד, ואנחנו ניתן תשובות.

עבד-אללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

בשנה שעברה הגשנו שאלות רגילות ולא עניתם עליהן.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אני מציע לך שיטה טובה יותר, אומנם בלי טלוויזיה, בלי רדיו ובלי עיתונות — פשוט לפנות למשרד ולקבל תשובה.

אנחנו מתכוונים בהחלט לפעול גם בגליל. ככל שהדבר יינתן, לא תחת הסעיף הזה של הבנייה הכפרית.

לגבי הרכיבות בדירות "עמידר" — חברת "עמידר" אכן מתכוונת לתת תשובה לגבי הרכיבות, במיוחד לאור הגשם המבורך שבא עלינו לטובה בימים האחרונים. חברת "עמידר" תתארגן, אני מקווה שהיא תצליח לפעול ולתת תשובה על כל הבעיות.

יוסף גולדברג (הליכוד):

— — —

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
אמרתם שלגבי המושבים, יפעל משרד הבינוי והשיכון ככל שהתקציב הרגיל יאפשר לו, גם ללא האגף לבנייה כפרית.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (העבודה):

תחזירו את התקציב לבנייה כפרית.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לפני כחודש הגשתי שאלתא למשרד האוצר לגבי הגדלת המשכנתאות, ועד היום לא קיבלתי תשובה. עשרות אלפי משפחות עולים וחסרי דיור לא יכולות לרכוש דירה. הוציאו מיליארדים, אבל לא יגדילו את המשכנתאות.

היו"ר ג' גדות:

תודה.

אלי דיין (העבודה):

— — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת אלי דיין, אתה נשמע לי ממש כמו הד, בת-קולו של חבר הכנסת רן כהן, ואני לא בטוח שהוא ביקש זאת.

ג. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת. בבקשה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת הכנסת קבעה בישיבתה כיום כ"ה בכסליו התשנ"ב, 2 בדצמבר 1991, את הוועדות אשר תדונה בהצעות חוק ובהצעות לסדר-היום כדלקמן:

ועדת הכלכלה תדון בהצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון) — מחיר מינימלי לעופות חיים), התשנ"א — 1991, של חבר הכנסת גדליה גל — הכנה לקריאה ראשונה.

ד. הצעה לסדר-היום

היערכות ישראל לקראת איחוד אירופה 1992

היו"ר ג' גדות:

על-פי הסדר שנקבע, הן יהיו צמודות להצעות לסדר-היום שעליהן צריך שר הביטחון להשיב. אנחנו פשוט מאגדים גם את השאלות ואת ההצעות.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אחרי ההצעות?

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-יומנו, הצעה לסדר-היום מס' 6122 בנושא: היערכות ישראל לקראת איחוד אירופה 1992. יביא זאת לפנינו חבר הכנסת שבח וייס. בבקשה.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מתי השאלות?

היו"ר ג' גדות:

כרגיל זה אחרי ההצעות. אני אראה מה אני יכול לעשות בעניין. בבקשה.

שבת וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן ראש הממשלה ושר החוץ, שנת 1992 היא שנתה של אירופה. אני אומר זאת מפני שכל העניינים נשואות לאותה שנה, שבה יסתיים תהליך שראשיתו היה בכרית-ארצות-אירופה ויעדו היה ארצות-הברית של אירופה.

היום אנחנו כבר יודעים, שהיעד הזה לא יושג ב-1992. הרכה דברים קרו בשנים האחרונות באירופה, ובעיקר בשנתיים האחרונות. הרכה מים עברו בדנוכה ובולגה ובדנייפר וברין. והיעד משתנה קצת.

היעד הזה של ארצות-הברית של אירופה, כנראה לא יושג, ואני גם לא בטוח שאנחנו, כישראלים, צריכים להצטרף על כך. משום שיש לנו הרכה אינטרסים מגוונים ומגוונים, ואירופה כאשר היתה מחוורת ליעד הזה, גילתה פנים די-מכוערות כלפי ישראל.

בתחום הזה של מדיניות החוץ הכלל-אירופית, אם אפשר לדבר על כך, יש שינוי לטובה. אני, כאיש אפוזיציה, אינני מתבייש לומר, שיש לך תרומה אישית בכיוון הזה. אני חושב שבעניין הזה פעלו שני כוחות — אולי מן ההמשך אתה לא תהיה כל כך מרוצה. אני חושב שהקשרים הטובים-מאוד שיש למפלגת העבודה עם המפלגות הסוציאליסטיות באירופה, שחלקן הן עדיין בשלטון, עם כל המשבריות, הייתי אומר, הראייה האירופית שלך, שהרגשת אותה מאוד, והנכונות שלך שלא לגמש את עמדות היסוד שלנו, בוודאי לא להיכנע לסחף שוועידת-נציה ביטאה אותו, אבל כמובן לשוחח הרכה עם האירופים ולהסביר כהוגן את המורכבות של העניין שלנו — אני חושב שהדברים האלה חברו יחד ויש לנו היום אפשרויות הידורות טובות יותר עם אירופה, יש לנו ערוצים פתוחים יותר עם אירופה, ועל כך אני מבין אותך.

אירופה של 1992 תהיה אירופה מערבית, מתאחדת, עם פנים ועם עין כוחות מזרח. קשה להעלות על הדעת, שמה שהתרחש באירופה המזרחית, שהחל אולי במצעד הניצחון הקשה של "סולידרנוש" בפולין ושל לך ולנסה — שביקר אותנו כאן וכבר עשינו אתו את החשבון הזה ואנחנו עכשיו בשלב הנכונות שלנו לקבל את בקשת מחילתו שהושמעה מעל הבמה הזאת — המשיך בפראג, במקומות אחרים באירופה, ובלט מאוד, כמובן, במה שמתרחש היום בכרית-המועצות. אירופה המערבית צריכה להביא בחשבון, כהוגן, גם את הנטייה של הארצות הדמוקרטיות של אירופה הקומוניסטית לשעבר להשתלב באירופה.

גם לנו יש אינטרסים באזור ההוא. מה הם האינטרסים של ישראל, וכיצד אנחנו צריכים לפעול בנושא הזה? אינטרס ראשון במעלה — עד כמה שהדבר יישמע אולי מוזר, כי לא אחת יש לי הרגשה, שכאשר משמיעים מעל הבמה הזאת איזו הערה פטריוטית, זה נשמע מוזר — עדיין יש לנו יהדות באירופה: לעניין זה ברית-המועצות, או מה שהיה ברית-המועצות, היא בעיקר אירופה, אף שיש לנו יהודים גם בכמה רפובליקות אסיאיות שם, ואנחנו דואגים להם מאוד ומקווים שכולם יעלו לישראל. אבל עדיין יש לנו ריכוז גדול מאוד של יהודים כרפובליקה הרוסית, באוקראינה, יש לנו יהדות כהונגריה, יש לנו יהדות גדולה בצרפת, יהדות גדולה באנגליה.

יש לנו זיכרון נוקב באירופה, היסטוריה באירופה. רק אתמול הוצג מעל במה זאת פרק מפואר וטרגי, עד 1492, של קשר שלנו, נאמר, עם ספרד, עם פורטוגל. אבל יש לנו, כמובן, אינטרסים כלכליים חזקים מאוד. יש לנו בעצם אוריינטציה אירופית, ולא צריך להתבייש בכך. לצד החשבון ההיסטורי עם אזור, שהוא בעצם אגם דם קפוא של יהודים, יש לנו גם הווה, מה עוד שרבים מן האירופים, בעיקר חלק מן האליטות והאינטליגנציה שם, ולא רק — גם הם מעוניינים בצורה זו או אחרת בחשבון נפש על מה שהיה בעבר; יש גם חלקים כאלה.

יותר ממחצית מן היצוא שלנו מופנה לאירופה. חלק גדול מאוד מן היבוא שלנו בא מאירופה. הישראלים נוהגים לנסוע לבקר באירופה, מיל-מנת להתרפק על קבר אבות ומי על-מנת לספוג מרוחה הגדולה של אירופה, מתרבותה, מססגוניותה.

גם היהדות הצפון-אפריקנית שהגיעה אלינו, הקהילה המבורכת של יהדות מרוקו, אלג'יר, תוניס — במידה רבה לבה באירופה, לבה בפרס, היא דוברת צרפתית. גם היא מתרפקת על אותה תרבות אירופית, שלצד הקולוניאליזם האירופי בצפון-אפריקה, היא גם הקרינה על צפון-אפריקה.

זאת אומרת, למעשה כל עדות ישראל כאן, פניהן בצורה זו או אחרת לאירופה.

אם כן, קשרים כלכליים אינטנסיביים ביותר, קשרי תרבות אינטנסיביים ביותר, קשרי ספורט; אנחנו מתגאים כל כך שניצגה שלנו, נבחרת הכדורסל של "מכבי תל-אביב", היא שותף בכיר כל כך באלופות אירופה. אנחנו גם מקווים שהיא תזכה השנה, זה מרגש אותנו. זה חלק מהאוריינטציה האירופית.

מיכאל קליינר (הליכוד):

זה תודות ליבוא מאמריקה.

שבת וייס (העבודה):

טוב, כל יבוא מבורך, בעיקר אם היבוא מתג'יר. יבוא מאמריקה.

העניין הזה איננו רק בתחום הספורט, שהוא חשוב לרבים מאוד מאזרחי ישראל, הוא מבטא מאזויים.

אני רוצה לומר שאירופה, בשלבי ההתארגנות הכלכלית שלה, הביאה אותנו בחשבון. ממשלות ישראל בעבר עמלו באופן שיטתי על טיפוח הקשרים האלה. שרי האוצר שלנו בעבר, בעיקר אלה שהתחילו לפעול בתקופה המקבילה להתארגנות האירופית, לוי אשכול, פנחס ספיר, ושרי אוצר אחרים, שמחה ארליך, יגאל הורביץ, יורם ארידור, יצחק מודעי, שמעון פרס ושרי אוצר אחרים שלא הזכרתי אותם כאן — היו מודעים לעניין הזה מאוד. כך גם שרי המסחר והתעשייה שלנו. אני יודע שמשדר החוץ פעיל בנושא זה. משרד התעשייה והמסחר פעיל בנושא זה. המשלחת שלנו כמועצת אירופה פעילה בעניין זה. אנחנו מייצגים את ישראל בקטע הפרלמנטרי החשוב הזה, יש לנו משלחת בהרכב של חבר הכנסת עוזי לנדא, שרה דורון, חבר הכנסת מיכאל בריזהר, גם אני שותף למשלחת הזאת. המשלחות שלנו לפרלמנט האירופי פעילות מאוד בנושא זה.

עם זאת, קיימת תחושה — אם היא לא משקפת את המציאות, תקן אותי — שאנחנו איננו מתואמים די בעניין זה, שלא כל משרדי הממשלה פעילים בעניין זה באותה אינטנסיביות, באותו קצב ובמית התאום הדרושה. אני אומר זאת על רקע הרגשה, שדווקא בתחום המדיני יש דרכים, נסללו

החלטות שהוא קיבל לפני שבוע, החלטות הנוגעות לנו במישרין, והן חיוביות. ההחלטה הראשונה, והיא נתקבלה פה אחד, היא של תמיכת הפרלמנט האירופי בביטול ההחלטה של האו"ם המשווה ציונות לגזנות. וההחלטה השנייה, גם היא נתקבלה פה אחד, מגנה את מניעת היציאה של יהודים מסוריה וקוראת — קריאה של הפרלמנט האירופי — לתת להם לצאת על-פי בחירתם, כאנשים חופשיים.

גם אם מטבע הדברים יש לנו לא אחת ויכוחים עם הפרלמנט האירופי, זאת הפעם נשלח מכאן, מהפרלמנט של העם היהודי כולו בירושלים, ומירושלים אל הפרלמנט האירופי, את הערכתנו ותורתנו על ההחלטות החשובות האלה.

אדוני היושב-ראש, במשך שנים ביקשה ישראל דרכים להשתלב במגמות של האינטגרציה באירופה לקראת איחודה ב-1992. חתרנו למצב שבו תיבחן מחדש ותעודכן בצורה משמעותית מסגרת יחסיו עם הקהילייה האירופית. מעבר להסכמים ולפרוטוקולים שנחתמו עמה ב-1975.

עם כניסתי לתפקידי, באמצע 1990, הצבתי את אירופה כיעד חיוני, מן הראשונים במעלה, לפעולתו של משרד החוץ. מצאתי גם, כי קיים היזון הדדי בין הנושא המדיני לבין הנושא הכלכלי, ומצאתי כי קיים כר פעולה למגע רחב ובלתי-אמצעי עם מנהיגי מדינות אירופה. אירופה מתגבשת לכלל מעצמה מדינית, שתבטא את עוצמתה הכלכלית, והיא תחתור למעמד הולם בין המעצמות, ולהשפעה על ההתפתחויות הבינ-לאומיות.

ערב מלחמת-המפרץ היתה אירופה עדיין שבויה בעמדותיה המדיניות המסורתיות, שבאו לידי ביטוי בהחלטות ונציה ובשורת הצהרות בלתי-קבילות על ישראל, לדבות תמיכה בהקמת מדינה פלשתינית ותביעה לכינוס ועידה בין-לאומית לפתרון הסכסוך הערבי-ישראלי. לגישה המסויגת, ולעיתים אף המנוכרת, כלפי ישראל היתה השלכה על הקצב שבו היתה הקהילייה האירופית מוכנה לקדם את היחסים הכלכליים עם ישראל.

הדיונים המתמשכים בעבר, שמטרתם היתה לשפר את הסכמי אזור הסחר החופשי והסכמי שיתוף הפעולה, שנחתמו ב-1975, התקדמו באטיות רבה, ולמעשה אף הוקפאו כרוב המגזרים. זאת חרף העובדה, שמאז 1975 חלו תמורות משמעותיות בכלכלת אירופה, כגון: יצירת השוק האחד ויצירת המרחב הכלכלי האירופי, המאגד בתוכו את הקהילייה ומדינות אפס"א. כל אלה חייבו שיפור, הרחבה והתאמה של ההסכם הקיים בין ישראל לקהילייה בתחום שיתוף הפעולה התעשייתי, שיתוף הפעולה בתוכניות מחקר ופיתוח, רכישות ממלכתיות וקביעת כללי תקניה חדשים לייצור ולייצוא החקלאי.

לישראל היה עניין מיוחד בהרחבת שיתוף הפעולה בתוכניות מחקר ופיתוח קהיליות ובהשתלבות בתוכניות לקידום מדעי וטכנולוגי ובקרנות אירופה להשקעות. וזאת בעיקר נוכח גל העלייה אשר החל להגיע אלינו מברית-המועצא והפוטנציאל הגדול הגלום בו. העדר התקדמות בנושאים אלה הביא למעשה לסניגה כתנאים וככשור התחרות הכלכלי של ישראל לעומת מדינות אחרות.

יתר על כן, ב-18 בינואר 1990 החליט הפרלמנט האירופי להטיל סנקציות על ישראל על רקע התגברות האינתיפאדה ועמדת אירופה בכל מה שקשור ליהודה, לשומרון ולעזה. מדובר היה בהקפאת תקציב המוקדש לשיתוף פעולה עם

דרכים, ואתה אישית מרחיב את הכבישים האלה, את הדרכים האלה.

מה צריכות להיות המגמות שלנו, אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, חברי הכנסת?

1. לדאוג בכל כוחנו הפוליטי, הציבורי, ואני אומר גם ההיסטורי, שלא להיפגע מאיחודה הכלכלי של אירופה. יש לנו לעניין זה לא רק זכות מוסרית והיסטורית ותרבותית אלא גם זכות כלכלית. אדוני סגן ראש הממשלה, ישראל היא קניין גדול מאוד באירופה. האירופים עושים כסף גדול מישראל. האירופים זוכים לנתח חירות רציני מאוד מישראל. על כן, לצד הכסף שהם זוכים בו מאתנו כמדינה שמייבאת מאירופה, אדוני היושב-ראש, יש גם ממון רב מאוד שאנחנו לא תמיד יכולים למנות אותו, שתיירנו משאירים שם.

2. לדאוג לכך שההתגבשות המדינית של אירופה תהיה בכיוון שאכן את ניצניו אנחנו רואים בשנה האחרונה.

השנה גבר מאוד פולחן ארצות-הברית; אני אומר: פולחן ארצות-הברית. אנחנו גם שותפים קצת לפולחן הזה, המעצמה היחידה בעולם. אני פרו-אמריקני, כפי שכל אדם שהוא בעל אוריינטציה חופשית ודמוקרטית צריך להיות פרו-אמריקני. אני פרו-אמריקני כי יש לנו שם קהילה יהודית גדולה מאוד, ואני פרו-אמריקני כאשר אמריקה היא פרו-ישראלית, ולא תמיד היא פרו-ישראלית במידה מספקת.

אבל הפולחן הזה הוא מסוכן וגם לא נכון. נכון, שארצות-הברית כסדרן ענייני שלום היא כוכב עליון עכשיו, ואנחנו משתפים אתה פעולה עד אותה נקודה שבה צריך לשתף אתה פעולה, ובעניין זה יש לנו לא אחת ויכוח עם הממשלה, אבל לא תמיד יש לנו ויכוח עם הממשלה.

אבל העולם לא נמדד עכשיו רק מעצמות. מבחינת יכולת צבאית, העולם הולך כנראה לקראת עידן שלום. בעולם שהולך לקראת עידן שלום אירופה תתפוס פה את המקום של המעצמה. אירופה עומדת קצת בצד, לא אכפת לה שאמריקה תסדיר את העניינים, תהיה מעורבת בעניינים צבאיים ותסדיר את העניינים במפרץ וכן הלאה. אירופה בעניין זה היתה תמיד כפוית טובה וכפוית תודה — רצתה שאמריקנים ישפכו את הדם. בעניין זה היא גילתה עמדה צינית מאוד. אנחנו רואים שבקוראטיה וביוגוסלביה היא לא מסתדרת כל כך עם העניין הזה, וזה אולי כתם שרובץ על מצחה.

אבל אם להיות ריאליסט — אני אומר זאת לקראת סיום דברי — אירופה היא המעצמה של העתיד הקרוב, כלכלית ותרבותית, או מעצמה שוות-כוח למעצמה האמריקנית. אנחנו קרובים לאירופה, אנחנו נהיה כל הזמן קרובים לאירופה, גם במסגרת מדיניות היסתייגות. אני קורא לך, אדוני שר החוץ, להבהיר לנו, באמצעות ההצעה לסדרהיום, מהי גישתך בנושא, מה עושה ישראל, מה צריך להיעשות, ומה היא האוריינטציה לקראת החדש הבא. לקראת 1992, שנתה של אירופה. תודה רבה, אדוני.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת שבח וייס. רשות התגובה לסגן ראש הממשלה ושר החוץ דוד לוי, בבקשה.

שר החוץ ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רואה חובה לעצמי, אגב ההצעה לסדרהיום של חבר הכנסת שבח וייס, לשלוח ברכה מכאן, מכנסת ישראל, לפרלמנט האירופי על שתי

משמעות החלטה זו, אדוני היושב־ראש, מבחינתנו היא — תחילת משא־ומתן על חופש תנועה של סחורות, הון ושירותים, מעבר להסכם הקיים; דהיינו, דיונים על שילובנו בשוק צרכני המקיף כ־380 מיליון תושבים, במעמד של מדינה אירופית. זה חזון שכולנו חלמנו עליו, כל הזמן, לפני 1975 ומאז 1975.

משא־ומתן עם הקהילייה מתנהל זה חודשים מספר, אדוני היושב־ראש, באמצעות ועדה בין־משרדית, בראשות משרד החוץ. הדיונים נעשים בשני מישורים: שיפורים בהסכם הקיים ודיונים לקראת שילוב ישראל במרחב הכלכלי האירופי. המשא־ומתן אינו קל. גורמים לכך ריבוי הגורמים העוסקים בנושא, הבדלי גישות ואינטרסים בין מדינות וכן מורכבותם של הנושאים הנדונים. כפינו משא־ומתן מתמשך, שיושפע הן על־ידי התהליך המדיני והן על־ידי היקף הסחר הגדול והמגוון בינינו לבין מדינות הקהילייה, המסתכם כבר כיום בכ־11.5 מיליארד דולר בשנה.

אדוני היושב־ראש, ראוי להבהיר כי אירופה 1992 פירושה אירופה ללא גבולות. התהליך של אירופה 1992, שהחל למעשה ב־1985, משמעותו היא הרמוניזציה של חוקים בין המדינות החברות בכל תחומי החיים והפיכת השוק המשותף של היום לשוק אחיד בתחום הכלכלי, הפיננסי והסוציאלי, ולמעשה גם בתחום המדיני.

במסגרת הערכותנו לעידן החדש החלטתי על הקמת שגרירות מיוחדת לקהילייה האירופית. השגרירות הוקמה בקיץ האחרון, ומושבה בבריסל, תפקידה בעיקר לכוון, לתאם ולהדריך את הגורמים בארץ בכל הכוון בפעילותה של הקהילייה ומוסדותיה ולקיים מגעים עם הגורמים המקצועיים באירופה ובישראל בתחומים הרלבנטיים.

אדוני היושב־ראש, שילובה המצופה של ישראל במרחב הכלכלי האירופי הוא חזון שכולנו מייחלים למימושו. ניסיונות של אינטגרציה כלכלית בעבר הוכיחו כי הסרת מגבלות מעודדת צמיחה והתרחבות כלכלית. בעבור ישראל יש לכך משמעות עצומה לגבי מאזן התשלומים שלה, לגבי כושר צמיחתה הכלכלית ולגבי סיכויי ביצירת מקומות תעסוקה החיוניים כל־כך לקליטת העלייה.

ואולם, יש לחזור ולהבהיר כי סיכויי ההצלחה של הדיונים עם הקהילייה, שאנו עומדים בראשיתם, כרוכים במידה רבה באווירה המדינית שתשרור בכל הקשור לשיחות השלום באזור בין ישראל לשכניה.

ישראל תוסיף לחתור להשגת השלום תוך עמידה איתנה על התנאים החיוניים לעתידה, לביטחונה ולהבטחת שגשוגה.

אין ספק כי אחד מפירותיו של השלום המצופה עשוי להתבטא בשגשוג כלכלי המזומן לישראל מהתפתחות ביחסי הסחר שלה עם היבשת הסמוכה ומשילובה בה במעמד של מדינה אירופית.

אדוני היושב־ראש, התיאום לקראת המפנה הגדול הזה הוא צו עשה. מן הרין שהכנסת, באמצעות הוועדה שלה — ועדת הכלכלה של הכנסת, אשר כבר עוסקת בכך — תעמיק בעניין במידה רבה יותר ותבחן את הדרכים וגם תעמוד לא רק על ההיערכות אלא גם על רעיונות נוספים שנעשיר את גישתנו בהם.

לכן אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה של הכנסת.

ישראל. לא היה כל ספק, כי אירופה כורכת את הנושא הכלכלי עם הנושא המדיני בהתייחסותה לישראל.

כאמור, קבעתי עם כניסתי לתפקיד את הצורך החיוני בקיום דיאלוג מדיני רצוף כדי לחזק, באורח בלתי־אמצעי, את מודעותם של קברניטי המדינות האירופיות לבעיותיה האמיתיות של ישראל ולהסביר את צדקת עמדותיה לגבי פתרון הסכסוך הערבי־ישראלי.

פתחנו, על כן, בשורה ארוכה של מפגשים ודיונים עם מנהיגי אירופה במישורים הביטחוני והמולטילטרלי. נפגשתי פעמים מספר עם כל שרי החוץ האירופים, וכן עם ראשי ממשלות וראשי מדינות. הטרויקה האירופית ביקרה בישראל ארבע פעמים במהלך שנה אחת. ביקורי שרי החוץ האירופים בישראל היו התכופים ביותר שנרשמו אי־פעם, ונוסף על המפגשים האישיים המרובים, נערכו גם מפגשים קבוצתיים של מומחים שקיימנו עם שרי הקהילייה במסגרת המועצה לשיחות פעולה ובמסגרות אחרות.

מכלול השיחות הללו הביא לתמורה חיובית בגישתן של רוב מדינות אירופה לגבי הדרכים המוצעות על־ידי ישראל לפתרון הסכסוך באזור. הקהילייה האירופית חדלה לתבוע כינוס ועידה בין־לאומית, נסוגה מתביעותיה לגבי התהליך המדיני, אותן תפיסות מסורתיות, גם לגבי מעמדה של ירושלים — אינני יכול לומר שהיא הסתלקה מעמדותיה, אבל בוודאי ובוודאי חל מפנה, והיא איננה מדברת עוד כבעבר, ואיננה קושרת מבחינת כל מה שמוסכם בינינו את הקשרים הכלכליים עם תחביב לישראל ולמדינותיה בכל מה שנוגע לתהליך השלום.

גם מדינות אירופיות בעלות גישה מדינית מושרשת בנושא המזרח התיכון, כצרפת וכאיטליה, החליטו לתת — איך אומרים אצלנו? — צאנס לתהליך המדיני, כפי שגובש בין ישראל לארצות־הברית. הקהילייה החליטה לדבר בנושאים אלה כחטיבה מדינית אחת.

הדיאלוג המדיני עם הקהילייה האירופית היה משולב בדיאלוג כלכלי, שניהלתי עם המועצה האירופית לשיחות פעולה כלכלי ועם נציג הקהילייה, מר מטוטס, הפועל־היוצא של פעילות זו, אינטנסיבית כשלעצמה, בא ליטוי בשני מישורים:

במישור המדיני צורפה אירופה לתהליך המדיני, בהשתתפותה בוועידת־מדריד בצד שתי נותנות החסות ובכוננותה להשתלב באורח מעשי ופעיל בתחום של תכנון, יישום ומימון תוכניות לשיחות פעולה באזורנו, שיידונו במסגרת שיחות השלום המולטילטרליות.

במישור הכלכלי היו לכך השלכות מיידיות. בינואר השנה ביטל הפרלמנט האירופי את הסנקציות על שיחות הפעולה המדעי־הטכנולוגי עם ישראל. בריטניה ביטלה את החרם על ייצוא נפט לישראל. הקהילייה הקצתה לישראל מלווה מסובסד בסך של כ־250 מיליון דולר. חשובות מזה הן השלכות שיפור היחסים עם אירופה לטווח הארוך. ב־14 במאי, בעת דיוני המועצה לשיחות פעולה, שהתנהלו בדרג של שרי חוץ, ובהם השתתפתי, ולאחר שכנוע ופעולה אינטנסיבית ודינמית, הציע לא אחר אלא שר החוץ האיטלקי, מר דה־מיקליס, להתחיל בדיונים לשילוב ישראל במרחב הכלכלי האירופי, במעמד של מדינות אפס־א. ההצעה נתקבלה על־ידי מועצת השרים. עם זאת — על הכנסת לדעת — היא כורכת את ההתקדמות ביישומה בהתקדמות תהליך השלום.

לשכנע בצורה מופלאה מדוע כן צריך לקבל את הנושא ולסיים באופן שבו אהה סיימת, שאתה ממליץ בפני כל באי הבית להעביר זאת לוועדה — אני חושב שיש בכך משום העמדת פנים לא-נאותה.

יוסף גולדברג (הליכוד):

היו"ר ג' גדות:

סליחה, חבר הכנסת גולדברג, די לי בחטא האחד, אל תוסיף על זה חטא שני.

מיכאל קליינר (הליכוד):

מיכאל בר-זהר (העבודה):

הוא שכנע את עצמו שהנימוקים שלו — — —

היו"ר ג' גדות:

לכן, אני מבקש להבא, קצת ממה שנקרא בלשון אירופית כלשהי — פנים, face, כלפי התקנון.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

יוסף גולדברג (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מאחר שפנית בשמי — — —

היו"ר ג' גדות:

עכשיו אתה מדבר שלא ברשות. אתה רוצה להוסיף על כך? בבקשה, אני אשמע את דברי החוכמה הבאים שלך.

יוסף גולדברג (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ראשית, אני מצפה מהיושב-ראש שלא יחלק ציונים, כי אני חושב שבתקנון הכנסת לא נקבע היושב-ראש כמי שיחלק ציונים לחברי הכנסת. שנית, בנושא עצמו, לגופו אני העליתי את הנושא, וההתחייבות שלי להסרת ההצעה היתה כתוצאה מכך שחבר הכנסת שבח וייס — — —

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לך, את הקטע הזה שמענו קודם לכן.

יוסף גולדברג (הליכוד):

מפלגת העבודה — — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת גולדברג, אני מודה לך, אנא שב. אף אחד לא יקבל עכשיו רשות הדיבור.

ראובן ריבלין (הליכוד):

הצעה לוועדה.

היו"ר ג' גדות:

אני חייב להעיר לך, לא הטפתי לך מוסר, קטונתי. מי אני בכלל שאטיף לך מוסר? כל מה שעשיתי הוא שמילאתי את תפקידי המובהק, להבהיר לך את תקנון הכנסת, ועל-פי תקנון הכנסת אתה חרגת ממנו, וחובתי להעיר לך על כך. ועכשיו, חבר הכנסת ריבלין, בבקשה.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

אדוני היושב-ראש, האם הדין עכשיו הוא על הקמת הגוש הליברלי בליכוד?

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לך, חבר הכנסת כ"ץ-עוז, על בואך, על כניסתך הגדולה, כניסה תיאטרלית ממש. חבר הכנסת ריבלין, בבקשה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לכבוד השר. חבר הכנסת שבח וייס, התיאות להעביר הצעתך לוועדה?

שבח וייס (העבודה):

אני מסכים.

היו"ר ג' גדות:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי גולדברג, המבקש להביא בפנינו הצעה אחרת. בבקשה, חבר הכנסת גולדברג, אתה מבין שלפי התקנון אתה יכול להציע הצעה אחת בלבד, והיא להסיר. מה אתה מבקש?

יוסף גולדברג (הליכוד):

אני מבקש להסיר.

אדוני היושב-ראש, כבוד סגן ראש הממשלה ושר החוץ, חברי הכנסת, אני ביקשתי להסיר את ההצעה, ולו רק משני טעמים חשובים. הטעם הראשון, מעצם העניין שנושא אירופה 1992, הוא איחוד אירופה 1992, הוא נושא גורלי וקיומי למדינת ישראל. החשוב מכן, מאז שנת 1975 אנו עוסקים בנושא זה. כשאנחנו מדברים על ביטחון מדינת ישראל — ביטחון מדינת ישראל תלוי בעצמאות הכלכלית של מדינת ישראל. והעצמאות הכלכלית של מדינת ישראל נגזרת מהשווקים הטבעיים של מדינת ישראל, שהם, קודם כול, אירופה: 1. אין לנו כרגע האפשרות הטכנית לייצא למדינות המזרח התיכון, מטעם אחר — מצב המלחמה: 2. גם אם ייחתמו הסכמים ואכן יוסדר השלום, היכולת לייצא במזרח התיכון תהיה מוגבלת מאוד מעצם רמת החיים. היכולת שלנו לייצא למזרח-אירופה מוגבלת מעצם רמת החיים. היכולת שלנו לייצא לאסיה מוגבלת ברוב המדינות כתוצאה מרמת החיים, למעט מוקדים. לכן המקום הטבעי הוא אירופה וצפון-אמריקה. לכן אפשר לומר שהגורל הכלכלי של מדינת ישראל טמון ברובו באותם הסכמים והתקשרויות עם המערכת האירופית, עם איחוד מדינות אירופה. לכן, התפנית, בעיקר של השנה האחרונה, במדיניות החוץ והחשיבות של קשירת הקשר בין תהליך השלום לבין מדיניות החוץ והכלכלה של מדינת ישראל חיוניות לקראת התהליכים שאנחנו עומדים לפנינו. יש נקודת מפנה בנושא הזה, ושמעתי — — —

היו"ר ג' גדות:

ולכן?

יוסף גולדברג (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מיד. לכן ביקשתי להסיר את ההצעה. אני בהחלט מצטרף, מפאת חשיבות הנושא, לכוונה לקיים דיונים בכל ועדות הכנסת הנוגעות בדבר. לכן — 1. חשוב שהדיון יתקיים בוועדת הכלכלה: 2. חשוב שהדיון יתקיים גם בוועדת החוץ והביטחון. אני משער שחברים נוספים ידרשו, בעקבות העלאת הנושא, להעביר את הנושא גם לוועדות האחרות. אני מצטרף לבקשת השר להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת יוסי גולדברג, אני מודה לך. אני רוצה להעיר לך הערה שאני חושב שאני לא יכול להימנע מלהעיר אותה. לא נאה, זאת היתה פגיעה במליאה. אפילו יש כאלה שמפעם לפעם נוהגים להרצות הרצאה כלשהי ובסוף מגניבים אמירה שפה ושם אפילו סותרת את עצם ההרצאה — נו, גם על זה החלקנו לא פעם אחת ולא פעמיים. אבל לבוא בפני המליאה, לבקש את רשות הדיבור כדי להסיר את הנושא מסדר-היום, לאחר מכן

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: האחת, להצביע בעד העברת העניין לוועדה; השנייה, להצביע נגד הכללת הנושא בסדר־היום של הכנסת. נא להצביע, הצבעה מס' 1.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 20
בעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר־היום — אין
נמנעים — 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

20 בעד, ללא מתנגדים. נמנע אחד — אני קובע שהנושא יועבר לוועדת הכלכלה. לגבי הנמנע לא אעיר הערה, כי הערתי קודם.

ה. הצעות לסדר־היום

מגורים בתנאים תת־אנושיים בתוככי אדמה בכפר־שלם בתל־אביב

מורי ורבותי, חברי הכנסת, 150 משפחות מתגוררות שם, מי בתנאים קשים ומי בתנאים קשים מאוד; חלקן בתנאים שהם בוסה וכלימה ואות קלון.

גורמים מספר צריכים לחשוש כאן תחושת אי־נעימות קשה, ובראש ובראשונה הרשות המקומית. עם כל הכבוד וההערכה לראש עיריית תל־אביב שלמה להט, שפועל הרכה למען תושבי השכונות, הרי שאם בתחום המוניציפלי, שהוא אחראי לו, קיימת תופעה כזאת — זו אצבע מאשימה כלפיו, כלפי העירייה, כלפי שירותי הרווחה, כלפי העובדים הסוציאליים, כלפי מחלקת התברואה, ובעצם כלפי כל גורם וגורם בעירייה הנותן ידו במישרין ובעקיפין להמשך החרפה.

מדוע נותנים לערמות הזבל להתנוסס שם? מדוע אין שירותים מינימליים? האומנם, מורי ורבותי חברי הכנסת, נעשו כל המאמצים על־מנת להעביר את המשפחות לבתי־מגורים בתנאים אנושיים?

גם חברת "תלמיש", החברה העירונית המשכנת, חייבת לתת תשובות על תמיהות רבות. שום תירוצים לא יועילו כאן, שכן המציאות עולה על כל התשובות היפות.

אדוני היושב־ראש, ידידי סגן שר השיכון, קראתי את הכתבה בעיתון "תל־אביב", וכידוע, תמונה אחת שווה אלף מלים. ראיתי את התמונות ש"עטרו" את הכתבה, וחשכו עיני. התמונות מעידות כאלף עדים על המראה הנוא ב"עזה השנייה".

מורי ורבותי, אני מבקש להדגיש נקודה נוספת: ייתכן בהחלט שחלק מהאנשים, אולי אפילו חלק בולט של תושבי שכונה זו, אינם פונים לרשויות. ייתכן אפילו שפנו אליהן, והן לא שיתפו פעולה. זה לא נותן מאומה ולא מהווה תירוץ. על אחת כמה וכמה כאשר יש רבים שכן פנו ומתחננים לפתרונות, אבל הם אינם מסוגלים להתמודד עם נכחי הכיורקריטיה.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל): שמעתי שהקמתם ועדת חקירה בעניין ההסתדרות. אל תתעורר בענייני הליברלים.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת גרופר, גם בשורות המערך לא אפשר לך להפריע.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל): הו, אתה עובר את הקווים האדומים, אדוני היושב־ראש.

היו"ר ג' גדות:

אלה אכן קווים אדומים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אבקש לצרף לחברי ועדת הכלכלה את כל נציגי הכנסת בפרלמנט האירופי — הם מהווים ועדה לגבי הפרלמנט האירופי — על־מנת שישתתפו בישיבה זו.

היו"ר ג' גדות:

אני משוכנע שיושב־ראש ועדת הכלכלה תיענה לקריאתך ותזמין אותם.

היו"ר ג' גדות:

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר־היום: מגורים בתנאים תת־אנושיים בתוככי אדמה בכפר־שלם בתל־אביב. יש לנו שתי הצעות, האחת מספר 6063, מאת חבר הכנסת שלמה דיין, והשנייה — 6076, מאת חבר הכנסת אלי בן־מנחם. חבר הכנסת שלמה דיין, בבקשה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, כבר שנים רבות מתגורר ראובן חרוזי בכפר־שלם, מול בנייני רובינשטיין המפוארים, והוא "כובל", והפעם אין זו מליצה אלא עובדה.

"עזה השנייה", כך מכונה המקום הזה, שאני מסופק אם ניתן לקרוא לו שכונה. הורחה של "עזה השנייה" בתקופה הקשה, בשנת 1948, התקופה הידועה לכולנו, ולחלק מאתנו באופן אישי, אולי אפילו אישי מאוד, הלוא היא תקופת המעברות.

מי היה מאמין שהיום, בסוף שנת 1991, נראה את הפחונים, נריח את ריח העובש. את האשפה המתגוללת ברחובות, ואת האנשים הנראים זנוחים ועלובים.

מי שיבקש ב"עזה השנייה", ב"חפר" שבין בתי רובינשטיין ל"בנה־ביתך", יחשוב לרגע שהוא נמצא בתפאורה של תקופה רחוקה, אבל מדובר במראה אותנטי.

ראובן חרוזי, יהודי בן 50, מתגורר שם, ב"עזה השנייה", מאז 1948. הוא הגיע לשם כילד והיום, כדי להגיע לביתו, אם ניתן לקרוא למקום מגוריו בית, צריך לדלג על ערמות אשפה. אחיו הצעיר, מנשה חרוזי, מספר בכתבה בעיתון "תל־אביב" על תנאי המגורים: אין מקלחת, אין גז, אין שירותים בבית. מולו גרות חמש משפחות כחצר אחת. האב סובל משיתוק. מרבית היום הוא שוהה בחדר חשוך, שהוא גם מטבח. לשירותים הוא מובל בכיסא גלגלים, אל מחוץ לבית.

בפברואר 1986, בהצעה לסדר-היום של חבר כנסת מסוים, שאל אותו חבר הכנסת: "מדוע עיריית תל-אביב מתנפלת ומפגינה שרידים רק על החלשים? מדוע יש איפה ואיפה?" — ואתם יודעים בוודאי על מה אני מדבר, כי עיריית תל-אביב וראש העיר תל-אביב עושים זאת באופן קבוע עד היום הזה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
הוא עושה זאת בלהט.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
הוא עושה זאת בלהט רב.

"רבותי, זכותם של תושבי כפר-שלם להיות פרבר מכובד ומודרני של תל-אביב, ולא מוקד של מרידות מצטברת, פשיעה ואלימות" — שר הפנים לשעבר פרץ ענה לחבר הכנסת, כי בוצעו רק ארבע הריסות בשכונת כפר-שלם, והן בוצעו נגד הפרות חוק ועבירות. הרי כולכם יודעים, שאצל ראש העיר תל-אביב פריצת החוק היא רק בדרום תל-אביב. בצפון לא פורצים חוק, לא בונים בתי-מלון שלמים, לא מוכרים אדמות במחירים אפסיים לכל מיני מקורבים, אם זה שופט ואם זה בעל עיתון מפורסם. להם מותר, כי הם מקורבים של ראש העיר. מייד פותרים את הבעיה, עושים מכרז פנימי, סוגרים עניין באיזה עיתון, במודעה בגודל של אינטש, ואז הכול כשר וחוקי. אבל בדרום תל-אביב, כאשר מתקנים גג, כאשר מתקנים קיר דולף, העירייה באה עם הטקטורים ומייד הורסת את הקיר, כי הם עשו דבר בלתי-חוקי.

לפני יומיים-שלושה ימים ראיתם כולכם על מה אני מדבר — כשנראתה משפחת חסידיאן שגרה בשכונת-הארגזים בדרום תל-אביב. מה אמר האיש הקטן? הוא אמר: אדוני, בסך הכול לפני 15 שנה תיקנתי את הקיר. באה העירייה, אמרה שזה לא חוקי, ומאז האיש התמים הזה לא מתקן את הקירות המפוצצים, כאשר מתוך הכית רואים את השמש בחוץ, כאשר הגג דולף. הם חיים בתוך שלוליות. בתוך ברוך, בתוך מים, ונוהרים שלא להכעיס, חס וחלילה, את העירייה, כדי שלא תבוא להרוס את הבית הזה.

ב-1988 הכטיח שר החקלאות הקודם, מר נחמקין, לוועד כפר-שלם לשחרר את אדמות השכונה שהועברו ממינהל מקרקעי ישראל לחברות קבלניות כמו "קריית", "רובינשטיין" — מכיוון שתחבורת אלה פינו רק את התושבים שגרו בשטחים שהשתלמו להן והפסיקו לפנות היכן שלא השתלם להן. לדוגמה, שכונת נווה-ברבור. חברת "רובינשטיין" קיבלה שכונה גדולה מאוד והתחייבה לפנות את התושבים ולבנות על האדמות דירות אחרות. חברת "רובינשטיין" בנתה על 80% מהאדמות הריקות בתים בגובה שמונה קומות ומכרה אותם בשוק הפרטי לדיירים. אבל כאשר הגיעו לאותן דירות ששם גרים אנשים, רובינשטיין החליט שלא לפנות אותן. מדוע לפנות אותן? צריך לשלם כסף לאותן משפחות על הפינוי. בסך הכול כמה משלמים, רבותי? משלמים למשפחה 53,000 דולר, כדי שהם שיעשו בזה מה שהם רוצים, וכולכם יודעים שהיום כסכים הזה אי-אפשר להגיע ללום, אי-אפשר להגיע לדירה, זה אפילו לא דירה תמורת דירה. חברת "רובינשטיין" הרוויחה מיליון דולר מהשטחים הריקים, אבל כאשר היא הגיעה לשטחים המאוכלסים, היא החליטה שלא לפנות, כי זאת הוצאה. גם זה לא נכון, כי בסך הכול היא אולי היתה מרוויחה שם פחות ממה שהיא הרוויחה בשטחים הריקים. מה עושה המדינה? השטחים נשארים של רובינשטיין, רובינשטיין לא מפנה את האנשים, ואותה משפחת חרזי והמשפחות האחרות המופיעות בכתבה חיות על אדמות רובינשטיין, לא אדמות

מורי ורבותי, לדעתי, נושא זה של קורת-גג הוא, מחד גיסא, אבן-יסוד בתחושת השלווה של משפחה, ומאידך גיסא — בעיה זו היא מפתח למצוקות נוספות עד כדי אלימות ועבריינות. משום כך אני רואה בנושא זה עניין קיומי המחייב התגייסות של כל המערכות, בעיקר כאשר המראות שם הם בלתי-אנושיים ובלתי-נסבלים.

אני מבקש לקיים דיון במליאה בנושא כאוב זה. תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת שלמה דיין. רשות הדיבור לחבר הכנסת אלי בן-מנחם.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הכתבה של דנה גילרמן בעיתון "תל-אביב" מיום שישי, 22 בנובמבר 1991, הצליחה לזעזע הרבה מאוד אנשים במדינת ישראל. הכתבה דנה כמה שקורה בכפר-שלם. בין הקוטג'ים החדשים שנבנים במרץ בכפר-שלם, הנקראים "בנה ביתך", לבין הבניינים המפוארים שבנה הקבלן המפורסם רובינשטיין, בשטח ההפקר, מתגוררות כ-150 משפחות באזור הנקרא "עזה השנייה", כמו שאמר ידידי חבר הכנסת שלמה דיין. חבר הכנסת דיין, אולי אינך יודע, אבל יש בכפר-שלם עוד 300 בתים כאלה, שמצבם גרוע ממצב הבתים בכנאל-היד. אני גר בכפר-שלם, חוזר יום-יום לשם ומכיר את זה, ולכן אני אולי פחות מזועזע, כי אני גדלתי בסביבה הזאת.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
גם אני מכיר את זה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

הבתים שם עשויים מחלקי גדרות, ברזלים, פחונים ועץ. ללא חיבור לביוב, ללא צנרת, ללא איסוף אשפה, לכולך, עזובה, רחובות צרים, כמעט לא ניתנים למעבר, אין מדרכות, אין כבישים וברוב המקרים גם החשמל לא עובד באזור. רוב האוכלוסייה שם היא אוכלוסייה קשישה, שאינה מסוגלת לדאוג לעצמה ומתקיימת מכספי הביטוח הלאומי.

ההיסטוריה של המקום התחילה ב-1948, כאשר משפחות רבות הופנו לבתים האלה, על-ידי הממשלה והעירייה, והן חיות שם עד היום הזה. ב-1965 אישרה הממשלה, בראשותו של דוד בן-גוריון, זיכרוננו לברכה, את חוק בינוי ופינוי של אזורי שיקום, ובמסגרתו הוחלט על פינוי שכונת כפר-שלם. מאז פונו יותר מ-3,000 משפחות. 90% ממפונים אלה גרים היום בשכונות שהוקמו על אדמות כפר-שלם, בגטאות על עמודים, שכונות עוני מבטון, המאפיינות מדינות סעד כמו הודו, כנגלה-דש ואחרות. מאז 1965 ועד היום, תקופה של 26 שנים, נבנו ערים שלמות גם בתוך "הקו הירוק", וכמוכן גם בשטחים, ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, וחלקן אף נהרסו. לעומתן, שכונת כפר-שלם עדיין לא שוקמה, דבר המהווה קלון למדינת ישראל, לכנסת ולחוקיה.

במאי 1983 ערך שר הבינוי והשיכון דאז, מר דוד לוי, סיור בכפר-שלם, והודיע כי קיבל החלטה להפקיע את הקרקעות שבבעלות פרטית בכפר, לדאוג לפינוי התושבים על-פי הקריטריונים של משרדו, ואני מצטט מדבריו: "לשכור את הראש ולמצוא מקורות כספיים לפינוי כולל של כפר-שלם". תחת זאת הוא מינה את מקורבו גבי ללוש למנכ"ל חברת "חלמיש", ובהנהגתו נעצר תהליך הפינוי לשלוש שנים, עד אשר הוא עשה מצווה גדולה והלך והפך להיות ראש עיריית דימונה.

"חלמיש" ולא אדמות של אחרים. הם נשארים וימשיכו להישאר שם עוד 20 שנה, כי רובינשטיין החליט שלא לפנות אותם. זה לא משתלם, אין די רווח.

ואו, כ-1989, רבותי, סייר ראש עיריית תל-אביב, צ"ץ, בכפר-שלם — זה הופיע בטלוויזיה, בעיתונות — — —

חיים רמון (העבודה):
להט.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

להט, צ"ץ. הוא סייר בכפר-שלם והבטיח הבטחות, ואני עד לכמה הבטחות שלו לכפר-שלם, בהזדמנויות אחדות. הוא אמר: "ראיתי מקרים אנושיים אימים, שאינם לכבוד לאף אחד מאתנו, ולא לכבודה של מדינת ישראל — שמשפחות נקלעות למצב זה של עוני ותנאים תת-אנושיים", כך הוא אמר. מה שהוא עושה במציאות, הרי כולכם יודעים.

חיים רמון (העבודה):
ספר לנו.

עמיר פרץ (העבודה):
תזכיר לנו.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת רמון, אני אהיה מוכן שהוא יתחיל לספר לאחר שאראה שהוא גמר את מה שהכין. אז נתדיין על העניין.

חיים רמון (העבודה):
אבל הוא הבטיח.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

מה שצ"ץ עשה אחרי זה, חבר הכנסת רמון: מייד אחרי שהוא אמר וגם התחייב שלא לפגוע בבתים שתוקנו או שופצו, או שתוקנו את בתי-השימוש או את המקלחון — חודשיים אחרי זה הוא התנפל על בתי-הכנסת בכפר-שלם, אתם זוכרים. כאשר עמדתי מול הטרקטורים. הוא בא עם טרקטורים וכולדוורים ועם משטרת ישראל להרוס חדרון בבית-כנסת. כי זה הפריע לו. כל השטחים מסביב מלאים קוצים, זה לא מפריע לאיש. הוא בא להרוס את בתי-הכנסת עם הודעה מוכנה מראש של הדובר המפורסם שלו — הדובר שיש לו חסינות ותוקף את כל מי שהוא רוצה במדינת ישראל — והוא החליט להרוס. ואז נמנעתי אותו מלהרוס. אבל הוא שכח שחודשיים לפני כן הוא אמר שמוותר, וכל הדברים מוקלטים בקלטת וידיאו, שהראיתי אותה גם לעיתונאים.

זה מה שצ"ץ עושה, צ"ץ גיבור על חלשים. בצפון הוא לא עושה לאנשים שום דבר, הם מקורבים שלו, אבל את הכוח והגבורה שלו הוא מראה בדרום. אני שמח שמזמן שאני חבר הכנסת, צ"ץ לא דורך בדרום תל-אביב; הוא לא הורס למסכנים, כי אני לא נותן לו. תמיד כשהוא בא, משטרת ישראל מודיעה לי שראש העיר המוכבד רוצה לבוא להרוס חדר מדרגות בשכונת-התקווה, או איזה קיר בכפר-שלם — את ההודעות אני מקבל ממשטרת ישראל — אני מגיע למקום. צ"ץ לוקח את הטרקטורים ותוזר הביתה, כי הוא יודע שכבר לא הולך לו. אולי אני מפריע לו, אבל אמרתי כל הזמן: אני בעד שמירת החוק, ושהחוק יהיה לכולם, לא רק חוק לחלשים. נגד החוקים הוא לא הולך לבתי-משפט. נגד החלשים הוא בא עם טרקטורים, ולחוקים הוא מרשה לעשות מה שהוא רוצה. זה ראש עיריית תל-אביב.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת בן-מנחם, האם אתה מוכן לחדול מהעניין של צ"ץ, משום שהוא לא נוכח כאן?

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אתה צודק, ואני מקבל את ההערה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כדאי שהוא יהיה חבר הכנסת עוד שנים רבות.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

רבותי, מה שקורה היום הוא, שחברת "חלמיש", שמונתה על-ידי הממשלה לפנות את התושבים, לוטשת עיניה לשטחים ריקים וזמניים לבנייה. לא רק הם יודעים לקרוא מפות, גם אנחנו יודעים. היום חברת "חלמיש" מעבירה שטחים שפנו בכפר-שלם, שטחים גדולים מאוד, לכל מיני מקורבים ללא מכרז על-פי חוק: לחברת "פאפו", שהיא חברתו של פאפושדו — ודאי יש להם איזו קרבה לליכוד — ל"אשרד", לחברתו של א"ס יחזקאל, שקיבלה כ-9 דונם אדמות פנויות בכפר-שלם, והעבירה את האדמות האלה לעמותה דתית כלשהי; אני מצטער, הרב שלמה דיין — לעמותה דתית, העמותה פרסמה בכני-ברק ובמקומות אחרים שבונים קריה חרדית חדשה בכפר-שלם, ויוכל לגור שם רק אדם שהוא שומר מסורת. אדם חילוני לא יכול לגור שם. אז מה שאפשר לעשות לגבי תושבי כפר-שלם הוותיקים זה או להלביש להם כיפה על הראש, ואז הם יתחייבו שהם דתיים, או שימשיכו לאכול קש, כשעל אדמתם, האדמה שלהם, בונים קריות חרדיות, נותנים לקבלנים פרטיים לעשות הרבה מאוד כסף. כולם מקורבים של הליכוד. ואז בא מנכ"ל "חלמיש" וטוען שרק כך יהיה לו כסף, כדי לאפשר פינוי של אחרים.

רבותי, הרבה מאוד אנשים הרוויחו הרבה מאוד כסף על אותה שכונה מפורסמת, כפר-שלם, במשך הרבה מאוד שנים. התושבים ממשיכים לאכול קש. ראינו לפני יומיים כיצד חיים תושבים בשכונת-הארגונים, הנמצאת בין כפר-שלם לשכונת-התקווה. זו אותה שכונה מפורסמת שחיה כמו בתוך ונציה קטנה. התושבים חיים בתוך בתים כאשר סביבם איים; מסביב מים. הם צריכים סירות; אולי ראש עיריית תל-אביב יחלק להם חסאקות או סירות, מכיוון שכבישים אין להם וגם מדרכות אין להם.

מיכאל בריזהר (העבודה):

היו"ר ג' גדות:

לא, לא. הוא מסתדר בלי עזרה ירושלמית.

עמנואל זיסמן (העבודה):

איך בכל זאת ראש עיריית תל-אביב מקבל כל כך הרבה קולות?

היו"ר ג' גדות:

רשות הדיבור לחבר הכנסת בן-מנחם.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

רבותי, אני רוצה — — —

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אני מבקש מכם לאפשר לחבר הכנסת בן-מנחם להתחיל את הנאום שלו.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

מה שקורה שם הוא, שאנשים חיים בתנאים תת-אנושיים; הם אינם יודעים מה הן זכויותיהם. המדינה, אולי לא מתוך ידע, אולי בגלל אנשים לא-מתאמים כמערכות שלה, עושה כיונס, עושה כסף, ולצ"ץ יש גם נקודת זכות שאני חייב לציין אותה. אחת לשבועיים בערך הוא בא עם אוטובוסים מלאים חיירים,

כפר-שלם כאשר מפנים שם וכאשר מחלקים אדמות לכל מיני מקורבים, מכיוון שיש להם הזכות המינימלית לחיות בתנאים אנושיים, אני לא אומר לחיות בלוקסוס, אלא במינימום תנאים, אבל מגיע להם המינימום הזה. אומנם השכבות האלה הן תמימות, נאיביות, וסובלות כבר 40-50 שנה, אבל לא צריך לנצל זאת.

אני פונה לסגן שר הבינוי והשיכון ולממשלת ישראל ואומר כי הבעיה של כפר-שלם עלתה פעמים רבות מאוד מעל במת הכנסת. האנשים שם מצפים לזקיפות קומה של בני-אדם. הם מצפים שידברו אליהם כמו אל בני-אדם, שיהלו אתם משאומתן כמו עם בני-אדם. "חלמיש" הוציאה חוברת, קוראים לה "תוכנית חומש", חוברת יפה מאוד עם ציורים יפים מאוד, עם תוכניות יפות מאוד. אני מצפה או מבקש וגם דורש ממשרד הבינוי והשיכון בקשר לחוברת שהיא הוציאה, לקחת את החוברת הזאת ולברוק מה אפשר לעשות. כיצד אפשר לפתור סוף-סוף את הבעיה לא של 150 אלא של 450 המשפחות שחיות בכפר-שלם, ואולי נפתור סוף-סוף את הבעיה הכאובה הזאת, כאובה ממדרגה ראשונה, של אוהם תושבים שחיים בתל-אביב, אבל לפעמים המרחק ביניהם לכיכר-דיזינגוף בנושאים כלכליים, ברמת איכות החיים, בחינוך וכו', הוא כמו מאילת למטולה. תודה רבה לכם.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת אלי בן-מנחם. רשות החשובה לסגן שר הבינוי והשיכון, חבר הכנסת אברהם רביץ.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אדוני היושב-ראש, דבר אחד אני לא אעשה מעל במה זאת: מאחר שאני מייצג את שר הפנים אני מתכוון להגן על ראש עיריית תל-אביב, כאשר רוב דבריו של חבר הכנסת אלי בן-מנחם הופנו אליו.

אני מבקש להעיר הערה נוספת לפני שניגש לגופו של עניין — — —

היו"ר ג' גדות:

אדוני סגן השר, סליחה. חבר הכנסת בן-מנחם.

עמנואל זיסמן (העבודה):

הוא עדיין נרגש, וזה טבעי.

היו"ר ג' גדות:

אני מוכן להכריז על הפסקה בת חמש דקות.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אני נרגז.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אני מבקש להעיר הערה מקדמית לפני שאתייחס לגופו של עניין. במקרה, ואולי שלא במקרה, באופן טבעי, פנתה אלי אותה עמותה דתית אשר אמורה או קיבלה לפי דבריו קרקע בכפר-שלם, ואני רוצה לומר לך דברים מספר בקשר לעמותה הזאת: א. היא לא קיבלה קרקע; ב. מדובר בתושבי כפר-שלם שסובלים שנים רבות, כמו כולם. הם היו אצלי ובדקתי את העניין. הם מתכוונים לקנות דירות מקבלן שקיבל שם קרקע. הפנייה שלהם אלי הייתה, לאשר להם קרקע לבית-כנסת תמורת בית-הכנסת שעומד ליהרס על דרך העומדת להיסלל במקום. עד כאן בעניין הזה. לא צריך תמיד להעלות את העניין הדתי כאשר יש דבר אחר שהוא צודק בפני עצמו. אתם, על הדתים, תתנפלו בשעתם, כאשר תטפלו בנושאים דתיים.

לעצם הבעיה של כפר-שלם — חבר הכנסת הרב דיין וחבר הכנסת אלי בן-מנחם, אתם העליתם באמת את אחת

מראה להם את הדלות ואת העוני בכפר-שלם; הוא מראה להם עד כמה האנשים שם מסכנים, וכודאי אוסף באותה הזדמנות כספים כדי לקיים עוד כמה קונצרטים בפארק הצפון. הוא עושה שם הרבה מאוד קונצרטים שרוב תושבי תל-אביב אינם שותפים להם. הוא ממשיך לעשות קונצרטים, קונצרטים, וקונצרטים בלי כספים שנועדו לאותן שכבות חלשות. במלחמת-המפרץ הוא קיבל כ-20 מיליון שקלים תרומות. הוא הקים ועדה. עד היום חולקו אולי 100,000 שקל לכל מיני מסכנים. שאר הכספים — לא יודעים היכן הם. הוא אוסף הרבה מאוד כספים למען השכבות החלשות שלו, אבל הכספים האלה אינם מגיעים למקום שהם צריכים להגיע אליו.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת בן-מנחם, יש לי שאלה אליך — — —

מיכאל קליינר (הליכוד):

יש גבול לכל — — —

היו"ר ג' גדות:

יש לי שאלה אליך — — —

אליהו בן-מנחם (העבודה):

חבר הכנסת קליינר, אתה יודע שאני צודק, הרי אתה עצמך חוקף את חברך צייץ — — —

היו"ר ג' גדות:

באמת, תודה רבה לך.

מיכאל קליינר (הליכוד):

יש גבול.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת קליינר, אני מבקש — — —

אליהו בן-מנחם (העבודה):

חבר הכנסת קליינר — — —

היו"ר ג' גדות:

לא, לא, לא. חבר הכנסת אלי בן-מנחם, עכשיו תורי. חבר הכנסת קליינר, אני מודה לך על ההתערבות שלך.

חבר הכנסת בן-מנחם, אני רוצה להבין היכן אני עומד אתך? האם יש לך עוד דברים מן הכתוב שאתה חייב לאומרים?

אליהו בן-מנחם (העבודה):

כן.

היו"ר ג' גדות:

אם כך, אנא, תאמר אותם.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אני מצטער שנגעתי בנימי נפשו של חבר הכנסת קליינר בעניין הקונצרטים — — —

מיכאל קליינר (הליכוד):

להיפך: אם הבאת אותי להגן על צייץ, אני לא אסלח לך.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אתם מייצגים את התושבים מרחוק, חבר הכנסת קליינר, לא מקרוב. אני חי שם; זה ההבדל.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת בן-מנחם, היה בינינו הסכם על הסיכום. אנא, קודם תגמור את הדברים שככתב. בכקשה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

מה שאני מבקש, רבותי, היא התחשבות בתושבי

הבעיות האנושיות הקשות המהוות, לפי דעתי, כתם על תל-אביב רבתי ועל החברה בכלל. כולנו יכולים לא יותר מאשר להתבייש בכתם הזה שקיים שנים רבות. אני רוצה לומר לכם בדיוק את השתלשלות הדברים — — —

היו"ר ג' גדות:
סליחה, סגן השר. חברי הכנסת, אנא.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

משרד הבינוי והשיכון, באמצעות חברת "חלמיש", שהיא חברה ממשלתית-עירונית לשיכון ולדיוור בתל-אביב-יפו, פועל למען שיקום ופינוי בכפר-שלם. הכתבה אשר בעקבותיה הוגשה ההצעה לסדר-היום על-ידי שני חברי הכנסת הנכבדים מדברת על פרויקט נווה-צה"ל שנקרא "רובינשטיין". בין השאר, שנמכר לפני כ-25 שנה, על-ידי מינהל מקרקעי ישראל לשותפות של "רובינשטיין", "שיכון עובדים" ו"יבנה". הוא היה מיועד לבנייה של כ-1,400 יחידות דיור. הוא היה אמור לתת תשובה על כל מה שמתרחש שם. בפועל בנתה השותפות הנ"ל כ-1,000 יחידות דיור בלבד, ולמעשה היא יצאה מהשטח בהותרה כ-250 משפחות המיועדות לפינוי; לא 150 אלא 250 משפחות. זאת תוך איהססמה עם הגורמים העירוניים והממשלתיים בשאלה, על מי חלה חובת הפינוי של המשפחות הנ"ל. יש באמת ויכוח בעניין הזה, והתושבים המסכנים נקרעים בתוך הוויכוח בין העירייה ובין הממשלה על מחלוקתיה השונות. כיום חברת "רובינשטיין" מייצגת את כל השותפים, דהיינו "שיכון עובדים" ו"יבנה". מתוקף רכישת הזכויות וקבלת המנדט מ"שיכון עובדים", היא רכשה את הזכויות של "יבנה" וקיבלה את המנדט להמשיך את ניהול העניין מ"שיכון עובדים". זהו המצב העובדתי.

אבל, מעבר למצב העובדתי יש מצב אנושי. כפי שחבר הכנסת הרב דיין וחבר הכנסת אלי כן-מנחם תיארו אותו, והוא באמת מצב קשה ומחירי. יש לנו שם באמת עניין עם אנשים שאינם מסוגלים להתמודד, כפי שתוארה, חבר הכנסת הרב דיין.

מתוך חרדה לנושא הזה, עוד לפני הכתבה — זה היה ביום 6 בנובמבר, היינו כ-20 יום לפני הכתבה — זימן שר הבינוי והשיכון למשרדו את כל הגורמים. היתה ישיבה בנושא, וההחלטה דלהלן הוחלטת שם: א. מנהל מחוז מינהל מקרקעי ישראל ומנכ"ל "חלמיש" יבדקו עם חברת "רובינשטיין" את האפשרות לפתרון בעיית הפינוי/או — כאלטרנטיבה, אם הם לא יכולים להתמודד עם זה — החזרת הקרקע למינהל, לשם העברתה לחברת "חלמיש"; ב. חברת "חלמיש" תטפל בפינויים.

עכשיו נשאלת השאלה, מאין יהיה לה כסף, הרי היא זקוקה לכסף, ולא די בנאומים, קשים ככל שיהיו. יש צורך כממון כדי לתת תשובות בעניין הפינויים האלה. לכן, בתמורה — — —

אליהו כן-מנחם (העבודה):

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

תראו לי בבקשה, תתאזרו בסבלנות עד סוף העניין. חבר הכנסת כן-מנחם, הרי אתה מחפש פתרון. את הנאום נאמת.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת כן-מנחם, הרי הוא מתחיל לדבר על הפתרונות. עד עכשיו זו היתה הקדמה, ועכשיו — הפתרונות. עכשיו אתה מפריע? בבקשה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

חברת "חלמיש" תטפל בפינויים, וזאת בתמורה להעברת כל הקרקעות של "שיכון ופיתוח". יש שם קרקעות של "שיכון ופיתוח", ויש החלטה שלא לעשות "ביונס", כפי שאתה תיאר, ובצדק. כל הקרקעות של "שיכון ופיתוח", ששוות הן עתק בשוק החופשי, תועברנה לחברת "חלמיש" — אלה הן הקרקעות של כפר-שלם, כמובן; הן תועברנה לבעלות חברת "חלמיש". התמורה משיווק הקרקעות לבנייה תהווה כולה את המימון לפינויים הנ"ל. זאת ההחלטה שקיבל שר השיכון לפני כחודש, חודש פחות יום אחד, בנוגע לבעיה הזאת.

אני חושב שההחלטה הזאת היא החלטה שתיתן פתרון אמיתי. בכל זאת, חברי הכנסת, חבר הכנסת הרב דיין וחבר הכנסת אלי כן-מנחם, אינני רואה שום צורך להעלות את הדיון הזה במליאה, מאחר שהפתרון ישנו. אבל מאחר שקשורים בעניין הזה גורמים נוספים עד לפתרון, עיריית תל-אביב ואולי גורמים נוספים שיש לטפל בהם — לכן, לצורך העניין, רבותי חברי הכנסת, אני מציע שהנושא יעבור לוועדה.

אני רוצה להציע לך הצעה, חבר הכנסת כן-מנחם. אני יודע שיש לך הצעה קודמת, שהועברה לוועדה מסוימת ולא נדונה שם, עדיין לא הגיע תורה. משום כך אתה חושב, שאם תעביר את ההצעה למליאה — כאן תמצא את המזור לעניין. לכן אני מציע — — —

היו"ר ג' גדות:

אולי אנסה לעזור לשניכם. חבר הכנסת כן-מנחם, לאור מה ששמעת כרגע מסגן השר, וגוכח העובדה שכבר עיכבו הצעה כלשהי בוועדה, האם תשקול אפשרות להסתפק בשלב זה בתשובת סגן השר?

אליהו כן-מנחם (העבודה):

לא, אני עומד על כך שיהיה דיון במליאה.

היו"ר ג' גדות:

אתה בטוח?

אליהו כן-מנחם (העבודה):

כן.

היו"ר ג' גדות:

אתה מבקש דיון במליאה?

אליהו כן-מנחם (העבודה):

כן.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אני יודע שערכת גיוס, כי הנושא קשה וחשוב מאוד. אבל בכל זאת, לתועלת העניין, יש לי הצעה בשבילך. אני מציע שהנושא הזה יעבור לוועדת הכלכלה ויידון בה. האמן לי, אני יודע שמתפללים שם בנושאים. הנושא הזה יידון בוועדת הכלכלה. דיון במליאה לא יביא שום תועלת, ואתה מחפש תועלת.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לסגן השר. חבר הכנסת שלמה דיין, האם תיאמת להעביר את ההצעה לוועדה?

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כן, אדוני.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לך. חבר הכנסת כן-מנחם, האם תיאמת להעביר זאת לוועדה?

את הצעתך. הייתי הופך אותה להצעה על כל הבעיות שקיימות, וכל זמן שלא תיפתר האחרונה שבהן — לא יספיקו כאן תשובות מלומדות של השרים או סגניהם. תודה.

היו"ר ג' גדות:

אתה, כמוכן, מבקש להסיר את ההצעה, כמחאה.

מיכאל בריזהר (העבודה):

ביקשתי, כן.

היו"ר ג' גדות:

כמחאה. אני מתרגם נכון?

מיכאל בריזהר (העבודה):

אתה מתרגם נכון. יש לך כושר תרגום מעולה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לך, חבר הכנסת בריזהר. אם כן, אני חייב, על-פי התקנון, להפריד בין שתי ההצבעות. ראשית אני מצביע — מי בעד העברה לוועדה ומי בעד ההסרה של הצעתו של חבר הכנסת שלמה דייך. מי שהוא בעד ההעברה לוועדה, מצביע בעד; מי שמבקש שלא להכליל את ההצעה בסדר-היום, מצביע נגד. נא להצביע. זו הצבעה מס' 2.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 21

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — 1

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת ש' דייך לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

בעד — 21, נגד — אחד, נמנעים אין. אני קובע כי הצעה זו עוברת לדיון בוועדת הכלכלה של הכנסת.

ועתה, חברי הכנסת, אותה פרוצדורה לגבי ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אלי בן-מנחם. נא להצביע. מי בעד העברתה לוועדה, יצביע בעד; מי בעד הסרתה, יצביע נגד. זו הצבעה מס' 3.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 22

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת א' בן-מנחם לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

אם כן, חברי הכנסת, ברוב של 22 בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים, אני קובע כי גם הצעה זו לסדר-היום עוברת לדיון בוועדת הכלכלה של הכנסת.

אני מודה לכולכם על הלהט והחוכמה והמרץ.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
כן.

היו"ר ג' גדות:

אם כן, חברי הכנסת, על הפרק עומדת רק הצעה אחת.

מיכאל בריזהר (העבודה):

גם לי יש הצעה.

היו"ר ג' גדות:

סליחה, סליחה. חבר הכנסת מיכאל בריזהר ביקש להסיר את ההצעה של חבר הכנסת שלמה דייך. בבקשה.

קריאות:

פריימריס, פריימריס.

מיכאל בריזהר (העבודה):

אני מציע לחברי הכנסת, לחברי — אי-אפשר שבכל פעם שמעלים נושא כולם צועקים "פריימריס, פריימריס". זה מגוחך, זה עלוב, ואנא, כדאי להפסיק את זה. אני מציע לכם להפסיק את זה. זה לא לכבודכם כחברי הכנסת.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת בריזהר, אני עובר לסדר-היום על מה שאמרת, כי זה לא עניינה של המליאה.

מיכאל בריזהר (העבודה):

אתה צודק.

היו"ר ג' גדות:

אני מבקש ממך להיכנס לגופם של דברים. אגב, אני מתאר לעצמי, שלא בגלל הפריימריס ביקשת להסיר את העניין מסדר-היום.

מיכאל בריזהר (העבודה):

בגלל הפריימריס הייתי מסתפק בדבריו של חבר הכנסת בן-מנחם, שאמר דברים כדרכונות, והוא בהחלט ראוי לברכה על דבריו.

אבל אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת שלמה דייך בגלל הצרות שבה. אתה, חבר הכנסת דייך, התייחסת לבעיה מסוימת, שקראת עליה בעיתון, והעיתון באמת פרסם כתבה נוקבת ומרה. אבל הבעיה מקיפה הרבה יותר, חריפה הרבה יותר. אני יכול לקחת אותך, חבר הכנסת דייך, לבתים מטים לנפול בשכונת-התקווה, לבתים ביד-אליהו, לבתים ביפו, לבתים בשכונת-הארגוזים, בשכונת-הכולגרים, ובכל מיני מקומות ברחבי העיר תל-אביב. תראה את המצב החמור והנורא השורר שם.

מדי פעם בפעם נבוא לכנסת, ויבוא סגן שר או שר מכוון ויספר לנו בחדווה על החלטה שנתקבלה זה עתה, לפני שבועיים, לפני חודש, והיא תפתור את כל הבעיות. הוא יצטט לנו את כל מספרי יחידות הדיוור, אלפי השיכונים ומיליוני השקלים, אבל בינתיים עובר חורף ועוד חורף ועוד חורף, והאנשים האלה תקועים כמצבם, בביצות, בלכלוך, בווהמה ובחבטחות. משום כך אני חושב שלא צריך להבטיח ולא צריך לסמוך על הבטחות, אלא באמת לגשת לנושא. צר לי שהולכים לוועדה, כי צריך לעמוד פה איהו שוט מעל כל הגורמים שעוסקים בכך. יש לגמור ולבצע דברים, ולא להודיע לנו כל פעם על החלטה חדשה שנתקבלה.

משום כך, אדוני, חבר הכנסת שלמה דייך, אני מציע להסיר

1. הצעות לסדר-היום

גורל תשלום קצבאות ילדים למשפחות זכאיות על-ידי מעסיקים

הלאומי. נכון שהוא גם משמיע קול צעקה, אבל הוא לא ייתן פתרון.

כיום יש כ-580,000 משפחות עם ילד אחד או שניים. 200,000 מתוכן מקבלות בפועל את הקצבה. מתוך 360,000 שלא מקבלים את הקצבה, ההערכה היא כי יש 60,000 זכאים שהמעבידים שלהם לא משלמים להם את הקצבה ולא מדווחים לביטוח הלאומי, וכך המעבידים לא משלמים לעובדים, והביטוח הלאומי לא מחזיר למעבידים. יוצא שקופת הביטוח הלאומי משאירה לעצמה קרוב ל-80 מיליון שקל בשנה. אסור לנו להשלים עם המצב הזה.

אני רוצה לומר לכם, ידידי חברי הכנסת, שצריך להבין מי הם אותם מקבלי קצבאות שהכסף אינו מגיע אליהם. החוק קבע שהזכאים לקצבה לילד הראשון ולילד השני יהיו רק מי שהכנסתם היא 95% מהשכר הממוצע במשק.

אלי דיין (העבודה):
2,460 שקל.

עמיר פרץ (העבודה):
זאת אומרת שמדובר במפורש במשפחות שמשכורתן 2,460 שקל ומטה, וברוב המקרים אלה הם מקבלי שכר המינימום.

אלי דיין (העבודה):
2,460 שקל ברוטו.

עמיר פרץ (העבודה):
ודאי שמדובר בשכר ברוטו. עובדים במסגרות — — —

היו"ר ג' גדות:
ברמת הכנסה כזאת אין כמעט הבדל בין ברוטו לנטו. סליחה שהפרעתי לך.

עמיר פרץ (העבודה):
למה, אדוני? יש מס אחיד ועוד. העיר, בצדק, היושבת-ראש, שברמה כזאת של הכנסה אין כמעט הבדל בין ברוטו לנטו. אבל אני הבנתי שכוונתו של ידידי, חבר הכנסת דיין, היא בעצם לאותו סכום שאותו מגיעות המשפחות האלה אל המכולת, כדי שיוכלו להמשיך ולהתקיים. הרי אין מדובר במשפחות המתלכטות אם לנסוע לחוץ-לארץ פעם אחת בשנה, או אחת לשנתיים. מדובר במשפחות המנהלות מאבק יומיומי על עצם קיומן.

אני רוצה לומר לך, אדוני סגן השר, שאני נמצא בהתלכטות קשה, האם להמשיך ולתמוך בתפיסה של אוניברסליות של הקצבאות, ואגיד לך, שבהרבה מאוד דיונים הצליח משרד האוצר להכניס בי את הרצון לבדוק את עצמי בעניין זה מחדש; אולי אני טועה. משרד האוצר בא ואומר: מה אתם משיגים בזה שאתם נצמדים לשיטה אוניברסלית? מדוע אתם צריכים לכלול בין מקבלי קצבאות ילדים גם את המיליונרים? אלא מאי? מסתבר שכאשר אתה מסכים לוותר על שיטה אוניברסלית, מי שכספו של דבר לא מצליחים לממש את זכאותם הם דווקא ילדי אותן שכבות חלשות.

ובמי בעצם מדובר, אדוני סגן השר? מדובר בבעלי בתי-המלאכה אשר מעסיקים שניים-שלושה עובדים. לבעל בית-המלאכה אין בעיה, כי הוא עצמאי והוא פטור, ובסוף

היו"ר ג' גדות:

אנחנו עוברים לנושא הבא שבסדר-יומנו, הצעה לסדר-היום בעניין: "גורל תשלום קצבאות ילדים למשפחות זכאיות על-ידי מעסיקים". יש לנו שתי הצעות. האחת מספרה 6124, של חבר הכנסת עמיר פרץ, העושה את דרכו אל הדוכן; השנייה שמספרה 6133, של חבר הכנסת מיכאל קליינר, המתאור כסבלנות. אם כן, חבר הכנסת עמיר פרץ — לענייננו.

עמיר פרץ (העבודה):

אדוני היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו נמצאים בתוך ימי החנוכה, וכולנו מקוים שפרט לנס הגדול של גשמי הברכה שהגיעו, יגיעו עוד כמה נסים, והנס החשוב ביותר — ממשלת ישראל תתייצב אל מול הבעיות החברתיות ההולכות ומתגברות מבלי שמישהו מססה להתמודד אתן בצורה רצינית.

אלא שפרט למדיניות הקשה והכואבת של גזירות, של אבטלה שהולכת ומתגברת, של מובטלים שנמצאים כמעט בכל יישוב, בכל פינה במדינת ישראל, מסתבר שממשלת ישראל ומוסדותיה מתנכלים גם למעט שמדינת ישראל קבעה שצריך לתת לשכבות החלשות, כדי לצמצם את מידת הנזק המתמשך לגביהן שנה אחרי שנה, ואין דבר יקר יותר וחשוב יותר לכל היושבים כאן מהטיפול בקצבאות הילדים.

מסתבר שב-1985 הציע שר האוצר תוכנית לייצוב המשק. נכון, המשק היה במצב קשה מאוד; אינפלציה משתוללת, מפעלים מתמוטטים, וכולם ביחד נחלצו על-מנת לעשות הכול כדי שהתוכנית אכן תצליח. כולם הבינו שיוטלו גזירות, אבל חשבו שתהיינה אלה גזירות לאותה תקופה ולא גזירות שמישהו יתאהב בהן וישאיר אותן כשיטה אחרי-כך. אילו היה מישהו מאתנו מעלה אז כדעתו, שהטיפול בקצבאות הילדים, כחלק מאותה תוכנית שהוצגה כתוכנית ששת-חירום, יהפוך לחלק מחינוך, היינו בולמים זאת כבר אז.

נכון שהשיגים גדולים היו לאותה תוכנית לייצוב המשק ב-1985. אבל, לצערנו, חברי הכנסת, יצרו בינתיים את השיטה הנקראת חוק ההסדרים במשק, אותו חוק ואותה שיטה שנטלה מכל ועדות הכנסת את היכולת להישאר מעורבות במתרחש, ובאמצעות חוק ההסדרים אפשר להטיל היום כל גזירה.

כאשר באים לוועדת הכספים ערב הגשת התקציב, ובתוך כל ההמולה של המאבק על הייחודיים ועל מימון המפלגות וטיפוח הפטור לתעשיינים בהפתחת עלות העבודה, כאשר מדברים על מיליונים, איך נעז אנחנו לבוא ולזעוק את זעקתם של מקבלי הקצבאות? הרי יבטו עלינו ויגידו: מה אתם מנהלים מלחמה על 80 שקל משפחה? נכון, מלחמה על 80 שקל למשפחה, כי בשביל אותה משפחה — זה הרבה כסף.

מה בעצם הוחלט? הוחלט שהילד הראשון והילד השני יקבלו את קצבתם באמצעות המעביד. המעביד צריך לשלם לעובד את קצבת הביטוח הלאומי גם לילד הראשון וגם לילד השני, והוא צריך לקזז את הסכום הזה בהתחשבות שלו עם המוסד לביטוח לאומי.

חברי כנסת נכבדים, אני רוצה לומר לכם, שאנחנו במדינת ישראל נותנים גיבוי בשתיקה לגול של קרוב ל-90 מיליון שקל. שכולנו יודעים עליו. 90 מיליון שקל מרוויח הביטוח הלאומי מדי שנה ויחשבונו המשפחות במצוקה וזקוקות לכל שקל. הוא לא עושה דבר, וזה נוח לכל. זה נוח לאוצר, נוח לביטוח

לעובדים. יש כאן שאלה מהותית של עשרות אלפי עובדים שכירים הזכאים לקבל קצבת ילדים ואינם מקבלים אותה. מכיוון שהם אינם יודעים או מכיוון שהמעבידים אינם יודעים. אין זה חשוב, השאלה היא מה עושים. זאת השאלה שאנחנו צריכים לתת עליה תשובה ופתרון כדי שהבעיה תיפתר מיידית.

יש שני סוגי פתרונות. יש הפתרון הטכני — להביא למודעות של העובדים. צריך להביא את העניין למודעות של העובדים, ומכאן החשיבות של הדיון. לכן גם הצטרפתי והגשתי הצעה לסדר-היום. צריך לפנות לציבור לגלות עירנות בנושא זה. בכל זאת, מדובר בסכום לא-מבוטל — 88 שקלים לילד. בשביל משפחות רבות, לא רק של עולים אלא גם של ישראלים, זה סכום לא-מבוטל, ומי שזכאי לו בוודאי זקוק לו. וחבל שיוותר עליו. אני קורא מכאן לכל עובד שאיננו מקבל קצבת ילדים, ויש לו ילד אחד או שניים, שילך, יבדוק ויתבע.

אדוני סגן השר, אני מקווה שכל עוד לא השתנה משהו באופן מהותי, הביטוח הלאומי ימצא דרך לאתר את הזכאים לקצבה שאינם מקבלים אותה. הרי אין זו בעיה שהתחילה אתמול או שלשום, אלא בעיה שקיימת כבר זמן רב מאוד.

אגב, עוד במישור הזה — ולא שמעתי קריאה כזאת מחבר הכנסת פרץ, אבל אני מניח שהוא יצטרף אלי: אדוני סגן השר, אם באמת עשרות אלפי זכאים לא קיבלו את קצבות הילדים חודש-חודשיים, זכותם לקבל רטרואקטיבית את הקצבה שלא ניתנה להם. הייתי מבקש את התייחסותו של סגן השר לנושא הזה, כיצד מפצים את כל הזכאים על העבר.

נקודה אחרונה. בגדול, אולי אנחנו באמת צריכים לשאול את השאלה, האם אנחנו עושים נכון כאשר אנחנו קושרים את נושא קצבות הילדים עם התוכניות הכלכליות? בעיני, עליה היא נושא מקודש, מעל ומעבר. מאותן סיבות כדיוק חשובה קצבת הילדים. אני בהחלט בעד מתן קצבת ילדים הולכת וגדלה ככל שגדל מספר הילדים, לא רק מסיבות סוציאליות אלא גם מסיבות לאומיות.

קצבת יוצאי-צבא צריכה להיות נושא מקודש, מכיוון שהיא משיגה אותה מטרה שמשגיגה העלייה. לכן, הקריאה שלנו מכאן צריכה להיות: בואו לא נהפוך את קצבות הילדים לנושא ביורוקרטי, כל משפחה בישראל, יוצאת צבא, המביאה ילד לעולם, תקבל עידוד מידי ללא סייג, ללא ביורוקרטיה, ממדינת ישראל. ירבו ילדים ותרבה עליה פנימית.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת מיכאל קליינר. רשות התשובה לחבר הכנסת שמואל הלפרט, שהוא גם סגן שר לעניין הביטוח הלאומי.

סגן שר העבודה והרווחה (לנושא הביטוח הלאומי) ש' הלפרט:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מודה על ההזדמנות שניתנה לי היום להבהיר את נושא קצבות הילדים, כתשובה על ההצעות והדחופות לסדר-היום של חברי הכנסת מיכאל קליינר ועמיר פרץ ובעקבות גל הפרסומים בתקשורת בנושא זה בימים האחרונים.

כידוע, קצבות הילדים בעבור הילד הראשון והשני משולמות החל משנת 1975, בעקבות המלצות ועדת-בין-שחר, לכל משפחה בישראל, בגין כל ילדיה, כאשר במקביל בוטלו קצבות ילדי העובדים שהיו משולמות על-ידי המעסיקים, בעבור שני הילדים הראשונים, ובאותה עת בוטלו גם ניכוי המס שהיו נהוגים עד אז. החוק החדש נועד אפוא להעניק

השנה הוא רק עושה את ההתחשבוניות שלו. אבל העובדים שלו אינם מקבלים את הקצבות. מדובר באותם עולים חדשים שעובדים במתפרות, ולמעבידים שלהם בכלל לא-ינוח לנהל התחשבוניות עם הביטוח הלאומי. מדובר באותן קבוצות של מקבלי שכר מינימום. ואדוני סגן השר, סכום של 176 שקלים בשביל עובד המשתכר 1,200 — 1,300 שקל לחודש הוא סכום גדול מאוד. אסור שהעוול הזה ימשך. אסור שהגזול הזה, המתרחש מתחת לאפנו, ימשיך להתקיים.

יש לי ספק, אדוני סגן השר, אם ערכתם בדיקה מעמיקה, כדי לבדוק האם יכולתם של הזכאים לקצבות השונות של הביטוח הלאומי, בין אלו המתבצעות באופן ישיר על-ידי הביטוח הלאומי ובין על-ידי גורם מתווך שעליו החלטתם, לממש את זכאותם אכן באה לידי ביטוי מלא.

אני מציע לך, אדוני סגן השר, שתיתן הוראה למוסד לביטוח לאומי לבדוק אם אומנם הוא המוסד, לפי הגדרתכם את תפקידו, שלגד ענינו עומדת בראש ובראשונה טובת השכבות החלשות.

אם באמת אכן כך הדבר, הן הוראה שיתבצע מחקר מקיף ומעמיק, מה מימוש הזכאויות השונות שנקבעו בחוק. אסור לנו להמשיך לחיות בעלטה כזאת, כשבכל פעם מחדש יבוא מישהו, יתרה ויגיד לנו: הנה חוקקתם חוק שנראה טוב, מועיל, רצוי, אבל אין לכם היכולת לממש אותו.

תחת מעטה של חוקים סוציאליים מתקדמים, אנחנו נותנים יד לעוולות קשות. אני מקווה, אדוני סגן השר, שתיתן לנו את התשובות היום.

היו"ר ג' גדות:

תודה לחבר הכנסת עמיר פרץ. רשות הדיבור באותו נושא לחבר הכנסת מיכאל קליינר.

מיכאל קליינר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נושא נכבד ביותר שמחייב תיקון הוא הנושא שאני מתכבד להעלות מעל במת הכנסת. ראשית, צריך לחקן עוול שנגרם על-ידי הפרסומים בתקשורת לציבור המעסיקים. בחלק מהפרסומים הם נצטיירו כעדת ליסטים חסרי לב הגוזלים את כבשת הרש, את קצבות הילדים, קרי לוקחים אותן מהביטוח הלאומי ולא מעביירים אותם לעובדים; ולא היא.

מה שאולי גם המעבידים שותפים לו, יחד עם העובדים, זה מחדל של הזנחה או רשלנות מסוימת — של אי-בדיקה ואי-מימוש זכויות. מרגע שבוטלו קצבות הילדים, כפי שאמר קודמי, הפסיק הביטוח הלאומי לשלם את הקצבות ישירות לעובדים, למעט קבוצות מסוימות וקטנות. העוול הזה הוטל על המעבידים, בלי שהמדינה נתנה להם כלים או הדרכה איך לעמוד כמעמסה הביורוקרטית הזאת, לקבוע מי עומד בקריטריון של 95% מהשכר הממוצע, מי איננו עומד בקריטריון הזה, וכך הלאה.

המחוקק — אנחנו, חבר הכנסת עמיר פרץ, כמו מדי פעם כשחוקקנו חוק סוציאלי מתקדם, לא טרחנו לבדוק, כאשר הטלנו על מי שהטלנו לעשות את מבחן ההכנסה, האם גם נתנו לו את כלי הבקרה לוודא מי קיבל ומי לא קיבל.

אין עוררין על העובדה, שאינה מתקבלת על הדעת, גם לא על דעתי, שיש היום עשרות אלפים מאותן שכבות חלשות הזכאים לקצבה ואינם מקבלים אותה. אין כאן בעיה של גזל ואין כאן בעיה של מעסיקים ש'לוקחים ואינם מעבירים

אלי דיין (העבודה):
יש לכם דיווח.

היו"ר ג' גדות:

כבוד סגן השר, שליחה. חברים, הרי הנוכחות כאן מעידה לפחות על עניין אחד, שזה יועבר לוועדה. אלה שאלות ממין השאלות ששואלים בוועדה. אנא, תנו לסגן השר לסיים את נאומו. שאלה אחת לחבר הכנסת עמיר פרץ.

עמיר פרץ (העבודה):

האם אינך חושב שעובר, בגלל המצב עם מעבדיו, וכדי שלא להיכנס לעימות בעניין הזה, יגיש תביעה שנתינת עם טופס 106 למס הכנסה ולפי זה תשלמו?

סגן שר העבודה והרווחה (לנושאי הביטוח הלאומי) ש' הלפרט:

אני מוכן לבדוק את הנושא הזה.

אין ספק שהרוב המכריע של המעסיקים עושים מלאכתם נאמנה ומתמודדים בהצלחה עם המשימה הקשה שהוטלה עליהם. עם זאת, על-פי אומדני המוסד לביטוח לאומי, בהתבסס על נתוני התפלגות ההכנסות במשק, קבוצה גדולה של משפחות, שזכאיות לקבל את ההקצבה ממעבידיהן, אינן מקבלות אותה.

על-פי הערכות המוסד, מתוך כ-585,000 משפחות שלהן עד שלושה ילדים, כ-360,000 משפחות אינן מקבלות קצבאות הילד הראשון והשני, כאשר רובן המכריע אינן זכאיות לה בשל מבחן ההכנסות. אולם מתוך 360,000 המשפחות שאינן מקבלות את ההקצבה, כ-40,000 משפחות שכירות, שזכאיות לקבל את ההקצבה בשל הכנסותיהן הנמוכות, אינן מקבלות אותה ממעסיקיהן. דהיינו, קיים שיעור ניכר של אי-מיצוי קבלת קצבת הילד הראשון והשני. הערכות אלה מתבססות על דרישות המעסיקים לקבלת החזר מהביטוח הלאומי ועל מספר הזכאים הפוטנציאליים לקבלת הקצבה.

המוסד עושה מאמצים רבים לאתר את הסיבות לאי-מיצוי, במטרה להבטיח לכל עובד את ההקצבה המגיעה לו על-פי החוק. אנו מפרסמים לעיתים קרובות בכל אמצעי התקשורת את הזכויות שיש לציבור בביטוח הלאומי, בדבר קצבאות זיקנה, קצבאות ילדים וכו'. זה המקסימום שאנחנו מסוגלים לעשות.

לגבי ההצעה של חבר הכנסת קליינר, לשלם רטרואקטיבית לאלה שכן זכאים לקבל את קצבת הילדים ומסיבה זו או אחרת לא קיבלו את הקצבה — הביטוח הלאומי משלם גם רטרואקטיבית תשלומים לשנה, ובמקרים מסוימים גם לשנתיים, לאלה שהיו זכאים לקבל ולא קיבלו.

במהלך כל הבדיקות הסתבר, שכנראה יש מעסיקים שלא שילמו קצבה לעובד, אך גם לא תבעו החזר מהמוסד. אך אין בידי המוסד ראיות על מעסיקים שתבעו החזר של קצבאות מהמוסד, אף שלא שולמו לעובדים. לכן אי-אפשר להחשיר אף אחד מהמעבידים על שקיבל כסף מהביטוח הלאומי ולא נתן אותו לזכאים.

יש לזכור כי בשנת 1985 קבע החוק כי ביטול קצבת ילד ראשון יהיה הוראת שעה לשנה. הוראה זו לא רק שלא בוטלה, אלא השנה מוצע להאריך אותה עד שנת 1994, לרבות ביטול קצבת הילד השני.

חברי הכנסת, בהודמנות זו ברוצני להתריע שוב על ביטול קצבת הילד הראשון והשני, כפי שהבטתי את דעתי בעבר בנושא זה. לחלופין, אני סבור שיש להעלות לפחות את

הטבות לכל משפחה בגין ילדיה, בצורה אוניברסלית ופרוגרסיבית יותר מכפי שהיתה קיימת בעבר. ברור כי תפקידן של קצבאות הילדים היה להשיג את הצדק במיסוי, כדי שהכנסתה הפנויה של משפחה עם ילדים תהיה גבוהה יותר מהכנסתה הפנויה של משפחה ללא ילדים בעלת הכנסת ברוטו דומה. הסדר זה פעל ללא דופי במשך שנים רבות וסייע רבות להבטחת רמת חיים סבירה של משפחות עם ילדים בישראל.

בשנת 1985 החליטה הממשלה, במסגרת תוכנית החירום הכלכלית, לצמצם את היקף תשלומי ההעברה, וקצבת הילד הראשון בוטלה למשפחות שיש להן עד שלושה ילדים ורמת ההכנסה של ראש המשפחה עולה על רמה מסוימת שנקבעה בחוק. רמה זאת עומדת היום על 2,615 ש"ח, המהווה 95% מהשכר הממוצע במשק.

בשנת 1990 הוחלט לבטל גם את קצבת הילד השני במשפחות אלה, אם הכנסת ראש המשפחה עלתה על 150% מהשכר הממוצע, והחל מאפריל 1991, משפחות שלהן עד שלושה ילדים אינן מקבלות את הקצבאות בעבור שני ילדיהן הראשונים אם הכנסת ראש המשפחה עולה על 2,615 שקל, שהם — —

שושנה ארבל-אלמוזלינו (העבודה):
כמה כן מקבלות?

סגן שר העבודה והרווחה (לנושאי הביטוח הלאומי) ש' הלפרט:
בינתיים אני נותן אינפורמציה לגבי מי שזכאי לקבל ומי לא זכאי לקבל. תיכף אגיע לנתונים.

— — 95% מהשכר הממוצע בלבד; דהיינו, משפחה המשתכרת 2,615 שקל ברוטו מפסידה 176 שקל לחודש.

המוסד לביטוח לאומי התריע בעבר לא אחת על הפגיעה הנגרמת למשפחות צעירות בראשית דרכן ולזוגות צעירים כתוצאה מכך, ודרש להשיב את המצב לקדמותו. גם הסקירות השנתיות שפורסמו בשנים האחרונות הצביעו על הרעה במצבן היחסי של משפחות אלה, נוסף על הפגיעה ברמת החיים של המשפחות ועל ערעור הבסיס האידיאולוגי-החברתי של קצבאות הילדים.

כיום, המצב הוא שעובדים עצמאים ומקבלי קצבאות אחרות מהביטוח הלאומי, הזכאים לקבל את קצבאות הילד הראשון והשני, מקבלים אותן ישירות מהמוסד לביטוח לאומי. לעומת זאת, עובדים שכירים זכאים לקבל את הקצבאות ישירות מהמעסיק מדי חודש במסגרת שכרם הרגיל, והמעסיק תובע החזר מהמוסד לביטוח לאומי על-פי רשימה שמית שהוא מגיש למוסד.

כאן אני רוצה לומר לחברי הכנסת שהגישו את ההצעה הרחופה: מהרגע שהוחלט על מבחן הכנסה, אין דרך אחרת לתת קצבאות ילד ראשון ושני אלא רק דרך המעביד. אין שום פרינציפ אחר בינתיים, שיכול לאפשר מתן קצבת ילד ראשון ושני שלא באמצעות המעביד.

עמיר פרץ (העבודה):
למה אי-אפשר?

סגן שר העבודה והרווחה (לנושאי הביטוח הלאומי) ש' הלפרט:

אם יש לך איזו הצעת פלא, אנחנו נשמח. לא נוכל להתעסק עם כל עובד, לבדוק את המשכורת שלו ולפי זה לשלם את הקצבאות. אנחנו לא יכולים ולא מסוגלים לעשות זאת.

רן כהן להציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת קליינר, וכך נרשם במזכירות הכנסת.

דבר שני, חבר הכנסת שבח וייס נרשם להסיר את הצעתו של חבר הכנסת עמיר פרץ. אך לכשנרשם חבר הכנסת ויינשטיין, שהוא מן הסיעה הנגדית, ממילא הבין חבר הכנסת שבח וייס, שקודם תורו של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. בכך גמרתי עניין אחד.

לאחר מכן שאלתי, מי מסכים להעביר את הנושא לוועדה. כרגע שחבר הכנסת קליינר הסכים להסתפק בדברי השר, הרי עניינו איננו עומד עוד לדיון במליאה. על כך היה הדיון שהתקיים לפני רגע. אני חושב שחבר הכנסת קליינר נהג שלא כשורה.

עם זאת, מאחר שהוא מבקש, ובמפגיע, לחזור בו מעמדתו, לחזור בו מדעתו — מי אני שאעמוד נגד חבר הכנסת קליינר, המבקש לשנות את דעתו, וכמוכן בלי לפגוע במליאת הכנסת, ושחס וחלילה לא יעלה על דעתנו לפגוע בתקנון הכנסת, שהרי חבר הכנסת קליינר, משפטן וחקי, מכיר ויודע את כל העניינים. לכן אני אפשר, כמוכן, לחבר הכנסת רן כהן להתייחס גם לעניין זה.

עכשיו תורו של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין לנסות ולהסיר את ההצעה לסדר-היום שהביא לפנינו חבר הכנסת עמיר פרץ. בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, אינני דן כאן במעסיקים שלא ממצים את הזכות שלהם לקחת כספים מהביטוח הלאומי כדי להעביר אותם למקבלי הקצבאות. אני מדבר במעסיקים, אשר מקבלים את הכסף מהביטוח הלאומי ולא מעבירים אותו לעובדים. זה גם גנבה מהמדינה וגם עושה.

להעביר נושא כזה לוועדה, כשהוועדות עמוסות כל כך — הנושא לא ימוצה.

אני חושב שהממשלה צריכה לזיום חוק, שקובע עבירה פלילית עם עונשים כבדים למעסיקים שגונבים מהמדינה ועושים את הנוקמים.

אני חושב שאם נעביר את זה לוועדה, הנושא ייקבר שם, כמו נושאים אחרים.

אני תובע שהממשלה תזיום חוק מחמיר לגבי מעסיקים שעושים וגונבים.

קריאות:

היו"ר ג' גדות:

ואתה, במחאה, מבקש להסיר.

סגן שר העבודה והרווחה (לנושאי הביטוח הלאומי) ש' הלפרט:

היו"ר ג' גדות:

סגן השר, אנא. אנא, סגן השר, לא, לא, חבר הכנסת ויינשטיין.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

סגן השר שאל שאלה.

היו"ר ג' גדות:

הוא שאל שאלה רטורית בזה הרגע, לא אותך. אני מבקש.

ההכנסה השוללת את הזכויות לקצבה, מרמה של 95% מהשכר הממוצע לרמה של 150% של השכר, ובכך תתמתן במידה ניכרת הפגיעה במשפחות עם ילדים בישראל.

אני מציע לחברים, שהעלו את ההצעה הדרושה, להסתפק בדברי התשובה. אם לא יסתפקו, אין לי התנגדות להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר ג' גדות:

תודה רבה. אם כן, חבר הכנסת עמיר פרץ, האם תסתפק בדברי סגן השר?

עמיר פרץ (העבודה):

להסתפק — לא.

היו"ר ג' גדות:

האם תסכים להעביר זאת לוועדה?

עמיר פרץ (העבודה):

כן, אדוני.

היו"ר ג' גדות:

תודה. חבר הכנסת מיכאל קליינר, האם תסכים להעביר זאת לוועדה?

מיכאל קליינר (הליכוד):

אני מסתפק בתשובת סגן השר.

היו"ר ג' גדות:

אם כן, אני מזמין את חבר הכנסת אריאל ויינשטיין — עוד מעט אסביר מדוע — להציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת עמיר פרץ מסדר-היום. בעוד הוא עושה את דרכו אל המיקרופון אסביר מדוע זה קורה.

מיכאל קליינר (הליכוד):

אני מבקש להעביר את הנושא לוועדה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת קליינר מסכים להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת רן כהן, הבנתי.

חבר הכנסת קליינר, אתה לא יכול לעשות זאת. אתן לך אפשרות להתבטא, אבל זה לא פינג-פונג, זה לא מגרש משחקים. שאלתי אותך שאלה מכובדת, השבת באופן מכובד: לא נאה. אבל אם אתה מבקש לשנות דעתך, אתן לך לשנות דעתך באופן הכי מכובד שאתה מסוגל.

מיכאל קליינר (הליכוד):

היות שהנושא חשוב, ואני הסכמתי להסתפק בדברי סגן השר, לא הייתי ער לכך שאני שולל מאחד החברים שרוצה להתבטא —

היו"ר ג' גדות:

לא, אדוני. אני לא מקבל את הודעתך. אינך יכול לעשות צחוק מן המליאה. אין לך זכות לעשות זאת. מה זה, אתה מחלק זכות דיבור?

מיכאל קליינר (הליכוד):

אני מבקש להעביר לוועדה.

היו"ר ג' גדות:

אני מבקש ממך, אני אסביר מה קרה פה. כדי שהדברים יהיו ברורים. על-פי הדיון, על-פי התקנון, יכול היה חבר הכנסת

הכנסת, ראשית נצביע על הצעתו של חבר הכנסת עמיר פרץ. מי שמבקש להעביר זאת לוועדה — — —

קריאות:

היו"ר ג' גדות:

אני אמתין עד שיאפשרו לי לדבר. אני מבקש.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל): אפשר להסביר על מה ההצבעה?

היו"ר ג' גדות:

הו.

קריאות:

היו"ר ג' גדות:

נו, כאמת.

שמעון שטרית (העבודה):

היו"ר ג' גדות:

אני אחכה עד שחברך יפסיקו להפריע.

שמעון שטרית (העבודה):

אני שואל.

קריאות:

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת שטרית, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל): אדוני היושב־ראש — — —

היו"ר ג' גדות:

אני אסביר. אם כן, עומדות כאן על הפרק שתי הצעות לסדר־היום — האחת של חבר הכנסת עמיר פרץ והאחרת של חבר הכנסת מיכאל קליינר. חברי הכנסת, שני חברי הכנסת, חבר הכנסת עמיר פרץ, כמו גם חבר הכנסת מיכאל קליינר, ניאוחו להעביר את ההצעות לוועדה. לשתי ההצעות האלה — — —

קריאות:

היו"ר ג' גדות:

הרי אין לי ברירה, אני אצטרך להמתין שוב בשקט. עד שתחל מדברך. חבר הכנסת שטרית, חבר הכנסת שטרית, הרי אתה מכיר את השיטה. אני אמתין עד שתגמור לדבר, ואז, בשקט, אומר לך שאני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. למה לי להתרגז.

שתי הצעות עומדות על הפרק. חברי הכנסת הסכימו להעביר את שתיהן לוועדה. לגבי שתיהן יש גם הצעות להסיר. בשני המקרים, עניין זה של הביטוח הלאומי, שהרי הוא עוסק בהכנסות המדינה ובהוצאותיה, הוא מענייני ועדת הכספים של הכנסת. על כן — — —

עמיר פרץ (העבודה):

לא, אדוני, ועדת העבודה והרווחה.

עכשיו רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן, שמבקש — — —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

היו"ר ג' גדות:

לא, חבר הכנסת ויינשטיין, הוא לא לשכת. בשם המליאה אני מודה לך. חבר הכנסת הלפרט, הוא לא לשכת. בשם כנסת ישראל אני מודה לך. איש לא מדבר כרגע, חוץ מחבר הכנסת רן כהן. בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב־ראש, אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת קליינר, כצעד מחאתי. אני אפילו אומר, שאני רוצה להוקיע את העובדה, שהוא העלה את העניין במליאה.

מאחר שהסוגיה הזאת קיימת באשמתה המלאה והמוחלטת של הממשלה, שהחליטה על מבחן ההכנסה, קרי — שלא לתת לכל הילדים קצבאות ילדים, ומכאן נוצרה הבעיה, ש־50,000 ילדים, משפחות, אינם מקבלים קצבאות ילדים — אני סבור שזה מחייב פתרון, אלא שהממשלה הזאת לא רוצה שיהיה פתרון. ולעדות — היום קיימנו, אדוני היושב־ראש, ישיבה רביעית של ועדת הכספים בשאלה האם בל"ל, בנק לאומי לישראל, יקבל פיצויים בגין בנק איגוד, כאשר הוויכוח הוא האם זה 40,000 שקל או מיליון שקל. קיימנו ארבע ישיבות של ועדת הכספים.

כאן מדובר על 90 מיליון שקל שצריכות לקבל המשפחות הכי חלשות, שמשתכרות עד 95% מהשכר הממוצע, עד 2,500 שקל בערך, ובכל זאת הממשלה לא קיימה על זה דיון, וועדת הכספים לא קיימה על זה דיון, ואני רואה בכך אחריות מלאה של הממשלה.

אי לכך, אני מציע, וכזה אני מסיים, ופונה — — —

קריאה:

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מבקש, הלוא העניין הזה מחייב פתרון, ולא רק צעקה.

הפתרון, אדוני סגן השר, יכול להיות גם בהצעת חוק שהגשתי, ואני מבקש את התמיכה שלך בה, שהביטוח הלאומי יואיל להודיע לכל משפחה, פעם אחת בשנה, על כך שהיא זכאית לקבל קצבת ילדים — וזה בעקבות דוח 126 על ההכנסות — אם יש לה ילד אחד או שניים, והכנסתה עד 2,500 שקל. כמו־כן — — —

היו"ר ג' גדות:

לא, לא, חבר הכנסת כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מסיים, האמן לי, אני כבר גומר.

היו"ר ג' גדות:

זה כבר סיום של הסיומת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני ממש מסיים.

— — — וכמו־כן לכל יולדת, שתבדוק אם הכנסת המשפחה אינה מזכה אותה בקצבת ילדים. תודה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת רן כהן. עתה — להצבעה. חברי

נמנעים — אין
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת ע' פרץ לוועדה שתקבע ועדת הכנסת
נתקבלה.
הי"ר ג' גדות:
אם כן, חברי הכנסת, 34 בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים.
אני קובע שהצעה זו עוברת לוועדת הכנסת, ושם יוחלט באיזו
מן הוועדות יידון הנושא.
ועתה להצעתו של חבר הכנסת מיכאל קליינר — מי
בעדה, מי נגדה. נא להצביע. זו הצבעה מס' 5.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 21
בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום — אין
נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת מ' קליינר לוועדה שתקבע ועדת
הכנסת נתקבלה.

הי"ר ג' גדות:

אם כן, חברי הכנסת, 21 קולות בעד, ללא מתנגדים וללא
נמנעים. אני קובע כי גם הצעה זו עוברת לוועדת הכנסת, ושם
יוחלט לאיזו מן הוועדות היא תועבר כדי ששם יידון הנושא.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
לא.

קריאה:

ועדת הכנסת.

הי"ר ג' גדות:

סליחה. כשמישהו מבקש להעביר לוועדת הכנסת, האם
מנעתי ממנו את רשות הדיבור? ימתינו בבקשה. על כן, זה הדין
על-פי תקנון הכנסת.

עמיר פרץ (העבודה):

אני מציע — לוועדת העבודה והרווחה.

הי"ר ג' גדות:

סליחה. בבקשה. חבר הכנסת עמיר פרץ, כמציע, מבקש
להעביר זאת לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת. ממילא זה
עובר לוועדת הכנסת, שתכריע בין שתי ההצעות. לכן, מי
שמבקש להעביר זאת לוועדה, ועתה זה עובר לוועדת הכנסת,
יצביע בעד. מי שמבקש שלא להכליל זאת בסדר-יומה של
הכנסת, יצביע נגד. נא להצביע על הצעתו של חבר הכנסת עמיר
פרץ. זו הצבעה מס' 4.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 34
בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום — אין

ז. הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון — תמיכות במוסדות ציבור), התשנ"ב — 1991*

(הצעת חבר הכנסת א' שוחט)

הי"ר ג' גדות:

אברהם שוחט (העבודה):
ידוע. אני מניח, חבר הכנסת וייס, שהיא לא באה לבטל את
ההצעה שלך.

הצעת חוק זו באה לטפל בסוגיה המלווה אותנו מספר רב
של שנים וחודשים, והיא עוסקת בביטולם של הכספים
הייחודיים במסגרת חקיקה המתייחסת לחוק יסודות התקציב.
אני חושב שהצעת חוק זו באה במועדה. בימים אלה ממש
עוסקת ממשלת ישראל בדרכים שונות, כאלה ואחרות, בניסיון
למצוא פתרון למשבר הגשת התקציב.

אנחנו נמצאים כ-4 בדצמבר, כלומר בסך הכול כשלושה
שבועות לפני תום השנה, ועדיין לא אושר התקציב במליאת
הכנסת בקריאה ראשונה. אני חושב שלא היה דבר חמור כל כך
מבחינה פרלמנטרית כמו העובדה שתקציב המדינה לא יידון
בוועדת הכספים כפי שצריך להיות. כל המשבר נובע
מהעובדה, שהנושא של הכספים הייחודיים לא בא על
פתרונם.

אני מקווה שהצעת חוק זו, והצעות חוק נוספות, דומות
במהותן, המונחות על שולחן הכנסת ובוועדות, יבואו לכלל
חקיקה, כדי שפעם אחת ולתמיד נוכל להסיר את חרפת הכספים
הייחודיים מעל סדר-היום שלנו. תודה רבה.

ועתה, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק תתפ"א
— הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון — תמיכות במוסדות
ציבור), התשנ"ב — 1991. ינמק מהמקום חבר הכנסת אברהם
שוחט בבקשה.

חבר הכנסת שבח וייס, נרשמה בפרוטוקול בקשתך
והסירוב הקשה והבלתי-צודק שלי. בבקשה. חבר הכנסת
אברהם שוחט.

אברהם שוחט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הצעת החוק
הפרטית הזאת נלקחה מתוך הצעת חוק שהגישו הממשלה
בשעתה, לפני כשנה, במסגרת חוק ההסדרים במשק המדינה.
הצעת חוק זו מתייחסת לחוק יסודות התקציב, ולשמחתי הרבה
קיבלתי אישור מהממשלה להגיש אותה מהמקום, כלומר —
הממשלה לא הכיעה התנגדות אלא תמכה בהצעת החוק.

הצעת החוק מתייחסת לסוגיה הציבורית המלווה אותנו
תקופה ארוכה מאוד, כמה שנים, והיא התופעה של הכספים
הייחודיים.

שבח וייס (העבודה):

— — —

16 — החוק לדיון מוקדם בוועדה

בעד ההצעה להסיר את

18 — הצעת החוק מסדר-היום

ההצעה להסיר את הצעת חוק יסודות התקציב

(תיקון — תמיכות במוסדות ציבור),

התשנ"ב — 1991, מסדר-היום נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

16 בעד 18 נגד, ללא נמנעים. אני קובע, כי הצעת החוק לא נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לך. סגן שר האוצר, האם אתה מבקש להשיב, או אתה מבקש להצביע?

סגן שר האוצר י' עזרן:

אני מציע להסיר ומבקש להצביע.

היו"ר ג' גדות:

בבקשה, נא להצביע, מי בעד, מי נגד, זו הצבעה מס' 10.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

ח. שאלות ותשובות

היו"ר ג' גדות:

בעל התמחות ברפואה פסיקלית ושיקום — חמש אחיות ופסיכותרפיסט אחד.

ב. יחידות לשיקום ולפסיכותרפיה במסגרת בתי-החולים הממשלתיים בשכם, רפידה וואטאני. בשני בתי-החולים הללו ניתנים שירותי פסיכותרפיה אמבולטוריים במסגרת האגף החדש לשיקום אמבולטורי בבית-החולים רפידה והיחידה לפסיכותרפיה בבית-החולים רפידה. הצוות כולל: רופא-יועץ, בעל התמחות ברפואה פסיקלית ושיקום, המבקר לסירוגין ביחידות השיקום דלעיל, שלושה רופאים אורתופדים מהמחלקה האורתופדית בבית-החולים רפידה, 12 אחיות, שלושה פסיכותרפיסטים בבית-החולים רפידה ופסיכותרפיסט אחד בבית-החולים וואטאני.

כל יתר מרכזי השיקום באזור יו"ש מופעלים על-ידי גופים ומוסדות פרטיים, ולהלן דוגמאות לכמה מהם: א. מרכז לשיקום בית-ג'אלה; ב. מרכז לשיקום אבו-ראייה ברמאללה; ג. יחידה לפסיכותרפיה במסגרת בית-החולים האורתופדי "הר-דוד" בבית-לחם, מטעם אגודת צדקה נוצרית-אמריקנית; ד. שירותי שיקום אמבולטוריים, הממוקמים במרפאות לפסיכותרפיה ושיקום (מכונים) קיימים — 1. בבית-החולים של אונרר-א בקלקליליה; 2. מכון לפסיכותרפיה בטול-כרם, מטעם הסהר-האדום; 3. מכון לפסיכותרפיה בג'נין מטעם אגודת ידידי החולה; 4. שירותי פסיכותרפיה במחנה הפליטים בלאטה בשכם; 5. שירותי פסיכותרפיה במסגרת ימ"א בבית-סאחור; 6. מכון לפסיכותרפיה בחברון מטעם אגודת ידידי החולה.

באזור חבל-עזה אין מוסדות שיקום מטעם משרד הבריאות. חולים הזקוקים לשיקום מטופלים במסגרת בתי-החולים הממשלתיים, שלהם תקני פסיכותרפיה.

2. התקציב הממשלתי המיועד לנושאי שיקום כיש"ע מובלע בתקציבים הניתנים למוסדות הרפואה הממשלתיים, ובפועל תקציב זה אינו גדול בשל אילוצי תקציב וסדרי קדימות.

היו"ר ג' גדות:

השאלתך הבאה מספרה 4153, של חבר הכנסת עמיר פרץ, הוא אינו נוכח באולם. התשובה תימסר לפרוטוקול.

4153. שירות מילואים של מנכ"ל תנועת "כך"

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שר הביטחון ביום כ"א בחשוון התשנ"ב (29 באוקטובר 1991):

מפרסמים נודע, כי מנכ"ל תנועת "כך" לשעבר, סגן (מיל') יוסף מושוביץ, שימש סגן מפקד מערכת-המכפלה בשירות מילואים.

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-יומנו, והרי הוא — שאלות ותשובות. שאלות לשר הביטחון, וסגן שר הביטחון ישיב. אני קורא לסגן שר הביטחון שיעלה ויבוא. השאלתה הראשונה, מס' 4501, של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי — היא אינה נוכחת. התשובה תימסר לפרוטוקול.

4051. שירותי השיקום בשטחים

חברת הכנסת ת' גוז'נסקי שאלה את שר הביטחון ביום ז' בחשוון התשנ"ב (15 באוקטובר 1991):

בעקבות הרוח שכותרתו "שירותי השיקום בשטחים הכבושים" (אוגוסט 1991), מפרסמה עמותת רופאים ישראליים-פלשתינים לזכויות האדם (מצ"ב), ובעקבות מידע שנמסר במסיבת העיתונאים שערכה העמותה ב-2 באוקטובר 1991, ברצוני לשאול:

1. כמה מרכזים לשיקום מופעלים ביו"ש וברצועה על-ידי משרד הבריאות? כמה מיטות יש בהם? מה הוא מספר אנשי הצוות הרפואי, הסייעודי והמינהלי העובדים בהם?

2. מה הוא התקציב הממשלתי לשירותי שיקום ביו"ש ובעזה, ולמי הוא ניתן?

3. מה הוא מספר הילדים הפלשתינים עד גיל 14, הממתנים בחור לשיקום, וכיצד מתכוון המשרד לפעול כדי להבטיח טיפול הולם בילדים שהם נכים מלידה וסובלים מהפרעות בהתפתחות?

4. האם המשרד עוסק במימוש ההמלצה של ד"ר דייוויד הנלי (המנהל הרפואי של מרכז השיקום לילדים באופסלה, שבדניה, והיועץ למרכז השיקום אבו-ראייה ברמאללה) להשקיע בפיתוח מרפאות שיקום קהילתיות לטיפול בנכים בגדה וברצועה? אם כן — כיצד? אם לא — מדוע?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ביהודה ובשומרון קיימות שתי יחידות לשיקום ולפסיכותרפיה מטעם משרד הבריאות. יחידות אלו פועלות במסגרת בתי-החולים הממשלתיים ביריחו ובשכם, כמפורט להלן:

א. יחידה לשיקום ולפסיכותרפיה במסגרת בית-החולים הממשלתי ביריחו. ביחידה 18 מיטות אשפוז למבוגרים הזקוקים לשיקום אורתופדי או לשיקום נירולוגי ויחידה לפסיכותרפיה אמבולטורית. הצוות כולל: רופא פנימי, שהשתלם בשיקום נפגעי חוט שדרה, רופא-יועץ — מבקר

ברצוני לשאול:

4. צה"ל יבחן לקראת שנת 1992 את הקריטריונים שלפיהם נקבע את מי מעולי אתיופיה יש לחייב להשתתף בקורס ואת מי לא.

הקורס מהווה אפליה לטובה, שכן מתוך המחירים שנערכו על-ידי צה"ל עולה, כי הוא תורם באופן משמעותי להשתלבותם של עולי אתיופיה בצה"ל ומקטין באורח ניכר את בעיותיהם בעת שירותם בצה"ל.

היו"ר ג' גדות:

השאלתא הבאה, שמספרה 4180, של חבר הכנסת חגי מירום — הוא איננו נוכח, התשובה תימסר לפרוטוקול.

4180. שירות מילואים של מנכ"ל תנועת "כך"

חבר הכנסת ח' מירום שאל את שר הביטחון ביום כ"ח בחשוון התשנ"ב (5 בנובמבר 1991):

במקומן ירושלמי נמסר, כי מנכ"ל "כך" לשעבר, ספי מושובין, סיים כחודש שעבר את שירות המילואים שלו בחברון כסגן מפקד הפלוגה במערת-המכפלה.

במהלך שירותו אירעה תקרית חמורה בין פעילי "כך" למתפללים ערבים. אנשי "כך" יזמו התפרעות המונית במערה, זרקו כיסאות על ערבים, והתעמתו עם כוחות הביטחון במקום, שעליהם היה מופקד מר מושובין.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרסומים נכונים?

2. האם משרד מודע למינוי של מושובין, לתחום פעולתו ולאירועים שהתרחשו במערת-המכפלה?

3. היש בדעת משרד להסיק מסקנות בנדון?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—2. סגן (מיל') יוסף מושובין גויס עם יחידתו לתעסוקה מבצעית במערת-המכפלה, וביצע את תפקידו כסגן מפקד פלוגת האבטחה בצורה טובה.

3. אין לצה"ל רישום על השתייכותם הפוליטית של חייליו, ואין הוא פוסל חייל עקב השתייכותו הפוליטית. מכאן שאין מקום להסיק מסקנות.

היו"ר ג' גדות:

השאלתא הבאה, של חבר הכנסת יעקב צור, ומספרה 4209: הוא איננו נוכח, התשובה תימסר לפרוטוקול.

4209. קורס קדם-צבאי למתגייסים אתיופים

חבר הכנסת י' צור שאל את שר הביטחון ביום כ"ח בחשוון התשנ"ב (5 בנובמבר 1991):

בעיתון "כל העיר" (מתאריך 25 באוקטובר 1991) התפרסמה ידיעה, שלפיה מתלוננים המתגייסים בני העדה האתיופית כי המיון לקורס קדם-צבאי נעשה לפי המוצא וצבע העור, ולא לפי מבחן הנתונים האישיים.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן — מדוע אין לקבוע את ההשתתפות בקורס הקדם-צבאי לפי נתוניו האישיים של המתגייס, כנהוג לגבי כלל האוכלוסייה?

1. האם ידוע לכבוד השר הדבר?

2. נוכח התפרעות של פעילי "כך" במערת-המכפלה, שאירעה כאשר מושובין היה שם בתפקיד, כיצד פעל צה"ל?

3. האם יש קשר בין הדברים?

4. האם ינוע משרד הצבתם של פעילים כגון יוסף מושובין בתפקידים רגישים בעת שירותם במילואים?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הדבר נודע לי מן השאלתא, שכן אין לצה"ל כל רישום על השתייכות פוליטית של חייליו.

2—3. סגן מילואים יוסף מושובין גויס עם יחידתו לתעסוקה מבצעית במערת-המכפלה, וביצע את תפקידו כסגן מפקד פלוגת האבטחה בצורה טובה.

4. התשובה שלילית. צה"ל אינו פוסל חיילים עקב השתייכותם המפלגתית.

היו"ר ג' גדות:

השאלתא הבאה, שמספרה 4179, של חבר הכנסת צ'רלי ביטון: איננו נוכח, התשובה תימסר לפרוטוקול.

4179. קורס קדם-צבאי למתגייסים אתיופים

חבר הכנסת צ' ביטון שאל את שר הביטחון ביום כ"ח בחשוון התשנ"ב (5 בנובמבר 1991):

בכתבה שהתפרסמה בעיתון "כל העיר" ב-25 באוקטובר 1991 נאמר, כי צה"ל מחייב כל מתגייס מאתיופיה, ללא קשר לרמת השכלתו, בקורס קדם-צבאי לאתיופים בלבד.

ברצוני לשאול:

1. האם המיון לקורס נעשה על-פי מוצא וצבע עור, ולא על-פי נתונים אישיים, ומדוע?

2. אם המיון לקורס נעשה על-פי נתונים אישיים, מדוע המתגייסים הם בני העדה הזאת בלבד, ולא עולים ממוצא אחר?

3. מדוע סגל הקורס הוא הקובע את נחיצות הקורס לכל מתגייס, ולא לשכת הגיוס?

4. האם התשובות על השאלות הנ"ל אינן תוצאה ישירה של אפליה, ומה יעשה משרד בנדון?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—2. מדובר בקורס הכנה לשירות צבאי למתגייסים עולי אתיופיה, הנערך לאחר הגיוס, על חשבון השירות הצבאי, ולא בקורס קדם-צבאי. הקורס נערך על-ידי הגדנ"ע, ומשכו כחודש.

מתכונת הקורס מותאמת לבעיות הייחודיות שמציב השירות הצבאי לעולה האתיופי, ולא רק בתחום קשיי השפה.

3. המועמדים להשתתף בקורס נקבעים על-ידי לשכת הגיוס, והם מתגייסים במועד המותאם לפתיחת הקורס. סגל הקורס רשאי להמליץ במהלכו על חניכים שאינם צריכים להשתתף בכל שלבי הקורס.

באוקטובר 1991, והוחזק בבית-המעצר ד'הריה. לפני ימים מספר הוא שוחרר במצב נפשי מעורער, וכתוצאה מכך אושפז בבית-חולים לחולי נפש. משפחתו טוענת, כי ההתמוטטות שלו נגרמה במהלך מעצרו.

ברצוני לשאול:

1. באילו נסיבות נעצר הנ"ל ומדוע?
2. האם ייחקר המקרה הנ"ל?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנ"ל נעצר בחשד כי זרק בקבוק תבערה. הוא שוחרר מהכלא לאחר שמפקדת מתקן הכליאה הגיעה למסקנה, שמצבו הנפשי איננו מאפשר אחזקתו כמעצר.

2. התשובה חיובית. מצ"ח — מטסרה צבאית חוקרת — פתחה בחקירה לגבי נסיבות מעצרו ושחרורו של האיש.

היו"ר ג' גדות:

השאלת הבאה, שמספרה 4364, של חבר הכנסת אליקים העזני, הנמצא באולם. תשובתך, סגן השר, בבקשה.

4364. חסינות חוקית לנציגי המשלחת הפלשתינית

חבר הכנסת א' העזני שאל את שר הביטחון ביום י"ט בכסליו התשנ"ב (26 בנובמבר 1991):

פורסם בחקשורת, שבשישראל יש כוונה להעניק לנציגי המשלחת הפלשתינית, שהם כידוע מזוהי אש"ף, חסינות חוקית בהיקף זה או אחר.

ברצוני לשאול:

1. האם היריעה נכונה?

2. אם כן — האם אין בהקניית מעמד כזה משום קביעת עובדה פוליטית?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אדוני היושב-ראש, על שאלתא מס' 4364, של חבר הכנסת העזני, הנני מתכבד להשיב:

1 — 2. אצטט את דברי ראש הממשלה כפי שפורסמו בעיתון "הארץ" ב-15 בנובמבר 1991. העונים באורח מדויק על שתי השאלות הכלולות בשאלתא, ולא אוסיף דבר. אני מצטט:

"ננהג בהם לפי החוק. הם לא יהיו מחוסנים מפני החוק, אך גם לא נציק להם. כל עוד אין הסכם, המצב כשטחים נשאר כפי שהוא."

היו"ר ג' גדות:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אליקים העזני.

אליקים העזני (התחיה):

כבוד סגן שר הביטחון, על-פי הפרמטרים בדברי ראש הממשלה, אבקש לדעת: האם נכונה היריעה, שפורסמה בחקשורת, כי יש החלטה, ואכן נוהגים, שלא להעמיד לדין את הנציגים הפלשתינים, למעשה אנשי אש"ף, על מפגשים עם הנהגת אש"ף בחוץ-לארץ, וזאת אף שיש צו מפורש של הממשל הצבאי, האוסר זאת? זאת שאלה ראשונה.

שאלה שנייה: היה כנס במחנה הפליטים בלאטה, והיו כנסים באוניברסיטאות בית-לחם ואל-נג'אח מטעם "פתח" ערפאת, שבהם השתתפו נציגים שהיו במרד מטעם

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מדובר בקורס הכנה לשירות הצבאי למתגייסים עולי אתיופיה, הנערך לאחר הגיוס. על חשבון השירות הצבאי, ולא בקורס קדם-צבאי. הקורס נערך על-ידי הגדנ"ע, ומשכו כחודש.

2. מתכונת הקורס מותאמת לבעיות הייחודיות שמציב השירות הצבאי לעולה האתיופית, ולא רק בתחום קשיי השפה. המועמדים להשתתף בקורס נקבעים על-ידי לשכת הגיוס, והם מתגייסים במועד המותאם לפתיחת הקורס. סגל הקורס רשאי להמליץ במהלכו על חניכים שאינם זקוקים להשתתף בכל שלבי הקורס.

צה"ל יבחן לקראת שנת 1992 את הקריטריונים שלפיהם נקבע את מי מעולי אתיופיה יש לחייב להשתתף בקורס ואת מי לא.

הקורס מהווה אפליה לטובה, שכן מתוך המחקרים שנערכו על-ידי צה"ל עולה, כי הוא תורם באופן משמעותי להשתלבותם של עולי אתיופיה בצה"ל ומקטין את בעיותיהם באורח ניכר בעת שירותם בצה"ל.

היו"ר ג' גדות:

השאלתא הבאה, מספרה 4240, של חבר הכנסת משה שחל: אינו נוכח. התשובה תימסר לפרוטוקול.

4240. אספקת חומרי גלם לפיתוח נשק גרעיני מסין לאירן
חבר הכנסת מ' שחל שאל את שר הביטחון ביום ה' בכסליו התשנ"ב (12 בנובמבר 1991):

לפי ידיעות שפורסמו, סין מספקת לאירן חומרי גלם לפיתוח נשק גרעיני, ומקורות אירניים אינם מכחישים את כוונת אירן להצטרף למירוץ החימוש הגרעיני.

ברצוני לשאול:

1. מה היא האמת ביריעה?

2. מה בדעת משרדך לעשות בנדון?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. סין אכן מסייעת לאירן בהקמת תשתית גרעינית בכל הקשור לאספקת ציוד וידע טכנולוגי. סיוע זה יקדם, ללא ספק, את אירן גם בכיוון הצבאי, דהיינו — פיתוח נשק גרעיני.

סגן נשיא אירן אף צוטט לאחרונה בריאיון עיתונאי בדבר כוונת אירן לפעול בכיוון זה.

2. ממשלת ישראל מתריעה נגד פעולה זו של ממשלת סין. ידוע לנו שארצות-הברית, המודאגת גם היא מפעילות אירן בתחום הגרעיני, מפעילה את השפעתה על סין במגמה להפסיק שיתוף פעולה זה, תוך הפעלת לחץ עליה לחתום על האמנה נגד נשק גרעיני.

היו"ר ג' גדות:

השאלתא הבאה מספרה 4279, של חבר הכנסת מוחמד נפאע, הוא אינו נוכח באולם. התשובה תימסר לפרוטוקול.

4279. מעצרו של חשוד בוריקת בקבוק תבערה

חבר הכנסת מ' נפאע שאל את שר הביטחון ביום ה' בכסליו התשנ"ב (12 בנובמבר 1991):

ררא"ע (שמו ופרטיו מופיעים במקור) נעצר ב-17

סגן שר הביטחון ע' עלי:

חבר הכנסת העצני, אם אתה כבר מצטט את דברי, נא לצטט את כולם במלואם. אני ציטטתי את דברי ראש הממשלה, ולדברים יש רישא וסיפא. הרישא הוא: ננהג בהתאם לחוק, ואיש לא מחוסן מפני החוק; והסיפא הוא, שגם לא נציק להם שלא לצורך. המקרים שאתה מדבר עליהם, כל מקרה ייבחן לגופו, וננהג בהתאם לדברים שנאמרו כאן.

מה שנקרא הפלשתינים, תוך הנפת דגלי אש"ף, עצם קיום הכנסים הפוליטיים-החבלניים האלה אסור על-פי החוק. לא היתה התערבות צה"ל. האם זה נקרא "לא נציק להם", כפי שציטט מדברי ראש הממשלה, או שמא היו אלה חריגים?

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת העצני. בבקשה, סגן שר הביטחון.

ט. הצעה לסדר-היום

מכירת כור גרעיני לסוריה על-ידי סין

צריכה להתעניין באופציה; ואסכולה אחרת טענה בתוקף, שהתעניינות כזאת תגרוור בסופו של דבר את האזור כולו לעיסוק באגרסיות בלתי-קונבנציונליות.

בשיפוט היסטורי פשוט, אולי פשטני, אפשר לומר שהאסכולה השנייה צדקה. עובדה היא, שהאזור הזה מתעניין כבר שנים הרבה באגרסיות בלתי-קונבנציונליות. עירק הקדימה את מדינות ערב, אולי אירן — — —

חבר הכנסת פורז, אתה מפריע לי מאוד. זה נושא שאני לפחות חושב שיש לו חשיבות מסוימת.

סוריה מצטרפת למעגל הזה. אני לא בטוח שנכון יהיה להסיק מסקנה כזאת. אני סבור, שגם אם ישראל לא — — —

אדוני, חבר הכנסת צבן, אי-אפשר, זה נושא שגם אתה עסקת בו עשרות פעמים. אני מדבר עכשיו אל סגן השר. יש כאלה שזה לא מפריע להם. אולי אני רגיל, כמורה, שכשאני מדבר אני רוצה שיקשיב לי מי שאני מדבר אליו. גם אתה רגיל לזה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
שאלתי את סגן השר משהו לעניין.

שבח וייס (העבודה):

אינני בטוח שלו נמנעה ישראל מההתעניינות הזאת, אויבנו לא היו מתעניינים. אני חושב שזו גישה תמימה לחלוטין. לאויבנו היתה — ולחלקם עדיין יש — כוונה בסיסית ליצור כנאן אימה ריאלית בקשר לקיומה של ישראל. אני אומר זאת כמי שתומך בכל לבו בתהליך השלום, ואני רוצה שישראל תהיה בתהליך הזה אפילו גמישה יותר, כדי לנסות את הצלחתו. בכל זאת אינני משלה את עצמי, שיש לנו פה עסק עם חסידי אומות העולם ועם משטרים של חסידי אומות העולם.

על כן אני בדעה שהמדינות האלה היו בכל מצב מתעניינות מאוד בפיתוח של יכולות גרעיניות. כל עוד הן לא יכלו לעשות זאת במקביל, הניסיון לעשות זאת — הן מילאו את מחסניהן בנושך השמדה המונית בהיקפים חסרי תקדים בתולדות האנושות, נשק בקטירולוגי, נשק כימי, ולא אחת בסיוע של מדינות אירופה, ולא אחת בסיוע נמרץ מאוד של צרפתים, של שווייצרים ושל גרמנים; איני רוצה לחזור עוד הפעם על האסוציאציות שהדבר הזה מעורר אצלנו, כי יש כמה חברי כנסת שכל טיפול בסוגיות שמזכירות את השואה בבית הזה מקומם אותם.

עכשיו בא העניין הזה של הצטיידות בכורים גרעיניים לפיתוח אגרסיות בלי להגדיר את יעדן, או ההגדרה היא פציפיסטית מאוד. אני מוכרח לומר, שגם ישראל מתעניינת בנושא זה. אני עצמי העליתי פעמים אחדות את הנושא הזה בכנסת בעקבות פרסומים בעיתונות. אני יודע שהעיסוק בנושא

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, עכשיו תובא הצעה לסדר-היום שמספרה 6109, בעניין: מכירת כור-גרעיני לסוריה על-ידי סין. יביא זאת בפנינו חבר הכנסת שבח וייס. בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר הביטחון, האזור שלנו מתמלא, בשנה האחרונה במיוחד, במתח גרעיני. אומנם, אין זה חדש שמדינות האזור מתעניינות בנושך הכלתי-קונבנציונלי הזה.

היו"ר ג' גדות:

במקרה הזה אני מקווה שאתה לא מתכוון לגרעיני עפולה, משום שסגן השר משיב על העניין.

שבח וייס (העבודה):

במקרה זה אני מתכוון למשהו ששייך יותר לעילית.

נאחזו יודעים את כל הפרשה, או את רובה, סביב הכור הגרעיני בעירק. היום אולי יותר מאי-פעם, ישראלים רבים יותר ועוד אנשים בעולם מעריכים את הפעולה הישראלית ההיא, שמגמתה היתה לעכב, אם לא למגר, את ההתפתחות הדמונית והנוראה הזאת.

ראובן ריבלין (הליכוד):

שבח וייס (העבודה):

אני רוצה לומר בראשית דברי, אדוני סגן שר הביטחון, שאני לא נמנה עם יוניפי"ל, אינני מתכוון לנקוט כאן עמדה מאוזנת. כל העמדות המאוזנות האלה הן בדרך כלל אנטי-ישראליות, הן דומות לעמדות המאוזנות של העולם השלישי, בזמנו, אדוני סגן שר הביטחון, אף שאני רוצה לומר כאן כמה דברים בזכות הפתיחות של הדיון הציבורי באימה האטומית ההולכת ומשתלטת על האזור הזה.

אדוני סגן שר הביטחון, כאשר — זה היה בילדותי — התחילה ישראל להתעניין באופציה האטומית, אני דרך הרגשות שלי, הודהיתי מאוד עם ההתעניינות הזאת. לא היו לי אז כלים אחרים לצפות את המהלך. אני זוכר את הוויכוח הציבורי בישראל, שהיה בחלקו הגדול, כמובן, עטוף סודיות, מרומז, בדרך הטיפול בסוגיות כאלה — — —

חבר הכנסת פורז, אל תפרע. חבר הכנסת פרוש, אני רוצה את הקשבתי, זה נושא רציני מאוד, תאמין לי.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
סליחה.

שבח וייס (העבודה):

היו אז שתי אסכולות. אסכולה אחת אמרה, שישראל

שבח וייס (העבודה):

אני מדבר כרגע על כורים גרעיניים לאנרגיה חשמלית. אני אגיע לזה. אני יודע שהנושא רגיש, חבר הכנסת ריבלין, גם הודעתי קודם שאני לא מיוניפ"ל. אני חושב שצריך להעלות את הנושא הזה, נושא שכל העיתונות הישראלית כבר דנה בו — גם הבית הזה יכול לדון בו ואני חושב שחבריו אחראיים דיים כדי לדעת את הגבולות. אני לא חושב שהתקרבותי בינתיים אפילו לגבול הוויכוח שמתנהל היום בעיתונות הישראלית.

אמנון דובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
נכון מאוד. הכנסת לא עוסקת בזה.

שבח וייס (העבודה):

אני לא חושב שצריך לעסוק פה בניתוח גלוי ופתוח של תוכניות גרעיניות של מישור; אני בדיוק על הגבול, לא, עוד לא, אני גם לא בטוח שאני גם אגיע עד אליו.

השאלה האם פיקוח בין-לאומי, כן או לא, כבר לא תהיה חשובה, כי אנחנו נפקח יחד זה על זה. אני אומר — כרעיון. אולי הוא נשמע כרגע כאוטופיה, אבל חשוב להעלות אותו במסגרת הטיעון שלנו לאסור בינתיים על מדינות כאלה, עד כמה שאפשר, בלחץ המעצמות — בלחץ ארצות-הברית, "המנהלת" של העולם — גם לגבי העניין הסורי. בסוריה אני חושד שהיא נאחזת כאן בסין כדי לפתח נשק גרעיני. לנו יש שיחות עם סין, ואולי אנחנו יכולים לומר לה משהו גם בנושא זה.

יבוא יום, כשתהליך השלום ייכנס למסלול אמיתי — ואנחנו רוצים אותו, וגם אתה חבר בממשלה שעושה את הניסיון לשיטתה, אולי לא בדיוק לשיטתי, אבל היא עושה ניסיון אמיתי, לדעתי, לקדם את האזור לתהליך של שלום. אז גם ידובר בפירחים מסוג אחר, שעליהם אינני רוצה לדבר עכשיו, דווקא מן הטעם שאני חושב שישראל חייבת לשמור על עוצמתה ההרתעתית. תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס. רשות התשובה לסגן שר הביטחון עובדיה עלי. בבקשה.

י. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לתיקון פקודת מסי העירייה ומסי הממשלה (פטורין) (מס' 6), התשנ"ב — 1991, של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי: הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 33), התשנ"ב — 1991, של חבר הכנסת יאיר צבן; הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי, התשנ"ב — 1991, של קבוצת חברי הכנסת. תודה.

היו"ר ג' גדות:

תודה רבה.

יא. הצעה לסדר-היום

מכירת כור גרעיני לסוריה על-ידי סין

שמעון פרס בעקבות הפצצת הכור בעירק. כזכור, הוא מתח ביקורת על ראש הממשלה לשעבר, מנחם בגין, ואמר שהחיפזון שבו נהג מנחם בגין גרם לכך שישראל תהיה עתה מבודדת כמו ערער בערבה. אני שמח היום שתלמידיו ושותפיו משכחים את הפעולה הזו.

רגיש, ולכן אינני פורץ גדר ואינני רוצה להתיימר כאן כמישהו שפורץ לסדר-היום הציבורי בנושא שצריך להיות כמוס. הנושא הוא על סדר-היום הציבורי שלנו, הוא על סדר-היום הציבורי של כל הקהילה הבין-לאומית, וכולם עוסקים בו. אני לא מתכוון לעסוק מעבר לו.

שרי האנרגיה — משה שחל בזמנו והשר הנוכחי יובל נאמן — נתנו כאן תשובות מעומעמות במקצת, אם כי היתה בהן בהחלט הודאה בכך שישראל מתעניינת באנרגיות העתידיות. יש טעם בכך.

אני, כמי שאינני יוניפ"ל, מודע להבדל המהותי-מאד של פיתוח אופציות גרעיניות על-ידי מדינות אנושיות ודמוקרטיות. אני חושב שישראל היא כזאת, עם כל המאבקים הטרגיים שאנחנו מעורבים בהם בדורות האחרונים, עם אופציות מפותחות כאלה על-ידי משטרי אימה הרפתקניים, טירניים, עריצים — אני מודע להבדל הזה.

עם זאת, נדמה לי, שצריך להכין תוכנית ישראלית יסודית לבירור הסוגיה בשני שלבים. שלב ראשון: רצוי, אם אפשר, במסגרת השיחות האזוריות, שכנראה אמורות להיפתח במוסקבה בסוף זה/החודש הבא, להציע למדינות השכנות, במסגרת התהליך שמתקיים בינינו, ואני מקווה שיתפתח, אני אומר בשלב זה לא פירוש, אני אדבר על כך בשלב אחר, אולי ארמונו על כך, אלא שיתוף פעולה אזורי לפיתוח אנרגיות בלתי-קונבנציונליות בין צורכי שלום, אם יהיה צורך — גם כורים גרעיניים לפיתוח אנרגיות חשמל ואנרגיות לצורכי שלום. שיתוף פעולה כזה יבטיח גם את ברכת האזור וגם את הפיקוח ההדדי. אני חושב שזה לא-מסוכן אם ישראל תציע הצעה כזאת. כמו שאנחנו עוסקים, אדוני סגן שר הביטחון, גם בשיתוף פעולה בנושא אספקת מים אזוריים. כאן אנחנו נבוא באופן חיובי, לא נתעלם מן הצורך של פיתוח אנרגיות בלתי-קונבנציונליות בכל מקום שהן כבר ידועות בעולם — בברית-המועצות, בארצות-הברית ובצרפת וכן הלאה — אלא להציע כאן תוכנית משותפת — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

אתה סומך על האו"ם בעניין זה? האם אתה סומך על פיקוח בין-לאומי?

היו"ר ג' גדות:

עוד הוא עושה את דרכו אל הדוכן, רשות הדיבור לסגנית מזכיר הכנסת להודעה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת — הצעת חוק

היו"ר ג' גדות:

רשות הדיבור לסגן שר הביטחון, בבקשה.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לפני שאתייחס לנושא שעל סדר-היום, אני נזכר בהערה של חבר הכנסת

שבח וייס (העבודה):

אני שיבחת אותה אז.

שבח וייס (העבודה):

מה ההצעה שלך?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אני מציע שתסתפק בחשובתי. אני גם לא מתנגד, אם אתה רוצה, שהנושא יועבר לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, ושם תקבל פרטים נוספים.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

בנושאים כאלה אני מעדיף בדרך-כלל להסתפק בחשובת השר. אבל מכיוון שוועדת החוץ והביטחון היא בכל זאת מוסד אחראי מאוד, הפעם הייתי מבקש שתעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון, בהנחה שמתקיימים שם דיונים יסודיים מאוד, ונושא שצריך להיות כמס, שם בדרך-כלל הוא כמס מאוד.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

כבר אמרתי שדיווח בתחום הזה נמסר, נמסר בלשון עבר, בצורה מלאה ושוטפת לוועדת החוץ והביטחון. אבל אני בהחלט לא מתנגד להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון, ושם תקבל פרטים נוספים על אלה שנאמרו כאן.

שבח וייס (העבודה):

תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. חבר הכנסת יאיר צפן מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום. בבקשה.

יאיר צפן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר הביטחון, הנושא שאנחנו דנים בו הוא חשוב יותר מחשוב, על כל היבטיו, גם כשמדובר על אנרגיה לצורכי שלום, בוודאי כאשר מדובר על ההיבטים הצבאיים. מבחינה זו ואולי גם מהבחינה הראשונה הוא גורלי. דווקא משום כך אני מבקש להסיר אותו מסדר-היום, מפני שהעברתו לוועדת החוץ והביטחון — ואני אומר זאת, לצערי, בכל הרצינות — לא תיתן דבר.

אני אומר זאת על-סמך ניסיון כחבר בוועדת החוץ והביטחון וכמי שמבקש כבר חודשים לא-מעטים לקיים דיון רציני, לא בהיבטים הסודיים שחייבים להישאר סודיים בנושא הזה. יש היבטים תפיסתיים, יש היבטים ששורשם בגישה כללית לנושא. הנושא הוא גרעין האזור ואין אנחנו רואים את התפתחות התהליך על סכנותיו, ואולי על סיכוייו, אם נצליח לבלום את התהליך הזה.

יותר מכך, אדוני, אי-אפשר גם להצר את העניין הזה רק לוועדת משנה. יש רברים שצריכים להיות נדונים רק בוועדת משנה וצריכים להישאר כחשאייתם שם. אבל צריך לתת לגיטימציה לדיון על הצדדים העקרוניים-התפיסתיים של הנושא; אגב, ככל ההיבטים שלו.

אני רוצה להסב את תשומת-לבך, אדוני היושב-ראש, להיבט נוסף, ולהעביר זאת ליושב-ראש הכנסת. אם אנחנו מעבירים נושא, חבר הכנסת שבח וייס, ואתה גם חקרת את הפרלמנטריום הישראלי — אם אנחנו מעבירים נושא לוועדה מוועדות הכנסת לפי סעיף 111(א), חייבת הוועדה בתוך פרק זמן מסוים להגיש למליאה את מסקנותיה.

חברי הכנסת, האם שמתם לב, ועדת החוץ והביטחון שחררה את עצמה מהחובה הזאת במשך שנים, ואף אחד לא

סגן שר הביטחון ע' עלי:

זו לפחות איזו התפתחות.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

סגן השר עובדיה עלי, חבר הכנסת שבח וייס לא נכלל —

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אמרת: תלמידיו-שושפיו.

אדוני היושב-ראש, ביחס למכירת כור גרעיני לסוריה על-ידי סין, אני מבקש לומר, שדובר משרד החוץ הסיני, וו ג'ינמין, מסר כי סין מתכוונת למכור לסוריה, בהסכמתה של הסוכנות הבין-לאומית לאנרגיה אטומית, כור גרעיני בעוצמה של 30 קילוואט לשם מחקר. דובר משרד החוץ הסיני אמר, כי הסכם זה חייב להיות מאושר על-ידי הוועד הפועל של הסוכנות הבין-לאומית לאנרגיה אטומית. הדובר הסיני, כי עד עכשיו לא סיפקה קפין לסוריה שום כור גרעיני.

יש להדגיש, למרות האמור, כי סוג זה של כור יכול להיות מוגדר כציוד מדעי המאפשר יצירת מנגנון למחקר גרעיני. התקשורת הבין-לאומית מסרה, שסין סיפקה לפקיסטן באוקטובר 1990 כור גרעיני, ומתכוונת לספק גם לגאנה כור כדוגמת זה.

אוסף ואומר בהמשך לשאלה של חבר הכנסת שבח וייס, שסין אכן מסייעת לאירן בהקמת תשתית גרעינית בכל הקשור לאספקת ציוד וידע טכנולוגי. סיוע זה יקדם, ללא ספק, את אירן גם בכיוון הצבאי, דהיינו, פיתוח נשק גרעיני. סגן נשיא אירן אף צוטט כעבר, כאומרו שבכוונת אירן אכן לפעול בכיוון זה.

אשר לכור המחקר הסורי, אם אכן הכור הזה יסופק, קיימת סכנה מוחשית שתתחיל להיווצר תשתית מחקרית-מדעית בסוריה בנושא הגרעין. אנחנו גם יודעים שבידי הסורים ראשי קרב לא-קונבנציונליים, ראשי קרב כימיים, טילי "סקאד-B", ולאחרונה היתה גם עסקת נשק גדולה בין סוריה לבין צפון-קוריאה, ולפיה יגיעו עשרות טילי "סקאד-C", וחלק מהם כבר הגיעו לידי הסורים. אם כן, מגמות ההתחמשות של הסורים מוכרות לנו.

אנחנו מודעים לחומרת העניין, גם בנושא הזה וגם בנושא הכור הגרעיני שבידי אירן. ממשלת ישראל רואה בחומרה רבה את אספקת הכור לסוריה, והיא התריעה על כך בכל הדרכים האפשריות.

ידוע לנו שארצות-הברית מודאגת אף היא מפעולתה של אירן בתחום הגרעיני, והיא מפעילה את השפעתה על סין במגמה להפסיק שיתוף פעולה זה שבין אירן לבין סין. תוך הפעלת לחץ עליה לחתום על האמנה נגד הפצת נשק גרעיני.

מטבע הדברים, נושאים מן הסוג הזה הם נושאים שמוטב שלא להרחיב עליהם את הדיבור. דיווח מלא נמסר לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, כפי שאתה יודע, חבר הכנסת שבח וייס, ולוועדת המשנה המתאימה, ואם יש צורך להוסיף פרטים או לדון בסוגיות האלה במסגרת הוועדות המתאימות, נשמח לעשות זאת בהקדם האפשרי.

היו"ר ש' דיין:

מה אדוני מציע?

להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, וכך גם המליץ סגן שר הביטחון; הצעה שנייה — להסיר. אנחנו ניגשים להצבעה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

האם אפשר להציע להסיר את מחאתו של חבר הכנסת צבן מסר-היום?

היו"ר ש' דיין:

אתה לא יכול. זו הצבעה מס' 7.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 14

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — 1

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ

והביטחון נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:

14 בעד, אחד נגד, אין נמנעים. ובכן, הנושא יועבר לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

יב. הצעה לסדר-היום

יום השנה הרביעי לאינתיפאדה

היא יכולה להשלים אותו. אנחנו, אדוני סגן השר עובדיה עלי — אני מבקש שתשמע, כי זה באמת מסר לא רק לך אלא גם באמצעותך — אנחנו, אתה ואני וחבר הכנסת מצא וכל חברינו, אנחנו התחייבנו בפני הציבור, כי בו ביום שיעברו ערכי ש"ע לשימוש כנשק חם, יסיר צה"ל את הכפפות. אמרנו שברגע שהטרור יהיה עם ידו העליונה ותוכרו עלינו מלחמה — אין אומרים הצרפתים — A la guerre comme a la guerre — במלחמה כמו במלחמה. כללי המשחק השתנו, לא עוד מגבלות מוסריות, לא עוד מאבק עם יד אחת כפותה אל מאחורי גבנו, לא עוד סד של הנחיות משפטיות אבסורדיות. ואני מצפה, אדוני סגן השר, המצפה, שנעמוד במלתנו.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין הוכחה טובה יותר לכך שהאינתיפאדה איבדה לחלוטין את מעמדה כגורם בעל משמעות בתהליכים המעצבים את ההיסטוריה של המזרח התיכון מאשר מיעוט המשתתפים בדיון הזה היום. בשנתה הראשונה של האינתיפאדה — כולנו זוכרים — נושא כזה היה מזעיק למליאה עשרות חברי כנסת נרגשים; הוא היה מרכז את תשומת הלב של התקשורת העולמית. הוויכוח כאן היה עולה, מטבע הדברים, לחלק העליון של סולם האוקטבות.

אליקים העצני (התחיה):

ישראל יושבת מול האינתיפאדה.

צחי הנגבי (הליכוד):

גם ב-1988, השנה השנייה לפרץ האלימות, השנה שהיתה שנת בחירות בישראל, עדיין ראו מלוודי השמאל באינתיפאדה את המאורע הדרמטי ביותר — כך הם אמרו — של העשור. ספרים עבי כרס, חבר הכנסת אלי דיין, נכתבו בשנה ההיא על האינתיפאדה: מאות צוותי טלוויזיה מכל יבשות תבל נזעקו אל השטח — —

הסב את תשומת לבם של הכנסת לעניין הזה? יש אומנם סעיף שמחלץ את העניין והוא — אם הוועדה מחליטה שלא להגיש מסקנות, אבל אין החלטות כאלה בפרוטוקול. ואתם לא ראייתם כאן כמשך שנים, בנושאים טריביאליים אפילו, מסקנות של ועדת החוץ והביטחון. זה לא שייך ליושב-ראש כנסת זה ולא לקואליציה זו, הכנסת כאן פגומה מאוד בעניין פרלמנטרי מהמעלה הראשונה.

אני מציע, לכן, את ההסרה, דווקא משום החשיבות של ההיבט הצבאי שהעלה חבר הכנסת שבת וייס, ההיבט של הקמת כורים גרעיניים בארץ ובאזור, שעלה בקשר ישיר לזה, וגם ההיבט התקוני. אם תסיר הכנסת את ההצעה, זה יעורר אולי מחשבה בלב הנוגעים בדבר.

היו"ר ש' דיין:

אתה מבקש להסיר כמחאה?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כן.

שבת וייס (העבודה):

כל הבקשות להסיר הן תמיד מחאה.

היו"ר ש' דיין:

רבותי חברי הכנסת, יש לנו שתי הצעות: הצעה אחת —

היו"ר ש' דיין:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 6092: יום השנה הרביעי לאינתיפאדה של חבר הכנסת צחי הנגבי. בבקשה.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, השבוע הורה ראש הממשלה על הקמת מאחז הנח"ל רחלים, שיהפוך ברכות הימים, והם בוודאי לא יהיו רבים, ליישוב רחלים. שמן של רחל דרוק, השם ייקום דמה, שנרצחה בצומת תפוח, ושל רחל וייס, השם ייקום דמה, שנרצחה ביריחו, יהיה חקוק מעתה לא רק בלב כולנו אלא יונצח באדמת ארץ-ישראל.

ידע כל מרצח ערבי: כבואו לקטול חיים יהודיים בירייה, כסכין, במטען, אין הוא אלא מחזק את החיים היהודיים במולדת היהודית. קריית-שמנה, מעלה-החמישה, גבעת השלושה, עין-השלושה, כפר-אחים, כל אלה ועוד יישובים רבים רבים הוקמו על שמם של אזרחים ולוחמים שנפלו בידי מרצחים, באזור שבו השיגה אותם יד הזדון, לרשימה הארוכה הזאת מצטרף כעת גם היישוב רחלים, ואין מענה נחרץ יותר מזה למחוללי טרור האינתיפאדה: הם באים לקלל ונמצאים מברכים, הם באים להרוס ונמצאים בונים, הם באים להכריח כל זכר לקיום היהודי כשומרון וביהודה ודמם של הקורבנות החפים מפשע מרווה ומצמיח ומעמיק את שורשינו בארצנו.

היו"ר ש' דיין:

אבקש מהחברים לשבת, אולם המליאה אינו טיילת.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני, סגן השר עובדיה עלי — וכשמך הייתי רוצה להעביר מסר אל שר הביטחון מר משה ארנס — אכן התשובה ההתיישבותית על הטרור הערבי חשובה מאין כמוה, אבל היא איננה יכולה, אדוני סגן השר, לבוא במקום המענה הביטחוני.

אלי דיין (העבודה):

הממשלה יושבת היום עם אש"ף.

אליקים העצני (התחיה):

הממשלה יושבת עם אש"ף.

צחי הנגבי (הליכוד):

— — כדי להעביר כשידורים ישירים את מעופה של כל אבן.

אלי דיין (העבודה):

הממשלה יושבת עם אש"ף. זה מגוחך.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת העצני, תהיה לך רשות הדיבור, אני מבקש ממך שלא להפריע לידיך וחברך.

צחי הנגבי (הליכוד):

ואילו היום, במלאות ארבע שנים למהומות ולהפרות הסדר, אפילו אלה בבית הזה ששרו שירי הלל לאינתיפאדה, שקשרו כתרים לראשה, גם הם יודעים, גם הם מודים: האינתיפאדה נחלה תבוסה ניצחת.

אדוני היושב-ראש, מה רצתה האינתיפאדה להשיג? — שני יעדים בעיקר. היעד הראשון, המרכזי היה: לעצור מהר את התפתחות ההתיישבות היהודית בחבלי יהודה, שומרון ועזה; גם להרתיע מתיישבים פוטנציאליים, כאלה שחוככים בדעתם אם לעלות לשטח, מתי לעלות לשטח, ובעיקר להכריח את אלה שכבר התיישבו — שיכרחו כל עוד רוחם בם מהשטח מוכה האש, הטרור, האלימות. והנה, המציאות טפחה על פניהם. ההתיישבות העברית כאזור מעולם לא התרחבה ולא התעצמה כמו בארבע השנים האחרונות. אחוזי גידול האוכלוסייה היו חסרי תקדים. שיעורי הבנייה, קצב הבנייה, האינטנסיביות שלה — גם הם היו חסרי תקדים.

יושב פה ידידנו, חבר הכנסת רן כהן: הוא יכול לספק את הנתונים יותר ממני, יותר מכל אחד בבית הזה. הוא מנהל מעקב צמוד אחרי כל קריון, אחרי כל בניין, והוא יודע. הו, מי כמוך, רן, יודע עד כמה הנושא הזה בלתי-הפוך.

אלי דיין (העבודה):

למה הממשלה יושבת עם אש"ף?

צחי הנגבי (הליכוד):

אתה וחבריי, רדי צוקר ויוסי שריד, רצים. כל פעם שיש לכם איזו שמועה מהשטח, שהנה משהו מתפתח שם בגבעות הטרשים של יהודה ושומרון, אתם מתייצבים בטלויזיה ואומרים: שכונת קוטגים חדשה נבנית לה בהרי יהודה, בעמקי יהודה, בהרי השומרון. וכל הצופים וכל המאזינים סוגרים מייד את המכשירים, סוגרים את הרדיו, אצים רצים לאחרי הבנייה, לפני שלא תישאר אפילו דירה אחת לרפואה. אתם משרדי הפרסום הטובים ביותר של ההתיישבות ביהודה ובשומרון, ואני מאחל לך, רן, ולכל חברייך להמשיך ולפרסם ולהוכיח קבל עם ועולם —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתה יודע מי נותן לנו את הנתונים? האמריקנים ומשרד הבינוי והשיכון.

אליקים העצני (התחיה):

הביון האמריקני.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

צחי הנגבי (הליכוד):

— — לאמריקנים, לערבים, ליהודים, שאת תהליך הבנייה, לא האינתיפאדה יכולה לעצור ולא הפגנות השמאל. התהליך הזה נמשך, והוא דורס כל מאבק כנגדו.

אבל היה יעד נוסף לאינתיפאדה, וגם כאן נחלו תבוסה ניצחת. יעדם השני היה לקעקע את כוח העמידה המדיני של ישראל. את עיתון "על המשמר" הם שכנעו, גם את עיתון "הארץ" הם שכנעו, אבל את אלה שעומדים על המשמר, את אלה שמגינים על הארץ, אותם, את יצחק שמיר ואת ממשלתו הלאומית, הם לא הצליחו להזיז כמלוא הנימה מעקרונותיהם.

מיכאל בריזר (העבודה):

זה לא אתה הצעת — — —

צחי הנגבי (הליכוד):

ואחרי ארבע שנות אינתיפאדה, חבר הכנסת בריזר, אחרי 14 שנות סירוב ערבי להרהר אפילו ברעיון הכופר הזה של האוטונומיה, אחרי יותר מ-1,000 ערבים שמתו לשווא, מתו ללא תוחלת, ללא הצדקה — קרוב לחציים נטבחו בידי בני עמם — אחרי כל אלה נתקבלה הגישה של ממשלת ישראל. לא היו תכתיבים חיצוניים, אלא משא-ומתן ישיר בין ישראל לשכנותיה — — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת צחי הנגבי.

צחי הנגבי (הליכוד):

לא יהיו הסדרי קבע אלא — — —

אליקים העצני (התחיה):

— — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת העצני.

אליקים העצני (התחיה):

— — —

אלי דיין (העבודה):

הוא צודק: חבר הכנסת אליקים העצני צודק.

היו"ר ש' דיין:

רק רגע, רק רגע.

צחי הנגבי (הליכוד):

רבנות, לא תעזרנה הצעקות לא משמאל ולא מימין. ממשלת ישראל לא זזה כמלוא הנימה מעמדתה, והיא שמרה על עמדותיה אחת לאחת. אנחנו לא נלך לשום הסדר שיש בו אפילו קורטוב של ויתור על רגב מאדמת ארץ-ישראל, ולא צריך דוגמה טובה יותר מאשר דברי ראש הממשלה יצחק שמיר, שאמר לפני 24 שעות בלבד להדוף כל ניסיון שיהיה בו כדי להחליש — — —

אליקים העצני (התחיה):

— — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת צחי הנגבי.

צחי הנגבי (הליכוד):

— — את עמדתה של ממשלת ישראל. הקואליציה בין אלי דיין ובין אליקים העצני יכולה לזעזק כאן חמס היום, מחר ובמשך כל חמש שנות האוטונומיה, בעזרת השם, שיהיו מהר, ובמשך מאות ודורות של שנים — — —

אליקים העצני (התחיה):

צחי הנגבי (הליכוד):
אני נמצא כבר בסיום דברי, ואני מבקש ממך — — —

צחי הנגבי (הליכוד):

חבר הכנסת אליקים העצני נסער ונרגש לאחר ועידת התחיה; אני שמח שהדפתם את רעיון הטרנספר, אבל לא תוכלו להדוף את המציאות — — —

אליקים העצני (התחיה):

בעזרת השם; בעזרת אללה. אללה יעזור לך.

צחי הנגבי (הליכוד):

המציאות שקורמת בשטח, אחיזה יהודית שמתפתחת, מתחזקת ומתעצמת, ולא יהיה לה כל מעצור.

אליקים העצני (התחיה):

צחי הנגבי (הליכוד):

ראש הממשלה יצחק שמיר — — —

היו"ר ש' דיין:

אני מצטער, עליך לסיים את דבריך.

צחי הנגבי (הליכוד):

אני מבקש ממך להגן עלי ולאפשר לי — — —

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

תסלח לי, קראתי לך כמה פעמים, רציתי להגן עליך, ואתה לא אפשרת לי. לכן אני מבקש ממך לסיים את דבריך.

צחי הנגבי (הליכוד):

אני בהחלט אסיים. אני מבקש דווקא מאליקים העצני, שיעדו, כמו היעד שלי, זהה, לפקוח את עיניו ולהקשיב לדבריו של ראש הממשלה, שנאמרו רק לפני 24 שעות: נהדוף כל ניסיון לקעקע את האחיזה היהודית המוחלטת, הנצחית, בחבלי יהודה ושומרון. להם — 21 מדינות — — —

אליקים העצני (התחיה):

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת העצני, הוא כבר סיים את דבריו.

צחי הנגבי (הליכוד):

להם 21 מדינות עתירות משאבים, עתירות אוכלוסייה — — —

היו"ר ש' דיין:

הוא כבר מסיים; אני מבטיח לך שהדבר הזה ייעשה בתוך כמה שניות.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לא ייתכן, דברי הופרעו פעם אחר פעם — — —

היו"ר ש' דיין:

לא נחת לי להגן עליך, וניצלת את כל זמני.

יג. הצעה לסדר-היום

התגברות הפיגועים בנשק

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

כרשות אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, השר רחבעם זאבי, סגן שר הביטחון, מאז ראשית ההתפרצות של הטרור העממי המכונה "אינתיפאדה", קבעו המופקדים על הנושא המדיני וראשי מערכת הביטחון, כי הקושי בהתמודדות

היו"ר ש' דיין:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, להצעה לסדר-היום מס' 6117, של חבר הכנסת חנן פורת, בנושא: התגברות הפיגועים בנשק. רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת. בבקשה.

חייבת להינתן התשובה הציונית. התשובה הציונית יש לה גם ממד ביטחוני מובהק. ידע כל ערבי מרצח, שבמקום שבו הוא יורה ופוגע ביהודים, הוא, יורה אכן פינה ליישוב יהודי. הדבר הזה יביא אותו לחשוב פעמיים ושלוש על מעשיו.

חיים רמון (העבודה):

אתה מעודד אותו.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

לא ההתיישבות היהודית מותנית. לא ההתיישבות היהודית היא זו שמותנית.

חיים רמון (העבודה):

אתה מעודד טרור בעניין הזה. זה מה שהם רוצים שאתם תעשו.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

לא ההתיישבות היהודית מותנית במעשה רצח, חלילה. יש לה זכות קיומה שלה בפני עצמה. אבל מי שמבקש לעקור אותנו, מי שמבקש למנוע את ההתיישבותנו, ידע שבכך הוא מעמיק את השורשים.

חיים רמון (העבודה):

אחם מנצלים באופן הכי ציני רצח של יהודים. אחם מנצלים זאת באופן הכי ציני.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

כן, כבר שמענו. הנה קול רגלי אדוניך אחריו. כבר שמעתי את התגובה הזאת.

חיים רמון (העבודה):

זה הכי ציני שיכול להיות בעניינים פוליטיים.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

כבר שמעתי את התגובה הזאת. כך מעלה החמישה, כך משמר-השבעה, כך קריית-שמונה, כך גוש-עציון, כך ההתיישבות היהודית ברחבי ישראל.

חיים רמון (העבודה):

כבר הוקמה מדינה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

במקום שבו מבקשים לעקור — שם מוקם יישוב.

צחי הנגבי (הליכוד):

חבר הכנסת רמון, אתה לא מתבייש — — —

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

פעם ידעתם לומר אחרת את הדברים. פעם ידעתם אחרת. מאז נתבלבלה דעתכם.

חיים רמון (העבודה):

זו פוליטיקה עלובה. זה מה שאתם אומרים. אתם מנצלים כל רצח.

צחי הנגבי (הליכוד):

אין לכם שום סייגים.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת הנגבי, אני קורא אותך בפעם הראשונה לסדר.

חיים רמון (העבודה):

אתם מנצלים את המתים ומבזים אותם.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת רמון, מותר לך לקרוא קריאת ביניים, אבל לא לשאת נאום צעקני כזה.

עם האינתיפאדה נערץ באופיה העממי, בשימוש בכלי הנשק הפרימיטיביים, כגון האבן, ההפגנות הפרועות והמחסומים. אבל, הוסיפו, ברגע שתעבור האינתיפאדה לשימוש בנשק חם, או אז יוסרו הכפפות והצבא יפעל בדרך שבה הוא יודע לפעול. במלחמה, הוסיפו — כמו במלחמה.

והנה, אדוני סגן שר הביטחון, החל השימוש, מעבר לבקבוקי התבערה, מעבר לסכינים, גם בנשק חם. לפני יותר מחודש הביאו את קורבנות הפיגוע הרצחני באוטובוס בין שילה לתפוח: ליווינו את רחל דרוק, השם ינקום את דמה, ואת יצחק רופא למנוחת עולמים. אנשים אמרו — בנחמת פתאים, מבחינת שומר פתאים השם — ולוואי ותהא זאת השעה האחרונה, הפיגוע האחרון. אבל בלב פנימה ידענו, שרק השעה והמקום עדיין אינם ידועים. על-פי דרך הטבע ימשיך הטרור הזה, המשתמש בנשק חם, להשתולל.

אתמול ליווינו למנוחות את צביקה קליין, השם ינקום דמו, איש עופרה, שנורה למוות במבואות רמאללה, ליד אל-בירה.

אני רוצה לומר לכם, רבותי חברי הכנסת, שאני, כאיש המבטא במידה מסוימת את המתיישים ביהודה ובשומרון וחש את החרדה, חש את הזעם, את הכאב, את התסכול, יודע שלא אוכל, אני, בדרך שלא תוכל מערכת הביטחון לומר: ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו — אם לא נפעל לשינוי דרמטי של המציאות כפי שהיא היום. אף אחד לא יוכל לרחוץ בנדיקון כפוי אם מחר או מחרתים, חס וחלילה, ימשיך הטרור הזה להשתולל.

כאשר שאלתי, אדוני סגן שר הביטחון, בעקבות התמונות על ה"פנטזיה" תוך יריות בנשק חם בעראבה, חלקן על-ידי רעולי פנים וחלקן על-ידי מי שאינם רעולי פנים, וההערה שהופגנה אז, הספתי ואמרתי: הרי מנשק כזה ושכמותו נורו יצחק רופא ורחל דרוק, והנשק הזה מצוי היום בהיקפים של מאות אם לא אלפים ברחבי יהודה ושומרון.

הרמטכ"ל אומר, ואני מאמין לו, שנעשות פעולות, חלקן מתחת לפני השטח, תוך שימוש ביחידות מיוחדות, ואני מאמין לו. אבל יש לי תחושה ברורה, ודאית כאור, שבלי צעד דרמטי, ררסטי, שיועז את האוכלוסייה הערבית ויחריר בה את ההכרה שכן זה לא יכול להימשך, תיעשנה הפעולות, ימשיך הטרור ויפילו, חלילה, קורבנות נוספים: מי יודע מי ומתי?

על כן אני סבור, בלי להיות אסטרטג גדול, שפעולה דרסטית כזאת חייבת להיעשות תוך הטלת עוצר ברחבי יהודה ושומרון, תוך סריקות יסודיות, במעבר מבית לבית, בכפרים ובערים; מעין מבצע כיעור חמץ לאיתור כלי הנשק. אין לי ספק, שבעקבות מבצע כזה יאותרו מאות אם לא אלפי כלי נשק לסוגיהם השונים ברחבי י"ש, תוך שימוש באותו עונש, שאין אפקטיבי ממנו, של גירוש המחזיקים נשק חם, של גירוש ראשי המסיתים והפרועים, שאנחנו יודעים כיום, ושלפחות רשימות מפורטות של חלק מהם מצויות בידי שירות הביטחון הכללי ושאר הגורמים, והמניעה לגירושם היא מניעה מדינית. פוליטית. אנחנו יודעים גם, ששר הביטחון התכוון להפעיל את נשק הגירוש בעקבות הרצח של רחלה דרוק ויצחק רופא, השם ינקום דמם, ונמנע מלעשות זאת רק משיקולים מדיניים.

אבל הגיע הזמן, שגם בארצות-הבכירה וגם בשאר המדינות בעולם ידעו, שעל ביטחון אין מתפשרים, ושאל לא נעשה את מה שמוטל עלינו לעשות, לא נוכל גם לשאת ולתת על דבר, מפני שהטרור המשתולל בשטח, הוא שיקבע את הפרמטרים של המשא-ומתן.

אני רוצה להוסיף דבר-מה. בצד מעשה הביטחון הישיר,

יש"ע היהודים, שהרגישו שדמם חלילה הפקר. אותה הכטחה שהיתה לגבי הקמת יישוב רחלים, במקום שבו נורו ונרצחו רחלה דרוק ויצחק רופא, במקום הזה התכנס ציבור מתוך רצון לתת מוצא לאפיק הרגשות הזה שגאה, ושמאחוריו גם ההכרה להעמיק שורש; נגלה את כוח החיים שלנו.

שמחנו כל כך ששר הביטחון, שייאמר לזכותו ולכבודו שהוא היה זה שהוביל גם את ההחלטה בדבר הקמת ההיאחזות במקום, נעתר לבקשתם של המתיישבים להשאיר במקום מוקד זמני למשמרת, עד לאזורחו של המקום, עם המבנים הזמניים שהוצגו שם. והנה, בשעות אלה אנחנו שומעים, מגיעות שמועות, עדיין לא מבוססות, אבל עקשניות מאוד, על מגמתו של צה"ל לפנות את המקום. החרדה גדולה, הסערה גדולה, והיא כבר באה לידי ביטוי בשטח.

אני רוצה לפנות אליך, אדוני סגן שר הביטחון, וראשית להציג בפניך את ההחלטות שקיבלה סיעתנו שלנו, לא אני כיחיד. סיעת המפר"ל התכנסה היום בדחליות, נוכח השמועות על מגמת פינוי המתיישבים ברחלים, וקבעה כי היא תומכת בהמשך הנוכחות האזרחית במקום עד לאזורחו המלא ורואה בחומרה רבה כל ניסיון לפנותו בניגוד למה שסוכם עם שר הביטחון. המפר"ל פונה לראש הממשלה ולשר הביטחון בבקשה, שעד לביטול יסודי בנדון, לא לשנות את המצב הקיים ולא ליצור תסיסה ולהגביר את התסכול הקיים כיום בקרב מתיישבי יש"ע על רקע הנושא המדיני והביטחוני. אני מבקש ממך, אנה העבר את הדברים האלה גם לשר הביטחון וגם לידיעת המערכת כולה.

אני חושב, שיהיה זה דבר נורא אם אכן אחרי כל מה שקרה ואחרי הדם שנשפך, חס וחלילה, חס וחלילה, שם, בימים האלה ובשעות האלה, נגיע למצב שבו מתיישבי יש"ע יחוו שהונאו אותם עוד, אפילו בדבר הפעוט הזה — שיש בו סובלימציה מסוימת, שיש בו איזה מוצא להפיג את תחושות התסכול והכאב — שגם בו לא יינתן המשך ביטוי החיים.

אני הייתי עד, אני נכחתי במקום שעה שהגיעה הידיעה על הסכמתו של שר הביטחון. היו שם אנשים שעניינם עוד דמעו, כי באותה שעה ממש נמסרה הידיעה על מותו של צביקה קליין. ועינם האחת היתה צוחקת. אם גם את הפתיל הזה, את השלהבת הצנועה הזאת תהיה כוונה לכבות, אינני יודע כיצד נוכל לעמוד במבחן הזה, גם כאנשי ציבור.

אני מסכם ואומר: שינוי דרמטי בביטחון, מאמץ הולך וגובר בנושא של ההתיישבות, ובחסדי השם מתוך העוז נגיע גם לשלום. והשם עוז לעמו ייתן, השם יברך את עמו כשלום.

היו"ר ש' דיין:
אמן.

יד. הצעות לסדר-היום הפיגוע באל-כירה

להיות שום עין צוחקת, אלא רק עיניים בוכות ורק ראש אמיץ ולב אמיץ ללמוד ולהסיק מסקנות.

אני סבור, שאילו שלטה בנו התבונה, לא היינו באים לכאן לבקש סובלימציות אלא היינו באים לכאן לדרוש את שני הדברים הטבעיים ביותר, המידיים ביותר, הרציונליים ביותר: מלחמה ללא חת בטוריסטים המנוולים שרוצחים, ואת זה צריך לעשות תמיד, ונגד כל ארגון שמכה ורוצח ביהודים, ועם

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
נכון. את הוויכוח הפופוליסטי שלך עשה בכתי, עם קיסר. אנחנו מדברים פה על דברים רציניים מאוד.

חיים רמון (העבודה):
את הוויכוח אעשה אתך. אלה דברים הכי רציניים.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
אני אומר דברים רציניים מאוד. זאת היתה דרכה של ההתיישבות הציונית בכל רחבי ארץ-ישראל זה למעלה מ-100 שנה.

צחי הנגבי (הליכוד):
מה הוא מבין בציונות? זה מעניין אותו?

אליהו בן-מנחם (העבודה):
הוא מבין יותר ממך.

היו"ר ש' דיין:
חבר הכנסת הנגבי, קראתי אותך לסדר. ביקשתי ממך קצת יישוב הדעת.

חיים רמון (העבודה):
חבורה של משיחי שקר. אתם משיחי שקר כולכם.

היו"ר ש' דיין:
חבר הכנסת רמון.

חיים רמון (העבודה):
שבתאים. כל משיחי השקר הביאו אסון וגם אתם מביאים אסון. אתם משיחי שקר שמוליכים שולל את העם. מעמידים פנים. איפה הציונות ואיפה אתם?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
אין נפשי להתנצחות כאן, במקום הזה. מי שיהיה ברחבי יהודה ושומרון, מי שיראה כיום את 120,000 התושבים החיים שם, אכן אחר אכן, עץ אחר עץ, בניין אחר בניין, יודע שלא במשיחות שקר אנחנו עוסקים, אלא במפעל התיישבותי גדול, איתן, שאף רוח מצויה ושאניה מצויה לא תעקור אותו.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
120,000 תושבים — זה בדיוק כמו שתי שכונות מצוקה במדינת ישראל. משקיעים שם מיליארדים. זה בא על חשבון מישור.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חבר הכנסת בן-מנחם, שם זו לא מצוקה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
אני רוצה להשלים בדבר העומד ברגע זה על הפרק, ולפנות גם אליך, אדוני סגן שר הביטחון. בעקבות הפיגוע השני במבואות ומאללה, סערו הרוחות, סערו מאוד, בקרב תושבי

היו"ר ש' דיין:
הצעה לסדר-היום, מס' 6118: הפיגוע באל-כירה — של חבר הכנסת רן כהן. בבקשה. אחריו — חבר הכנסת מיכאל גולדמן. התשובה תהיה משותפת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, אני סבור, שבשל הרצח הנתעב של צבי קליין, וזכרונו לברכה, לא צריכה

יואש צידון (צומת):

כמו כל היישוב הציוני בארץ-ישראל.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אל יעשו לנו, בבקשה, השוואות עם חנייה ואילון, ולא עם מעלה-החמישה ולא עם נירים ועם נחל-עוז. כל פעם שהקימו שם יישובים, לא זו בלבד שקבעו את מפת המדינה, אלא בכל פעם גם קבעו שבאותם אזורים ובאותם כבישים היה ביטחון רב יותר. בכל פעם שהקימו —

אליקים העצני (התחיה):

משם גירשו את הערבים, משם עשו טרנספר —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— התנחלויות כשטחים, מאז סבסטיה ועד היום, יש פחות ביטחון ויש אלימות רבה יותר.

אליקים העצני (התחיה):

אתה מטיף לגירוש הערבים מהשומרון, כמו שעשיתם במשמר-השבעה. אתה מטיף לטרנספר.

חיים רמון (העבודה):

למה אתה צועק עליו, חבר הכנסת העצני? הרי אתה רוצה טרנספר.

אליקים העצני (התחיה):

שלא ישקר לעצמו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש עוד הסתה ויש עוד אלימות. ועל כן זוהי תשובה שקרית לעניין הביטחון, ולא תשובה אמיתית. אבל לא רק זה —

חיים רמון (העבודה):

מה אתה מעמיד פנים, חבר הכנסת העצני? אתה רוצה טרנספר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הנה יש פה לוחם גדול בעד טרנספר — —

חיים רמון (העבודה):

למה העמדת הפנים, חבר הכנסת העצני?

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת רמון, חבר הכנסת רמון.

אליקים העצני (התחיה):

ממשמר-השבעה גירשו את הערבים, ויאזור אינה עוד.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת העצני, אני רוצה שתדע, שכל זמן שאתה

צועק, חבר הכנסת רן כהן יעמוד כאן וידבר. עכשיו תחליט, אתה, האם אתה רוצה לשמוע אותו הרבה, או פחות.

חיים רמון (העבודה):

את מי?

היו"ר ש' דיין:

אני מדבר אל חבר הכנסת העצני. בבקשה, חבר הכנסת רן

כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, את רחלים לא מקימים כדי לתת תשובה ביטחונית. את רחלים מקימים כדי לטרפד את תהליך השלום, ובעניין הזה קיימת שותפות-אמת בין המתנחלים, שמתעבים את תהליך השלום, לבין שר הביטחון, בשם ראש

זאת לבקש לבטל את השנאה ואת העוינות מצדם אלינו, ואני מעז לומר — גם מצדנו אליהם.

אדוני היושב-ראש, זה היה צריך להיות אחד הלקחים של הפלשתינים שסובלים תחת שלטוננו, ללמוד שאותנו לא מכריעים, אלא אתנו באים שלום. וזה צריך להיות הלקח שלנו, שגם את השכנים שלנו, הפלשתינים, לא מכריעים, אלא מכים בטוריסט ועם העם הזה עושים שלום.

לצערי הרב אנחנו עדים לעשיית ההיפך הגמור. הגענו כמעט לאבסורד שאפשר בכלל להעלות על הדעת, כאילו אימצו את אומרתו של השר יובל נאמן מימי ימית, שצריך שיהיה מת או הרוג כדי שלא יפנו את ימית. והנה, אחרי 140 התנחלויות באים לומר לנו, שצריך שיהיה הרוג או מת יהודי בצומת-תפוח כדי שיקום יישוב. היש עיוות גדול יותר למושג ההתיישבות, היש עיוות גדול יותר של מושג הביטחון מאשר זה שצריך שיהיה יהודי מת, נרצח, כדי שיקום יישוב?

אדוני היושב-ראש, יישוב מקימם על-סמך שיקולים כלכליים, גיאוגרפיים, ביטחוניים, דמוגרפיים, שיקולי טבע, שיקולי קיום, שיקולים של חיים. לא שיקולי מוות ורצח —

אליקים העצני (התחיה):

ומה זה מעלה-החמישה? מי היו החמישה שעל-שמם נקרא המקום? ומי היו השבעה שעל-שמם משמר-השבעה? ומי היו השמונה בקריית-שמונה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— ואל יספרו לנו סיפורים, אדוני היושב-ראש. מיד אעשה את ההשוואה עם מעלה-החמישה.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת העצני.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מה אמרו לנו, אדוני היושב-ראש, מאז סבסטיה, שנגדה הפגנית, ועד רחלים? מאז ועד עתה — 140 התנחלויות. ואומרים לנו כל הזמן, ולא מפסיקים לטרטר, והייתי אומר, כמעט לשקר, שבכל שיהיו התנחלויות רבות יותר יהיה לנו גם ביטחון רב יותר; ככל שיהיו התנחלויות רבות יותר תהיה פחות אלימות. אם כך, קודם כול, עם כל הכבוד, למה אתם מתגוללים עכשיו על הצבא? בימים האחרונים שמעתי טענות אין-סופיות — למה הצבא מפקיר אתכם, עד כמה הצבא לא נותן לכם תשובה, עד כמה מערכת הביטחון מפקירה את ההתנחלויות.

140 התנחלויות הקימו — בבקשה, ויש אלימות רבה יותר, ויש פחות ביטחון; והקימו בהר, ויש פחות ביטחון, ואלימות רבה יותר.

אליקים העצני (התחיה):

אז צריך לפרק את תל-אביב.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

פינו שטחים וגירשו ערבים והפקיעו אדמות, ויש פחות ביטחון. העבירו עוד כוחות צבא, ויש פחות ביטחון ואלימות רבה יותר. לקחו צבא סדיר, ויש פחות ביטחון ואלימות רבה יותר. לקחו מילואים, ויש פחות ביטחון ואלימות רבה יותר. מה שלא עשו, גם כשהשקיעו בהתנחלויות, יש פחות ביטחון ואלימות רבה יותר, ולא ההיפך. אם כן, לא רק שזו איננה תשובה ציונית הולמת, זו תשובה אנטי-ביטחונית. צריך ללמוד את העניין הזה.

גם רחלים, שתקום היום או מחר, תהיה נטל ואכזרי-חיים על הביטחון, ולא תשובה ביטחונית הולמת.

מיכה גולדמן (העבודה):

אדוני היושב ראש, רבותי חברי הכנסת, ראשית אני רוצה לשלוח מעל במת הכנסת תנחומים למשפחתו של צבי קליין, זיכרונו לברכה. את צבי לא הכרתי אישית, אבל הגיסים שלו הם תושבי כפר-חבור, ואני הבעתי כאמצעותם תנחומים גם בצורה אחרת ביישובי בכפר-חבור.

הרצח באל-כירה ביום ראשון נעשה על-ידי מוגי לב, אותם קיצונים שמנסים לפגוע בכל דרך בתהליך מדיני, אותם קיצונים שמנסים לפגוע ביהודים. אנחנו, לפעמים, רואים גם שיתוף פעולה של המתנחלים, שיש להם גם מטרה לנסות ולנצל כל אירוע כדי לפגוע בתהליך השלום.

אני הייתי מציע למתנחלים ולא להל שמייעצים אותם ללמוד מהיחס שנתנו לצה"ל ולמערכת הביטחון תושבי עמק-הירדן, תושבי בקעת בית-שאן, תושבי קריית-שמונה, תושבי מטולה ואותם יישובים שעמדו תחת הפגזות בימים קשים וארוכים. לא שמעת מלה נגד צה"ל, להיפך, תמיד נשמע: כל הכבוד למערכת הביטחון: כל הכבוד למה שנעשה.

וכאן אנחנו רואים, שמצד אחד שר הביטחון שותף לתהליך מדיני, ומצד שני, ניתנים אישורים, לקראת ההתכנסות הראשונה במרדכי, להקים התנחלות נוספת בימים שבהם לא צריך להקים יישובים. לא צריך להקים התנחלות נוספת. זאת התנחלות של התגרות. זאת לא התנחלות שבאה לחזק את ארץ-ישראל.

בימים אלה אנחנו מצינים ארבע שנים לפרוץ האינתיפאדה. אני שואל אותם שרים שתקפו לפני שנה-יחצי ושנתיים ואמרו: בתוך כמה ימים אפשר לחסל את האינתיפאדה. והיום אני שואל אותם — — —

חיים רמון (העבודה):

תשאל את צחי הנגבי, הוא פה. איפה הנאומים האלה?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
מה שהיה חסר זה הוראה בכתב.

מיכה גולדמן (העבודה):

אפשר לחסל את האינתיפאדה. איפה השרים האלה, איפה הממשלה הזאת?

צחי הנגבי (הליכוד):

חבל שלא שמעת את הדברים שלי. תקרא בפרוטוקול.

מיכה גולדמן (העבודה):

אפשר לחסל את האינתיפאדה ולמגר אותה בצורות אחרות.

חיים רמון (העבודה):

אתה שותק כמו דג. כל שבוע אתה היית מעסיק את רבין.

חגי מירום (העבודה):

כשנכנסתם לממשלה, נרגעה האינתיפאדה.

מיכה גולדמן (העבודה):

אני מבין שעכשיו אתם מחפשים את הפינה הנסתרת, שלא להיראות. אני שואל את עצמי: האם יש דרך אחרת? רק בתהליך מדיני אפשר לתת תשובות על האינתיפאדה, שהחלה לפני ארבע שנים. לכל מי שמנסה לבוא בכוח, עוד יישוב, עוד מאחז של נח"ל ועוד התנחלות, אפשר לתת את התשובות — אני אומר: רבותי, לא בדרך הזאת.

יש מי שמנסה להשוות את ההתיישבות בגליל ובנגב, אותה התיישבות שקמה לאורך גבולות מדינת ישראל ואזורי

הממשלה, שרוצים לעכב ולחקוע מקלות בגלגלי תהליך השלום. ויש עדויות לכך.

מאחר שחבר הכנסת חנן פורת גילה כאן, ששר הביטחון רצה לגרש לפני המשך תהליך השלום, וזה נכון — אבל הוא עוכב לא על-ידי הישראלים, חבר הכנסת פורת, אלא על-ידי האמריקנים, שלחצו על המשך תהליך השלום. ויש לי בשורה נוספת שבבילך: שר הביטחון רצה לפני שבוע, לפני הרצח הנחשב של צבי קליין, זיכרונו לברכה, להקים את רחלים. והוא בא עם זה לקבינט, כדי להקים את רחלים, כי זה היה המענה בניסיון לחקוע את חידוש תהליך השלום כושינגטון, ולהשאיר שם משעה 17:00 ואילך כיסא אומלל ריק. אגב, כיסא ריק לא רק מיושבים, אלא גם ריק מתוכן. כי מי שלא רוצה לבוא עם איוה פתח להידברות, יכול אומנם למלא את הכיסא, אבל בכל זאת ישאיר אותו ריק. ולזאת אתם מתכוונים. את זה רצה שר הביטחון לעשות, כדי לנסות לטרפד את תהליך השלום עוד לפני הרצח הזה. והשימוש ברצח של צבי קליין, זיכרונו לברכה, כתואנה להשגת ביטחון או ייסוד יישוב איננה אמת.

אגב, זה כמו העניין שלאחר שבוע מחזיקים 200,000 ערכים באזור רמאללה ואל-כירה בעוצר, לאחר הרצח הזה. זה שדר למי שרוצה שלום. והלוא שר הביטחון, וגם את זה אני מגלה לכם, קיבל ממי שצריך לקבל במערכת הביטחון מידע על זהותו של הרוצח של צבי קליין. הרוצחים של צבי קליין הם אנשי ג'ורג' חבש, שרוצים לנסות ולמנוע מתהליך השלום ללכת הלאה, ולא מאנשי פייצל אל-חוסייני וחנאן עשראוו, שרוצים לקדם את התהליך. אף שהשר ארנס יודע שאלה הרוצחים, הוא נאחז בהם כדי למנוע את המשך תהליך השלום, דווקא עם הרוב בציבור הפלשתיני.

אם כן, צריך להחליט מה אתם רוצים. אתם רוצים למנוע הגעה לקידום תהליך השלום עם הרוב בעם הפלשתיני, שהיום מיוצג על-ידי חנאן עשראוו ופייצל אל-חוסייני — נכון, ואתם יודעים זאת, שהם מייצגים אותו רוב עצום בעם הפלשתיני שמקבל את האמנות של אש"ף — או שאתם רוצים לתת יד לרוצחים של צבי קליין? זה מה שאתם עושים, אתם נותנים יד לרוצחי צבי קליין ולרוצחים של תהליך השלום.

ואתם עושים זאת במודע, בלי בוש, כי אתם פוחדים מן השלום, כי אתם פוחדים מן הפשרה, כי אתם עולים לכאן להגיד כמה אתם פלשתינים שונאים אתנו, ואתם עושים 140 התנחלויות, כדי שלא יהיה אפשר להפריד בינינו לכינם. כדי למנוע את ההפרדה הזאת — זה בעצם מה שאתם רוצים. אתם מקימים את רחלים כדי למנוע את ההפרדה בינינו לכינם. אתם מנסים לטרפד את תהליך השלום כדי למנוע את ההפרדה בינינו לכינם. אתם לא רוצים למנוע את ההפרדה הזאת בתנאי האלימות. אתם רוצים למנוע את ההפרדה הזאת בינינו לכינם, כשבפעם הראשונה קיימת הודמנות אדירה, היסטורית, להגיע להפרדה בינינו לבין הפלשתינים על-ידי הסכם שלום והשלמה אמיתית בין שני העמים.

זה מה שאתם רוצים, ומאחר שזה מה שאתם רוצים, וכאן אתם מיעוט ולכן אתם משתמשים באלימות, אני מקווה מאוד שהרוב בציבור הישראלי, שאיננו מקבל את האמנות האלה, ובעולם החדש שבו אנחנו חיים, לא ייתנו לכם להחזיק בגישה הפסולה הזאת. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכה גולדמן באותו נושא.

אליקים העצני (התחיה):

— — — כיסא חשמלי ריק.

חגי מירום (העבודה):

— — —

מיכה גולדמן (העבודה):

40 שנה אמרנו שהערכים משחקים בצורה טיפישית. היום, אותם דברים שאמרנו על מדינות ערב — יצביעו על אותו כיסא ריק וכל הפוקוסים של כלי התקשורת — — —

אליקים העצני (התחיה):

כיסא חשמלי ריק.

מיכה גולדמן (העבודה):

חבר הכנסת העצני, אני מציע לך שלא להשתמש בביטויים מהסוג הזה ואל תשתמש בדוגמאות כאלה.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת העצני, אולי זה "כיסא אליהו"?

חיים רמון (העבודה):

בשבילו כיסא-שלום הוא כיסא-מוות.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הוא רוצה כיסא הפוך — — —

אליקים העצני (התחיה):

— — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הם לא יודעים שאם לא נבוא לשם יפסיקו להרוג.

אליקים העצני (התחיה):

— — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת העצני, רבותי, לא להגזים. אתם מנצלים את הסבלנות שיש לי. יש צילומים, עם כל הכבוד, מצלמים אתכם, כל עם ישראל רואה אתכם. כיסא חשמלי, כיסא אליהו, רבותי, נא לקחת את הנושא הזה קצת ברצינות. בבקשה.

מיכה גולדמן (העבודה):

אני רוצה לקוות, שרציחתו של צבי קליין תהיה הפגיעה האחרונה באזרח יהודי על-ידי אותם מתנקשים. אני בטוח שכוחות הביטחון יעשו את כל המאמצים, וכאן אני רוצה שוב לברך את כל כוחות הביטחון, שעושים מאמץ ועושים הכול כדי להגיע ולתפוס אותם מרצחים.

חבל שאותם מתנחלים מנצלים את האירועים האלה ויוצרים ריב אחים בין חיילים שנשלחים למלא את ההוראות ולהבטיח את הביטחון, ולעומת זאת, במקביל, אנחנו רואים שבכל הזדמנות של פגיעה, המתנחלים מייד הם הפוגעים הראשונים במערכת הביטחון. יש לנו מערכת ביטחון אחת ויחידה. והיא של כולנו, למען כולנו, למען הבטחת הביטחון של מדינת ישראל. נקווה, שעם כל זה שיש כאלה שמנסים להפריע לתהליך השלום, לתהליך המדיני, נמשיך באותו תהליך שהחל במאי 1989, והממשלה הזאת אימצה אותו וממשיכה אותו, ונגיע למזרח תיכון אחר ושונה על אפס וחמתם של הקיצונים מכאן ומכאן. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה.

הביטחון שלה. שם היה השילוב של התיישבות וביטחון, וכאן התיישבות בלב היישוב הערבי, שאין בה שום פתרון: ודאי שהיא אינה מביאה ביטחון לעם ישראל, אלא את ההיפך מכך.

לכן אני שואל, מתי יכינו אותם חברי כנסת וחברים כממשלה, שהפתרון אינו בהודעה שאנחנו לא מגיעים ב-4 בדצמבר? משחקים כאן במשחק של ערב פורים? אנחנו משחקים כאן על גורל של עם, גורל של מדינה. אנחנו נבוא ב-9 בדצמבר, לא נבוא ב-4 בדצמבר. למה? משום שנדמה לראש הממשלה שהנשיא או מזכיר המדינה ניסה לפגוע בו.

מה קורה היום? על-פי אותן הצהרות של ראש הממשלה, אנחנו מוכנים לקיים שיחות ישירות עם כל מדינה ערבית, בכל מקום ובכל שעה. והיום יפתחו השיחות בווינגטון, והכיסא של ישראל יהיה ריק.

צחי הנגבי (הליכוד):

אז מה?

מיכה גולדמן (העבודה):

אתה שואל אז מה? ואחרי זה אתה שואל, למה נהרגים ולמה נפגעים ולמה זורקים אבנים.

צחי הנגבי (הליכוד):

לא צריך להתרגש. לרבין לא היו בעיות עם הממשל האמריקני?

מיכה גולדמן (העבודה):

השאלה היא על מה. אילו דברים קרו כאן?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הוא מבסוט שזה קורה.

חיים רמון (העבודה):

תגיד לעם, תגיד את האמת, אתה לא רוצה שלום, אתה רוצה לספח את השטחים. זה מה שאתה רוצה. אני רוצה שהעם ידע שאתה משקר לו.

צחי הנגבי (הליכוד):

אתמול היה צריך להיות אי-אמון. למה משכתם אותו?

חיים רמון (העבודה):

אנחנו נחשוף את השקר שלכם. לא יעזור לכם, אנחנו נחשוף את השקר שלכם.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת רמון, חבר הכנסת הנגבי, אני מכש מכם. חברי הכנסת, אני חושב שאני מתנהג אתכם לפני משורת הדין ומאפשר לכם לשחרר קצת מן הקיטור, אבל נא לא לנצל זאת. אם אתם חושבים לנצל זאת, אני לא אתן לכם אפשרות לדבר אפילו מלה אחת.

מיכה גולדמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר הביטחון, חברי הכנסת, אני שואל את עצמי: איך אנחנו נראים היום בפני העולם, איך מציגים אותנו כמדינה שמטרפדת תהליך של שלום?

חגי מירום (העבודה):

כמו כיסא ריק.

מיכה גולדמן (העבודה):

40 שנה אמרנו את זה על מדינות ערב. היום, מה שאמרנו 40 שנה, ימקרו על ישראל, על אותו כיסא ריק — — —

טו. הצעה לסדר-היום

כוונת המתנחלים להקים יישובים ולפטל במוקדי אינתיפאדה כתשובה ציונית

הי"ר ש' דיין:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 6145 בנושא: כוונת המתנחלים להקים יישובים ולפטל במוקדי אינתיפאדה כתשובה ציונית — של חבר הכנסת אליקים העצני.

אליקים העצני (התחיה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד סגן שר הביטחון, כנר השני של חנוכה היו לעם ישראל שני הישגים. אחד, כהתיישבות — הקמת רחלים; ואחד, מדיני — החלטתה של ועידת התחיה באריאל לצאת מן הממשלה ברגע שייגע הדין בווישגטון באוטונומיה או בגולן. דרישת התחיה תגורר את פרישתה של מפלגה-אחות אחת, לפחות.

על כן, ראש הממשלה יודע עכשיו: כל עוד ישחק במשחקי פרצודורה ולא ייגע במהות, יש לו ממשלה. ברגע שייקבע המועד לדיון על אוטונומיה או על הגולן, אין לו ממשלה. הממשלה לא תינה עוד במקרה כזה מרוב בכנסת, ובמצב כזה שום ממשלה במדינה דמוקרטית לא תוכל לעשות ויתורים היסטוריים, והוא גם לא יעשה כאלה בתמיכתו האילמת של שמעון פרס שנה לפני הבחירות, פן ישלם מחיר יקר בכוחו.

ולמה רחלים? אנחנו עומדים מול שילוש בלתי-קדוש: המפקדה הלאומית החבלנית הערבית המאוחדת — אחת: תומכיה, כוש וכייקר — שתיים: וסייעניה — מתיוונים יהודים. על-פי רצון השילוש הזה, אש"ף כבר קיבל — — —

שמעון שטרית (העבודה):

אני מופתע, באתי מאיזה מרס ואני לא מבין למה אתה מתכוון. מה זה מתיוונים? אומנם חנוכה היום, ואני רוצה להבין.

הי"ר ש' דיין:

חבר הכנסת שטרית, לו היית מתחילת דבריו היית מבין.

שמעון שטרית (העבודה):

אולי יסבירו לי.

הי"ר ש' דיין:

שב עד הסוף, תשמע את הנאום עד סופו, אולי תבין את ההתחלה.

חיים רמון (העבודה):

— — —

הי"ר ש' דיין:

אנחנו אומרים את זה גם בתפילה, על הנסים ועל הנפלאות.

תמר גז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
על המתיוונים?

הי"ר ש' דיין:

גם על המתיוונים.

אליקים העצני (התחיה):

כבוד היושב-ראש, קיוותי בכל לבי, שאיש לא יגיב במקום הזה, פן יחשדו בו, שעל ראש הגנב בוער הכובע. ודווקא אני מתפלל שחבר הכנסת שטרית הוא שהתנדב להגיב. לא מתאים לו.

שמעון שטרית (העבודה):

אני לא מגיב רק משום שאני מכבד את היושב-ראש.

הי"ר ש' דיין:

אני מודה לך.

אליקים העצני (התחיה):

על-פי רצון השילוש הלא-קדוש הזה, אש"ף כבר קיבל את התוצאה הפוליטית של המשא-ומתן עם ישראל מראש. הואיל וישראל הכירה באש"ף בשבתה מול משלחת אש"ף לדיון על מסירת השטח לידיהם במסגרת האוטונומיה, אבל גם זה לא מספיק להם. הם רוצים לקבל מפרעה על-חשבון מסירת השטח לידיהם בהקפאת ההתנחלות. כאשר ייקבע שהיישוב היהודי האחרון בישי"ע ובגולן כבר הוקם, הסוף גזור מראש. ואם הפסקת בנייה יהודית מסמלת, חלילה, את הסוף היהודי בישי"ע, תנופת הקמת יישובים חדשים תסמל את סוף החלום הערבי לעשות מארץ-ישראל פלשתינ; תסמל את הפתרון המדיני, היהודי, הציוני, שזמרון יהודי בריבונות ישראל.

במקום הזה אבקש לשאול את סגן שר הביטחון ובאמצעותו את שר הביטחון, האם נכון הדבר שהקבינט הביטחוני החליט ביום רביעי שעבר, טרם ההתנקשות הרצחנית באל-בירה — ולכבוד ייחשב לו הדבר ולא ראוי לטאטא זאת אל מתחת לשטיח — על הקמת היאחזות ברחלים, ולא מאחו בלבד? כמובן, כאשר המצב המשפטי יאפשר זאת, וכל המשפטנים-אחיותופלים שאומרים אחרת פשוט מסלפים. האם היתה החלטה, שאם יש אפשרות משפטית, תהיה שם היאחזות ולא מאחו? אם יש נסיגה מזה, האם הנסיגה היא בלחץ אמריקני או בלחץ הרמטכ"ל, כפי שאומרת התקשורת? האם המרות האזרחית הנונתת הוראות לרמטכ"ל היא שר הביטחון, או יוסי שרד?

על-פי מה שהדולף לתקשורת על-ידי הרמטכ"ל, נוף הרמטכ"ל בשר הביטחון על כך שמנע פינוי בכוח של שלושה קרוונים שהוצבו על-ידי פטריוטים יהודים ברחלים. מה הטעם בנוזפה הזאת? ממתי נוף רמטכ"ל בשר הביטחון?

ואני שומע שהפינוי מתנהל כבר עכשיו, הוצאת היהודים ומעצרים, מי גרם לזה? מי לחץ? מי גרם לזה ששר הביטחון חזר בו מהתחייבות?

כאשר אנחנו שומעים שהרמטכ"ל מתקומם נגד מתן לגיטימציה למעשים בלתי-חוקיים, האם התקומם הרמטכ"ל נגד מתן לגיטימציה למגע בלתי-חוקי של אש"ף-ירושלים ואש"ף-רמאללה המרשעת מרמאללה עם אנשי אש"ף-תוניס? האם גם נגד זה מתקומם הרמטכ"ל?

אליהו בן-מנחם (העבודה):

הוא מתקומם נגד הרמטכ"ל — — — בלי הרמטכ"ל, בלי חיילים, דקה הם לא היו מחזיקים בשטחים; דקה לא.

קריאות:

— — —

הי"ר ש' דיין:

רבותי, באמת. הוא לא תוקף את הרמטכ"ל. הוא שאל. אתם פשוט לא תופסים — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ש' דיין:

אתם יודעים מה אתם עושים?

חיים רמון (העבודה):

אצל אליקים העצני אין הבדל בין צה"ל לבין שלטון המנדט. אצלו צה"ל ושלטון המנדט הם אותו דבר. לא נודע לו שהמדינה קמה וצה"ל הוא צבא של מדינת ישראל. זה לא ידוע לו.

היו"ר ש' דיין:

הוא שמע אותך. הוא שמע אותך. לא צריך לחזור. לא צריך לחזור על הדברים.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

— — —

היו"ר ש' דיין:

אתם רוצים שהוא יאריך את הנאום שלו? אתם רוצים שאני אשאיר אותו כאן עוד?

אליהו בן-מנחם (העבודה):

לא, שסיים.

היו"ר ש' דיין:

או תשתקו.

חיים רמון (העבודה):

שידבר נגד צה"ל, שידעו בדיוק מי הוא.

היו"ר ש' דיין:

בבקשה, חבר הכנסת העצני.

קריאות:

— — —

אליקים העצני (התחיה):

נו, באמת.

היו"ר ש' דיין:

הוא הפנה שאלות לסגן שר הביטחון. אני בטוח שהוא לא התכוון לתקוף את הרמטכ"ל.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

בלי צה"ל, בלי מג"ב, אפילו דקה הם לא היו מחזיקים את השטחים.

חיים רמון (העבודה):

חצי מדינה עסוקה בהגנה עליהם, על המעשים הלא-חוקיים שלהם, ויש להם חוצפה לתקוף אותם.

היו"ר ש' דיין:

שמענו, שמענו.

אליקים העצני (התחיה):

אני רק רוצה לומר, אני מבקש שייחשב לי הזמן, כי אנשי המערך יש להם תמיד בראש שני עמים ושתי מדינות. כל הבנים שלי שמרו על קיבוצים ושמרו על גבול הצפון.

חיים רמון (העבודה):

אף אחד מגבול הצפון לא עשה הפגנה נגד צה"ל, אף אחד מגבול הצפון לא הרביץ לחיילי צה"ל. אף אחד לא קילל את הרמטכ"ל. הם נשאו אותם על כפיים. אתם כל יום מחרפים אותם, יום יום רודפים אותם. זה ההבדל — — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת רמון, טוב. שמענו.

אליקים העצני (התחיה):

רק — — —

חיים רמון (העבודה):

הוא שמע. הוא לא מבין.

קריאות:

— — —

היו"ר ש' דיין:

חברי הכנסת, אני מבקש.

אליקים העצני (התחיה):

זה לא מפריע לי. אני לומד כל הזמן.

היו"ר ש' דיין:

חברי הכנסת, אני אתן לו את כל הזמן. אין לי ברירה.

אליקים העצני (התחיה):

תן להם, בסדר.

התסמונת של המערך ידועה. אצלם יש שני עמים, משסים

עיר פיתוח בעיר פיתוח, משסים חייל בחייל — — —

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אתה משסה את שר הביטחון ברמטכ"ל. אתה דמגוג. אתה משסה את צה"ל בשר הביטחון. דבר עם אחריות.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, באמת.

קריאות:

— — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת גולדמן. חבר הכנסת רן כהן.

אליקים העצני (התחיה):

בצבא-הגנה לישראל שומרים בני ברצון וכעונג ובמסירות נפש על קיבוצי השומר הצעיר" בצפון, ואנשי השומר הצעיר" שומרים בחלחול ובתכרון באותה יחידה ובאותם מדים, יחד.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

בזכותם אתה קיים.

אליקים העצני (התחיה):

אתם מסכסכים. סכסכתם בלבנון, תרמתם למפלה בלבנון. אתם ממשיכים לסכסך.

קריאות:

— — —

היו"ר ש' דיין:

אתם לא מבנים מה אתם עושים? זה דיון כל כך רציני.

מיכאל בריזהר (העבודה):

מה רציני? מה שהוא אומר עלינו כיחס ללבנון?

היו"ר ש' דיין:

הדיון רציני, אדוני.

מיכאל בריזהר (העבודה):

זה רציני? הצחקת אותנו.

היו"ר ש' דיין:

תסלח לי. אתם הופכים את הדיון, אתה יודע למה. אני מבקש מכם. זכותו לרבר. גם פה אתה רוצה לסתום את פיותיהם

היור"ר ש' דיין:
לא לעיני כל עם ישראל. את זה אני מוכן לומר לכם אחר כך, במסגרת מצומצמת יותר, לא לעיני הטלוויזיה. חבר הכנסת העצני, בבקשה.

אליקים העצני (התחיה):
צריך לבוא קצ' למצב שבו לא מבצעים את הודעת שר הביטחון. שניתנה כאן, מעל כמת הכנסת, בדבר שינוי הוראות פתיחה באש ומתן הוראה לפתוח באש חיה כאשר מיידים 'אבנים כרכב נע' — הדבר איננו מתבצע עד היום הזה.

הגיע הזמן לשים קץ לכך שהרמטכ"ל — אני מדבר על הרמטכ"ל הקודם — יחלק במטכ"ל ספר על אלג'יריה, כדי להראות שהפתרון המדיני ביש"ע הוא פתרון אלג'ירי של נסיגה. יש כעיות חמורות של פוליטיזציה בצבא. אנחנו לא צבא סרבי.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
נחליף את כל הצבא בגללך. נחליף את המדינה. נחליף את הממשלה. נחליף הכול.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
נכון. הוא צודק. מעבירים קצינים בכמויות — — —

היור"ר ש' דיין:
חבר הכנסת העצני, אני חושב שנתתי לך — — —

אליקים העצני (התחיה):
אני מסיים.

היור"ר ש' דיין:
לא. אתה מראה לי את הנאום שלך.

אליקים העצני (התחיה):
אני מסיים.

היור"ר ש' דיין:
לא. לא. לא. אני מצטער. אני מבקש ממך, משפט סיום.

אליקים העצני (התחיה):
היישוב רחלים קם לא הרחק ממעלה-לבונה, מקום אחד הניצחונות המפוארים של יהודה המכבי. יורשיו מקיימים את צוואתו. בחנוכה ניצח האור את החושך. בחנוכה ניצחו היהודים, הנאמנים לשורשם, למורשתם ולארצם, יהודים אחרים אשר ביקשו להידמות לגויים. בחנוכה היום נאמר לאמריקנים, שלא גירשו את הבריטים ולא הקרכנו יותר מרכבה מבנינו כדי למנות לנו נציב עליון חדש.

בחנוכה השתא נאמר לציבור הערבי ביש"ע: עלו בפיתולי הכביש בין הכפרים קבלן ויתמה — —

היור"ר ש' דיין:
חבר הכנסת העצני, אני רואה שיש לך עוד עמוד שלם. אני מרשה לך משפט אחרון.

אליקים העצני (התחיה):
כן.

היור"ר ש' דיין:
משפט — זה לא נאום.

אליקים העצני (התחיה):
כן.

— — —
בואכה צומת-תפוח, וראו מה השגתם ברצח שני יהודים — יישוב חדש חי ונושם.

של חברי כנסת? זכותו לומר מה שהוא רוצה. זכותכם להעיר, אבל לא בצורה כזאת. אני מבקש. תנו לו לסיים את דבריו, הוא יתיישב, נשמע את דבריו של סגן שר הביטחון.

אליקים העצני (התחיה):
כאשר עולה אצלכם לחץ הדם, אני רואה שאני בדרך הנכונה. אני רואה זאת יותר ויותר.

שמעון שטרית (העבודה):
אתה יודע שאצלנו מצבך טוב יותר כי אנחנו לא נחזיר הכול, ואילו הליכוד יחזיר הכול. אמרת לי את זה פעם אחת ופעמיים. נכון?

אליקים העצני (התחיה):
מה, אני מופיע פה בשם הליכוד? אני מופיע פה בשם הליכוד?

שמעון שטרית (העבודה):
אתם יודעים כמה פעמים הוא אמר לי שהליכוד יחזיר? הוא אמר לי זאת כמה פעמים. אבל במקום לתקוף אתכם, הוא תוקף אותנו.

קריאות:
— — —

היור"ר ש' דיין:
רבתי. כך אנחנו לא נסיים.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
הוא מדבר כבר חצי שעה.

היור"ר ש' דיין:
לא. אני לא אעשה איפה ואיפה. נתתי גם לאחרים, מצד ימין, אינני יכול. אמת וצדק. גם אם הדברים אינם נעימים לאוזניכם, תשמעו.

חבר הכנסת העצני, אני נותן לך שתי דקות. לא יפריעו לך.

אליקים העצני (התחיה):
אני אנמור ככפוף לך שהחברים שלי מהצד הזה יירגעו.

היור"ר ש' דיין:
לא יפריעו לך. בבקשה.

אליקים העצני (התחיה):
טוב. אני שואל, האם הרמטכ"ל התקומם או נוף, בפומבי או בהדלפה, על כך שיש כנסים גלויים של "פתח" ערפאת במכללות החבלה אל-נג'אח ובית-לחם, עם דגלי אש"ף וססמאות הסתה? — וזה כביכול מותר. איפה כאן ההתקוממות שלו נגד פגיעה בחוק?

הרמטכ"ל, בהדלפה לעיתון, מדבר על כך שהוא יצטרך כוחות כדי לפנות את המתנחלים. לכן יש כוחות, אבל להזרים כוחות כדי לדכא את האינתיפאדה — יש בעיה.

הגיע הזמן ששר הביטחון ייקח את השלטון האזרחי בידיים וישליט אותו על צה"ל, ותיפסק התופעה שבצה"ל מטיפים על-ידי — — —

קריאות:
— — —

היור"ר ש' דיין:
אינני רוצה להשתמש במלים קשות. אתה רוצה שאתבטא?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
חופשי חופשי.

המתיישבים החלוצים כיש"ע חיזקוני וארץ-ישראל הטובה הגבירה ביטחונה.

ואשר לאינתיפאדה עצמה, זו המשלמה ארבע שנים, מאפייניה השתנו במהלך ארבע השנים, מאז תחילתה, אם כי מטרתה המרכזית היתה ונשארה — ערעור אחיזת ישראל כיש"ע והבאת שינוי בסטטוס-קוו המדיני באזור. גורמים רבים השפיעו ומשפיעים על מאפייניה של האינתיפאדה לאורך השנים. כיום, נושא ועידת-השלום ואופן התקדמות השיחות מחזירים אירודאות לגבי אופי הפעילות הלאומנית הצפויה בשטחים והיקפה.

מאז תחילת 1991 קיימת מגמה של ירידה בהיכט ההמוני של האינתיפאדה, ברמת הפעילות ובהיקף האוכלוסייה הפעילה המתרכזת לגרעין קשיח ומצומצם. מומחים המנתחים את תופעות האינתיפאדה מגיעים למסקנות שונות והפוכות לגבי המשך התפתחותה. האופטימיסטים רואים בירידה בהיקף הפעילות סימן לרעידת האינתיפאדה; הפסימיסטים, לעומתם, מאבחנים את המתרחש כשינוי במאפייני האינתיפאדה, שלטענתם אינה דועכת אלא להיפך, מחריפה תוך מעבר לשימוש בנשק חם. השקט היחסי על-פני השטח משמש, לדעתם, להיערכות ולהתארגנות מתחת לפני השטח, ואין לדעת מה יהיה המשבר שבעקבותיו תתחולל התפרצות מחודשת ורכת היקף. הפנייה לשימוש בנשק חם היא סימן של ייאוש וניסיון להשיג תשומת-לב כאמצעות רצח ושפיכות דמים.

אדוני היושב-ראש, מעשי טרור אלה, ובכללם רצח מאות ערבים בידי ערבים, לא השיגו דבר פרט לשפיכות דמים של חפים מפשע ולהעמקת השנאה בין ערבים ויהודים.

צה"ל חזרונות הביטחון יעשו את כל הנדרש על-מנת להתמודד ולהדביר את הטרור הזה. צה"ל מגביר את המאמץ המודיעיני בשטח ומפעיל כוחות מיוחדים ואמצעים מיוחדים — חבר הכנסת חנן פורת — כדי להתמודד עם מבצעי הטרור, ובכלל זה — בעקבות הרצח המתועב שהיה בצומת אל-כירה — הוטל עוצר במקום. הוגבר סדר כוחות צה"ל לאכיפת העוצר ולפעילות ולאבטחת התנועה בצירים. היום נתפסו גגות הבתים באזור האירוע וחילי צה"ל יושבים על הגגות, גם כדי לאבטח את ציר התנועה במקום. צה"ל מגביר את נוכחותו במקום ופועל בדרכים שונות, שמטבע הדברים לא על כולן נוכל לעמוד ולא את כולן נוכל לפרט כאן.

אני רוצה להוסיף, שלא רק צה"ל הגביר את נוכחותו, צה"ל גם ימשיך ויגביר את נוכחותו בדרכים ובכל מקום בחבלי הארץ הטובה הזאת, ביהודה, בשומרון ובכל מקום אחר, עד שגם שונאינו ילמדו לדעת, כי אחיזתנו כאן נצחית.

הדם השפוך על-ידי בני-עוולה הוא שיצמיח כאן עצים ובתים. הכאב והדמעות הם שיראו את השרדות, והארץ תיגאל.

צבי קליין, השם ייקום דמו, נרצח על-ידי בני בלעל. אני מבטיחכם שיעבור יום, יעבור שבוע, ואולי יעבור עוד ימים, אך הזרוע הארוכה שלנו תשיג את רוצחיו, והם יבואו לעונשם.

האינתיפאדה תבוא אל קצה, ללא ספק, משום שמדינת ישראל, ובראשה ממשלתה, מגלות אחריות ועוצמה כאחת. הפעלת כוח תוך מפורשי דרך מדיניים הם הפתרון לרעה החולה והחולפת הזאת.

אני מציע להעביר את ההצעות לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, ושם בוודאי גם יוכלו להינתן תשובות נוספות, ואפשר לפרט דרכים אחרות ונוספות.

חדש ימינו כקדם.

היו"ר ש' דיין:
חם ועדיין לא נשלם.

רשות הדיבור לתשובה, על כל ההצעות, לסגן שר הביטחון. בבקשה.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ראשית, אני מבקש להביע את תמייתי על דבריו של חבר הכנסת העצני בכל הקשור לתפקודם ולמערכת היחסים שבין הרמטכ"ל לבין שר הביטחון. שני אנשים אלה, שלא ארחיב בשבחים — אף שאני חש צורך רב לעשות זאת דווקא על רקע ההתקפה שלוחת הרסן שהיתה כאן — עושים עבודה מעולה, ועם ישראל יכול ורשאי להשתבח בהם. יש לנו רמטכ"ל מבריק ושר ביטחון מעולה. העובדים בהרמוניה בלתי-רגילה. ואני תמה שנתפסים כאן לאיזו רכילות נלוזה ולסיפורי בדים, שלקוחים מקטעים בעיתון, ועל-סמך זה בונים תיאוריה שלמה.

לפני שאגש ואעסוק בנושא האינתיפאדה, אני חייב להשיב על נושא שהועלה על-ידי חבר הכנסת חנן פורת. ראשית, המאחז בצומת-תפוח — אני מבקש להזכיר לך, חבר הכנסת פורת — הוקם ביוזמת שר הביטחון, ונח"לאים כבר מאכלסים אותו מאתמול. אני מבין שאתה לא מתייחס לנושא המאחז. אתה התייחסת בדברייך — אני מבקש להבהיר, אולי לא כולם יודעים במה מדובר ועושים מהכול חבילה אחת, וכאן יכולות להשתמע אילו טעויות שהן, ויש מקום להבהיר את הדברים — אתה התייחסת בדברייך למשמרת המחאה, משמרת אבל. ואני מבקש לומר לחברי הכנסת: באותו לילה שהיה בו האירוע הטרגי באל-כירה, ביקשו אחדים מתושבי יהודה ושומרון להציב משמרת מחאה, משמרת אבל שחשב בצומת-תפוח. כשל מזג האוויר הם ביקשו לאפשר להם להציב את הקרוונים שהובאו למקום מחוץ לשטח הצבאי, שאותו תפס צה"ל כעבור צורכי המאחז הצבאי, שעליו הוחלט. ובשל מזג האוויר אפשר זאת שר הביטחון.

מערכת הביטחון סבורה, שאין מקום להשאר משמרת המחאה במקום במקביל ובנוסף על מאחז הנח"ל שהוקם שם. והכוונה היא, כסופו של דבר, שאותו מאחז יאוזרת בעתיד, כשהתנאים יבשילו לכך.

שר הביטחון, בפגישה שהיתה לו אתך, חבר הכנסת חנן פורת, עם בני קצובר, הוא הודיע לכם על כך. הוא אף ביקש מכם להפעיל את השפעתכם, כדי שהמתנחלים יפנו את הקרוונים האלה מרצונם. אם כן, העובדות ידועות. אבל היות שעלו כאן דברים ולא כולם מבינים במה מדובר, מצאתי צורך להרחיב את הדברים ולציין במה הדברים אמורים.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ידידי חבר הכנסת צחי הנגבי הזכיר את האמרה הצרפתית המפורסמת: במלחמה כמו במלחמה — ואני בהחלט תמים דעים עמו. האינתיפאדה לדידנו היא מלחמה לכל דבר, ובהתאם לכך אנו נוהגים וננהג בטפלנו בה. זו מלחמה בדרכים אחרות, בטרור — ברצח חפים מפשע ובניסיון לשבש את אורחות חיינו.

עם ישראל, שההיסטוריה שלו היא מלחמה מתמשכת להישדרות, כשם שגבר על כל המכשלות וניצח בעוז רוחו, כך יגבר כפעם הזאת. אך אתמול שבתי מעם הקברים, מהמקום שם נטמן קורבן נוסף במלחמתנו זו, צבי קליין, השם ייקום דמו, והריני אומר לכם, כי שבתי משם חזק יותר ובוטח יותר.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. חבר הכנסת שבח וייס מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת צחי הנגבי. בבקשה.

צחי הנגבי (הליכוד):

סליחה, אני מסתפק בדברי התשובה של סגן השר.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת שבח וייס, אני שומע כעת — והרי אתה פרלמנטר וחוק — שחבר הכנסת צחי הנגבי מסתפק בדברי התשובה של סגן השר. לכן אין אפשרות להסיר את הצעתו של חבר הכנסת הנגבי.

שבח וייס (העבודה):

רק שנייה, ברשותך. סגן השר הציע להעביר לוועדה. הוא לא יכול פה, בהדברות אתו כאולם, להסתפק בדברי התשובה. כרי שלא תושמע הצעה להסרת הנושא מסדר-היום. כך אני מבין זאת כפרלמנטר לא כל כך חוקי, אבל די מנוסה.

היו"ר ש' דיין:

נכון שסגן השר הציע להעביר את כל ההצעות לוועדת החוק והביטחון, אבל כרגע שחבר הכנסת המציע, שהעלה את ההצעה לסדר-היום, מבקש להסתפק בדברי סגן השר, הוא לא מוכן שהצעתו תועבר לוועדה.

שבח וייס (העבודה):

— — —

היו"ר ש' דיין:

גם אני רוצה ללמוד. אני מעלה את טענותי.

יהושע מצא (הליכוד):

אולי תכנסו את הנשיאות?

היו"ר ש' דיין:

אני מבקש ממך.

שבח וייס (העבודה):

אין מה לעסוק בנושא זה בנשיאות.

היו"ר ש' דיין:

כרגע שחבר הכנסת שהעלה הצעה לסדר-היום מבקש שלא ידונו בה בוועדה, הואיל והצעתו הראשונית היא לדון במליאה —

צחי הנגבי (הליכוד):

אין מה לעשות. חבר הכנסת שבח וייס, אין לך זכות לדבר.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני לא אתערב, חלילה, בשיטת הניהול שלך, כל אחד עושה זאת טוב. אתה שאלת ואני אשיב לך מה אני הייתי עושה, אפילו שאני הנוגע בדבר.

יהושע מצא (הליכוד):

חשיב בנשיאות. לא פה.

צחי הנגבי (הליכוד):

אני דורש מהיושב-ראש. אני הסכמתי להסתפק בתשובת סגן השר.

שבח וייס (העבודה):

אני משוחח עכשיו עם יושב-ראש הישיבה.

היו"ר ש' דיין:

מותר לנו.

שבח וייס (העבודה):

הרי אני לא הזמנתי את השאלה. יש פרוצדורה אחת בלבד.

צחי הנגבי (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' דיין:

אנחנו פשוט דנים בעניין. היו דברים מעולם.

שבח וייס (העבודה):

לא ייתכן שהוא לא ייתן לי לדבר. הוא כבר דיבר. יש פרוצדורה אחת בלבד.

צחי הנגבי (הליכוד):

אני ויתרתי על זכותי. תוותר על זכותך. אתה לא חייב כל הזמן לדבר.

שבח וייס (העבודה):

אני לא שומע אותך עכשיו.

אדוני היושב-ראש, אם חבר הכנסת צחי הנגבי מקבל את הצעת סגן השר להעביר את הנושא לוועדה, אני מבקש להסיר את הצעתו. אם לא — הפרוצדורה היחידה שקיימת היא שהשר או סגן השר, זה אותו דבר, מציע להסתפק בדברי תשובתו, ואז אומרים כן או לא. אין שום פרוצדורה של הידברות על ספסל זה הכול. אדוני היושב-ראש, תנהג כפי שתחליט.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת שבח וייס, אני מודה לך. אני מקבל את העמדה — ואני בטוח שהדברים נרשמו בפרוטוקול — וכבר תהיה לנו ההזדמנות לדון בנושא זה. אני מקבל את העמדה, שברגע שחבר הכנסת שהעלה הצעה לסדר-היום מסתפק בדברי התשובה של השר, היות שהצעתו הראשונית היא לדון במליאה, והשר מבקש — — —

מיכאל בריזר (העבודה):

לא, תרשה לי.

היו"ר ש' דיין:

לא אפתח בדיון.

צחי הנגבי (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת אלי דיין מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חנן פורת.

שבח וייס (העבודה):

זה טריק קבוע שלו. הוא רואה שאין לו רוב.

היו"ר ש' דיין:

אנחנו נדון בנושא זה. אני ביררתי את הנושא גם עם סגנית המזכיר, והיא אישרה את דברי. בבקשה, חבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חנן פורת. אני חושב שכימים אלה פורסם, שהקמת היישוב רחלים היתה החלטת ממשלה, או הקבינט, לפני הפיגוע. בואו לא נקשור את הדברים — — —

אליקים העצני (התחיה):

אתרי הפיגוע בצומת-תפוח, אבל לפני הפיגוע באל-בירה.

אלי דיין (העבודה):

חבר הכנסת הנגבי דיבר כאן גבוהה גבוהה, אבל הוא צריך גם להודות, כפי שחבר הקואליציה חנן פורת צריך להודות

תמר גז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקשת להסיר את
הצעתו של חבר הכנסת גולדמן.

אנחנו עדים היום למחיר הנורא שאנחנו משלמים יום
על הטרור שהיה במשך כל השנים של ההתנחלויות; אבל
במיוחד היום, כאשר מתנהל משא-ומתן ויש ניסיון רציני להגיע
להידברות ולשלום, כל המאמצים של הממשלה הם בכיוון של
הקמת התנחלויות נוספות. כל הניסיון להאשים רק את
המתנחלים ולהציג אותם כמי שעומדים מול הממשלה הוא
ניסיון מטעה ומכשיל. המתנחלים הם שליחיה של הממשלה,
הם פועלים מטעם הממשלה, משום שזאת עמדת הממשלה —
להכשיל את תהליך השלום. תודה.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת ברוזה מבקש להסיר את הצעתו לסדר-היום
של חבר הכנסת אליקים העצני. בבקשה.

מיכאל ברוזה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אנחנו בדרך כלל מדברים בשם של
ציבורים שונים, ואנחנו הופכים להם לפה כמליאה המכובדת
הזאת. אני רוצה היום להיות לפה לציבור הכיסאות, ולמעשה
לכיסא מסוים. אני רוצה לדבר אליכם היום בשם של כיסא
שברגע זה יושב מיותר בווישנינגטון:

אני כיסא, בנו אותי מעץ, מחומרי ריפוד, מילאו אותי,
הכינו אותי יחד עם חלק מעמיתי ליום הגדול שבו יושב עלי גופו
הרך והנעים של נציג ישראלי, שיבוא לשאת ולתת על השלום.
והנה אני יושב עכשיו אומלל ומיותר בווישנינגטון, מסתכל על
הכיסאות האחרים. על אחד מתאומי יושב נציג סוריה, על אחד
מהכיסאות האחרים יושב נציג פלשתיין, או פלשתיני, על כיסא
אחר יושב הנציג הירדני, ועל אחר — הלבנוני, ועל הכיסא
האחרון יושב אדון ג'יימס בייקר, ורק אני — הכיסא הישראלי
— נשארתי מיותר, ועוד סיפרו לי — — —

אליקים העצני (התחיה):

— — —

מיכאל ברוזה (העבודה):

זה צורם כמו המסור שניסר אותי כאשר עוד לא הייתי
כיסא.

שמעתי אפילו, שיש אחד כיבי שעומד בניו-יורק ומספר
לכולם מדוע אסור לשבת עלי.

אני פונה ברגע זה לכל אותם כיסאות ריקים במליאה
הזאת, אחי לצרה, ואומר: כמה אשמתי? מה ייתנו חמשת
הימים האלה חוץ מבושה לכיסא הזה, בושה לכיסאות האלה,
למדינה ולמליאה שבתוכה הם יושבים? תודה.

היו"ר ש' דיין:

רבתי, אנחנו ניגשים להצבעה. על הצעתו של חבר הכנסת
צחי הנגבי לא תהיה הצבעה, מאחר שהוא הסתפק בדברי סגן
השר. חבר הכנסת שבח וייס, הבנת?

שבח וייס (העבודה):

אני הבנתי.

היו"ר ש' דיין:

לא תהיה כלל הצבעה, וכך לא יהיה דיון לא בוועדה ולא
בשום מקום אחר. הוא יצטרך להסתפק בדברים שסגן שר
הביטחון אמר מעל דוכן הנואמים.

ולומר דברים אמיתיים לציבור. היום הממשלה מקיימת
משא-ומתן עם אש"ף. צריך פעם אחת להודות בעניין הזה, ולא
להטעות את הציבור בנקודה הזאת לפחות.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת אלי דיין, ולכן?

אלי דיין (העבודה):

לכן אתם צריכים להסיק את המסקנות. או שאתם תומכים
בממשלה ובנושא המדיני שלה ובדרך שהיא הולכת, או שאתם
אומרים: אין חלקנו בדבר. אבל אי-אפשר להיות בתוך
הממשלה וכל היום לתקוף אותה ולנסות בדרכים לא-דרכים
לבלבל את הציבור. הציבור לא יתבלבל מהעניין הזה. יש
משא-ומתן — שמיר, ראש הממשלה בכבודו ובעצמו, ישב
מול אש"ף במרדכי. זאת האמת.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת אלי דיין, אתה זוכר איזו הצעה אתה צריך
להסיר מסדר-היום?

אלי דיין (העבודה):

כן, להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חנן פורת: שיחליט
האם הוא בקואליציה או באופוזיציה.

היו"ר ש' דיין:

תודה. חבר הכנסת חיים רמון מבקש להסיר את הצעתו של
חבר הכנסת רן כהן. בבקשה.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להעיר לסגן שר הביטחון
הערה, ואודה לו אם הוא יקשיב. לצערי, סגן שר הביטחון לא
גינה את ההתקפות שלוחות-הרסן של המתנחלים על צה"ל.
סגן שר הביטחון אומנם גינה את דבריו של חבר הכנסת אליקים
העצני, אבל לא את התנהגות המתנחלים, אשר אחרי כל אירוע
תוקפים את צה"ל, פוגעים בו, מכזים את חייליו. יש עוד תושבי
מדינת ישראל, אורחיה, שנמצאים במצב ביטחוני קשה. הם
נמצאים בצפון, בעבר נמצאו בבקעת-הירדן — הם מעולם לא
הרימו קול על צה"ל, מעולם לא התנכלו לצה"ל, להיפך, אחרי
כל פיגוע הם באו אל צה"ל ואמרו: אנחנו מעריכים את מה
שאתם עושים, אנחנו יודעים שאם עושים הכול כדי למנוע את
הפיגועים. המתנחלים פעם אחר פעם מתנגשים עם צה"ל,
פוגעים בצה"ל, והסיבה המרכזית לכך היא שהם אינם רואים
בצה"ל צבא של מדינה שהם חייבים לה. הם רואים בצה"ל חלק
מצבא זר, וגם בממשלה הם רואים ממשלה זרה, וכך הם
מתנהגים.

לכן, לא יעזור שום דיון, גם לא דיון נכון וטוב של חבר
הכנסת רן כהן. ולכן אני נאלץ לבקש להסיר את הצעתו.

היו"ר ש' דיין:

תודה. חברת הכנסת תמר גז'נסקי מבקשת להסיר את
הצעתו של חבר הכנסת מיכה גולדמן. בבקשה.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

חבר הכנסת רמון, לא שמעת את דבריי?

חיים רמון (העבודה):

שמעתי רק עד שדיברת על האינתיפאדה — — —
המתנחלים קיללו את הרמטכ"ל — — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת רמון, אתה סיימת את דבריך, אנחנו כבר
חייבים לסיים את הדיון הזה. בבקשה, חברת הכנסת תמר
גז'נסקי.

אנחנו ניגשים כעת להצבעה על הצעתו של חבר הכנסת מיכה גולדמן. נא להצביע. זו הצבעה מס' 10.

ה צ כ ע

- בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 28
בעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום — 3
נמנעים — 1

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת מ' גולדמן לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:

28 בעד, שלושה נגד, נמנע אחד. גם הצעתו של חבר הכנסת מיכה גולדמן תועבר לוועדת החוץ והביטחון.

מי בעד ומי נגד הצעתו של חבר הכנסת אליקים העזני? חבר הכנסת העזני, האם אתה מקבל את הצעתו של סגן השר להעביר את הצעתך לוועדת החוץ והביטחון?

אליקים העזני (התחיה):
אני מסכים, בתנאי שכל השמאל יצביע נגד.

היו"ר ש' דיין:
אנחנו ניגשים להצבעה. זו הצבעה מס' 11.

ה צ כ ע

- בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 14
בעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום — 16
נמנעים — אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת א' העזני בסדר-היום נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:

בעד 14, נגד 16, נמנעים אין. גם הצעתו של חבר הכנסת אליקים העזני יורדת מסדר-היום.

אנחנו ניגשים כעת להצבעה על הצעתו של חבר הכנסת חנן פורת. חבר הכנסת חנן פורת, אתה מסכים להצעתו של סגן שר הביטחון להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
אני מסכים.

היו"ר ש' דיין:

חברי הכנסת, מי בעד? מי נגד? נא להצביע. זו הצבעה מס' 8.

ה צ כ ע

- בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 13
בעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום — 18
נמנעים — אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ח' פורת בסדר-היום נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:

13 בעד, 18 נגד, אין נמנעים. הצעתו של חבר הכנסת פורת יורדת מסדר-היום.

אנחנו ניגשים כעת להצביע בעד או נגד הצעתו של חבר הכנסת רן כהן. בבקשה. זו הצבעה מס' 9.

ה צ כ ע

- בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 21
בעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום — 5
נמנעים — 1

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת רן כהן לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:

בעד — 21, נגד — 5, נמנע אחד. הצעתו של חבר הכנסת רן כהן תועבר לוועדת החוץ והביטחון.

טז. הצעת חוק לתיקון דיני העונשין (תיקון) (הזכות למות), התש"ן — 1989* (הצעת חברת הכנסת ש' אלוני)

לפי החוק הקיים היום במדינת ישראל בדיני העונשין, אדם נאשם בהריגה אם כמעשהו או במחדלו החיש מותו של אדם הסובל ממחלה, מפגיעה, גם כאשר אותה מחלה או פגיעה היו גורמות בלא-הכי למותו. היינו, אם הרופא איננו מאריך חיי אדם שהוא למעשה חולה במחלה סופנית ורוצה שלא יטפלו בו ולא יאריכו את חייו, והרופא שומע לרצונו ואינו מאריך את חייו באופן מלאכותי, הרי אותו רופא ייאשם במחדל ובהריגה.

היו"ר ש' דיין:

רבותי, אנחנו עוברים כעת להצעת חוק תנ"ג, הצעת חוק לתיקון דיני העונשין (תיקון) (הזכות למות), התש"ן — 1989, מאת חברת הכנסת שולמית אלוני. בבקשה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אחרי סערת הנפש אני מבקשת מכם קצת תשומת לב, כי אני רוצה לעסוק בנושא עדין מאוד, רגיש מאוד, במנוחה נכונה.

אחד עלי-ארמות, אצלנו כל אחד אומר שהוא שמע את הקולות.

שר המשפטים ד' מרידור:
מה את מעדיפה?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני לא מעדיפה — לא את זה ולא את זה; אני מעדיפה שאדם יגיד: זו דעתי על-סמך מה שחקרתי. כשמועמים קולות זה תמיד — — —

מיכאל איתן (הליכוד):
יש גם דעת התכונה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
היות שנאמר "ותחסרהו מעט מאלהים", יש לנו תכונה. כמה רבנים אומרים — ולא מזמן גם פורסם הדבר הזה — שמצווה להתפלל למותו של גוסס, כדי להקל עליו את ייסוריו. יש תכונה כעניין הזה, בייחוד במציאות שלנו.

אני ניסיתי את הנוסח הזהיר ביותר. באוסטרליה, בהולנד ובכמה מדינות בארצות-הברית יש הרבה יותר אפשרויות. הולכת פה בזהירות רבה מאוד, במדינות אחרות האפשרויות רבות יותר, כי אני מדברת פה רק על האפשרות שלא לעשות כדי — — — שעה שבמדינות מסוימות יש גם האפשרות לתת חסם וכו' כדי לקצר את החיים. את זה אני לא מציעה; אנחנו רגישים מדי לנושא הזה. כל מה שאני מבקשת הוא שהמחדל במקרה הזה, לרצונו ועל דעת שני רופאים וכו', לא ייחשב כהריגה אם הוא נעשה כנסיבות האלה.

נדמה לי שאמירה, או לפחות דיון פומבי בוועדה של הכנסת כעניין הזה עשוי להבהיר בעיות וסוגיות שעולות אצלנו חדשות לבקרים במקרים כאלה ואחרים. היו מקרים שכבר הובאו, היו מקרים שקרו והעלימו עין, ואני אינני מאושרת משיטה של העלמת עין. אני מעדיפה שבדברים ייעשו במסגרת החוק, ולא שבמקום פלוני ואלמוני יש איוו הסכמה שבשתיקה שמותר, ואז מפחד מלשין הוא חושש והוא מאריך את הייסורים ומאריך את הטיפול וכיוצא באלה.

תאמינו לי, אני הייתי מסיבות אישיות, במחלקות שבהן עקבתי במשך שנה אחר טיפולים בחולים סופניים וראיתי גם איך הדברים האלה הולכים, למי עוזרים למות ולמי לא עוזרים למות — זאת אומרת, הפחדים מפני הלשנה או מפני סיפור מעוררים ומגדילים את הייסורים, ואיך בחברה אחרת הדברים נעשים קלים יותר. כדאי שבדבר הזה תהיה הנחה ותיתן על כך הדעת.

היו"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת שטרית רוצה לשאול אותך שאלה.

שמעון שטרית (העבודה):
חברת הכנסת אלוני, יש לך שתי חלופות: האחת — כאשר הוא מצווה, רצון האדם. החלופה השנייה — החלטה של שני רופאים ועל דעת המשפחה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אין לי חלופה. המצווה, סיפריה, זו פרקטיקה שקיימת היום ועדיין לא עמדה בשום ביקורת. אנשים מצווים ואנחנו לא יודעים — זו הפרקטיקה באין חוק. אני מדברת כאן על כך שקיים רצונו של האדם ודעת שני רופאים, שאומנם זה סופני, וזה על דעת אחד מבני המשפחה.

שמעון שטרית (העבודה):
זאת אומרת, זה מצטבר.

מאז נתקבל החוק הפלילי, גדלה תוחלת החיים, הרפואה התפתחה, ויש אמצעים רבים להאריך את חייו של אדם גם בעת ייסוריו, גם אם ברור שמוותו קרוב, גם אם הוא גוסס, גם אם תגרום לו הארכת חייו זו ייסורים רבים.

בשל התופעות הרבות והולכות כעניין הזה — והנושא גם הגיע אלינו בדרך זו ואחרת לכתימה משפט, אבל לא נקבעה בו הלכה — התארגנו אצלנו אנשים והוקמה אגודה, שבראשה עומדים אנשים מכובדים מאוד: היושבי-ראש שלה הוא פרופסור דה-פריז, ויש בה הרבה רופאים ומדענים, שבאין חוק ובאין תיקון לחוק, הם מכינים צוואות בחיים. בארגון הזה מכינים צוואה, וזו לשונה: אם לא קיימת תקווה סבירה להחלמתי ממחלה או מתאונה קשה, ואין בטיפול הרפואי אלא כדי להאריך את חיי באופן מלאכותי, אני מורה בזה כי — א. יניחו לי למות בכבוד; ב. לא ישמרו אותי בחיים באמצעים מלאכותיים; ג. אקבל טיפול רפואי לשיכוך הכאבים בלבד.

אנחנו עוד לא עמדנו במבחן בשאלה, אם הצוואות האלה תופסות או אינן תופסות, אפילו הן נעשו בדעה צלולה, אם כי ברור הוא שרופא אינו יכול לטפל באדם בניגוד לרצונו — — —

שבח וייס (העבודה):

אפשר להפעיל צוואה כשאדם עוד חי?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני אומרת שיש פה בעיה כפולה: א. משום שהוא אדם חי, אם זה נקרא חיים; ב. האם רופא חייב לטפל בו, או שעצם הכעת הרצון שלא יטפלו בו היא סיבה מספקת שלא יטפלו בו. היום יש לי זכות להגיד לרופא, אם אני בדעה צלולה, שלא יטפל בי, ולמנוע טיפול רפואי.

שבח וייס (העבודה):

במקרים שבהם התקווה היא סבירה?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
עדיין לא אמרתי את ההצעה. אני מספרת מהו המוצא שאנשים מחפשים לעצמם, ואני אינני חושבת שזה המוצא הטוב.

ההצעה שאני מביאה — וכאן תשמע את ההצעה, דרך אגב, היא עברה ככנסת הקודמת בקריאה טרומית — אומרת כך: החוק הפלילי יישאר כמות שהוא, אבל ייתוסף סעיף האומר: "תהא זו הגנה טובה למי שגרם למותו של אדם אחר" — לפי ההגדרה של הסעיף בין במעשה ובמחדל — "אם המעשה או המחדל נעשו לרצונו של חולה על-ידי שני רופאים שאחד מהם אינו הרופא המטפל" — היינו, תהיה פה בדיקה ברורה שאומנם זה סופני ואין פה עניין של משפחה, שכביכול מנסה לשחד או לפתות, כלומר לרצונו, שני רופאים — "ועל דעת בני משפחתו של החולה; 'בן משפחה' לעניין זה — בן זוג, הורה או צאצא ישיר". דבר זה יפתור את הבעיה שמעסיקה אנשים רבים.

יש לי מכתב מאשה בת 84 הנמצאת בבית-אבות, שחיה באימה ובפחד, שמא כשתחלה יאריכו את חייה. אנחנו דיברנו אתה בטלפון, והיא סיפרה שבבית-האבות זה אחד הנושאים הנדונים ביותר מאותה סיבה — ייתנו להם למות בכבוד ולא יציקו, לא יעשו עליהם ניסויים, לא ינסו להציל, לא ינסו להאריך את חייהם, ייתנו להם מנוחה נכונה.

דרך אגב, רק לפני שבועיים קראתי גם דעה של רבנים. אני לא אוהבת שכל רב אומר שזה דבר-הלכה. לקתולים יש שליח

לומר משהו על צוואות. בצוואה הדין הוא, גם בדין העברי וגם בדין החל אצלנו, שאדם יכול לחזור בו מצוואה: כל צוואה שהיא. אי-אפשר להתחייב שלא לחזור כך מצוואה. כאשר אדם ציווה, בהיותו בן 30, צוואה כזאת, ואחר-כך הוא שוכב בבית-חולים ואינו מסוגל לחזור בו מפני שהוא נמצא במצב שבו הוא אינו יודע דבר, האם נכון להשתמש בצוואה ההיא? אולי במצבו היום הוא היה מחליט אחרת אילו ידע? אינני רוצה לפסוק כאן פסיקה כיוון שהנושא קשה מאוד, אבל אני רוצה לומר שהשאלה הזאת, לדוגמה, כיצד מביעים את הרצון, מתי מביעים אותו — נשארה פתוחה כאן.

כתוב: בני משפחתו, בלשון רבים, צריכים להסכים. מי הם בני משפחתו? ההיגיון אומר, שאם מדובר באדם בריא מבחינה שכלית, אם כי חולה מאוד, הוא רוצה, ואנחנו רוצים להחליט לו, מדוע זה עניינו של בני משפחתו? אם מדובר על אדם שאינו יודע ולא כלום מהסובב אותו, מה קורה לו, כי אז נשאלת השאלה של בני המשפחה, ואני מוכרח לומר, שהשאלה של בני המשפחה איננה פשוטה כלל ועיקר. נניח שיש לו 20 בני משפחה בדרגות האלה של: בן זוג, הורה וצאצא. אם אחד לא מסכים, זה מספיק? כולם צריכים להסכים? אני מעלה את השאלות האלה, כי הן לא הוגדרו כאן.

חיים רמון (העבודה):
נדון בהן.

שר המשפטים ד' מרידור:
אלה רק סימני שאלה שאני מעלה לנוסח שנמצא כאן, שבעיני הוא נוסח לא טוב, לא מבחינת הנוסח אלא מבחינת המהות. הוא לא קובע את הקביעות האלמנטריות הנחוצות, אם רוצים לדון בכך.

הנושא רציני כל כך, קשה כל כך, ויש בו השקפות שונות הנובעות מהשקפות עולם חברתיות, דתיות, פילוסופיות וחינוכיות, ונדמה לי שהדרך הנכונה לעסוק בו איננה דרך החקיקה הזאת של הצעת חוק פרטית בכנסת.

חשבותי, בעקבות ההצעה שהוגשה לנו לפני שלוש שנים, נדמה לי — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שר המשפטים ד' מרידור:
לקראת הדיון הזה חשבתי, שמן הנכון יהיה שאפנה לשר הבריאות, לשר הדתות, אולי להסתדרות הרפואית, כיוון שמדובר כאן על רופאים, אולי לפקולטות למשפטים ולרפואה, לבדוק אפשרות להקים צוות לדיון בוועדה ציבורית —

היור' נואף מסאלחה:
חבר הכנסת גרופר.

שר המשפטים ד' מרידור:
— — — כדי שאפשר יהיה לבחון את השאלה המוצעת כאן, וכדי שאפשר יהיה לבדוק את המצב בארצות אחרות, ולא ללכת בדרך המהירה יותר, של חקיקה, שאיננה מסודרת, עם כל הכבוד, כפי שהיא נראית לי כאן בנושא כה רגיש וקשה. עם כל הכבוד לוועדת הכנסת, ועדת החוקה, חוק ומשפט, או כל ועדה אחרת, אני לא בטוח שזוהי הדרך הנכונה לדון בנושא כלי בדיקה מעמיקה, שאם נימצא שוגים מאוד ונגרום ליצירת נורמה חדשה שאנחנו לא רוצים בה.

לכן ומן הטעמים האלה אני מציע לדחות את ההצעה ולא להעביר אותה לוועדה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן, מצטבר.

היור' נ' מסאלחה:
תודה. ישיב שר המשפטים. בבקשה, אדוני.

שר המשפטים ד' מרידור:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברת הכנסת אלוני העלתה לדיון נושא רגיש וכואב, נושא רציני ומסוכן. כאשר אנחנו רואים לנגד עינינו תמונות קשות מבית-חולים, של אדם מתייסר שרוצה להפסיק את ייסוריו, או אדם אשר אינו מתפקד עוד שום תפקוד, אינו חש ואינו מרגיש ולא כלום, אלא שעדיין חלכ פועם, באמת מתעוררות השאלות האלה: כל חברה מתמודדת אתן ואין עליהן תשובות קלות וחד-משמעיות.

עם זה, בכל הכבוד, אינני חושב שההצעה שהובאה לפנינו היא הצעה טובה — אסביר מייד מדוע — גם אינני חושב שהדרך המוצעת לנו היא הדרך הנכונה לבירור העניין, ואני רוצה לפרט.

יש פה שאלה שהיכטיה גם מוסריים, דתיים, פילוסופיים, חברתיים, חינוכיים: מי רשאי לקפד חיי אדם? האם האדם יכול לקפד את חיי חברו בתנאים כלשהם או שאיננו רשאי לעשות זאת? מה גובר על מה, הרחמים על האדם המתייסר או זכותו לחיות? כנגד זה, האם אנחנו מרחמים תמיד על האדם המתייסר, או על בני משפחתו כאשר הוא כבר אינו מרגיש דבר ושוכב מחובר למכונה זמן רב?

אני רוצה להתייחס להצעה ולומר, מה הם הפגמים שאני מוצא בה, ואחר כך אגיד מה אני חושב שצריך לעשות. קודם כל, חברת הכנסת אלוני מציעה לנו שתהיה זו הגנה טובה למי שגרם למותו של אדם אחר, אם המעשה או המחדל נעשו לרצונו, וכן הלאה, מעשה או מחדל — לא רק מחדל אלא גם מעשה. יש בכך אינדיקציה לכך שמדובר לא רק על אי-שימוש באמצעים אלא על מעשה פוזיטיבי, אם אפשר לומר "פוזיטיבי" על גרימת מוות. אני חושב שגם בארצות שבהן הוסדר הרבר בחקיקה — ונרמה לי שאין רבות — אין מתירים גרימת מוות, אין מתירים להרוג אדם על-ידי מעשה.

שנית, באילו תנאים אנו מתירים? נושא רציני כל-כך — באילו תנאים אנחנו רוצים להחליט? לא כתוב כאן, למשל, שמדובר בחולה במצב סופני. גם לא כתוב שזה תנאי בשביל הרופאים. לא כתוב שהוא סובל.

דוד ליבאי (העבודה):

שר המשפטים ד' מרידור:
כתוב כאן: אם המעשה או המחדל נעשה לרצונו והוא נעשה על-ידי שני רופאים ועל דעת בני משפחתו. שלושה תנאים: רצונו; שני רופאים; בני משפחתו. באילו תנאים? בכל תנאי, אם אדם מכש שיהרגו אותו, אנחנו נתיר את זה? לא חשוב מה מצבו? אני חושב שזה מרחיק לכת מאוד. אפשר היה לקבוע, למשל, שתנאי של סבל, גיל, מצב טרמינלי, מצב סופני — אין מלה. זה מרחיק לכת מאוד.

כיצד מביעים את הרצון? כיצד המועמד למות או העומד למות מביע את הרצון? האם הוא מביע אותו, לדוגמה, בעל-פה? בכתב? מתי הוא מביע אותו? בצוואה מלפני 20 שנה או בעת שהוא שוכב בבית-החולים? אפשר לומר על צוואה, שחברת הכנסת אלוני דיברה עליה, כמספיקה, אבל אני רוצה

בדרך חקיקה הוא לרוץ מייד במסלול הזה. אני מציע שהנושא ייבדק על כל היבטיו, כפי שהזכרתי כבר קודם. קודם כול בדרך אחרת, בלי לפגוע בכנסת, בזכויותיה או בסמכויותיה לחוק.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. בבקשה, חברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
עם כל הכבוד הראוי לשר המשפטים, אינני חושבת שהכלים העומדים בעניין זה לרשות הממשלה, והתכונה העומדת לרשות הממשלה, עדיפים מהכלים העומדים לרשותה של ועדת החוקה, חוק ומשפט, או מתכונתה של ועדת החוקה, חוק ומשפט.

אני מסכימה עם השר, שחסרים פרטים בהצעת החוק. ראיתי את דברי ההסבר ואת ההצעה כמקשה אחת, ובכל הפרטים האלה הוועדה תעסוק; ועדת החוקה, חוק ומשפט מסוגלת מעצם מהותה, תפקידה וניסיונה לזמן את אנשי המשפט ואנשי המוסר, שאני לא יודעת מי הם בעניין הזה, את אנשי הפילוסופיה, אנשי הדת, ונאה הוא ונכון הוא שבנושא כזה תעסוק ועדת החוקה, חוק ומשפט, במסגרת הכנסת. אם לממשלה יש זמן וצורך, הממשלה היא רשות מבצעת. אנחנו המחוקקים שצריכים לחשוב ולהגות. הממשלה איננה מוסד לדיונים; היא מוסד מבצע. על כן נכון יותר שהנושא הזה יהיה בוועדת החוקה, חוק ומשפט, ואנחנו ודאי נרשום לפנינו את כל ההערות של שר המשפטים. אין לי ספק שמקומו, כבודו ודעתו יעלו בוועדה.

לכן אני מציעה להעביר את הנושא לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים. מי בעד אישור הצעת חוק לתיקון דיני העונשין (תיקון) (הזכות למות), התש"ן — 1989, של חברת הכנסת שולמית אלוני, והעברתה לוועדת החוקה, חוק ומשפט? זו הצבעה מס' 12.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 20

בעד ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדר-היום — 18

נמנעים — 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון

דיני העונשין (תיקון) (הזכות למות),

התש"ן — 1989, לדיון מוקדם בוועדת

החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

20 בעד, 18 נגד, נמנע אחד. אני קובע שהצעת החוק אושרה ומועברת לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר נ' מסאלחה:

אדוני השר, ברשותך, חבר הכנסת מיכאל איתן רוצה לשאול שאלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

נדמה לי שהתקדים שאתה מציע כאן הוא תקדים שאינו לכבודו של הבית, משום שאנחנו נמצאים בשלב שבו אין קריאה טרומית, וההצעה היא שהנושא יעבור לדיון מקדמי בוועדת החוקה, חוק ומשפט, שמתפקידה ומסמכויותיה לזמן את כל הגורמים שעליהם אתה דיברת ולקיים את הבירור על כל היבטיו.

כאשר אתה מציע מוסד חלופי, אתה באיזה מקום מטיל מום מסוים בכשירויות ובסמכויות שיש לוועדת החוקה, חוק ומשפט, או בתהליכי החקיקה של הבית הזה. אני חושב שההצעה שלך איננה נקייה מפגמים.

היו"ר נ' מסאלחה:

אדוני השר.

שר המשפטים ד' מרידור:

אני אשיב לחבר הכנסת מיכאל איתן — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת. חבר הכנסת וירשובסקי, חבר הכנסת חיים רמון.

שר המשפטים ד' מרידור:

אני מודה שבנושאים רציניים יש לפעמים יתרון להקמת ועדה בטרם חקיקה; זו הדרך שעם ישראל, ממשלת ישראל, מדינת ישראל נוקטים במשך 43 שנים. רוב החקיקות הגדולות, הרציניות, בנושאים רציניים, לא נחקקו ביוזמה של הממשלה לבדה, בוודאי לא של הכנסת לבדה. אנחנו נוהגים להקים ועדות, לפעמים בראשות שופט בית-המשפט העליון, לפעמים בראשות אנשי ציבור אחרים בנושאים הרציניים ביותר. עם כל הכבוד, אינני רוצה לפגוע, חס וחלילה, ואינני יכול לפגוע בסמכויות הפורמליות של הכנסת; היא המחוקקת, לא הממשלה ולא שום ועדה ציבורית, אבל זהו נוהג נכון, שנושא רציני כל כך, שיש בו היבטים ציבוריים-מקצועיים-מוסריים גדולים כאלה, לפני חקיקה בכנסת או עלידי הממשלה, ייבדק עלידי ועדה שבה תישמענה הדעות השונות.

חיים רמון (העבודה):

למה אי-אפשר — — —

שר המשפטים ד' מרידור:

אני חושב שאין בכך שום פגם אם ננסה לבדוק את הנושא הזה בדרך של ועדה, אם חברי שר הבריאות ושר הדתות יסכימו. עוד לא פניתי אליהם.

אני רוצה להשיב על החלק השני של דבריך: אילו הציעה חברת הכנסת שולמית אלוני לדון בנושא בוועדת החוקה, חוק ומשפט, או בוועדת העבודה והרווחה, או בכל ועדה אחרת, לא הייתי מתנגד. הנושא ראוי לדיון. אבל היא לא מציעה זאת; היא מציעה לחוקק, ואת הצעת החקיקה, עם כל הכבוד, כמות שהיא, אני דוחה לחלוטין, כיוון שאי-אפשר להעביר חוק כזה, לפי תפיסתי, ואני לא חושב שהמקום הנכון לבירור העניין כולו

יז. הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו (מקום מושבה של הרשות), התשנ"ב — 1991*

(הצעת חבר הכנסת י' מצא)

על-מנת שהגוף הזה לא יכרח באחד הימים מחוסר תשומת לב ויעזוב את ירושלים.

בהזדמנות זו אני רוצה לפנות לממשלת ישראל. אני רוצה לפנות לכל אותם גורמים ממלכתיים, שעדיין יושבים בתל-אביב ובערים אחרות, ומחובתם על-פי חוקי-היסוד לעבור לירושלים — שיעשו זאת. ודאי שיש למנוע הקמתם של מוסדות חדשים בתל-אביב, שהרי הם חייבים לקום בירושלים. לא יכול להיות שאנחנו נהיה כאן כשטרים וכמפקחים. לא תמיד אנחנו יכולים לדעת מה קורה, ולעתים אנחנו יודעים זאת מאוחר מדי.

על כן אני מציע, אדוני, לנושא החוק עצמו, חוק לערוץ השני ולפעילותו, לקבוע מפורשות בהצעת החוק של הערוץ השני, כי הוא יפעל מירושלים, כפי שמוגדר בחוק.

מיכאל איתן (הליכוד):

בהזדמנות חגיגית כזאת אתה יכול לקבוע שמדובר בכל רשות ממלכתית. למה לך לקבוע זאת דווקא לגבי הרשות הזאת?

שר המשטרה ר' מילוא:

ההסתדרות, למשל, למה שהיא תהיה בתל-אביב?

יהושע מצא (הליכוד):

ידידי הטוב, אם אתה תשאל על ההסתדרות, אני יכול לשאול אותך למה "המצודה", שאתה יושב בה בקומה ה-12, יושבת בתל-אביב? גם היא צריכה לשבת בירושלים. אני לא דן כעת ב"מצודה" ולא בהסתדרות.

אלי דיין (העבודה):

מלים כדרכונות.

יהושע מצא (הליכוד):

אני דן כעת בחוק בערוץ השני, שצריך לשבת בירושלים.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. ישיב השר רוני מילוא. אדוני השר, אני מנצל הזדמנות זו. אני רוצה לשלוח את תנחומי ואני משתתף אתך באבלך על מות אמך.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתאריך 29 באוגוסט 1991 החליטה מועצת הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, שהמשרד הראשי של הרשות יהיה בירושלים ותהיה לה שלוחה בתל-אביב, כמרכן המליצה ועדת משנה לענייני חברת החדשות של מועצת הרשות השנייה, כי האולפן הראשי של חברת החדשות ימוקם בירושלים.

ועדת השרים לחקיקה של הממשלה לא קבעה עמדה בנושא הזה. אני מבחינתי, מוכן, כמוכן, בחפץ לב לתמוך בהצעתו של חבר הכנסת מצא. אני רק רוצה לומר, שאני לא בטוח שיש צורך בחקיקה לעניין זה, ואם כבר מחוקקים לגבי משרדים בירושלים, אזי יש רשימה ארוכה של משרדים אחרים, שלגביהם צריך אולי להחיל חקיקה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום — הצעת חוק תתת-פ"ו, הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו (מקום מושבה של הרשות), התשנ"ב — 1991, של חבר הכנסת יהושע מצא. בבקשה. חברי הכנסת. חבר הכנסת ירושובסקי. חברת הכנסת שולמית אלוני. בבקשה, חבר הכנסת מצא.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להגיש לכנסת הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו (מקום מושבה של הרשות), התשנ"ב — 1991.

ראשית, אחרי סעיף 3 לחוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, התשנ"ז — 1990, יבוא סעיף 3(א), וזהו למעשה התיקון אחרי ההקדמה: "מקום מושבם של הרשות ומוסדותיה ושל חברת החדשות הוא ירושלים".

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מכוח חוקי-יסוד של מדינת ישראל מקום מושבם של המוסדות הממלכתיים, הכנסת, נשיא המדינה, הממשלה ובית-המשפט העליון הוא ירושלים. כך קובע חוקי-יסוד של הכנסת.

אמרו בראשית דברי, שאני שמח להגיש או מתכבד להגיש את הצעת החוק. האמת היא, שהשמחה רחוקה ממני, כי אני לא חושב שבשנה ה-44 למדינת ישראל צריך להגיש חוקים כדי לחזק את ירושלים. אני חושב, שמטבע הדברים כך צריך לקרות. הנה, אנחנו רואים שאף שקיים חוקי-יסוד הקובע שמשרדי הממשלה יהיו בירושלים, לצערי הרב אנחנו פוגשים פונקציות ממשלתיות לא-מעטות, תאגידים ממשלתיים לא-מעטים, חברות ממשלתיות לא-מעטות, שבניגוד לחוקי-יסוד: הממשלה, עדיין יושבים מחוץ לירושלים, בשפלה, בתל-אביב ובערים אחרות. זה נוגד מפורשות חוקי-יסוד.

שבח וייס (העבודה):

גם ההסתדרות.

יהושע מצא (הליכוד):

גם ההסתדרות, אבל אני לא מדבר על ההסתדרות, אני מדבר על חברות ממשלתיות. אני מדבר על משרדים ממשלתיים.

הערוץ השני שונה. פעילותו היא מכוח חוק נפרד. הערוץ השני לא כלול במסגרת אותם חוקי-יסוד של הממשלה, בית-המשפט העליון והכנסת. לצערי, אנחנו כאן, חברי הכנסת, או אחרים מאתנו, כאשר מדובר על ירושלים אנחנו צריכים להתהלך בעיניים פקוחות וכל הזמן להציץ ולראות כיצד אפשר לחזק את ירושלים וכיצד למנוע פגיעה בה. והנה, הערוץ השני התכוון להקים את משרדיו בתל-אביב. אני חושב שאין כל שוני בין מוסד ממלכתי לבין המוסד הזה. כשהפניתי את תשומת לבם — לא מצאתי את הנכונות הגדולה, ולכן נאלצתי להגיש את ההצעה הזאת. אני שמח שבינתיים באיזה מקום הנושא הולך ומסתדר, מבחינה זו שהולכים להקים את המשרדים בירושלים. אבל אני חושב שצריך לעגן את העניין בחוק.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני השר, יש חקיקה והם פועלים בניגוד לחקיקה. זה מה שאמרת.

שר המשטרה ר' מילוא:

יכול להיות. אני רוצה להציע, אדוני היושב-ראש, שנעביר את ההצעה הזאת לוועדה מועדות הכנסת, והוועדה הזאת תדון בנושא.

שבח וייס (העבודה):

ועדת החינוך והתרבות.

שר המשטרה ר' מילוא:

ועדת החינוך, טוב מאוד.

אלי דיין (העבודה):

אדוני השר, באותה הזדמנות ברצוני לשאול אותך, מה עם הערוץ השני?

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני השר, הנושא הזה שייך לוועדת הכנסת, כי ועדה מטעמה של ועדת הכנסת מטפלת בערוץ השני.

שר המשטרה ר' מילוא:

זה גם מקובל עלי. אין בעיה, ועדת הכנסת תחליט לאן להעביר זאת. זה לא-חשוב.

אלי דיין (העבודה):

אולי כבוד השר יערכן אותנו ויאמר, מה עם הערוץ השני? לא קולטים אותו בדרום.

שמעון שטרית (העבודה):

בפסגת-זאב בירושלים לא קולטים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת אלי דיין, אתם מדברים בלי רשות ואני מבקש ממכבוד השר שלא לענות.

שר המשטרה ר' מילוא:

אני מקבל את הצעתו של היושב-ראש. אני רוצה רק לבקש להעביר את החוק לוועדה מועדות הכנסת.

היו"ר נ' מסאלחה:

ועדת הכנסת.

שר המשטרה ר' מילוא:

אני גם מציע לחברים בוועדה לצרף לעניין זה גופים אחרים, כדי לחזק את אחיזתנו בירושלים, במיוחד על רקע המאבקים המדיניים הצפויים למדינת ישראל בעתיד הקרוב.

שמעון שטרית (העבודה):

כירושלמי, זה מקובל עלי.

שר המשטרה ר' מילוא:

אם הערוץ השני יוכל לתרום תרומה, אפילו קטנה, בהקשר זה — גם בכך עשינו דבר חשוב למדינת ישראל ולעם ישראל.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חברי הכנסת, מי בעד הצעת החוק — — —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני-אפשר לעשות מזה צחוק.

יהושע מצא (הליכוד):

אני מבקש לומר משהו.

היו"ר נ' מסאלחה:

השר הסכים אתך. אם אתה רוצה להשיב, בבקשה.

קריאה:

הוא לא יכול.

היו"ר נ' מסאלחה:

לפי התקנון, אם השר מסכים, אתה לא צריך להשיב.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני חייב להבהיר את הדברים במשפט. עם כל הכבוד לשר, זה קצת מטעה, מכיוון שזה מעמיד אותי כמי שלא כולל גופים נוספים. אמרתי בדברי שקיים חוק-יסוד, ועל-פי חוק-היסוד משרדי הממשלה כולם חייבים לשבת בירושלים. מי שלא יושב בירושלים פועל בניגוד לחוק הזה. הערוץ השני לא כלול במסגרת הזאת, ולכן אני מבקש חקיקה מיוחדת לערוץ השני.

היו"ר נ' מסאלחה:

הוא הסכים אתך. תודה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מוחה על כך, שוועדת השרים לחקיקה לא קיבלה החלטה בעניין זה. זהו מוסד חדש, ומוסד חדש צריך להיות בירושלים.

היו"ר נ' מסאלחה:

בסדר. חברי הכנסת, מי בעד אישור הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו (מקום מושבה של הרשות), התשנ"ב — 1991, של חבר הכנסת יהושע מצא, והעברתה לוועדת הכנסת? זו הצבעה מס' 13.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 8

נגד — אין

נמנעים — 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשות

השנייה לטלוויזיה ורדיו (מקום מושבה של

הרשות), התשנ"ב — 1991, לדיון מוקדם

בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

שמונה בעד, אין נגד, אחד נמנע. אני קובע שהצעת החוק אושרה והיא מועברת לוועדת הכנסת להשלמת הכנתה לחקיקה.

יח. הצעה לסדר-היום

מצבם של יהודי סוריה שאולצו להפגין בעד אסד

מיכאל בריזר (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, על מרקעי הטלוויזיה ומעל דפי העיתונות ראינו לפני ימים אחדים את הצילום הזה, שאני מחזיק ביד: יהודים בדמשק מפגינים ברחובות עם

היו"ר נ' מסאלחה:

הנושא הבא שלנו — הצעה לסדר-היום מס' 6112: מצבם של יהודי סוריה שאולצו להפגין בעד אסד. חבר הכנסת מיכאל בריזר, בבקשה.

בסוריה יהיו עוד הפקר. אנו פותחים עתה במשא-ומתן לשלום עם סוריה, וכולנו מתקוממים למחשבה על הדברים הללו, ולא ייתכן שנשוחח עם הסורים על תיקוני גבול ועל פירוז שטחים ועל יחסים דיפלומטיים והסדרי ביניים בטרם שוחררו יהודי סוריה. לא ייתכן שבישיבה הראשונה, המוקדמת, של שיחות אלה לא יעסקו בשחרורם של יהודי סוריה ובהסרת כל המגבלות ואמצעי האפליה כלפי אלה מאחינו שירצו להישאר באותה מדינה.

אני קורא לכנסת להתאחד בפנייה לממשלה, להעמיד את שחרור יהודי סוריה כסעיף ראשון ומכריע בכל משא-ומתן שלנו עם ממשלתו של הנשיא הדגול והאהוב, כמו שנאמר בכרזה הזאת, חאפז אל-אסד.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. אני קורא לשר להשיב.

אני רוצה להעיר הערה אישית. חבר הכנסת מיכאל בר-זהר, אתה ודאי לא ראית, כמו שאני ראיתי, את השידור החי בטלוויזיה הסורית. אילו ראית זאת, היית רואה איך החברים היהודים יודעים לרקוד כמו הערבים. זה היה שידור חי של יותר מעשר דקות. בבקשה, אדוני השר.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני רוצה להודות לחבר הכנסת מיכאל בר-זהר, שהעלה את הנושא החשוב הזה והכאוב הזה של מצבם של יהודי סוריה.

הקהילה היהודית בסוריה מונה כיום כ-4,000 נפש. החיים בשלוש ערים: דמשק, חאלב וקמילי.

יהודי סוריה נמצאים תחת פיקוח מתמיד של שירותי הביטחון, המוחברת, ברובע היהודי שבו הם מתגוררים, בבתי-ספר ובחנויותיהם הפרטיות.

היהודים לא מורשים לצאת מסוריה, אם למטרת איחוד משפחות, או לשם חיפוש חיים חדשים בארץ אחרת, טובה יותר. כל המנסה לברוח, לרבות מי שהגיעו רק לשלב של מחשבה או חנוון, נעצרים ומוכנסים לבית-סוהר בתנאים קשים ביותר ולחקופות ארוכות ללא משפט. המעצרים מתבצעים על מנת להרתיע את היהודים מלנסות לצאת את המדינה, והפיקוח חמור עד כדי כך, שכאשר ילד יהודי נעדר מבית-הספר מגיע המוחברת לביתו לבדוק את סיבת היעדרותו. משפחה שאחד מבניה הצליח לברוח צפויה למאסר ולעינויים באשמה שלא הלשינה והודיעה למוחברת על כוונת הבריחה. כמרכן, מוחרם מייד רכוש המשפחה, לרבות בתי-המגורים, העסקים וכל דבר אחר שיש לאותה משפחה. במקרים שבהם יהודי מורשה לצאת מסוריה, הוא נדרש להפקיד כופר כספי, ובני משפחתו נשארים בני ערובה כדי להבטיח את שובו.

בשיחותיהם עם מבקרים מחוץ-לארץ לא מעלים יהודי סוריה את רצונם להגר, מפני שבכל הפגישות נוכח נציג המוחברת, והם חוששים לומר את דבריהם, כפי שאמר כאן, בצדק, חבר הכנסת מיכאל בר-זהר, שהעלה את ההצעה.

הסורים מנצלים את העובדה הזאת של הפחד כדי להציג תמונה מעוותת ומסולפת, כאילו שמצבם של היהודים בסוריה מתקבל על הדעת, אולי אפילו ורוד.

פעילות ציבורית ומדינית ענפה מתנהלת בכל הדרכים האפשריות, כדי להשפיע על ממשלת סוריה לאפשר ליהודים לצאת. ממשלות שונות, חברי קונגרס, סנטורים ואישי ציבור פנו ופונים לסוריה בנושא זה. הסורים מסלפים עובדות

שלטים בעברית למען "אסד המנהיג הדגול והנבון". שלט אחר אמר: "כל האהבה והכבוד לנשיא הגדול". בראש ההפגנה צעד מנהיג הקהילה, הרב איברהים חמרה, וכידו יונה צחורה. ועוד קראו המפגינים: רק אסד, רק אסד, והניפו כרזים ענקיים עם תמונתו של נשיא סוריה.

ומי שהיה רואה את המראה הזה היה אומר: אלו פטריוטים, אוהבי המנהיג שלהם, אוהבי ארצם. כי בכתבה הזאת, חברי הכנסת, לא הראו את אותו בניין דו-קומתי ברובע היהודי, הקרוי בית-משפחת ג'רדי, בית שבו שוכן המטה המקומי של המשטרה החשאית הסורית, המוחברת, בית שתחתיו מסתתר מרתף עינויים, ובו מוכים ומעונים יהודים בידי מפקד משטרת הביטחון, סגן אלוף עיסא אל-אסעד, המכונה אבר-מוחמד, ועוזרו אבר-פיראז.

באותה כתבה, חברי הכנסת, וגם בתצלומים בעיתונים לא הראו את היהודים הסופגים מכות חשמל, המתייסרים במכשיר למתיחת איברים, הקרוי בפי הסורים החביבים "שטיח מעופף"; לא ראו את היהודים הסובלים מהצלפות, מעקירת ציפורניים ושיניים, ומוכנסים לצמיג שמסוכב במהירות עצומה, עד שהם מאבדים את הכרתם. את כל זה הם לא הראו בכתבה.

בכתבה גם לא הראו כיצד משטרת הביטחון עוצרת יהודים ברחובות באופן שרירותי: כיצד היא תובעת הסברים מגברים יהודים הנעדרים מעבודתם ומילדים יהודים הנעדרים מבית-הספר. כל ילד שנעדר מהכיתה שלו צריך להסביר למשטרת הביטחון מדוע הוא לא בא לבית-הספר.

לא הראו באותה כתבה כיצד משטרת הביטחון מטביעה את החותמת "יהודי" בדרכונים שלהם, או כיצד המשטר אוסר על יהודים ללמוד מקצועות טכנולוגיים באוניברסיטה, לעבוד בשירות ציבורי, או להתרועע עם שוטרים וקצינים.

באותה כתבה גם לא הזכירו את מצוקתם הנוראה של 5,000 יהודי סוריה שעוד נותרו שם, החיים בפרד בחור מתמיד, בהשפלות, תחת אפליה גזעית מדכאת. לא הזכירו בכתבה כי אסור ליהודים לעזוב את המדינה, לצאת מגבולות סוריה. גם לא הזכירו את האחים אלי וסלים סוויד, שנעלמו ב-1987, והוחזקו בבידוד יותר משנתיים, תוך עינויים ומכות, וכאשר נתגלה סוף-סוף קיומם, אחרי יותר משנתיים, הם נשפטו לשנים ארוכות ככלא בהאשמות בדויות.

לא הזכירו בכתבה קורבנות נוספים של המשטר, את רחמן דרוויש וג'יון סבתו, ואת האחים קסטיקה ואחרים, הנמקים בבתי-סוהר, או נושאים על כשרם את פגיעות המשטר של אסד.

מי שמתעניין בגורלם של יהודי סוריה מגלה עולם אכזר ומקומם, מגלה ששופטים אדם בגלל דתו ומוצאו, דבר שלא קורה בשום מקום בעולם ועם שום עם אחר בעולם ומזכיר לכולנו תקופה אפלה ומרה כל כך בתולדותינו ובתולדות האנושות.

על רקע זה תצלום היהודים הצוהלים, המחייכים, השרים, המפגינים למען אסד, עם שלטים נוטפי אהבה ועם יונים צחורות, התצלום הזה מעורר חלחלה. חלחלה — שכן רק אנשים מבוהלים ומושפלים, אנשים מיואשים, עוזבים לנפשם אנשים חסרי הגנה וחסרי תקווה, רק הם מסוגלים להפגין כך את אהבתם. לשלטי ולמדינה הנוהגים בהם ככהפקר.

ולנו, אדוני השר, אסור להסכים שחייהם וקיומם של אחינו

רק בפברואר 1990, במהלך ביקורו של נשיא ארצות-הברית לשעבר, קרט, בסוריה, אפשרו לרב חמרה ולד"ר סמי חצבני לבקר את האחים בבית-החולים הצבאי בדמשק. בשל תנאים קשים במעצרים הם לקו כשחפת ואושפזו בבית-החולים.

מאז מעצרים ועד נובמבר 1990 ישבו השניים בכלא ללא משפט. רק לאחר לחצים רבים הסכימו הסורים כרוכ טוכס להעמיד אותם לדין בכלל. כתחילה האשימו אותם בביקור בישראל, ואחר-כך האשימו אותם בהאשמות אחרות, חסרות שחר, חסרות כל בסיס.

אינני רוצה להיכנס עכשיו לכל הפרטים על מינוי העורך-דין ועל פסק-הדין. שניתן לאחר דיון של שתי דקות בלבד, הכול באמת תוך הפקרת כללים המתקבלים על הדעת. הם נידונו בסופו של דבר ל-6.5 שנות מאסר.

אינני רוצה להיכנס לתיאור בתי-הכלא; ציין פה, בצדק, חבר הכנסת בריזה, שהם מן הגרועים בעולם — מתעללים באסירים שם באכזריות, מענים אותם במכשירי עינויים של ימי הביניים. אין בשום מקום בעולם דבר כזה, לא יעלה על הדעת בכלל, והשלטונות הסוריים עוסקים בזה.

אני רוצה להפנות מכאן, מהבית הזה, דברים גם אל ארצות-הברית, ירידתנו הגדולה. לא מספיק לדבר על דמוקרטיה ועל זכויות אדם. כאשר מדובר על מצבם של יהודי סוריה, ארצות-הברית חייבת לעשות, ומיד, בנושא זה. וגם כעת, אם באה משלחת סורית לווינגטון, לא צריך להרפות ממנה בנושא זה. צריך להעלות את העניין שעה שעה ויום יום; אנחנו, מבחינתנו כמובן, אבל האמריקנים יותר מאתנו, כי מול הסורים איננו יכולים לעשות הרבה, אבל האמריקנים צריכים ויכולים לעשות. לכן גם ציינתי קודם בסיפוק רב את העובדה, שחבר הכנסת בריזה העלה את הנושא הזה היום, דווקא היום, דווקא ב-4 בחודש, כשהסורים נמצאים בווינגטון והאחים סוויד נוקבים שם בבית-הכלא במצב אנוש, במצב קשה, תחת גלגלי עינויים, המכשירים הנוראים ביותר שאפשר להעלות על הדעת, ואיש בעולם לא עושה מה שצריך לעשות; פרט למעטים, שהם באמת חסידים וצדיקים, ואנחנו מעריכים מאוד את מה שהם עושים כדי להציל את יהודי סוריה.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שהנושא הזה הוא המחשובים ביותר שידע הבית הזה מעולם. מדובר כאן בגורלן של משפחות, בגורלם של אנשים, בגורלם של בני אדם. שגם אם לא היו יהודים היינו מזדעקים כלנו; על אחת וכמה, שמדובר כאן ביהודים, שאנחנו המדינה היהודית שלהם, שצריכה גם לחשוב עליהם כשהם נמצאים כאן אויב.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני רוצה להציע שבנושא הזה נקיים דיון במליאת הכנסת. הנושא חשוב מאין כמוהו, אנושי וגורלי, וטוב יהיה אם אנחנו כאן בבית הזה נקדיש את הזמן ואת תשומת-הלב לדיון בנוכחות גדולה של חברי הכנסת, דיון מיוחד שיתקיים בנושא הזה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד. חבר הכנסת בריזה, אתה מסכים לרעיון הנכון הזה?

מיכאל בריזה (העבודה):
השר שכנע אותי.

היו"ר ש' וייס:

בסדר גמור. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. יש הצעה אחת, והיא לקיים דיון במליאה בפרשה העגומה הזאת. נא להצביע, הצבעה מס' 14.

ומצליחים להביא למצב של הבכת בני שיחם, מאחר שלא תמיד הם מגלים בקיאות בנושא, והם מנסים להבין אותם על-ידי כל מיני שקרים שהם מציגים, והם מאמינים להם.

לשיא הציניות הגיעו הסורים, ובוה צדק כהחלט חבר הכנסת בריזה, וטוב שהביא כאן את התמונה לידיעת חברי הכנסת, כאשר הם אילצו את בני הקהילה היהודית בדמשק לצאת להפגנת תמיכה פומבית ברחובות דמשק במועמדותו של חאפו אל-אסד לתקופת כהונה רביעית כנשיא סוריה. כל זאת לעיני מצלמות הטלוויזיה, שהוזמנו לצורך זה כמובן במיוחד, הכול מתוזמן ומודרך על-ידי המוחברת האכזרית, הפוגע ללא רחם ביהודים בסוריה.

חבר הכנסת בריזה הביא כאן כמה דוגמאות של משפחות של יהודים שמעונים בדמשק ושהשלטונות הסורים מתאכזרים אליהם. המקרה הבולט ביותר הוא אולי של האחים אלי וסלים סוויד, שחבר הכנסת בריזה הזכירם. הסיפור שלהם מדגים אולי יותר מכל דבר אחר עד כמה אכזרית התנהגותם של הסורים. עד כמה היא אכזרית וקשה, עד כמה היא חסרת אנושיות, עד כמה אנחנו עוסקים פה באמת, הייתי אומר כמעט בחיות אדם.

צדק חבר הכנסת בריזה באומרו, אי לנו שאלה צריכים להיות הפרטנרים שלנו כשיחות מדיניות עכשיו. אם הם מתנהגים כך בארצם, איך נדע איך הם יתנהגו אחר-כך כשיחות? גם אם יושג אתם הסכם — איך יתנהגו אחרי הסכם כזה, אם שיטת הפעולה שלהם היא המוחברת והאכזריות הנוראה שבה הם מתנהגים?

סלים סוויד, יליד 1939, נשוי ואב לשבעה ילדים. במקצועו הוא היה רקע נחושת, אבל בשל מחסור בעבודה, הוא הועבר לעבוד אצל אחיו אלי, בבית-מרקחת שבבעלותו. אלי יליד 1957, רווק, רוקח בוגר אוניברסיטת דמשק ובעל בית-המרקחת "אל-אמין". ב-28 בנובמבר 1987 חזר אלי סוויד לסוריה מביקור בחוץ-לארץ, ונעצר בשדה התעופה. השלטונות לא הודיעו למשפחה על מעצרו. כשבוע לאחר מכן, בדצמבר 1987, נעצר האח השני, סלים, על-ידי קצינים סורים, שלקחוהו לחקירה, ולאחר מכן נעלמו עקבותיו. מיד עם מעצרו של האחים החרימו השלטונות את כל רכוש המשפחה, את הבית, את בית-המרקחת, את תכולת הכתים שהיתה להם, כל מה שהיה להם. למעשה המשפחה נותרה ללא קורת גג, ללא כל הכנסה, ללא כל יכולת לקיים את עצמה באופן המינימלי ביותר — ככני אדם. כל זאת במשך שלוש שנים, בלא שתדע כלל מה קרה לשני האחים.

מיום מעצרו בסוף 1987 ועד למאי 1989 הכחישו הסורים את דבר מעצרו, וכל המאמצים לקבל פרטים על-אודות שני האחים, גם מצד המשפחה וגם מחוץ-לארץ, עלו בתוהו. רק במאי 1989 נתקבל מידע, באמצעות המרכז לזכויות האדם בז'נבה, ולפיו הודיעה סוריה, כי השניים אכן נמצאים במעצר, וכי צעדים משפטיים ייקטו בהקדם האפשרי.

רק בספטמבר 1989 הורשתה המשפחה בפעם הראשונה לבקר את העצורים בכלא. זו היתה גם הפעם הראשונה שבה אופשר לשני העצורים להחליף בגדים. מאז מעצרו, כמעט שלוש שנים, לא אפשרו להם להחליף את בגדיהם. הם ישבו בכלא כתנאי מעצר קשים, בתוך מרתפים רטובים, ועברו עינויים פיסיים קשים במידה שאין להעלות כלל על הדעת שבני אנוש מסוגלים לה.

בינואר 1990 ניסה הרב חמרה, רבה הראשי של דמשק, לבקר את האחים סוויד בכלא, אך השלטונות לא אפשרו זאת.

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של

הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

אם כן, שמונה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. הדיון יתקיים במליאה. אני מקווה ששיאוות הכנסת תמצא גם את העיתוי הנכון לקיום הדיון במליאה, בתיאום עם הממשלה ועם בעל ההצעה חבר הכנסת בריזרה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את

הנושא בסדר-היום

— 8

— אין

נגד

— אין

נמנעים

יט. הצעה לסדר-היום

עיריית חדרה מתכננת להקים "מכלאות" לפועלים הערבים

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה הבאה בסדר-היום בנושא: עיריית חדרה מתכננת להקים "מכלאות" לפועלים הערבים — הצעה מס' 6014, של חבר הכנסת נואף מסאלחה. בבקשה.

נואף מסאלחה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול אני מודה לחבר הכנסת שבח וייס, סגן יושב-ראש הכנסת, שהסכים להחליף אותי כדי שאוכל לנאום.

אני רוצה למחות לפרוטוקול הכנסת על כך, שהנושא הזה מונח שלושה שבועות על סדר-היום. בשבוע שעבר הייתי יושב-ראש הישיבה מהשעה 16:00 עד השעה 18:30, דבר שהסגנים לא אוהבים, וגם הפעם. שמו את הנושא בשעה 18:30, ואני הסכמתי שידחו זאת לבוקר, כי חשוב לי שגם חברי הכנסת ישמעו. אני לא מעיר את ההצעה מכיוון שהטלוויזיה הפסיקה לצלם: זה לא כל כך חורה לי. אני מעיר את ההצעה הזאת מפני שגם היושב-ראש שקדם לי הקדים את חברת הכנסת שולמית אלזני בלי שום הצדקה.

כמחאה אני משעה את עצמי מנשיאות הכנסת לשבועיים וגם מניהול הישיבות. אני רוצה שסגן מזכיר הכנסת יקשיב. אם מזכיר הכנסת לא יכול לעמוד בסיכום — זו לא העדפה, זו הצעה ראשונה שלי, והיא הצעה רגילה שלא אישרו אותה כדחופה, זו זכותם. אני משעה את עצמי. יכול להיות שאני מעניש את הסיעה שלי, אבל כנראה גם לה מגיע עונש.

למה אני אומר זאת? אני אחד האנשים האחרונים בבית הזה שמנסה לנצל כל מלה נגד הערבים, כי אני גדלתי לפחות על תחושה שמגיע לי מה שמגיע לחברים אחרים; לכן, בלי שחצנות אבל גם בלי רגשי נחיתות. שמעתי קודם את הדיון, ואני מזדהה עם כל מלה שאמרו חבר הכנסת בריזרה והשר. ראיתי את התמונה בטלוויזיה בכיתי עם אשתי וילדי, ולעגנו לחאפז אסד. אם מכריחים את יהודי סוריה, במצבם, לרקוד לכבוד חאפז אסד, אני לא משווה. אנחנו משטר דמוקרטי. אבל כשאתה רואה עיתון עברי, מומף של "ידיעות אחרונות", "אמצע חדרה", יוצא בכתורת: "בכוננת עיריית חדרה להקים מכלאות ריכוז לפועלים הערבים מהשטחים" — התקוממתי בשנה שעברה כאן על ראש עיריית פתח-תקוה ועל ראש עיריית נהרייה באותם נושאים, והם נרתעו, אני לא רוצה להגיד רק ממני, גם מהערבים ומהיהודים שנועקו. עצם השימוש במלה מכלאה — מה, אנחנו לא בני אדם? זה אזור המגורים שלי. בחדרה וסביבתה יש יותר מ-100,000 ערבים ויותר מ-100,000 יהודים, שגרים, הלוואי על כל עם ישראל ועם ישמעאל שיחיו במדינת ישראל כמו באזור חדרה.

חשב מי שחשב שאני בא להצליף בראש עיריית חדרה — ומגיע לו. אבל הוא חבר שלי, הוא אדם הגון. הבעיה אינה

נחמיה להב. כשאני הכרתי אותו היה שמו אחרק, לפני ששינה את שמו, לפני שהיה ראש עיר. הוא איש הליכוד ואני איש המערך. אחרי הרצח המתועב, היחיד שהיה בחדרה, עלי-די תושב השטחים — אני גינתי אותו כאן — של רוזנמן, זיכרונו לברכה — באותו יום היינו בחדרה, באוטובוסים, בבתי-קפה, בלשכת משרד הפנים, במרשם התושבים, בקופת-חולים, בבנק הפועלים, איפה לא?

יש לנו בעיה בחדרה. גם כשהיה בה ראש העירייה מהמערך, חיליק כהנא, הוא לא מצא למוניות של כפר-קרע, אוס-אל-פחם, ערה, ערערה, מקום חנייה בתשלום. אלה מוניות שמובילות ערבים תושבי ישראל, לא תושבי השטחים.

אני זועק כי ברגע שרואים, אני ואבוי, ערבי פוגע ביהודי — ואני נגד — מודעק כל העולם. אם גרמני אומר, חס וחלילה, מלה על יהודים, בצדק כללנו נזעקים, גם הערבים. ראיתי את הוועידה אתמול, וכמה שמחתי כשחבר הכנסת אליקים העזני קם ואמר: אני נגד טרנספר. אני לא מסכים אתו בעניין הביטחוני והמדיני, אבל יש לו יושב-ראש שרוצה ללכת עם גנדי. כשאתה רואה שרים שמדברים על טרנספר, זה לא מכלאות: במכלאות לפחות הוא הולך לעבודה, מושפל ואחר כך חוזר הביתה אל הילדים שלו.

אני אצטט מה אומר העיתון העברי הזה. דרך אגב, טלפן אלי הביתה אלדד, העורך. לא אני מצאתי את המציאה, לא ראיתי זאת באותו שבוע. סוחר שביקש להישאר בעילום שם אמר: "ראש העירייה הוא האשם העיקרי בכל הנושא; חבל שהצבעתי למענו" תראו איזה רקע, חבל שהוא הצביע עבורו — "אילו הוא היה החלטי בעניין, מזמן לא היו רואים פה לא פועלים ולא מוניות". לאן נלך?

אני אומר לכם מה אנחנו עושים בחדרה, ואני לא מצטרף. גדעון סער, יושב-ראש ארגון סוחר חדרה, הוא בוודאי לא מהמערך, לא ראיתי איש מערך שהוא יושב-ראש ארגון סוחרים.

היו"ר ש' וייס:

לא, לא, יש דווקא. במסחר זעיר יש.

נואף מסאלחה (העבודה):

גדעון סער, יושב-ראש ארגון סוחר חדרה ובעל החנות "נעלי קרולה", הנמצאת מעל לשוק, אמר בעקבות דברים אלה: "יש לי קליינטורה רבה מהמגזר הערבי". זאת אומרת, רוב הכסף שלנו בחדרה. "היחסים בינינו לבין ערביי האזור הם יחסים די מצוינים והאווירה ששוררת בינינו רגועה ונעימה"; למה אני מצטט אותו? כי הוא בוודאי מבין לא רק דעה אישית אלא הלך רוח של הסוחרים בחדרה.

יש לי המוסף "אמצע חדרה" מהשבוע; כתוב בו: "להב: כתב מקומון פברק ידיעה לפיה יוקמו מכלאות לעובדים

שר הפנים א' דרעי:
טוב.

אני חושב שאף אחד מחברי הבית לא חולק על מה שאמר חבר הכנסת מסאלחה, דברים כדרכונות, דברים שיוצאים מן הלב, ואני בטוח שנכנסים ללב של כל אחד ואחד מאתנו.

יאי צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא להגויס. אני מבקש.

שר הפנים א' דרעי:
למה?

יאי צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא של כל אחד מאתנו, ללבם של רבים.

שבח וייס (העבודה):
יש כאלה שתומכים בזה. הם לא יושבים באולם עכשיו.

שר הפנים א' דרעי:
בסדר. אני רוצה להאמין שזה נוגע לכל אחד מאתנו. שמעתי את ההערה.

אני רוצה להציע לחברי הבית, שבנושאים הרגישים הללו — אדוני היושב־ראש, אני פונה אליך כאל אדם אחראי, ואני מכיר את גישותך לדו־קיום בין יהודים לערבים במדינת ישראל — נושאים רגישים, שעצם העלאתם מצביעה על רגישות, לפני שמעלים אותם רצוי לברוק את הדברים עם האחראים לעניין או אתי, בפרט כשאני שומע שלמציע, לחבר הכנסת מסאלחה, יש יחסים טובים עם ראש העיר. אם יש, חלילה, אפילו עשרה אחוזים של מחשבה כזאת, כדאי להתריע עליה מעל הבמה, כדאי לעלות ולהזהיר מפני הדברים האלה, כדי שגם אם למישהו יש, ולו רק מחשבה, שירד ממנה.

לצער, לפי תשובות מוסמכות ובדיקה — לא הסתמכתי פה רק על התשובה, ומכיוון שהנושא רגיש, ביקשתי לבדוק את הדבר גם במחוז וגם בעירייה, לבדוק באופן מעמיק — אני יכול לומר, שחבר הכנסת מסאלחה ניזון — והוא גם אמר זאת פה — מכתבה שפורסמה בעיתון מקומי, "אמצע חדרה", ובה מצוטט פקח בעיריית חדרה, האומר כי בכוונת העירייה להזיז את תחנת המוניות הערבית-הישראליות ולהקים במקומה מקום ריכוז לפועלים הערבים.

ביור מעמיק של הנושא מעלה, כי ידיעה זו מצוצה מן האצבע — ותסלחו לי על הביטוי הלא-כל־כך־מכובד — ובשקר יסודה. זו היתה גם תשובתו של ראש עיריית חדרה לכתב המקומן שפנה אליו, אלא שהכתב הזה — לצער, גם זה הפך להיות מכת מדינה — לא טרח כלל לציין את תשובת ראש העיר.

יתירה מזו, ראש העיר הודיע לכתב וגם לי, שאם ימסור לו הכתב את שם הפקח שמסר לו את הידיעה הכוזבת הזאת, הוא יפטרו לאלתר.

עיריית חדרה חוזרת ומכריזה, כי מעולם לא התכוונה, והיא איננה מעלה כלל על דעתה לבצע פעולה נואלת מסוג זה. אני אומר זאת בשם עיריית חדרה. אני אומר גם יותר מזה, על אחריותי וכשמי, ודברי נרשמים כ"דברי הכנסת", שאני עומד מאחורי הדברים הללו מכיוון שאני סומך על ראש עיריית חדרה. הוא יודע שאני אומר את הדברים הללו, וכשאני מעלה אותם בשמו מעל הבמה הזאת, זה מקבל תוקף.

יאי צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אדוני היושב־ראש, אפשר לשאול?

ערבים". הוא לא פכר, אני אגיד לכם מה כותב סגן ניצב יוסי אמסלם, שהוא מפקד משטרת חדרה ואני מכיר אותו אישית: "בתחנת חדרה מקימים מחסומים ועורכים בדיקות שגרתיים לפי הצורך. לגבי הבדיקות והחיפושים שאנו עושים בקרב פועלי השטחים, שמגיעים לחדרה עם אישורי כניסה, אנו עושים זאת בצורה חוקית, כפי שהחוק מחייב אותנו. כל מי שיש לו רשיון כניסה חוקית לא נפריע לו. אבל לגבי המכלאות, אני לא קורא להן מכלאות" — היות שהוא איש משטרה הוא חייב להיות זהיר יותר בדבריו, הוא לא פוליטרוק — "דובר על מקומות ריכוז שהעירייה מתכוונת לעשות" — אומנם הוא מעדות המזרח כמוני; אבל בשביל יהודים, מקומות ריכוז לא טובים יותר ממכלאות: אני לא משוה, אבל גם הניסוח אינו הכי טוב — "זה כמה חודשים לא שמעתי על הנושא. כאשר תהיה פנייה אלינו בנושא, נשקול את העניין בצורה רצינית".

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להאריך, אני רוצה רק להגיד, לא בא כחשבון כל יחס שלילי, לא לפועלי השטחים ולא לערביי ישראל. אני בעד דו־קיום יהודי-ערבי אשר יהיה מושתת על ביטחון — לא אני ממנה על הביטחון — ועל כבוד הדדי. אנחנו חייבים לעקור מהשורש כל התבטאות, כל מזימה, כל כוונה, כל מחשבה על ריכוזים ועל מכלאות.

בהזדמנות זו אני קורא לראש עיריית חדרה, שסוף־סוף ימצא מקום נוח, אנושי, טוב וגם בטיחותי כתחנת מוניות לכפרים ערביים ולערים ערביות בסביבת חדרה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת מסאלחה. אני מבקש להגיד, אדוני שר הפנים, ברשותך, כי היתה פה איזו טענה של חבר הכנסת מסאלחה. חבר הכנסת מסאלחה, אנחנו נעביר את הטענה הקשה שלך, לדעתי, ביסודה גם מוצדקת, לדיון בנשיאות.

אדוני שר הפנים, בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב־ראש, חבר הכנסת מסאלחה, גם אני רוצה לרשום הערה לפרוטוקול. בשבוע שעבר החזיקו אותי כאן כמה שעות, וברגע האחרון הודיעו לי, שחבר הכנסת מסאלחה מוריד את ההצעה שלו והיא נדחת לשבוע הבא. סתם גרמו שאבוכו שעות מיותרות בכנסת. אני חושב, שכדאי שחברי הכנסת, שברוך כלל מתמרמרים על השרים שלא מופיעים הרבה, יתחשבו. אנחנו גם עובדים, ויש לנו הרבה דברים לעשות.

היו"ר נ' מסאלחה:

סליחה, אדוני, אני אומנם היושב־ראש עכשיו, אבל תרשה לי להעיר. אתה ראתה אותי כאן כשנכנסת לאולם, אני יושבתי עד שהכנסת סגרה את שעריה.

שר הפנים א' דרעי:

אינני בא אליך בתיבות.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מסביר לך, אין כאן עניין שהסכמתי להוריד. העמידו את הנושא במקום שלפני האחרון. אתה ראתה את חבר הכנסת מסאלחה כיושב־ראש הישיבה. לכן סיכמנו מה שסיכמנו, בהסכמתך. אני ביקשתי לשאול אותך קודם. שאלו אותך כאן. את זה אני מוסר לפרוטוקול, אחרי ההערה שלך.

בבקשה, אדוני השר.

שאינן שום אש ולכן אין גם שום עשן מאחורי הכתבה בעיתונים הללו.

שמעון שטרית (העבודה):
אני חושב שכל אדם שכן נכתב עליו, זכותו לתבוע את העיתון על הוצאת דיבה. ואני מזמין, אם באמת — — —

יאריר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אתה יודע אחרי כמה זמן תקבל תשובה? ייקח עשרים שנה.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת גמליאל, תנו לו לסיים משפט. תנו לו להביע את דעתו. בבקשה.

שמעון שטרית (העבודה):
אני רוצה לומר, שכבר היו מקרים, ואנשים זכו בכתביעות. אם עד כדי כך הדברים קלוטים מן האוויר, כפי שהוצג בפנינו, הרי אני מופתע, ואף-על-פי-כן אני חושב שצריכים לגנות בלשון חד-משמעית, שאין עמה ספק, כל רעיון כזה. עצם העובדה שרעיון כזה נדון צריכה לעורר בנו בושה וכלימה.

לכן הייתי סבור שעדיף שלא להסתפק בהודעה של השר, ורצוי לקיים דיון שיהיה לו אפקט ציבורי, מוסרי, שבו מליאת הכנסת תגיד שהיא דוחה בשאט-נפש כל רעיון כזה. כך אני חושב. זה לא רק עניין של חיקון עובדה. יש ערך הצהרתי לכך שמליאת הכנסת תתייחס לנושאים האלה. אין זו הפעם הראשונה שהנושא הועלה לדיון, והוזכרה כאן פתח-תקווה. אנחנו צריכים לחנך את הציבור להפסיק לחשוב ברוח שלילית ובזוויה במונחים האלה על תושבים או על אזרחים שבמקרה הם מבני ישמעאל ולא מבני ישראל.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. אדוני השר, כבעל ההצעה לסדר-היום, אני חייב להגיד לך ולפרוטוקול הכנסת, שהיה פקח בעיריית חדרה, גם ראש העיר להב מזכיר אותו, שהתווכח עם הפועלים הערבים, גם אנשים מהאזור שלנו, וישב אתו ראש עיריית אוס-אל-פחם. אני לא קראתי לכולכם, לפרוטוקול, מה שנכתב. היתה הכחשה. אתה טענת, אדוני השר, שהכתב לא הכחיש. יש לי צילום, נתתי אותו לקצרתית.

שר הפנים א' דרעי:

התשובה הוכנה לפני שבועיים.

היו"ר נ' מסאלחה:

הכינו לך את התשובה לפני שבועיים. יש לי צילום של התשובה. אני רוצה לומר, שגם סגן נציב אמסלם, מפקד משטרת חדרה, מצוטט כאן. מה הוא אומר? הוא אומר: מקומות ריכוז.

אף-על-פי-כן, כדי שלא לפגוע לא באווירה, וודאי שלא ביחסים שבין יהודים לערבים, אני מסתפק בתשובת השר. אני רק הערתי, כדי שלא ייאמר כאילו לא הערתי את ההערות האלה. אני אדבר עם ראש עיריית חדרה, ואנסה למצוא שם מי אשם. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:
כן, בבקשה.

יאריר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
זה נוגע למושב אחד. ההודעה הזאת משמחת. השאלה היא מה עם אס-המושבות?

שר הפנים א' דרעי:
איוז אס-המושבות?

יאריר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
פתח-תקווה.

היו"ר נ' מסאלחה:
פתח-תקווה.

שר הפנים א' דרעי:
אה, לגבי פתח-תקווה כבר נתנו תשובה לעניין. גם אז אמרתי שהיתה גוזמה בצורה שבה הציגו את הדברים. אומנם לא קיבלתם תשובה נחרצת כל כך כמו תשובת ראש עיריית חדרה — הוא הציג את העניין שהוא לטובת הפועלים, שלא יישארו בחוץ בגשמים. הנושא הזה הועלה והועבר לוועדת הפנים. אני חושב שהוועדה דנה בעניין.

אני פונה לחבר הכנסת מסאלחה, שהוא עכשיו יושב-ראש הישיבה, אני פונה אליך בגלל רגישות הנושא, ומציע, בגלל ההכחשה החדר-משמעית שהשמעתי, להסתפק בתשובת השר. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת שמעון שטרית, רצית הצעה אחרת.

שמעון שטרית (העבודה):
כן.

היו"ר נ' מסאלחה:
בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:
אם אתה מסתפק בתשובת השר, חבל שחס — — —

היו"ר נ' מסאלחה:
אין דבר שחס בכנסת. אני מהרהר. הוא ידבר דקה ואני מהרהר.

שר הפנים א' דרעי:
טוב. רבותי, רק תחשבו.

היו"ר נ' מסאלחה:
בסדר. דקה. בבקשה, חבר הכנסת שטרית.

שמעון שטרית (העבודה):
אדוני היושב-ראש, אני חושב שאנחנו צריכים, כולנו, להוקיע גם דיבורים המשמשים בסיס לכתב להביא ידיעה כזאת. למרות ההכחשה הטוטלית ששמענו עכשיו מפי השר, אני מתאר לי שגם עיתונאים, ואולי לא כל כך מקצועיים, ואולי לא ככירים, לא ממציאים דברים מהאצבע. יש איזה עשן.

שר הפנים א' דרעי:
חבר הכנסת שטרית, אתה נותן להם יותר מדי קרדיט, לעיתונאים האלה. מי שמכיר את התופעה של המקומונים יודע.

חוכרת ט', ישיבה שני

— הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (חבר מועצה שפרש מסיעתו);

הצעת חוק הרשויות המקומיות (גמלאות לראש רשות וסגניו) (תיקון — הגדרת ראש רשות) —

כ. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (חבר מועצה שפרש מסיעתו), התשנ"א — 1991*

(הצעת חבר הכנסת א' דיין)

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב־ראש, חבר הכנסת דיין, אני אומר מראש, שאין לי התנגדות שהעניין יעבור בקריאה טרומית לדיון בוועדת הפנים, אף שהנושא לא־פשוט כלל וכלל, כמו שחבר הכנסת דיין ניסה לתאר ולהשוות חבר הכנסת לחבר מועצה. מי המנגנון שיקבע לגבי חבר מועצה? בכנסת יש ועדת הכנסת, יש מנגנון. שם מי יקבע? האם יקימו מנגנון לחברי מועצות? מה זו החלטה חשובה ומה זו החלטה לא־חשובה? האם הצבעה בנושא רמזורים או בנושא תקציב או בנושאים אחרים? הרי יצטרכו לקבוע כאן איזה בית־דין, או איזה מנגנון שיהיה כעין ועדת הכנסת לגבי כל הרשויות המקומיות, ואיני בטוח שזו הכוונה, ואיני בטוח שזה אפשרי.

אולם, היות שחבר הכנסת אלי דיין הוא ראש עירייה ותיק, שמכיר את הבעיה בשטח, אין לי התנגדות לדיון בוועדת הפנים, ואני מקווה ששם יובהרו הנקודות ולא יהיה צורך להמשיך הלאה. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על העברת הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (חבר מועצה שפרש מסיעתו), התשנ"א — 1991, של חבר הכנסת אלי דיין, לדיון מוקדם בוועדת הפנים.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 10

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר הצעת חוק לתיקון פקודת

העיריות (חבר מועצה שפרש מסיעתו),

התשנ"א — 1991, לדיון מוקדם בוועדת

הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

10 בעד, אין נגד, אין נמנעים. הכי טוב להיות שר בלי להיות חבר הכנסת. אדוני השר, אתה לא התנגדת, אבל לא הצבעת. אתה רואה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר־היום: הצעת חוק תתש"ה, הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (חבר מועצה שפרש מסיעתו), התשנ"א — 1991. בבקשה, חבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, התיקון המוצע הוא בעצם אותו תיקון שחוקקה הכנסת לגבי חבר הכנסת שפרש מסיעתו. ואני מציע בהצעת חוק זו, שאותם כללים שבאו לחזק את הסיעות בכנסת יחולו על חברי סיעה ברשות מקומית. מאחר שהמנדט לא ניתן לנו באופן אישי, וכאשר אנו נבחרים, איננו נבחרים באופן אישי, אלא כרשימה של סיעה שמייצגת רעיון ואידאולוגיה, וכך הציבור בוחר בנו וכך גם סיעה ברשות מקומית היא סיעה שיש לה מצע ותוכנית, אני מציע שלא תהיה אפשרות לחבר סיעה ברשות מקומית, לאחר שנבחר לא באופן אישי, אלא כרשימה של הסיעה, לפרוש ולא להצביע עם סיעתו בנושאים חשובים, כמו בחירת ראש הרשות, או בחירת סגנים, או בנושא התקציב. אם פרש חבר סיעה, אני מציע, שיחולו עליו אותן סנקציות שחלות על חבר הכנסת שפרש מסיעתו.

אני יודע שיושב־ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת אוריאל לין, שראה את הצעת החוק, אמר שזו הצעה טובה מאוד. ומן הראוי לחזק את טוהר המידות בשלטון המקומי, דבר חשוב לא פחות מאשר בכנסת. זה יחזק את הסיעות ולא יהיה מה שנקרא כלל־ריוס של סיעות, שחבר ייבחר בסיעה ולאחר מכן יעשה מה שהוא רוצה ויפרוש מהסיעה. אנחנו רוצים להחיל עליו סנקציה. אם הוא עושה זאת, הוא ייחשב למי שהתפטר מכהונתו, ולא יוכל להיכלל בבחירות הבאות למועצה כרשימת מועמדים שהגישה הסיעה של המועצה היוצאת.

גם כאן אנחנו משאירים, כפי שהשאירו בכנסת, את ההתפלגות המותרת — מתי זה ייחשב פרישה ומתי זה ייחשב התפלגות.

אני מציע שהנושא יידון בוועדת הפנים, ויגובש כדי לחזק את השלטון המקומי.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. בבקשה, אדוני שר הפנים.

כא. הצעת חוק הרשויות המקומיות (גמלאות לראש רשות וסגניו) (תיקון — הגדרת ראש רשות),

התשנ"ב — 1991**

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנו עוברים אפוא להצעת חוק תתתפ"ט, הרשויות המקומיות (גמלאות לראש רשות וסגניו) (תיקון — הגדרת ראש רשות), התשנ"ב — 1991, של קבוצת חברי הכנסת. ינמק מהמקום חבר הכנסת יאיר צבן.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברת הכנסת עדנה סולודר, את מסכימה שחבר הכנסת יאיר צבן יקדים אותך?

עדנה סולודר (העבודה):

כן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר הפנים, אני מתכבד להגיש הצעת חוק של חברי הכנסת יאיר צבן, חיים אורון, מרדכי וירשובסקי, יצחק לוי, דוד ליבאי, אוריאל לין, האשם מחאמיד, חגי מירום, חסיין פארס, אברהם פורו, דוד צוקר, יואש צידון, אמנון רובינשטיין, חיים רמון, אברהם שוחט, משה שחל, שמעון שטרית, יעקב שמאי ודן חיכון, שסימנה תחתפ"ט — חוק הרשויות המקומיות (גמלאות לראש רשות ולסגניו) (תיקון — הגדרת ראש רשות), התשנ"ב — 1991.

חוק הרשויות המקומיות קובע את זכויות הגמלאות של ראש הרשות המקומית וסגניו בשכר. בהיות ראש הרשות נבחר לתקופה קצובה, מוענקות לו זכויות גמלאות משופרות, הדומות לזכויות חברי הכנסת. החוק אינו מבחין בין ראש רשות שנבחר על-פי החוק לבין ראש רשות שהוא פקיד ממונה מטעם משרד הפנים, מה שקרוי ראש ועדה קרואה. כתוצאה מכך יוצא, שעובדי מדינה, המתמנים על-ידי משרד הפנים לכהן כראשי ועדות קרואות ברשויות מקומיות, נהנים מתנאי פנסיה של ראש רשות נבחר.

הצעת החוק שלי באה לתקן את המעוות הזה, ואני מעריך את העובדה, שוועדת שרים לענייני חקיקה החליטה לתמוך בחוק הזה, ומבקש להעבירו לוועדת העבודה והרווחה, המופקדת על חוקי הגמלאות.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. אדוני שר הפנים, בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:

אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים.

היו"ר נ' מסאלחה:

ועדת הכנסת תקבע.

שר הפנים א' דרעי:

לוועדת הפנים. כל נושאי הפנים הם בוועדת הפנים.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לפי התקנון — ועדת העבודה והרווחה.

היו"ר נ' מסאלחה:

ועדת הכנסת תקבע.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מבקש, שכפי שדנו בעבר כך ידונו בעתיד. ועדת הכנסת חקבע.

היו"ר נ' מסאלחה:

זה מה שאני אומר לשר הפנים. אם זה עניין של ועדת הפנים, אדוני השר, ועדת הפנים תדון בהצעת החוק, ויירשמו דבריו כפרוטוקול.

שר הפנים א' דרעי:

חבר הכנסת יאיר צבן, תסמוך עלי. ואם יושב פה חבר הכנסת וירשובסקי — — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא.

שר הפנים א' דרעי:

אתה לא שמעת אותי, איך אתה כבר קופץ?

גם חוק הגמלאות של עובדי רשויות מקומיות וראשי רשויות מקומיות נדון בוועדת הפנים של הכנסת. אל תפגעו בוועדת הפנים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתה הסכמת שזה יעבור לוועדה. איזו ועדה — על כך תחליט ועדת הכנסת.

שר הפנים א' דרעי:

חבר הכנסת וירשובסקי, אני שאלתי אותך שאלה מקצועית. הנושא של גמלאות של ראשי רשויות מקומיות, של עובדי רשויות מקומיות — — —

קריאה:

למה חבר הכנסת וירשובסקי?

שר הפנים א' דרעי:

הוא יעץ משפטי, הוא עורך-דין.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה צריך להיות בוועדת הפנים.

שר הפנים א' דרעי:

זה ברור. חבר הכנסת צבן, זה ברור.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת צבן, אתה מסכים?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זו שאלה תקנונית עקרונית. אני לא מופקד על התקנון. ועדת הכנסת תראה לפי המסורת והנהל המקובלים בכנסת. לפי זיכרוני, זה נדון בוועדת העבודה והרווחה. אם אני טועה, ועדת הכנסת תחליט.

היו"ר נ' מסאלחה:

זה מה שאני מסביר לשר. אין בעיה תקנונית.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אלא אם יש כוונות זרות.

שר הפנים א' דרעי:

סליחה, חבר הכנסת צבן, אם אתה מעלה את הכוונות הזרות, לצערי חוזרים על המלה. גם כאשר אומרים דברים בשקט, שומעים אותם. אני שמעתי מה שאמרת לחבר הכנסת ליבאי בשקט. אל תעלה כאן כוונות זרות. אם יש כוונות זרות, לך יש כוונות זרות. עם כל הכבוד, אדוני — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

ועדת השרים לענייני חקיקה החליטה לתמוך בהצעת החוק הזאת.

שר הפנים א' דרעי:

אני אחליט מה אני רוצה לענות. אתה לא תגיד בשמי מה אני אחליט, בסדר? עם כל הכבוד, אני אחליט מה אני אחליט.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מותר לך.

שר הפנים א' דרעי:

עקרונית אמרתי לחבר הכנסת צבן קודם, שגם לי יש ויכוח. אבל ההצעה אינה פסולה. יש מה לדון בה. אבל כשרוצים להגיד שוועדת הפנים לא ראויה לדון, ואני יודע מה הסיבות שלו, את זה אינני מוכן לקבל.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מותר לי להסביר לך משהו?

שר הפנים א' דרעי:

לא, תודה.

שושנה ארכלי-אלמזלינו (העבודה):

אדוני היושב-ראש, משפט אחר אני יכולה להגיד?

היו"ר נ' מסאלחה:
כן.

שושנה ארכלי-אלמזלינו (העבודה):

אותה ועדה שדנה בחוק העיקרי וקבעה את הגמלאות של ראשי הערים וסגניהם תדון גם בהצעה זו.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לי אין בעיה, אני אומר: אותה ועדה שדנה בחוק תדון בתיקון.

שושנה ארכלי-אלמזלינו (העבודה):

אני זוכרת, שכאשר היית יושבת-ראש ועדת הפנים עסקתי בנושא. יכול להיות שוועדת הפנים דנה בחוק העיקרי. צריך לברר זאת. לא צריך להעביר לוועדה אחרת. אותה ועדה שעסקה בנושא צריכה לטפל גם בנושא זה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אדוני השר, בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, הצעת החוק נועדה, כפי שנאמר בדברי ההסבר, למנוע את תחולת החוק הקובע את זכויות הגמלה של ראשי רשויות מקומיות מאותם ראשי רשויות שאינם נבחרים אלא מתמנים על-ידי שר הפנים.

מאחר שמדברי ההסבר להצעת החוק מתקבל הרושם המוטעה, כאילו כל ראשי הרשויות המתמנים על-ידי שר הפנים הם עובדי מדינה לשעבר, יש להעמיד עובדות על דיוקן ולהבהיר, כי האנשים המתמנים לכך הם אנשי מקצוע, הבאים מקרב מגזרים שונים ומגוונים, לרבות המגזר הפרטי, ורק עובדי מדינה מעטים, ולא דווקא עובדי משרד הפנים לשעבר — רובם אינם עובדי משרד הפנים לשעבר — התמנו לתפקיד זה.

על-פי פקודת העיריות ופקודת המועצות המקומיות, יש לראשי ועדות ממונות כל הסמכויות המוקנות לראשי רשויות נבחרים, ומעמדם זהה בכול למעמדם של ראשי רשויות מקומיות רגילים. עומס העבודה המוטל על ראשי ועדות ממונות, לא זו בלבד שאיננו פחות מזה המוטל על ראש רשות מקומית נבחר, אלא במקרים רבים אף עולה עליו, שהרי שר הפנים מוסמך לפזר מועצת רשות מקומית נבחרת ולמנות במקומה ועדה למילוי תפקידי המועצה, רק כאשר כלו כל הקצין, וועדת חקירה קבעה שהמצב ביישוב שבו מדובר קשה ביותר ואין המועצה הנבחרת מסוגלת למלא את התפקידים המוטלים עליה על-פי הדין.

מכאן שוועדה ממונה נכנסת, בדרך כלל, לתפקידה במקום שבו פני הדברים מבחינת רמת השירותים המוניציפליים והמנהיגות המקומית ירודים ביותר, ולכן נדרש מאדם שהתמנה לעמוד בראש ועדה כזאת להקדיש את כל זמנו ומרצו במשך כמה שנים כדי לתקן את כל הקלקולים הקיימים באותה רשות — לפתח את היישוב, להעמיק את הגבייה, להעלות את רמת השירותים ולסייע בטיפול מנהיגות מקומית. כדי שניתן יהיה לחזור ולאפשר ליישוב להתנהל באמצעות מועצה נבחרת.

ברור שאם רוצים לשכנע אנשים רציניים ומקצועיים לקבל על עצמם נטל זה של גיהול רשות מקומית, יש לקבוע להם גמול נאות והולם על עבודתם, ומאחר שכהונתם היא לתקופה מוגבלת, מן הראוי שהגמול הנאות יבוא לידי ביטוי גם בהיקף זכויות הפנסיה שלהם.

כאמור, על-פי המצב החוקי הקיים היום, זכויות הפנסיה של ראשי רשויות מקומיות ממונים זהות לאלה של הנבחרים, שכן לכאורה אין כל סיבה להבחין ביניהם נוכח זהות המעמד, הסמכויות והתפקידים. ובאמת, מה לכאורה ההיגיון לקבוע זכויות שונות, למשל לסמיר דרוויש, שנבחר לראש הרשות המקומית בקה אל-עריבה, ולאחר שפוזה המועצה שם הוא נתמנה, על-פי המלצת ועדת החקירה, לעמוד בראש הוועדה הממונה במקום, שכן בו עצמו לא מצאה הוועדה כל פסול? מדוע בעד תקופת כהונתו כראש הוועדה הממונה לא יקבל מר דרוויש אותן זכויות שלהן היה זכאי כאשר כיהן כראש הרשות הנבחר, הרי הוא מבצע אותה עבודה ממש?

אולם מציעי החוק סבורים שיש טעם לפגם בכך שראשי רשויות ממונים יזכו לאותן זכויות שלהן זכאים ראשי רשויות נבחרים, והממשלה, עם כל ההסתייגויות והלבטים שהיו לה לגבי הצעה זו, סבורה היתה שמן הראוי שהנושא יתברר בצורה מקיפה בוועדת הכנסת.

בוועדה יהיה צורך, בין השאר, לקבוע לאילו זכויות פנסיה כן יהיו זכאים ראשי הרשויות הממונים, אם החוק החל על נבחרים לא יחול עליהם. כמו-כן יהיה צורך לשקול, האם יש מקום להבחין בנושא זה בין ראש ועדה ממונה, שבא מן המגזר הפרטי, לבין זה שהיה עד למינויו עובד מדינה, ואולי בכלל הפתרון הנכון הוא להשאיר את המצב הקיים בעניין תחולת חוק הגמלאות של הנבחרים על הממונים, ורק לקבוע תקופת כהונה מינימלית כיושב-ראש ועדה ממונה שתזכה אותו בגמלאות אלה?

על כל השאלות הללו ועל אחרות תצטרך הוועדה — לדעתי, הוועדה הנכונה היא ועדת הפנים, אבל אני מקבל שוועדת הכנסת תקבע איזו ועדה מוסמכת על-פי המסורת של הכית לטפל בנושא הגמלאות.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חברי הכנסת, מי בעד — — —

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הצעת החוק עוברת להחלטת ועדת הכנסת?

היו"ר נ' מסאלחה:

כן, להחלטת ועדת הכנסת. די היה בוויכוח שהיה כאן.

חברי הכנסת, ניגש להצבעה. זו הצבעה מס' 16.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 16

נגד — 1

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות

המקומיות (גמלאות לראש רשות וסגניו)

(תיקון — הגדרת ראש רשות),

התשנ"ב—1991, לדיון מוקדם בוועדה

שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, תוסיף את קולי. בבקשה, לא הספקתי להגיע לשולחן שלי.

— הצעת חוק הרשויות המקומיות (גמלאות לראש רשות וסגניו) (תיקון — הגדרת ראש רשות):
— הצעה לסדר-היום —

חבר הכנסת יהושע מצא, הספקתי להודיע כאשר אתה ירכרת עם השר, שהצעת החוק מועברת לוועדת הפנים, ואתה לא שמעת. הדברים נרשמו בפרוטוקול.

יהושע מצא (הליכוד):

אני מכבד מאוד את ההערות של מזכיר הכנסת, למען יהיה סדר בבית הזה.

היו"ר נ' מסאלחה:

הצעת החוק עוברת לא לוועדת הכנסת כי אם לוועדת הפנים, כי מזכיר הכנסת עדכן אותי. הודעתי לכנסת ולחבר הכנסת יאיר צבן.

כב. הצעה לסדר-היום

עתידו של רחוב הנביאים בירושלים

אם העניין לא נכון כל כך, מדוע נזקקו אנשי רוח וסופרים רק לפני שבוע וקיימו כאן כנס בססמה "מי ישמור על הנביאים בירושלים — רחוב הולך ונעלם"? השתתפו בכנס זה אנשים שאתה בוודאי מכיר, כמו פרופסור רן שחורי, מנהל "בצלאל", פרופסור אברהם פרידמן, ראש מכון ירושלים לחקר ישראל, הרב יוחנן פריד, יושב-ראש בית הרב קוק, עורך-הדין יורם בר-סלע, האדריכל דוד גוגנהיים, מיכאל נקמן, פרופסור שלום רייכמן והסופר חיים באר.

יהושע מצא (הליכוד):

את לא סומכת על טדי קולק?

עדנה סולודר (העבודה):

אם לא תפריע לי, אזוני יושב-ראש ועדת הפנים, אני מקווה שהנושא יגיע גם לדיון בוועדה שלך.

יהושע מצא (הליכוד):

אני מקווה שלא, כי אין לנו זמן לכל זה.

עדנה סולודר (העבודה):

אני מתפלאת מאוד — אני מוכרחה לומר לך, כאדם שישב שנים בעיריית ירושלים, ונדמה לי שגם היה סגן לראש העיר — על גישתך.

אני רוצה לפתוח בציטוט מדברים שכתב טדי קולק בהקדמה לספר "בלב ירושלים", העוסק באתרים ברחוב יפו וברחוב הנביאים. כתב טדי קולק עצמו: "שני הרחובות האלה מהווים ביטוי חמציטי להתהוות ירושלים החדשה שמחוץ לחומות. ספר זה מאפשר מסע מעניין לכל אוהב ירושלים. טוב שבמהלך ההתפתחות המואצת של העיר המתרחבת ניתן יהיה לעצור לרגע, לבחון בחשומת לב את הפרטים ואת הסיפורים הקטנים אשר מביעים את המהות הגדולה של העיר, את החיים בה, שהם כה רבי משמעות". זה מה שאומר טדי קולק.

אני יכולה גם לצטט דברים שנאמרו בכנס עליידי אנשים מכובדים מאוד, מרביתם ירושלמים, המכירים את רחוב הנביאים ויודעים מה ייפגע ברחוב הנביאים לפי התוכנית. אומר, למשל, הסופר חיים באר כנגד סכנת הפגיעה: "רחוב זה הוא מיקרוקוסמוס של ירושלים, יש חדש מול ישן, ומתמזה בו הקונפליקט היהודי-הערבי, דתיים מול חילונים וכדומה. זהו לב-לבה של החוויה הירושלמית". אומר עורך-הדין יורם בר-סלע, כי "מי שיכיר את ירושלים בסוף המאה וישאל מה היא, יענה כי זו עיר שיש בה כבישים ופעם גם גרו בה אנשים".

היו"ר נ' מסאלחה:

כן, אני מוסיף את הקול של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. 17 בעד, אחד נגד, אין נמנעים.

חבר הכנסת יאיר צבן, אני מדבר אל כל חברי הכנסת, מזכיר הכנסת מוסר לי, שהוא הספיק לבדוק את העבר — זו סמכותה של ועדת הפנים.

שושנה ארכלי-אלמולינו (העבודה):
אמרת לך.

היו"ר נ' מסאלחה:

לכן לא כדאי להעביר את הצעת החוק להחלטתה של ועדת הכנסת. לפיכך, הצעת החוק עוברת לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, הנושא הבא, הצעה לסדר-היום מס' 6142, בנושא: עתידו של רחוב הנביאים בירושלים — מאת חברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, בימים אלה עומדת להתקבל החלטה להפוך את רחוב הנביאים בירושלים לעורך תחבורה ראשי, שיקשר בין מרכז העיר לבין כביש מס' 1. תוכנית זאת כוללת הרחבת הכביש ברחוב הנביאים, תוך פגיעה במרקם הייחודי של רחוב הנביאים, המקבץ בתוכו בניינים רבים מן המאה הקודמת, והריסתו.

מדוע נזעקתי? הרי אינני ירושלמית. אבל נדמה לי שלא אהיה אורגינלית אם אומר, שירושלים אינה רק של אלה החיים בה יום יום, אלא היא של כולנו.

יהושע מצא (הליכוד):

איפה זה יוצא, רחוב הנביאים?

עדנה סולודר (העבודה):

אתה רוצה לעשות לי מבחן? אני מודיעה לך, שאתמול בבוקר — — —

יהושע מצא (הליכוד):

לאיזה קטע את מתכוונת?

עדנה סולודר (העבודה):

זה קטע ליד רחוב הרב קוק וליד רחוב שטראוס, כל המרקם הזה. זה עובר ליד רחוב יפו. הייתי שם אתמול בבוקר, בגשם השוטף, סירתי שם שעה. אתה כבר מכיר אותי ויודע, שאני לא מעלה הצעות כלי לבדוק אותן. אני אקח אותך לסירור ברחוב הזה.

היו"ר נ' מסאלחה:

היושב ראש חייב להגן עלייך, אבל גם את הגנת מצוין על עצמך. חבר הכנסת מצא, אתה, כיושב-ראש ועדת הפנים, מטפל בכל רחוב בארץ — מגיע לה גם לטפל בכירה.

יהושע מצא (הליכוד):

רחוב הנביאים הוא רחוב לשימור.

עדנה סולודר (העבודה):

ברחוב הנביאים יש כמה בתים לשימור. ברחוב הנביאים מתכוונים להרחיב את הכביש. בהרחבה זו ייהרסו מבנים.

בירושלים יש כ-100 אתרים שהכריזו עליהם שצריך לשמר אותם. שניים מתוך האתרים האלה ייפגעו בהרס הזה. לעומת זה, יש שני מבנים שאני חושבת שהיה צריך להחליט לשמר אותם והם נמצאים שם: בית-היתומים, או בית-ספר "הארזים" כפי שהוא נקרא היום, שהיה המוסד החינוכי הראשון מחוץ לחומות ירושלים, "בית-היתומים האשכנזי", והוא יוצר איזה מרקם: וגם מה שאנחנו קוראים היום "בית שרה", שהיה מעון לנשים רוטיות.

אני רוצה לחזור ולהזכיר, שבמתחם זה יש בתים כמו "בית תבור", "בית קונרד שיק", "בית הלנה כגן", בית-החולים "רוטשילד", בית-החולים "ביקור חולים" — כל זה שייך לאותו אזור.

בתוכנית יועדו גם שטחים רבים מאוד לבניית בתי ענק שעדיין איננו יודעים מה יהיה תוכנם. הבתים האלה ישיפיעו בוודאי על כמויות כלי הרכב והיקפי התנועה באזור ועל מקומות החנייה. מדוע לא להחליט שכאן הולכים כרגל ולא משתמשים ברכב ציבורי?

חברי הכנסת, בסך הכול אני מבקשת לשמש פה וקול לאותם אנשים רגישים, ואני חושבת שיש אלפים כאלה, שהעניין הזה — אכפת להם מאוד ממנו, והם רוצים לשמור את רחוב הנביאים, שהוא שמורה ירושלמית רבת-הוד ואחר טיולים מושך המביא הרבה מאוד תיירים לעיר הזאת. ויש לשמור גם על החיצוניות הנאה וגם על הבתים הצופנים בתוכם סיפורי חיים מגוונים, מפני שאני רוצה שירושלים תמשיך להיות ייחודית, קסומה ומיוחדת, ולא תהיה עוד כרך עם כבישים שחמסו את הנופים הייחודיים שלו, עשירי התוכן, אלא שבני-אדם ירצו להתגורר בה, והם ירצו להתגורר בה אם תישמר הייחודיות הזאת.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. אדוני שר הפנים, בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, ראשית, אני רוצה להגיד מלים מספר לחברת הכנסת עדנה סולודר. אני לא חושב שהבית הזה התברך — בלי לפגוע, חלילה, באחרים — בחברי כנסת שעוסקים בנושאים שהם שוליים לכאורה, נושאים שלא מטרידים הרבה ונושאים ערכיים, וכדבקות במטרה ובצורה מעמיקה הם מעלים אותם לפרטי-פרטים; לא קל להכין נאום כזה, צריך לשבת ולברוק את כל החומר. אני מבין את חברת הכנסת עדנה סולודר — — —

שושנה ארבל-אלמוזלינו (העבודה):
אנחנו מצטרפים לברכות.

שר הפנים א' דרעי:
תודה רבה.

חשובתי על ההצעה לסדרהיום, וקודם כול העובדות: בתאריך 7 בפברואר 1990 פורסמה בעיתונות הודעה על-פי סעיף 77 לחוק התכנון והבנייה בדבר הכנת תוכנית המתייחסת לקטע שבין כיכר הדרוריקה לצומת רחוב הע"ח ומטרתה תכנון ועיצוב מחדש של רחוב הנביאים. תוכנית זו עדיין נמצאת בשלבי הכנה. היא עדיין לא הוגשה למחלקת מהנדס העיר ולא נדונה בוועדת תכנון כלשהי.

ההנחיות שניתנו למתכנן כללו הנחיה ברורה להתחשבות מרבית בערכים ההיסטוריים והעיצוביים של רחוב הנביאים.

ואומר יהושע כן-אריה מהאוניברסיטה העברית, שהנחה את הדיון והביא את הדוגמה של נחלת-שבעה: "מי לא זוכר את התוכניות להרס המקום, אולם לאחר מאבקים ציבוריים שינו גם את התוכנית של נחלת-שבעה".

אינני רוצה להאריך בציטוטים, אבל בכל זאת נדמה לי שיש ציטוט חשוב אחד, והוא של הסופר והמורה אמוץ כהן. הוא מתאר יפה מאוד, לדעתי, את השוני בין רחוב הנביאים לבין רחוב יפו הסואן, ואומר: "רחוב הנביאים יש לו פרצוף שונה לחלוטין. לא עברה כאן מרכבה אלא באקראי. לא נמצאו כאן לא חנות, לא בית-מלאכה ולא מסעדה. עומד אדם בפינת רחוב, ברחוב הנביאים, וצופה לדרום. הוא רואה את רחוב יפו סואן, שוקק חיים, ואילו רחוב הנביאים שרוי בדומייה. בודדים עושים בו דרכם במתינות ובחשיבות, ללא חיפזון וללא המולה, ייחוד של משכילים, ייחוד של קדושה, לעומת המולת החוליה של רחוב יפו", וכן הלאה.

ציטוטי דברים אלה על-מנת לאפיין במקצת את ייחודו של הרחוב הזה, ואני שואלת את עצמי: בוודאי נשתנתה ירושלים ונשתנו צרכיה מאז אמר המשורר, כן העלייה השלישית, יעקב רוד קמיון על רחוב הנביאים: "צללי אילנות גדולים מצליפים עליי רחוב הנביאים. כבסולם רעוע ארד אל שער-שכם לקול נהמת הרחוב נוד תחת, ושבע יישמט מתחת להגלי, יטלטלני, יתלני מעל לתהום רבה. אלט את פני ואאזין לקול אלוהים השואג בציון". אני חושבת שזה תיאור תמציתי של ייחודו של רחוב הנביאים.

לחיים המודרניים יש, בוודאי, צרכים משלהם, אבל כל ייחודו של ירושלים הוא בשונות שבין רחוב לרחוב, שבין מבנים גדולים של חולין לבין מבנים קטנים, לבין ארמונות, לבין כנסיות, לבין מסגדים, לבין בתי-כנסת, לבין אוניברסיטאות. אי-אפשר לעשות את כולה רחובות סואנים ורחבים, שלא יהיה הכרל בין רחוב לרחוב. ואולי כמו שאומר פרופסור רן שחורי, אנחנו בעצם צריכים לבחור, או שיהיו בירושלים "רחובות בעיר" או דרך במדבר, במדבר של בטון ואבן.

דווקא כמי שבאה הרבה לירושלים וגם מטילת בה ובנוף המיוחד והקסום שלה אני חושבת שאסור שנבחר שיהיו בה "דרכים במדבר של מלט ובטון" אלא אנחנו מוכרחים לשמור על הדברים המיוחדים, על אותם רחובות צרים שאפשר ללכת בהם, שאפשר להתבשם מריח של פריחה של עץ, שאפשר למש במגע יד חומה או תבליט, שאפשר לצעוד בהם כרגל. הדבר הזה מקוים בעולם בכל מיני ארצות. האם כל הארצות לא שומרות על הדברים העתיקים שלהן, על השורשים שלהן? האם אי-אפשר כבר ללכת כרגל, רק לנסוע במכוניות? האם מוכרחים באותו רחוב הנביאים להעמיד מכוניות לצד הכביש ועליידי זה לקחת שליש ממנו? מדוע צריך להרוס כל רחוב בתנופה כזאת של הרס השורשים שלנו?

לכן, אני אומרת שמוכרחים לדון בעניין הזה ולמצוא תשובות, כשם שמצאנו תשובות בעניין נחלת-שבעה.

אני רוצה לומר דבר נוסף: עניתי קודם על שאלתו של יושב-ראש ועדת הפנים, שרצה לבחון אותי, אם אני יודעת איפה נמצא רחוב הנביאים. חלק מהעניין הוא שאין מדובר רק ברחוב הנביאים, שכן רחוב הנביאים הוא חלק ממתחם שיש בו, כמו שאמרתי קודם, רחוב הרב קוק ורחוב שטראוס, והרחבתו של רחוב הנביאים תפגע במרקם הזה, וזה חלק מהעניין.

עדנה סולודר (העבודה):

אני מוכרחה להשיב יותר מ"כן" או "לא".

היו"ר נ' מסאלחה:

בבקשה.

עדנה סולודר (העבודה):

מתוך הערכה לגישתו העקבית של כבוד השר, אני מוכנה להסתפק בתשובתו, אבל אני שואלת אותך: איזה כלי יש לציבור, אם הוא יודע רק כאשר העניין יהיה כבר מוגמר? אנחנו מודעים לפני שנפלה החלטה, והשאלה היא, איך תגיע זעקתנו למקום הנכון ותוכל להשפיע. לכן הבאתי את זה לכנסת, וכהצעה דחופה.

שושנה ארבל-אלמוזלניו (העבודה):

יש זכות התנגדות.

היו"ר נ' מסאלחה:

שר הפנים, בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:

חברת הכנסת סולודר, יש שני שלבים. השלב הראשון: ההתנגדויות שאפשר להגיש לוועדה. אני אמרתי לך, שאביא את כל דברייך לוועדה ולחברי הוועדה. יש כלי שני: אחרי שהוועדה המחזית מאשרת, היא מביאה זאת לחתימת השר; עדיין יש שיקול השר. גם את הדברים האלה לקחתי לחשומת לבי, אבל אני לא רוצה להביע דעה, מכיוון שאני לא רוצה לערב שיקולים ציבוריים או אחרים בשיקולים סטטוטוריים, כשעדיין לא למדתי את העניין לעומק. תודה.

עדנה סולודר (העבודה):

היות שאני סומכת על שיקולו של השר, ואני מבינה שיש עוד פאזה שאפשר להשתמש בה בין ההחלטה לחתימה, אני מסתפקת בהודעת השר.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

את מסתפקת?

כג. הצעת חוק חסינות חברי הכנסת (תיקון) — ביטול החסינות בפני בית-דין פלילי, התשנ"ב — 1991

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו עוברים להצעת חוק תחת"פ, הצעת חסינות חברי הכנסת (תיקון) — ביטול החסינות בפני בית-דין פלילי. התשנ"ב — 1991, מאת חברי הכנסת מיכאל בריזוהר ויואש צידון. אני מאפשר לשניכם לנאום. כל אחד חמש דקות. בבקשה, חבר הכנסת מיכאל בריזוהר.

מיכאל בריזוהר (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רק לצורך העניין אני רוצה לומר לך, שזוהי הצעה רגילה שלי. אני שמח מאוד שאתה מאפשר לשנינו לדבר על כך, אבל אני מבקש גם להודיע על כך למזכירות הכנסת, כדי שזה לא ייחשב על חשבון המכסה שלי, כי כרגע שהצעה לסדר-היום היא הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת, יש לו כל הזכות לנאום בזמן הזה. אני שמח מאוד שניתן לחבר הכנסת צידון לנאום, וכמובן אדבר במסגרת

הכנסת כחבר כנסת לצורך עבודתו. משום כך אנחנו מבקשים לבטל את החסינות בפני דין פלילי. מה שאנחנו אומרים הוא, שהחסינות הגורפת — — —

שבח וייס (העבודה):

במה שהואשם חבר הכנסת מיעארי, זה פלילי או לא?

היו"ר נ' מסאלחה:

זה פלילי.

מיכאל בריזהר (העבודה):

החסינות הגורפת שהוענקה בעבר על-ידי הכנסת לחבריה נבעה מהחשש ליצירת חיכוכים קשים בין הרשות המבצעת לרשות המחוקקת במדינה שבדיוק קמה. מטרת החסינות הזאת היתה לתת הגנה רחבה ביותר לחברי הכנסת מפני אפשרות של התנכלות כלפיהם על-ידי רשות מבצעת עוינת. דובר בזמנו על האסון שיכול להיות לחבר כנסת, שממשלה שמתנגדת לדעותיו יכולה פתאום לעצור אותו, לתבוע אותו למשפט, להכניס אותו לבית-סוהר ועל-ידי כך להתנכל לפעולתו ולתפקידו כחבר הכנסת. תודה לאל, התברר במשך כל השנים שחלפו מאז קום המדינה ועד היום, שהחשש הזה לא היה מוצדק ואנשים לא הוטלו לכלא ולא הואשמו בגלל פשעים שהם לא פשעו.

הדמוקרטיה הישראלית כבר התבגרה, ומשום כך אנחנו יכולים להגיד בביטחון, שרדיפה עד חורמה של חברי כנסת על-ידי הרשות המבצעת איננה קיימת. ולא ייתכן שחבר כנסת שמואשם בפלילים יהיה מוגן מפני הליכים משפטיים מקובלים, החלים על כל אזרחי המדינה. אנחנו יודעים איך הדברים מתרחשים באנגליה, אנחנו יודעים איך הם מתרחשים בארצות-הברית, בצרפת, בארצות רבות אחרות, שאינן בדיוק מהמפגרות ביותר בעולם. שם אומרים: חבר כנסת הוא כמו כל אדם אחר בכל הנוגע לפלילים.

אשר למילוי תפקידו כחבר כנסת, זו כבר שאלה אחרת, כאן צריך לתת לו את מלוא ההגנה גם במה שהוא אימור, גם במה שהוא עושה, גם להגן עליו מפני מאסר, גם להגן עליו מפני חוק לשון הרע ומפני כל דרך אחרת של פגיעה בעבודתו כחבר הכנסת. משום כך אנחנו חושבים, שצריך לצמצם את ההגנה על חבר הכנסת לקשור בנעשה כמסגרת מילוי תפקידו הפוליטי. אין אנו מבטלים את החסינות במסגרת מילוי התפקיד, וחבר הכנסת יוכל להמשיך ולפעול ולהתבטא כבעבר.

החוק בא להתייחס אל הנקודה הפלילית המובהקת בנושאים אחרים. בנושאים הללו של החשד בפלילים צריך קודם כול להתייחס בכבוד למערכת המשפט הישראלית ולהאמין שאדם לא ייתבע ולא יישפט משפט שקר, ולהשוות את מעמדו של חבר הכנסת למעמדו של כל אזרח אחר במדינה, עם אותן זכויות ואותן חובות בכל הנוגע למעשים פליליים.

אנחנו לא טובים יותר, לא שווים יותר, לא מכובדים יותר, ולא מגיעה לנו הגנה רבה יותר מצד החוק. גם לא מגיע לנו שתהייה לנו פרצות שדרךן נוכל להסתכן כדי לבצע מעשים של בושה, כלומה וקלון. שמירת חוק ושיוויון בפני החוק חלים על כל אזרח רגיל במדינה, על אחת כמה וכמה על חבר הכנסת.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. רשות הדיבור באותו נושא לחבר הכנסת יואש

צידון. בבקשה.

יואש צידון (צומת):

אדוני היושב-ראש, עמיתים, אדוני השר, אין בישראל נומנקלטורה: יש לעומת זאת בארץ-ישראל, או בישראל, בעיה קשה והיא — שהמערכת הפוליטית יצרה קרע בינה לבין העם, קרע שקשה מאוד לגשר עליו. כיוון שהוא הלך וגדל עם כל מיני

מיכאל בריזהר (העבודה):

הצעת החוק היא משותפת.

היו"ר נ' מסאלחה:

נמצא כאן מזכיר הכנסת והדברים נכתבו בפרוטוקול.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

זו לא הצעה לסדר-היום, זאת הצעת חוק.

מיכאל בריזהר (העבודה):

כן, הצעת חוק במסגרת המכסה שלי, כפי שאמרתי.

היו"ר נ' מסאלחה:

אם כן, מה הבעיה?

מיכאל בריזהר (העבודה):

אני שמח מאוד שאתה נותן לשניים, אבל אני מבקש שזה לא יהיה במסגרת המכסה. זה הכול.

שבח וייס (העבודה):

חצי חצי.

מיכאל בריזהר (העבודה):

חצי חצי, חצי מכסה. אנחנו נלחמים פה על כל דקה, אז חצי מכסה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת בריזהר, אם זאת היתה סמכותי, תאמין לי הייתי נותן לכם גם בלי המכסה, אבל יש תקנון.

מיכאל בריזהר (העבודה):

אתה רואה? פוליטיקאי היה אומר לי: אני אטפל בזה, אל תדאג. במקום זה אתה מתחיל להסביר.

היו"ר נ' מסאלחה:

חשבתי לתת לכל אחד מכם שלושה-ארבע דקות יותר מחמש דקות.

מיכאל בריזהר (העבודה):

לא, אני לא אמשוך את זה ואני לא אדבר הרכה.

היו"ר נ' מסאלחה:

מה שאתה רוצה.

מיכאל בריזהר (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שלפני חודש המיטה המליאה הזאת קלון על עצמה ועל הדמוקרטיה בישראל בכך ש-33 חברי כנסת הצביעו נגד הסרת חסינותו של חבר הכנסת יאיר לוי, שהסכים לכך שיסירו את חסינותו, ועוד חמישה נמנעו. למעשה, 38 התנגדו — — —

שבח וייס (העבודה):

34 לא הגיעו, וזה הכי פחדני.

מיכאל בריזהר (העבודה):

34 לא הגיעו, 38 למעשה התנגדו, ורק 48 תמכו בהסרת החסינות. אני חושב שבכך הוכיחו חברי הכנסת מידה רבה של צניעות, של אינטרסנטיות ושל אנוכיות. אני חושב, שדבר כזה מעיד על איזו גישה מתנשאת, של העדפת האינטרס האישי על מידות של מוסר ושמירת חוק.

חסינותו של חבר כנסת בישראל, רבותי חברי הכנסת, היא הרחבה ביותר בעולם, אין כמו החסינות הזאת. אנחנו בדקנו זאת במחקר שנעשה על-ידי הכנסת עצמה. אין כמו החסינות של חברי הכנסת בישראל, ואנחנו סבורים שאנחנו צריכים לצמצם את החסינות הזאת, להגביל אותה; לא לבטל אותה, להגביל אותה לנושאים הקשורים בתפקידו ובתפקידו של חבר

— הצעת חוק חסינות חברי הכנסת (תיקון) — ביטול החסינות בפני בית-דין פלילי;
— הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון) — סמכויות ממשלה הממשיכה במילוי תפקידים) —

שאר אזרחי ישראל, למעט אותן זכויות שנחוצות לי לשם מילוי תפקידיו. יכול להיות שלפני כן זה היה נחוץ, אבל לא עכשיו, פתאום, אחרי 42 שנה. ייתכן שהיו צריכות לעבור 42 שנה כדי להגיע למסקנה הזאת.

מכאן, אדוני היושב-ראש, בקשתי והצעתי לעמיתי שנצביע בעד החוק הזה, ונקבע, אומנם מאוחר בערב ביום רביעי, נקבע או נפתח דרך לתיקון כלשהו של היחסים בין העם לנבחרינו. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. שר המשפטים ישיב.

שבח וייס (העבודה):

אני יכול לדבר: מבחינת התקנון אני יכול.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני יודע שאתה יכול.

שושנה ארבל-אמולינו (העבודה):

תעמיד את הנושא להצבעה.

היו"ר נ' מסאלחה:

מי בעד הצעת חוק חסינות חברי הכנסת (תיקון) — ביטול חסינות בפני בית-דין פלילי, התשנ"ב — 1991. של חברי הכנסת מיכאל בריזהר יואש צידון, והעברתו לוועדת הכנסת כדי להכין אותו?

קריאות:

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

לפי התקנון הנושא הזה עובר לוועדת הכנסת, וגם כדי שנהיה בטוחים. זו הצבעה מס' 17.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדין מוקדם בוועדה — 5

נגד — 1

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק חסינות חברי

הכנסת (תיקון) — ביטול החסינות בפני בית-

דין פלילי, התשנ"ב — 1991, לדין מוקדם

בוועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חמישה בעד, אחד נגד, אין נמנעים. ההצעה אושרה, והיא מועברת לוועדת הכנסת.

מעשים למיניהם שהיינו עדים להם. לפחות מאז אני, זה שלוש שנים חבר הכנסת — אין חודש שלא קורה משהו שמרחיק אותנו מהעם.

לדעתי, יש לעשות היום — ואני לא אחזור על דברי עמיתי, חבר הכנסת בריזהר, שהיטיב לתאר את המצב. המצב הוא פשוט וברור, לכן לא אאריך, אבל יש לעשות היום עוד כדי לגשר על הפער. צריך להחזיר את אמון העם בנבחרינו על-מנת שהנבחרים יוכלו לתפקד ועל-מנת שהעם יוכל לתפקד.

אחד הדברים הטבעיים ביותר בנושא הזה, של החזרת האמון, הוא למנוע פריבילגיות שהן מיותרות. היטיב לומר חברי, חבר הכנסת בריזהר, שבעבר היה שיקול להנהגת החסינות הגורפת הזאת. כגרנו, והיום אין צורך בה. אי-לכך אנחנו צריכים להראות שכשאין צורך, כאשר מדובר על חפץ שאין בו עוד צורך — אפשר להיפטר ממנו, ואז אני גם אוכל לענות לחבר הכנסת וייס על שאלתו בקשר לחבר הכנסת מיעארי. מדוע יהיה דינו של חבר הכנסת מיעארי או של יואש צידון טוב מדינו של אייבי נתן או של מישוה אחר? אם החוק לא-בסדר, חוק זה או אחר, לדעתך, כי אז צריך לשנות את החוק. דינו של חבר הכנסת מבחינת החוק הפלילי צריך להיות כדין כן העם — — —

שבח וייס (העבודה):

זה נשמע נחמד מאוד. בצרפת ובאיטליה החסינות חמורה יותר. זה סתם סוג של דמגוגיה, אנחנו כאן בינינו — — —

מיכאל בריזהר (העבודה):

— — —

שבח וייס (העבודה):

אני רוצה לשאול אותך — — —

יואש צידון (צומת):

אני מבקש ממך רשות — — —

שבח וייס (העבודה):

איך ימלא חבר הכנסת מיעארי את תפקידו כאן כשהוא נבחר לעניין הזה?

יואש צידון (צומת):

חבר הכנסת וייס, אני אבקש ממך רשות — — —

דוד ליבאי (העבודה):

— — —

מיכאל בריזהר (העבודה):

— — —

יואש צידון (צומת):

אני, בתור חבר כנסת חדש, קנציה ראשונה, אינני מרגיש זקוק עכשיו, ככנסת השתי-עשרה, לזכויות יתר על-פני

כד. הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון) — סמכויות ממשלה הממשיכה במילוי תפקידים),

התש"ן — 1990*

(הצעת חבר הכנסת י' צידון)

יואש צידון (צומת):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, עמיתים, דבר נוסף שקרה כמנהגים שהשתרשו במדינה היה ניצול לרעה של סמכויות שניתנו לנבחר ציבור בשעת בין-הערביים שבין ההתפטרות שלו או פיטוריו לבין הזמן שהיה עליו לעזוב בו את המשרד.

היו"ר נ' מסאלחה:

הנושא הבא: הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון) — סמכויות ממשלה הממשיכה במילוי תפקידים). התש"ן — 1990 — של חבר הכנסת יואש צידון. זו הצעת חוק תרל"ד. בבקשה, אדוני.

מדיניות כלכלית או ביטחונית — זו שאלה אחרת. אבל פה מוצע שלא לאפשר לממשלה לפטר פקיד בכיר, שיכול להיות איש צבא או אזרח, גם אם הוא עושה דברים נוראים. מוצע לה שלא לאפשר למנות אדם גם אם נתפסה מקום וחייבים למנות אותו.

אני חושב שחבר הכנסת צידון לא התכוון למה שכתב. אבל כידוע לא מציעים להעביר את כוונותיו לוועדה אלא את הצעותיו. אני חושב שחברי הבית צריכים להתאחד באחריות לבעיה, למצב הקונסטיטוציוני שאנחנו כולנו אחראים לו. בכל הכבוד, אי-אפשר להתיר מצב שתהיה ממשלת מעבר והיא לא תוכל לפעול. אם ירצו להטיל מגבלות על פעולה — אפשר להטיל מגבלות. אם רוצים לפקח באיזו דרך — צריך למצוא דרך לזה. אבל לקבוע שהממשלה לא יכולה לתפקד כשהיא ממשלת מעבר — זה דבר שמשאיר חלל ריק. אם יקיימו, חס וחלילה, חוק כזה, אם יצטרכו לקיים אותו, יכולה להיות אנרכיה אמיתית.

חבר הכנסת צידון, לא כל המקרים דומים למה שאתה התכוונת, כאשר בחודש מרס, לפני הפיטורין של הממשלה או התפטרות הממשלה הקודמת, היו מינויים לדירקטוריונים מסוימים; אני לא רוצה להזכיר את המשרדים. אתה לא התכוונת לשרים מן הממשלה הנוכחית. אני זוכר בדיוק למה התכוונת, ואני מבין את כוונתך. אבל אי-אפשר ליצור מצב שהממשלה לא יכולה לתפקד בדברים היסודיים ביותר.

לכן, נדמה לי שתסכים אתי שההצעה הזאת קשה לה לעבור ולא טוב שתעבור. אני מציע שתיתקח אותה בחזרה, ואם לא — אצטרך להציע להסיר אותה.

דוד ליבאי (העבודה):

שאלה לכבוד השר. כמובן, יש בדברי השר הרבה טעם. עם זאת, יש להבין את עיקר חשיבותה של ההצעה הכתובה, להבדיל מההנמקה שניתנה מעל הדוכן, בכך שאם נעשה מינוי על-ידי ממשלת מעבר שכזאת, או ניתנה התחייבות כספית, רשאים הממשלה או השר הנוגע בדבר, עם כינונה של ממשלה חדשה, לבטלם. בכך אני רואה את עיקר החידוש. הרי ניתן בוועדה להליבש זאת בנוסח ההולם. הרעיון הוא, שממשלת מעבר לא תקבע סמוך לפרישתה מינויים והתחייבויות בבחינת "אחרי המבול, ואני אעשה עכשיו ככל העולה על רוחי". העיקר הוא, שכל דבר כזה עומד לבחינה מחודשת על-ידי הממשלה החדשה. זה העיקרון הראוי לדיון בוועדה.

שר המשפטים ד' מרידור:

חבר הכנסת ליבאי, אסביר מדוע, לדעתי, בכל הכבוד, לא כך הדבר. כל מינוי של ממשלה, כידוע לך טוב יותר מכל אדם, יכולה הממשלה לבטלו בכל עת. הממנה יכול גם לפטר. אין שום צורך בסעיף בחוק לשם כך. עם כל הכבוד, אנחנו לא דנים פה בחינוך. אנחנו דנים בחוק שמעניק סמכויות, וההצעה היא להגביל את הסמכויות: כך, כתוב, למעט בעניינים אלה. לא תהיינה סמכויות לממשלה אלא בעניינים אחרים. זאת אומרת, שאין סמכות למנות את הרמטכ"ל בשום אופן. נהיה בלי רמטכ"ל. לא יעזור שום הסבר פה. אני מוכרח לומר, שבעניינים כספיים אני מודאג עוד יותר.

חבר הכנסת ליבאי, כשדברים בעניינים כספיים יש גם צד שלישי. חתמה הממשלה חוזה עם משהו, חתם משרד הבריאות חוזה עם קופת-חולים. זאת הכוונה, שיבטלו אותו. ממשלה, כידוע, מאז פסק-דין "סאייטקס" ואחריה, רשאית לפעמים לבטל התחייבויות. אבל אם הממשלה תבטל התחייבויות, יש לנו דין שבו נקבע מתי הממשלה יכולה לחזור

הצעת החוק הזאת מתייחסת לדבר פשוט: שר אשר קיבל הודעת פיטורין ו/או הודיע על רצונו להתפטר, ואשר על-פי החוק הוא נשאר בתפקידו כמשך 48 שעות, לא יוכל במשך 48 השעות האלה לבצע מינויים ו/או טרנסאקציות כספיות משמעותיות שמחייבות את הבא אחריו.

אני סבור שזה פשוט תיקון קוסמטי-אסתטי קטן מאוד שכדאי להביאו בחשבון ולתקן גם אותו, כי היו דברים מעולם. אלה דברי, תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. בבקשה, אדוני שר המשפטים.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת וייס, אני פונה גם אליך ומבקש שתשים לב לכך שההצעה של חבר הכנסת צידון, כאשר קוראים אותה, אומרת משהו אחר ממה שהוצג לפנינו כאן, כנראה בטעות. חבר הכנסת צידון מציע להוסיף סעיף לחוק-יסוד: הממשלה, שלפיו בזמן ממשלת מעבר, עניין של שמונה חודשים או חודשיים או שלושה חודשים, כאשר, נניח, נפטר ראש הממשלה, או הממשלה מתפטרת, או מובע לה אי-אמון — — —

דוד ליבאי (העבודה):

כך גם אני הבינתי מהכתוב.

שר המשפטים ד' מרידור:

כן כתוב.

דוד ליבאי (העבודה):

חבר הכנסת צידון הסביר לי מה שהוא הסביר מעל הדוכן

— — —

שר המשפטים ד' מרידור:

במצב כזה, כאשר, חס וחלילה, נפטר, אני מפחד לומר שם, לא עלינו, ראש המטה הכללי, אי-אפשר למנות לו מחליף. כאשר משתגע נושא תפקיד חשוב, והוא מתחיל לבצע פעולות מסוכנות למדינה, — אי-אפשר בשום פנים ואופן למנות לו מחליף. — — —

שבח וייס (העבודה):

שר בלי תיק, לדוגמה.

שר המשפטים ד' מרידור:

לא מדובר על שרים.

דוד ליבאי (העבודה):

על מה מדבר סעיף 25?

שר המשפטים ד' מרידור:

סעיף 25 הוא סעיף רציפות הממשלה, והוא מתחיל כך: "משנבחרה כנסת חדשה או התפטרה הממשלה או התפטר או נפטר ראש הממשלה, או הביעה הכנסת לממשלה אי-אמון, יפתח נשיא המדינה בהליכים", וכן הלאה; "ראש הממשלה שהתפטר ימשיך במילוי תפקידו עד שתיכון הממשלה החדשה", וכן הלאה; ואחר-כך כתוב: "הוראות הסעיפים 18 ו-21(א) ו-(ב) לא יחולו כשהממשלה ממשיכה במילוי תפקידה בהתאם לסעיף זה". זאת אומרת, הממשלה ממשיכה במילוי תפקידה במקרים האלה של אי-אמון או התפטרות הממשלה וכן הלאה, והיא ממשלת מעבר. זהו סעיף של ממשלת מעבר. אצלנו בקונסטיטוציה ממשלת מעבר מוסמכת לפעול וחייבת לפעול, אין אחרת, ככל ממשלה רגילה. מה ראוי לעשות או מה לא ראוי לעשות מבחינה מדינית, מבחינת

מלמדי השכלתי. ובכן, מה שאני מציע הוא דבר פשוט מאוד. אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכניס את הערותיך, שהן בהחלט לעניין — ואני חוזר ואומר: למדתי — אבל, לדעתי, חייבים להעביר את החוק הזה, כדי להתחיל לגלגל אותו ולהעבירו, על-מנת שנעשה קצת סדר בבית, קצת סדר נוסף, שאיננו נוגע באמת לא למפלגה זו ולא למפלגה אחרת, אלא לסדר הטוב.

בקשתי היא שנעביר את הצעת החוק לוועדה. לאחר מכן יוכנסו כל השיפוצים הדרושים. אני חוזר: מכל מלמדי השכלתי — ואני מודה להם על כך. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. חברי הכנסת, מי בעד הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון) — סמכויות ממשלה הממשיכה במילוי תפקידים, התש"ן—1990, של חבר הכנסת יואש צידון, והעברתה לוועדת החוקה, חוק ומשפט? זו הצבעה מס' 18.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדין מוקדם בוועדה — 4

בעד ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדר-היום — 4

נמנעים — אין

היו"ר נ' מסאלחה:

ארכעה כעד, ארכעה נגד, אין נמנעים. הצעת החוק לא אושרה.

חברי הכנסת, תם סדר-היום. הישיבה הבאה — כיום שני הבא, 9 בדצמבר, בשעה 16:00. ישיבת הכנסת נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 18:16.

בה מהתחייבויותיה, והוא דין מסובך, לא פשוט, ואני מציע שבדרך כלל לא יחזרו מההתחייבויות, אף שמאז פסק-דין "סאייטקס" יש הלכות בעניין זה.

לא הייתי רוצה לפגוע באזרחים או בחברות שחתמו בתוס' לב הסכם עם הממשלה ועכשיו פתאום יבטלו אותו.

נדמה לי, בכל הכבוד, שההצעה הזאת לא צריכה לעבור לוועדה. אני מצטער שכך אני צריך לומר. אבל זו דעתי. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה, אדוני השר. חבר הכנסת יואש צידון, בבקשה.

יואש צידון (צומת):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, מכל מלמדי השכלתי. אני מודה לו על השיעור. אני לא משפטן.

שר המשפטים ד' מרידור:

זה לזכותך ייאמר.

יואש צידון (צומת):

לא אמרתי שזה לא לזכותי. אך עם זאת, אני מבקש להדגיש את הדברים הבאים. אתה קלעת בדיוק למטרת החוק. זאת אומרת, אין כוונת הצעת החוק הזאת — ואני גם יכול להאריך ולהסביר מדוע ניסחתי אותה כפי שניסחתי — אין כוונתי להערים מכשולים על ממשלת מעבר, ואני מודע לעובדה שלממנה אין יכולת לפטר. כך שאינני מתנגד לשום טענה מהטענות שכבודו הביא.

עם זאת, יש כוונת החוק הזה למנוע משר שקיבל הודעת פיטורין ו/או התפטר כעצמו — — —

שר המשפטים ד' מרידור:

הודעת פיטורין — זה לא פה.

יואש צידון (צומת):

הבנתי. אני מנמק את הדברים בדברי ההסבר, ושוב, מכל

נספחות

ישיבות שנ"ב — שנ"ד

א. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מכס או מס קנייה

- בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף),
 התש"ט-1949¹, וסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (טובין
 ושירותים), התשי"ב-1952², מחליטה ועדת הכספים של
 הכנסת לאשר אותן הוראות —
- (2) בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון
 מס' 36) (תיקון), התשנ"ב-1991⁴;
- (3) בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון
 מס' 41), התשנ"ב-1991⁵.
- שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מס קנייה או מוטל מכס או
 מס קנייה על טובין שהיו פטורים מהם.
- (1) בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון
 מס' 36), התשנ"א-1991³, למעט סעיף 1 (127);

¹ ס"ח התש"ט, עמ' 154; התשמ"ד, עמ' 161.
² ס"ח התשי"ב, עמ' 344; התשכ"ב, עמ' 44.
³ ק"ת — שיעורי מק"ח 818, התשנ"א, עמ' 1639.
⁴ ק"ת — שיעורי מק"ח 823, התשנ"ב, עמ' 13.
⁵ ק"ת — שיעורי מק"ח 823, התשנ"ב, עמ' 8.

ב. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטל בטחה

- בהתאם לסעיף 56 לחוק היטלי סחר, התשנ"א-1991¹,
 וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף),
 התש"ט-1949², מחליטה ועדת הכספים של הכנסת לאשר
 אותן הוראות בצו היטלי סחר (היטל בטחה על ייבוא טובין —
 הגנה על הייצור המקומי), התשנ"א-1991³, שכתוצאה מהן
- מוגדל היטל בטחה או מוטל היטל בטחה על טובין שהיו
 פטורים ממנו, ובלבד שתחולתן תהיה עד יום כ"ט בסיוון
 התשנ"ב (30 ביוני 1992).
- החלטה זו אינה חלה לעניין טובין שסיווגם בפרטים
 15.07, 15.12, 15.14, 23.04, או 23.06 לתעריף המכס.

¹ ס"ח התשנ"א, עמ' 38.
² ס"ח התש"ט, עמ' 154; התשמ"ד, עמ' 161.
³ ק"ת — שיעורי מק"ח 819, התשנ"ב, עמ' 783.

ג. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטל בטחה

- בהתאם לסעיף 56 לחוק היטלי סחר, התשנ"א-1991¹,
 וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף),
 התש"ט-1949², מחליטה ועדת הכספים של הכנסת לאשר
 אותן הוראות בצו היטלי סחר (היטל בטחה על ייבוא טובין —
- הסדרת ייצור, ביקוש וצריכה), התשנ"ב-1991³, שכתוצאה
 מהן מוגדל היטל בטחה או מוטל היטל בטחה על טובין שהיו
 פטורים ממנו, ובלבד שתחולתן תהיה עד יום כ"ט בסיוון
 התשנ"ב (30 ביוני 1992).

¹ ס"ח התשנ"א, עמ' 38.
² ס"ח התש"ט, עמ' 154; התשמ"ד, עמ' 161.
³ ק"ת — שיעורי מק"ח 821, התשנ"ב, עמ' 1.

ד. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מכס או מס קנייה

- בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף),
 התש"ט-1949¹, וסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (טובין
 ושירותים), התשי"ב-1952², מחליטה ועדת הכספים של
 הכנסת לאשר אותן הוראות — בצו תעריף המכס והפטורים
- ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 37), התשנ"א-1991³,
 שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מס קנייה או מוטל מכס או מס
 קנייה על טובין שהיו פטורים מהם.

¹ ס"ח התש"ט, עמ' 154; התשמ"ד, עמ' 161.
² ס"ח התשי"ב, עמ' 344; התשכ"ב, עמ' 44.
³ ק"ת — שיעורי מק"ח 820, התשנ"א, עמ' 1794.

ה. הצעת חוק שירות התעסוקה (תיקון מס' 8), התשנ"א — 1991

שהוא מעסיק כל תמורה בעד שירותיהם או כהחזר הוצאותיהם, בכל דרך, בין במישרין ובין בעקיפין.

(ב) מעבידיו של עובד שנתקבל לעבודה באמצעות לשכה פרטית ומי שאצלו מועסק עובד בידו קבלן כוח אדם, לא ידרשו ולא יגבו מהעובד תמורת סכומים ששילמו ללשכה הפרטית או לקבלן כוח האדם בעד שירותיהם או כהחזר הוצאותיהם, בכל סכום שהוא, בכל דרך, בין במישרין ובין בעקיפין.

9. הוספת סעיף 66

אחרי סעיף 66 לחוק העיקרי, יבוא:

"66א. תשלומים בעד שירותים

(א) השר, בהסכמת שר האוצר ובאישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, רשאי לקבוע בתקנות את שיעורי התשלומים המרכיבים שלשכה פרטית או קבלן כוח אדם רשאים לקבל בעד שירותיהם או כהחזר הוצאותיהם, ממי שקיבל באמצעותם עובד או שקיבל מהם שירות עבודה, לפי העניין, ומשנקבע כאמור — לא ידרשו ולא יגבה בעל לשכה פרטית או קבלן כוח אדם כל תמורה בעד שירותיו או כהחזר הוצאותיו, העולה על השיעור שנקבע, לפי העניין.

(ב) שיעורי תשלומים כאמור בסעיף קטן (א) יכול שייקבעו דרך כלל או לסוגים של לשכות פרטיות או קבלני כוח אדם לפי סוגי שירותים, סוגי מעבידים או סוגי עובדים."

10. החלפת סעיף 67

במקום סעיף 67 לחוק העיקרי, יבוא:

"67. פיקוח

הלשכות הפרטיות וקבלני כוח האדם יהיו נתונים לפיקוחו של השר."

11. הוספת סעיפים 67 עד 67ט

אחרי סעיף 67 לחוק העיקרי, יבוא:

"67א. השוואת תנאי עבודה

(א) הוראות הסכם קיבוצי, למעט הוראות בכל הנוגע לקביעות בעבודה, החלות על מעביד לגבי עובדיו במקום עבודה שבו עובדים גם עובדי קבלן כוח אדם, יחולו, לפי העניין, גם על קבלן כוח אדם כאמור לגבי עובדיו העובדים באותו מקום; בסעיף זה, "הסכם קיבוצי" — כמשמעותו בחוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז-1957², לרבות צו הרחבה כמשמעותו בחוק האמור והסדר קיבוצי.

(ב) עובד של קבלן כוח אדם כאמור שחלות עליו הוראות של יותר מהסכם קיבוצי אחד, ינהגו לגבי עמלניו סעיף קטן (א) על פי ההוראה המיטיבה עם העובד.

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 6 לחוק שירות התעסוקה, התשי"ט — 1959¹ (להלן — החוק העיקרי), במקום "שר העבודה" יבוא "שר העבודה והרווחה (בחוק זה — שר העבודה והרווחה או השר)".

2. החלפת כותרת הפרק הרביעי

במקום הכותרת של הפרק הרביעי לחוק העיקרי, יבוא "לשכות פרטיות וקבלני כוח אדם".

3. תיקון סעיף 62

בסעיף 62 לחוק העיקרי, אחרי הגדרת "לשכה פרטית" יבוא:

"קבלן כוח אדם" — מי שעיקר עיסוקו מתן שירותי כוח אדם של עובדיו לשם עבודה אצל זולתו."

4. תיקון סעיף 63

בסעיף 63 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), אחרי "לשכה פרטית" יבוא "ולא יעסוק כקבלן כוח אדם" ובמקום "שר העבודה" יבוא "השר".

(2) בסעיף קטן (ב), בסופו, יבוא "וניתן לחדשו לתקופות נוספות של שנה אחת בכל פעם".

5. תיקון סעיף 64

בסעיף 64 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), במקום "בקיומם של" יבוא "או חידושו, בקיומם של תנאים, לרבות:"

(2) בסעיף קטן (ב), אחרי "סעיף 63" יבוא "או שלא לחדשו";

(3) בסעיף קטן (ג), אחרי "לשכות פרטיות" יבוא "או של קבלני כוח אדם".

6. תיקון סעיף 64א

בסעיף 64א לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) הוראות סעיפים 42, 42א ו-44 יחולו גם על לשכה פרטית".

7. תיקון סעיף 65

בסעיף 65 לחוק העיקרי, אחרי "הנמצאים בחוץ-לארץ" יבוא "ולא יעסוק קבלן כוח אדם כמתן שירותי כוח אדם של עובדים שהובאו מחוץ-לארץ או במקום עבודה בחוץ-לארץ".

8. החלפת סעיף 66

במקום סעיף 66 לחוק העיקרי, יבוא:

"66. איסור תשלומים

(א) לא תדרוש לשכה פרטית ולא תגבה מדורש עבודה וכן לא ידרוש קבלן כוח אדם ולא יגבה מעובד

¹ ס"ח התשי"ט, עמ' 32; התשנ"א, עמ' 128.

² ס"ח התשי"ז, עמ' 63.

(3) עובד המועסק בידי קבלן כוח אדם במקום עבודה פלוני ערב תחילתו של חוק זה, תחושב לגביו התקופה הקובעת מיום תחילתו של חוק זה ואילך.

67ד. סייג לתחולה

הוראות סעיפים 67א עד 67ג לא יחולו לגבי —

(1) עובד שתנאי עבודתו אצל קבלן כוח האדם מוסדרים בהסכם קיבוצי כמשמעותו בחוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז—1957, שנעשה לאחר תחילתו של חוק זה.

(2) עובד המועסק באחד מאלה:

(א) מילוי מקומו של עובד שנעדר זמנית מהעבודה;

(ב) משימה שאינה בתחום הפעילות הרגילה של מקום העבודה, לתקופה שלא תעלה על שנתיים, ובלבד שמועד סיומה המשווער קבוע מראש; השר רשאי להאריך את התקופה האמורה אם ראה זאת לנכון בנסיבות העניין ובתנאים שקבע.

(ג) סיוע זמני בעבודות דחופות, או בעבודות הנובעות מעומס עבודה או ממאורע בלתי צפוי מראש, ובלבד שתקופת העבודה לא תעלה של שיש חודשים.

67ה. תניה בטלה בחוזה

תניה בהסכם שצד לו קבלן כוח אדם האוסרת, בין לחלוטין ובין באופן זמני, על המעביד במקום העבודה שבו מועסק עובדו של קבלן כוח האדם להעסיק עובד כאמור, או האוסרת לחלוטין או באופן זמני על עובד של קבלן כוח אדם להיות עובדו של המעביד במקום העבודה כאמור — אין לה תוקף.

67ו. איסור העסקה בשביחה

קבלן כוח אדם לא יעסיק במקום עבודה שיש בו שביחה, עובדים הבאים במקום עובדים המשתתפים בשביחה, כל זמן השביחה; איסור זה יחול גם לעניין העסקת עובדים שובתים או מושבתים, על אף האמור בסעיף 44 בסיפא.

67ז. המשך העסקת עובדים

קבלן כוח אדם שרשינו בוטל או לא חודש רשאי להמשיך בהעסקת העובדים שהעסיק ערב הביטול או האיהחידוש לתקופה שהורה השר.

67ח. ויתור

זכותו של עובד לפי פרק זה אינה ניתנת להתניה או לויתור.

67ט. שמירת זכויות

הוראות פרק זה באות להוסיף על זכותו של עובד מכוח דין, הסכם קיבוצי או חוזה עבודה ולא לגרוע ממנה.

67ב. תיאומים

(א) השר רשאי, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, לקבוע בתקנות הוראות בדבר דרכי החלת הסכמים קיבוציים מכוח הוראות סעיף 67א, לרבות בדבר הסדרים חלופיים לעניין ביטוח סוציאלי ותנאים נלווים; תקנות כאמור יכול שיוחקנו לגבי כלל קבלני כוח האדם או סוגים מהם או סוגי מעבידים ועובדים.

(ב) השר רשאי ליתן לקבלן כוח אדם פלוני הוראות בדבר דרכי החלת הסכם קיבוצי כאמור בסעיף 67א, ובדבר הסדרים חלופיים לעניין ביטוח סוציאלי ותנאים נלווים מכוח הסכם קיבוצי כאמור.

67ג. דין עובד קבלן כוח אדם המועסק מעבר לשנתיים

(א) מועסק עובד של קבלן כוח אדם במקום עבודה פלוני במשך שנתיים רצופות (בסעיף זה — התקופה הקובעת), יהיה אותו עובד לעובדו של המעביד באותו מקום עבודה מהיום שלאחר תום התקופה הקובעת, ללא צורך בתקופת ניסיון, ובלבד שנתקיימו בו תנאי הכשירות לעבודה, שנבקעו בחקיקה או בהסכם הקיבוצי שיחולו לגביו.

(ב) לעניין חוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג—1963,³ רואים עובד שהיה לעובדו של המעביד כאמור בסעיף קטן (א), כאילו פוטר בידי קבלן כוח האדם ביום תום התקופה הקובעת, אלא אם כן קיבל המעביד על עצמו, על-פי התחייבות בכתב כלפי העובד, את האחריות לפיצויי הפיטורים גם לגבי כל תקופת עבודתו אצל קבלן כוח האדם.

(ג) השר, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, רשאי לקבוע נסיבות שבהן תוארך התקופה הקובעת למשך פרקי זמן שיקבע, לגבי קבלני כוח האדם או העובדים המועסקים על-ידם או סוגים של אלה; כן רשאי השר להורות על הארכת התקופה הקובעת לפרק זמן שיקבע לגבי עבודה מסוימת או עובד פלוני, אם ראה זאת לנכון בנסיבות העניין.

(ד) לעניין חישוב התקופה הקובעת —

(1) אין רואים הפסקה בעבודה שאין עמה הפסקה ביחסי עובד ומעביד כמנתקת את רציפות העבודה; נפסקו יחסי עובד ומעביד והעובד חזר לעבוד אצל אותו קבלן כוח אדם ובאותו מקום עבודה בתוך שלושה חודשים מיום שנפסקו יחסי העבודה כאמור — לא יראו את התקופה שבה לא עבד העובד כאותו מקום עבודה כאמור כמנתקת את הרציפות בעבודה;

(2) הפסקות בעבודה הבאות במניין לעניין חישוב פיצויי פיטורים מכוח סעיפים 2 ו-13 לחוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג—1963, יובאו במניין חישוב התקופה הקובעת.

³ ס"ח התשכ"ג, עמ' 136.

12. הוספת סעיפים א68 ו"א68

אחרי סעיף 68 לחוק העיקרי, יבוא:

"א68. לשכה פרטית הפועלת גם כקבלן כוח אדם

לשכה פרטית העוסקת גם במתן שירותי כוח אדם של עובדיה אצל זולתה, יראוה לעניין פרק זה גם כקבלן כוח אדם אף אם אין עיקר עיסוקה בכך.

ב68. מי שיראוהו כקבלן כוח אדם

השר רשאי להורות, כי לעניין פרק זה יראו כקבלן כוח אדם גם כל אדם שמקצת עיסוקו מתן שירותי כוח אדם של עובדיו לשם עבודה אצל זולתו, וזאת בהתחשב בהיקף העיסוק ומטרתו ויתר נסיבות העניין, ומשהורה השר כך יחולו על אותו אדם הוראות פרק זה החל במועד שיקבע השר."

13. תיקון סעיף 74

בסעיף 74 לחוק העיקרי —

(1) במקום כותרת השוליים יבוא "רשות כניסה";

(2) בסופו יבוא "או לכל מקום עבודה".

14. תיקון סעיף 75

בסעיף 75 לחוק העיקרי, בפסקה (3), במקום "ובלשכה פרטית" יבוא "ולגבי לשכה פרטית או קבלן כוח אדם", ובמקום "לעסקי הלשכה ולפעולותיה" יבוא "לעסקי הלשכה הפרטית או קבלן כוח האדם ולפעולותיהם".

15. הוספת סעיף א75

אחרי סעיף 75 לחוק העיקרי, יבוא:

"א75. מסירת מידע

לשכה פרטית וקבלן כוח אדם ימסרו למי שהוסמך לפי סעיפים 73 או 74, לפי דרישתו, כל מידע, פרטים ומסמכים הקשורים בפעולותיהם והדרושים לו בקשר להפעלת סמכויותיו, תוך המועד או התקופה שנקבעו בדרישה."

16. תיקון סעיף 76

בסעיף 76 לחוק העיקרי, במקום "75" יבוא "א75".

⁴ ס"ח התשכ"ט, עמ' 70.

17. הוספת סעיף א76

אחרי סעיף 76 לחוק העיקרי, יבוא:

"א76. סמכות בית-הדין לעבודה

לביית-דין אזורי לעבודה כמשמעותו בחוק ביית-הדין לעבודה, התשכ"ט—1969⁴, נתונה סמכות ייחודית לרון כתובענה שעילתה בהוראות הפרק הרביעי."

18. החלפת סעיף 79

במקום סעיף 79 לחוק העיקרי, יבוא:

"79. עבירות בקשר לפרק הרביעי

המנהל או המקיים לשכה פרטית או העוסק כקבלן כוח אדם בניגוד לסעיפים 63 או 64, או מי שעבר על איסור על פי סעיפים א64, 65, 66 או א67, וכן מי שאחראי למעשה לפעולות כאמור, דינו — מאסר שישה חודשים או קנס, וכן קנס נוסף לגבי כל עובד שלגביו נעברה העבירה."

19. החלפת סעיף 80

במקום סעיף 80 לחוק העיקרי, יבוא:

"80. עבירות שונות

מי שהפריע לאדם להשתמש בסמכויותיו לפי סעיפים 73, 74 או 75, או שעבר על הוראות סעיף א75, דינו — קנס."

20. תיקון סעיף 81

בסעיף 81 לחוק העיקרי, במקום "סעיף 77 או 78" יבוא "סעיפים 77 עד 79".

21. תיקון סעיף 82

בסעיף 82 לחוק העיקרי, במקום "סעיף 77 או 78" יבוא "סעיפים 77 עד 80".

22. תחילה

תחילתו של חוק זה בתום שישה חודשים מיום פרסומו.

23. פרסום

חוק זה יפורסם ברשומות בתוך שלושים ימים.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

במקום פסקה (2) יבוא:

"(2) במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) רשיון ללשכה פרטית יהיה לתקופה של שנה, ורשיון לקבלן כוח אדם יהיה לתקופה של שלוש שנים; ניתן לחדש רשיון כאמור, לפי העניין, לתקופות נוספות של שנה או של שלוש שנים בכל פעם."

אם התקבל הסתייגות זו, אזי, בפסקה (3), בסעיף קטן (ג) המוצע, במקום הסיפא, המתחיל במלים "לא הודיע", יבוא "לא הודיע כאמור, יתחדש הרשיון בכל פעם לתקופה נוספת של שנה או של שלוש שנים, לפי העניין."

לסעיף 3

חבר הכנסת רן כהן מציע:

בסעיף 62 המוצע, בהגדרת "קבלן כוח אדם", במקום "מי שעיקר עיסוקו" יבוא "מי שעיסוקו".

חברי הכנסת ת' גוז'נסקי, ה' מחאמיד ומ' נפאע מציעים:

בסעיף 62 המוצע, בהגדרת "קבלן כוח אדם", במקום "לשם עבודה אצל זולתו" יבוא "לשם עבודה כפועל אצל מעביד אחר."

לסעיף 4

שר העבודה והרווחה ושר האוצר מציעים:

חבר הכנסת א' פורז מציע:

פסקה (1) המוצעת — תימחק

לסעיף 5

שר העבודה והרווחה ושר האוצר מציעים:

בסעיף 64 המוצע, בסעיף קטן (א), המלים "בקיומם של תנאים, לרבות" — יימחקו.

חבר הכנסת א' פורז מציע:

פסקה (3) המוצעת — תימחק.

חבר הכנסת א' פורז מציע:

סעיף 7 המוצע — יימחק.

לסעיף 8

חבר הכנסת א' פורז מציע:

בסעיף 66 המוצע, סעיף קטן (א) — בטל, והסימון (ב) — יימחק.

לסעיף 9

שר העבודה והרווחה ושר האוצר מציעים:

סעיף 66 המוצע — בטל.

חבר הכנסת א' פורז מציע:

סעיף 66 המוצע — בטל.

לסעיף 10

חבר הכנסת א' פורז מציע:

סעיף 67 המוצע — בטל.

לסעיף 11

שר העבודה והרווחה ושר האוצר מציעים:

סעיפים 67 עד 67 המוצעים — בטלים, וסעיפים 67, 67 ו-67 יסומנו, כסדרם, 67, 67 ו-67.

חבר הכנסת א' פורז מציע:

סעיפים 67 עד 67 המוצעים — בטלים.

חברי הכנסת ת' גוז'נסקי, ה' מחאמיד ומ' נפאע מציעים:

בסעיף 67 המוצע, הסימון (א) יימחק, וסעיף קטן (ב) — בטל.

חבר הכנסת רן כהן מציע:

בסעיף 67 המוצע, בסעיף קטן (ג), בסופו יבוא "או אם ביקש זאת העובד."

לסעיף 12

חברי הכנסת ת' גוז'נסקי, ה' מחאמיד ומ' נפאע מציעים:

בסעיף 68 המוצע, אחרי "ויתר נסיבות העניין" יבוא "לרבות אדם שעיסוקו הסעת עובדים ואשר תמורת תשלום הוא מתווך בינם לבין המעביד."

חבר הכנסת א' פורז מציע:

סעיפים 68 ו-68 — בטלים.

לסעיף 13

חבר הכנסת א' פורז מציע:

פסקה (2) המוצעת — בטלה.

לסעיף 14

חבר הכנסת א' פורז מציע:

סעיף 14 המוצע — יימחק

לסעיף 15

חבר הכנסת א' פורז מציע:

סעיף 15 המוצע — יימחק.

לסעיף 18

חבר הכנסת א' פורז מציע:

סעיף 18 המוצע — יימחק.

אחרי סעיף 21

חברי הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו וע' פרץ מציעים:

אחרי סעיף 21 יבוא:

"22. תיקון חוק לעידוד המגזר העסקי

בסעיף 1 לחוק עידוד המגזר העסקי (קליטת עובדים) (הוראת שעה), התשנ"א—1991, בהגדרת "מעסיק", אחרי "מעסיק במגזר העסקי" יבוא "למעט קבלן כוח אדם כהגדרתו בסעיף 62 לחוק שירות התעסוקה, התשי"ט—1959."

סעיפים 22 ו-23 יסומנו בהתאם כסעיפים 23 ו-24.

אם יתקבלו ההסתייגויות כולן או חלקן, ישונו מספרי הסעיפים הנוגתים בהתאם.

ו. הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון — תמיכות במוסדות ציבור), התשנ"ב — 1991

(הצעת חבר הכנסת א' שוחט)

תרבות, דת, מדע, אמנות, רווחה, בריאות, ספורט או מטרה דומה;

"סעיף תקציבי" — סעיף בחוק תקציב שנתי הקובע את ההוצאות של משרד ממשלתי.

(ב) חוק תקציב שנתי יקבע את הוצאות הממשלה לצורך תמיכה במוסדות ציבור.

1. הוספת סעיף 3א

בחוק יסודות התקציב, התשמ"ה—1985, אחרי סעיף 3 יבוא:

"3א. תמיכות במוסדות ציבור

(א) בסעיף זה —

"מוסד ציבור" — גוף הפועל למטרה של חינוך,

- (ג) הוצאות הממשלה לצורך תמיכה במוסדות ציבור ייקבעו ככל סעיף תקציב בסכום כולל לכל סוג של מוסדות ציבור.
- (ד) הסכום שנקבע בסעיף תקציב לסוג של מוסדות ציבור יחולק בין מוסדות ציבור הנמנים עם אותו סוג לפי מבחנים שוויוניים.
- (ה) הממונה על סעיף התקציב יקבע בהתייעצות עם היועץ המשפטי לממשלה, מבחנים שוויוניים לחלוקת הסכום שנקבע באותו סעיף תקציב לצורך תמיכה במוסדות ציבור (להלן — מבחנים).
- (ו) שר האוצר יקבע בהתייעצות עם היועץ המשפטי לממשלה, נוהל שלפיו יוגשו ויידונו בקשות של מוסדות ציבור לקבלת תמיכה מתקציב המדינה (להלן — נוהל).
- (ז) המבחנים והנוהל יפורסמו ברשומות.
- (ח) לא יוצא סכום שנקבע בחוק תקציב שנתי לצורך תמיכה במוסד ציבור אלא אם כן הוא מואגד ומקיים את הוראות הנוהל ובמידה המתיישבת עם המבחנים.
- (ט) סעיף זה אינו חל על הוצאות הממשלה לצורך תמיכה במוסד ציבור שהוקם לפי חוק.

דברי הסבר

התיקון המוצע נועד לענות על הביקורת על אופן הקצבת הכספים הייחודיים בתקציב המדינה בשנים האחרונות. העומדת בסתירה לעקרונות שנקבעו בפסיקת בג"ץ. התיקון המוצע בא לקבוע כי הוצאות הממשלה לצורך תמיכה במוסדות ציבור ייקבעו בחוק התקציב השנתי בסכום כולל לכל סוג של מוסד ציבור. לצורך זה יוגדר המונח "מוסד ציבור" כגוף הפועל למטרה של חינוך, תרבות, דת, מדע, אמנות, רווחה, בריאות, ספורט או מטרה דומה.

ז. הצעת חוק לתיקון דיני עונשין (תיקון — הזכות למות), התש"ן-1989 (הצעת חברת הכנסת ש' אלוני)

1. תיקון סעיף 309
סעיף 309 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 יסומן "(א)".
ואחריו יבוא:
"(ב) תהא זו הגנה טובה למי שגרם למותו של אדם אחר,

אם המעשה או המחדל נעשו לרצונו של חולה עליידי שני רופאים, שאחד מהם אינו הרופא המטפל בו, ועל דעת בני משפחתו של החולה: "בן משפחה" לענין זה — בן זוג, הורה או צאצא ישיר."

דברי הסבר

מאז נחקק הסעיף בחוק העונשין חלו התפתחויות רבות בתחום המדע, הרפואה והבריאות, וקיימים כיום אמצעים להחיות בחיים אדם גווע, גוסס או "צמח" באופן מלאכותי. הקידמה הפכה סיט לאנשים רבים, והיא שוללת לעתים מן האדם את הזכות למות בכבוד, לא להתענות או להיות שפן ניסויים לתרופות חדשות.

ח. הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו (מקום מושבה של הרשות), התשנ"א-1991 (הצעת חבר הכנסת י' מצא)

1. הוספת סעיף 3א
אחרי סעיף 3 לחוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, התש"ן-1990 יבוא:

3א. מקום מושבם של הרשות וחברת החדשות

מקום מושבם של הרשות ומוסדותיה ושל חברת החדשות הוא ירושלים.

¹ ס"ח התש"ן, עמ' 59; התשנ"א, עמ' 102.

דברי הסבר

מכוח חוקי יסוד של מדינת ישראל, מקום מושבם של המוסדות הממלכתיים: הכנסת, נשיא המדינה, הממשלה ובית המשפט העליון הוא ירושלים. גם בית-הדין השרעי לערעורים, לשכת עורכי-הדין והרשות לשיקום האסיר מקום מושבם על-פי החוק הוא ירושלים. עד היום הממשלה, למרות רצונה, טרם הצליחה להתגבר על הקשיים הקיימים בהעברת כל מערכתה

לירושלים. בוודאי שאין להסכים כי מוסדות ממלכתיים חדשים יתמקמו מחוץ לירושלים ובכך ייצרו עובדות הנוגדות את רוח חוקי היסוד של המדינה.

אין כל ספק כי הערוץ השני, אף שפעילותו באה מכוח חוק נפרד, יש לחייבו להקים את מוסדותיו בירושלים.

ט. הצעת חוק לחיקון פקודת העיריות (חבר מועצה שפרש מסיעתו), התשנ"א — 1991 (הצעת חבר הכנסת א' דיין)

בהתחייבות לעתיד, ולרכות הבטחת מקום ברשימת מועמדים למועצה, או מינוי חבר המועצה עצמו או אדם אחר לתפקיד כלשהו.

125ב. התפלגות מותרת

הוראת סעיף 125א לא תחול במקרים הבאים:

(1) ההתפלגות היא של קבוצה של לפחות שלושה חברי המועצה, שהם לפחות שליש ממספר חברי הסיעה; אך בסיעה שמספר חבריה ששה או פחות, תהא זו התפלגות מותרת אם הקבוצה מונה שני חברי מועצה או יותר;

(2) בסיעה שהיא צירוף של סיעות שהתאחדו לסיעה אחת, ההתפלגות היא על-פי ההשתייכות לסיעות שהרכיבו את הסיעה במועצה.

1. הוספת סעיפים 125א ו-125ב

אחרי סעיף 125 לפקודת העיריות, יבוא:

"125א. חבר מועצה שפרש מסיעתו

(א) חבר מועצה שפרש מסיעתו ולא התפטר מכהונתו סמוך לפרישתו, לא ייכלל, בבחירות למועצה שלאחריה, ברשימת מועמדים שהגישו סיעה של המועצה היוצאת;

(ב) לענין סעיף זה —

"פרישה מסיעה" — לרכות הצבעה במועצה שלא בהתאם לעמדת הסיעה בעניין תקציב ובעניין בחירתם של ראש הרשות וסגניו, ואולם הצבעה כאמור לא תיחשב כפרישה אם חבר המועצה לא קיבל כל תמורה בעד הצבעתו;

"תמורה" — במישרין או בעקיפין, בהבטחה או

דברי הסבר

יחולו בהתאם גם לגבי חבר מועצת עיר, כדי לחזק את היציבות של השלטון המקומי.

לפי הסדר מקביל להסדר שנקבע לגבי חבר הכנסת שפרש מסיעתו, מן הראוי שהנורמות שנקבעו בחוק לגבי חבר הכנסת

י. הצעת חוק הרשויות המקומיות (גמלאות לראש רשות וסגניו) (תיקון — הגדרת ראש רשות),

התשנ"ב — 1991

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

התשל"ז — 1977¹ בהגדרת "ראש רשות", ובסופה, יבוא "שנבחרו בקלפי או על-ידי מועצת הרשות המקומית".

1. תיקון הגדרת ראש רשות

בחוק הרשויות המקומיות (גמלאות לראש רשות וסגניו).

¹ ס"ח התשל"ז, עמ' 77.

דברי הסבר

כתוצאה מכך יוצא, שעובדי מדינה המתמנים על ידי משרד הפנים לכהן כראשי ועדות קרואות ברשויות מקומיות נהנים מתנאי פנסיה של נבחרים. עובד כאמור שעבד בשירות המדינה 8 שנים, די לו ביום אחד של מינוי כראש ועדה קרואה כדי ליהנות מתנאי פנסיה משופרים אלו, ובלבד שגילו מעל 40.

מאחר שמצב דברים זה אינו צודק מבחינה מוסרית וציבורית, מוצע כי תנאי הגמלאות הנ"ל לא יחולו על פקיד ממונה כאמור, שכן אין סיבה שלא יחולו עליו כללי הגמלאות המקובלים בשירות המדינה.

חוק הרשויות המקומיות (גמלאות לראש רשות וסגניו). התשל"ז — 1977, קובע את זכויות הגמלאות של ראש הרשות המקומית וסגניו בשכר. בהיות ראש הרשות נבחר לתקופה קצובה, מוענקות לו זכויות גמלאות משופרות, הדומות לזכויות חברי הכנסת.

החוק אינו מבחין בין ראש רשות שנבחר על-פי חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), התשל"ה — 1975, או על-ידי מועצת הרשות המקומית, לבין ראש רשות שהוא פקיד ממונה מטעם משרד הפנים.

יא. חוק חסינות חברי הכנסת (תיקון — ביטול החסינות בפני דין פלילי), התשנ"ב — 1991
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. **ביטול סעיפים 4 עד 6**
סעיפים 4 עד 6 לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א — 1951¹ (להלן — החוק העיקרי) — בטלים.
2. **תיקון סעיף 13**
בסעיף 13 לחוק העיקרי —

¹ ס"ח התשי"א, עמ' 228; התשמ"ג, עמ' 2; התשמ"ו, עמ' 36.

דברי הסבר

החסינות הגורפת שהוענקה בעבר על-ידי הכנסת לחבריה נבעה מהחשש מפני יצירת חיכוכים קשים בין הרשות המבצעת לרשות המחוקקת במדינה שזה עתה קמה. מטרתה היתה לתת הגנה רחבה ביותר לחברי הכנסת מפני אפשרות התנכלות להם על-ידי רשות מבצעת עוינת. הדמוקרטיה הישראלית בגרסה, ועם כל חסרונותיה, ניתן לקבוע בסבירות מספקת כי בעיית הרדיפה עד חורמה של חברי הכנסת על-ידי הרשות המבצעת איננה קיימת במציאות.

אין הדעת נוחת, שחבר כנסת המואשם בפלילים יהיה מוגן מפני הליכים משפטיים מקובלים החלים על כל אזרחי המדינה. בישראל, כמו במדינות המתוקנות כמערכ, חייב להיות דין אחד לכולם — יהיו הם חברי כנסת או אזרחים מן השורה.

צריך אפוא לצמצם את ההגנה על חבר הכנסת לקשור בנעשה במסגרת מילוי תפקידו הפוליטי, ואילו בנושאים אחרים, להשוות את מעמדו בפני החוק למעמדו של כל אזרח במדינה.

יב. הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון — סמכויות ממשלה במילוי תפקידיה),

התש"ן — 1990

(הצעת חבר הכנסת י' צידון)

1. **הוספת סעיף 25א**
אחרי סעיף 25 לחוק-יסוד: הממשלה יבוא:
"25א. סמכויות ממשלה הממשיכה במילוי תפקידיה
(א) בממשלה הממשיכה במילוי תפקידיה בהתאם לסעיף 25, יהיו כל הסמכויות הנתונות לממשלה, לראש הממשלה או לשר בממשלה, למעט בעניינים אלה:
(1) סמכות לפטר או להביא לסיום תפקידם של בעלי תפקידים בכירים, או נושאי תפקידים על-פי חוק, זולת אם תם המועד שנועד מלכתחילה לכהונתם;
(2) סמכות למנות בעלי תפקידים כאמור בפסקה (1), למעט מינוי שתוקפו ייתם לא יאוחר מאשר עם הקמתה של הממשלה החדשה;
(3) סמכות לקבל התחייבות כספית, שלא הוחלט עליה לפני שהממשלה הפכה להיות ממשלה המכהנת בהתאם להוראות סעיף 25;
(ב) נעשה מינוי או ניתנה התחייבות על אף האמור בסעיף קטן (א), רשאים הממשלה או השר הנוגע בדבר, עם כינונה של ממשלה חדשה — לבטלם."

דברי הסבר

יש ושרים מתפטרים או מפוטרם עוסקים לקראת תום כהונתם בעיקר כשכהונה זו תמה שלא כמצופה, בסידורים, הסדרים, מינויים או התחייבויות הנובעים מחישובים שאינם לטובת הנושא שעליו היו מופקדים או, אולי גרוע מזה, שהם לטובת גורמים, אנשים, מפלגות, או אף לטובתם שלהם.

פעולות אלה, הנוגדות את האינטרס הציבורי והפוגעות באתיקה הפוליטית, רצוי שתמנענה על-ידי חוק אשר בין היתר, ימנע לחצים על הנדרש לעשותם.